

Orhan Kemal Dünya Evi
Kitaplar, uygarlığa yol gösteren ışıklardır.
UYARI:

www.kitapsevenler.com

Kitap sevenlerin yeni buluşma noktasından herkese merhabalar...
Cehaletin yenildiği, sevginin, iyiliğin ve bilginin paylaşıldığı yer olarak gördüğümüz sitemizdeki tüm e-kitaplar, 5846 Sayılı Kanun'un ilgili maddesine istinaden, engellilerin faydalanabilmeleri amacıyla ekran okuyucu, ses sentezleyici program, konuşan "Braille Not Speak", kabartma ekran vebenzeri yardımcı araçlara, uyumlu olacak şekilde, "TXT", "DOC" ve "HTML" gibi formatlarda, tarayıcı ve OCR (optik karakter tanıma) yazılımı kullanılarak, sadece görmeengelliler için, hazırlanmaktadır. Tümüyle ücretsiz olan sitemizdeki e-kitaplar, "Engelli-engelsiz elele"düşüncesiyle, hiçbir ticari amaç gözetilmeksizin, tamamen gönüllülük esasına dayalı olarak, engelli-engelsiz Yardımsever arkadaşlarımızın yoğun emeği sayesinde, görme engelli kitap sevenlerin istifadesine sunulmaktadır. Bu e-kitaplar hiçbirşekilde ticari amaçla veya kanuna aykırı olarak kullanılamaz, kullandırılmaz. Aksi kullanımdan doğabilecek tümyasalsorumluluklar kullanana aittir. Sitemizin amacı asla eser sahiplerine zarar vermek değildir.
www.kitapsevenler.com
web sitesinin amacıgörme engellilerin kitap okuma hak ve özgürlüğünü yüceltmek ve kitap okuma alışkanlığını pekiştirmektir.
Ben de bir görme engelli olarak kitap okumayı seviyorum. Sevginin olduğu gibi, bilginin de paylaşıldıkça pekişeceğine inanıyorum.Tüm kitap dostlarına, görme engellilerin kitap okuyabilmeleri için gösterdikleri çabalardan ve yaptıkları katkılardan ötürü teşekkür ediyorum.
Bilgi paylaşmakla çoğalır.
Yaşar MUTLU

İLGİLİ KANUN:

5846 Sayılı Kanun'un "altıncı Bölüm-Çeşitli Hükümler" bölümünde yer alan "EK MADDE 11" : "ders kitapları dahil, alenileşmiş veya yayımlanmış yazılı ilim ve edebiyat eserlerinin engelliler için üretilmiş bir nüshası yoksa hiçbir ticarî amaçgüdülmeksizin bir engellinin kullanımı için kendisi veya üçüncü bir kişi tek nüsha olarak ya da engellilere yönelik hizmet veren eğitim kurumu, vakıf veya dernek gibi kuruluşlar tarafından ihtiyaç kadar kaset, CD, braille alfabesi ve benzeri formatlarda çoğaltılması veya ödünç verilmesi bu Kanunda öngörülen izinler alınmadan gerçekleştirilebilir."Bu nüshalar hiçbir şekilde satılamaz, ticarete konu edilemez ve amacı dışında kullanılamaz ve kullandırılmaz. Ayrıca bu nüshalar üzerinde hak sahipleri ile ilgili bilgilerin bulundurulması ve çoğaltım amacının belirtilmesi zorunludur."

bu e-kitap Görme engelliler için düzenlenmiştir.

Kitap taramak gerçekten incelik ve beceri isteyen, zahmet verici bir iştir. Ne mutlu ki, bir görme engellinin, düzgün taranmış ve hazırlanmış bir e-kitabı okuyabilmesinden duyduğu sevinci paylaşabilmek tüm zahmete değer. Sizler de bu mutluluğu paylaşabilmek için bir kitabınızı tarayıp, kitapsevenler@gmail.com

Adresine göndermeyi ve bu isimsiz kahramanlara katılmayı düşünebilirsiniz.

Bu Kitaplar size gelene kadar verilen emeğe ve kanunlara saygı göstererek lütfen bu açıklamaları silmeyiniz. Siz de bir görme engelliye, okuyabileceği formatlarda, bir kitap armağan ediniz...
Teşekkürler.

Ne Mutlu Bilgi için, Bilgece yaşayanlara.

Tarayan Yaşar Mutlu

www.kitapsevenler.com

www.yasarmutlu.com

yasarmutlu@yasarmutlu.com

yasarmutlu@kitapsevenler.com

kitapsevenler@gmail.com
Orhan Kemal Dünya Evi

Orhan KEMÂL
DÜNYA EVİ
(Roman)

Dost Yayınları Sayı : 18 ic Aydabir çu kar if Ekim 1958 if Sahibi : Salim Şen-gil if Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden : N. Şengü if P. K. 133 — Ankara if İdare Yeri : Rüzg-ârîh So. Ove Han, Daire : 4 Basıldığı Yer : Işık, Matbaacılık, Gazetecilik ve ğıtcük Limited Şirketi Matbaası — Ankara-İSTANBUL
DOST YAYINEVİ P, K. 133 — ANKARA
Tarayan: Yaşar Mutlu
www.yasarmutlu.com
www.kitapsevenler.com
kitapsevenler@gmail.com

Yazana hazırladığı eserin orijinali ve bütünüdür

Pamuk kozalarının beyaz beyaz patladığı, aydınlık bir Eylül gecesiydi. Yıldızlar iri iriydiler, ay vardı. Vardı ama lgenç adamın gördüğü yoktu. Bir hafta-clanberi yirmi dört lira doksan beş kuruş ve genç kansiyile kalakalmıştı: Fırtınaların çalkaladığı korkunç Okyanuslarda, parçalanmış yelkeni, kırılmış dü-meniyle küçücük bir tekne gibi.

Ne yapacaktı? Anlıyordu ki babaanesi içinde, içini sapasağlam tutan bir direkti. Bu direk yıkılmıştı şimdi. Baba, anne, babaanne, hala, teyze, dayı, âbi, kardeş... Herhangi candan bir insan yokluğu. Yoktu. Hiç kimsesi yoktu artık karısından başka. Bir zamanlar kalıp kaşlı, koca bıyıklı, iri gövdeli korku olarak düşündüğü babası, ürkek bakışlariyle annesi, Beyrut'daki lokantada birlikte bulaşık yıkayıp işkembe temizlediği erkek kardeşi, kız kardeşleri uzaklarda, çok uzaklardaydılar- İzzet usta bile. En sıkıntılı zamanlarında teselli eden, dertlerine ortak olan mavi tulumlu izzet usta bile ortaklıktan si-linivermişti. Gazi'yle Hasan Hüseyin de... Gazi bir demirhanede çalışıyor, işten baş kaldırabildikçe stadyoma koşuyor, kulübün futbol çalışmalarına katılıyordu. Hasan Hüseyinse ne kulübe uğradığı vardı, ne de ekzersizlere. Muhasebeci olup bol bol pizola yiyebilmek için okuluna dört elle sarılmıştı.

Genç adam bir cigara yaktı.

Babaannesinden sık sık işittiği gibi, dalları budanmış ağaca dönmüştü. Evlenmek buydu demek? Evlenip genç bir kadına sahip olmak, sanıldığı kadar kolay değildi. Eşi, dositu, servis arkadaşları: «Çalıştır!» diyorlardı. «Başka çare yok. Sırt verdiniz mi dağları bile devirebilirsiniz. Yoksa seninki hayat değil!»

Biliyordu, hayat olmadığını gayet iyi biliyordu ama, çalıştıramazdı. Kaabil değildi. Eş, dost, bildik, gördük, hısım, akraba... «Çalıştır. Başka çaren yok!» diyen-

ler, o zaman da: «Tuh. Babasının şerefini olsun düşünmedi. Çok bayağı ruhluymuş...» demiyeekler miydi?

Genç kadınsa, yanibaşmda yürüdüğü kocasını göz ucuyla kolluyordu. Cigara yakışı, dumanı havaya üfle-yişi, sık sık iç çekışı... Bir haftadır, babaanesi kızının yanına gitti gideli bu halin arttığının farkındaydı- Ne düşünüyordu? Cam niçin sıkılıyordu? Ne vardı sıkılacak? Evlenmişlerdi işte. Balaylarını sürüyorlardı. Kendisinin dünyaya metelik verdiği var mıydı? Kocasını fabrikada, işinin başındayken, eve döneceği zamana kadar ortalığı siler süpürür, sonra da kocasının çok sevdiği, kızlık günlerinden kalma bal renkli, dekolte margizet entarisi ve çıplak ayaklarında nalın, beklerdi. Onu eğlendirmek, sıkıntısını dağıtmak, neşelendirmek için elinde geleni yapmıyor muydu?

Peki, neydi bu sıkıntı?

Yoksa babaannesini çok seviyor da, bırakıp gitmesine mi içerliyordu?

Belki. Ama evlenmişler, yeni bir yuva kurmuşlardı. Sevmeğe kalırsa, o da babasını, ağbeysini seviyordu. Hem de canı gibi. Babası Karagöl'deydi, kardeşlerinin yanında, ağbeysi askerde. Arıyor muydu? Arasa, gizli gizli ağlasa bile, kocasına belli ediyor muydu?

Hayır hayır.. Tekmil sevgilerini birbirlerine vermeliydiler. Ne olmuştu daha evleneli?

Kocasının koluna asıldı.

— Ne düşünüyorsun?

Genç adam cevap yerine, sinirli sinirli duman aldığı cigarasının izmaritini bir fiskeyle fırlatmadan önce, yenisini ateşledi.

— Bir tane de bana ver!

— Sana mı?

— Bana ya. Ne var?

— Bir şey yok ama, içer miydin sen?

— Eh işte. Güllü dert ortağı der. Sahiden de. Alışmak isterdim...

Genç adam «İsabet,»- diye geçirdi. «Yirmi dört doksan beşe bir de seninki binerdi...»
Cigarasını uzattı. Genç kadın kocasının ateşinden yaktı. Havaya ağız dolusu bir duman üflerken, yıldızlara dikkat etti.

— Oohh, yıldızlar! İri iri. Ne güzel değil mi?

6

1/

— Çok.

— Ay da.

— Ay da..

Hafifçe iç geçirdi. Çabuk çabuk :

— Gece, ateş böcekleri, her şey güzel!

— Her şey güzel!

İncecik kaşlarını sinirli sinirli çatarak, sordu:

— Peki, sen niye düşüncelisin?

— Seni düşünceli görmek istemiyorum!

O da kendini böyle görmek istemiyor ama...

— Peki, ne düşünüyorsun?

— Bilmiyor muyum sanki ne düşündüğünü?

— Ne düşünüyorum?

— Babaanneni düşünüyorsun!

Böyle sanması daha iyi. Geceleri uykularını ha-ram eden şeyleri öğrenip te ne olacak? üzme, uykularını kaçırmak için almamıştı ya onu!

— Düşünme, canını sıkma kocacığım. Her şey geçer. Yeter ki sağlık olsun. Bak bana. Ne babam, ne annem» ne de ağbeyim. Ağbeyimi, canım ağbeyimi nasıl severdim, şimdi nasıl arıyorum bilemezsin. Halbuki hiç kıymetini bilmezdim. Öyle üzerdim ki- Hele çocukken... İşten yorgun argın çıkar, yallah top peşine. Ölüdü top için. Tek eğlencesi, rüyalarına giren tek düşüncesi. Ama ben? Koşardım babama. Hiç sevmezdi topu babam. Deli olurdu. Hasta olmasından, sakatlanmasından korkardı. Canım ağbeyiciğim...

Gözleri daldı. O günleri hayalledi. Günde on iki, bâ-zan on üç, on beş saat dokuma tezgâhı başında çalıştığı olurdu delikanlının. Top lâfını duyunca, tekmiil yorgunluğu siliniverir, gözleri parlar, yalvarırcasına bakar: «Kardeşim kardeşim.. Nolursun söyleme babama!»

Ama o, gene de söylerdi.

— Ben çok vicdansızlık ettim ona... diye mırıldandı-

— Niye?

Genç kadın cevap vermedi. Ağbeyinin dolu gözlerle, top sahasından ayrılışını hatırlamıştı.

— Canım ağbey çığım.. Ama, o da bana yapardı yapacağını. Bir gün iki cigara aşırılmış babamın tabakasından. Beni çağırırdı. Kimse görmesin diye girdik helaya,

7

İ başladı duman etmeğe .Gözlerini yum, ağızını burnunu kapa, dumanı yut, dedi. N'olur dedim. Kulaklarından çıkar, dedi. Dediğini yaptım. Sen misin? Bir öksürük, bir bulantı... Ama sen beni dinlemiyorsun ki!

Dinlemiyordu gerçekten de. Yirmi dört doksan beşi bu kadarlık parayla dünya evini nasıl çevireceğini bu deveyi nasıl güdeceğini düşünüyordu.

Beyrut'ta, yurdunu babasına değiştiği gün babası: «Gitme oğlum! «demişti.» Benim yerime seni hırpalarlar, hapsederler. Gitme. Maksadın okumaksa, burda da var o- Ne yapar yapar okuturum seni. Nasıl olsa bu diktatörlük yıkılacak. O zaman şanla, şerefle, hep birlikte döneriz. Dinle beni, sabırlı ol!»

Dinlememişti.

— Madem bu kadar seviyordun babaanneni, gitmesine niçin razı oldun?

Bir işçi kızla evlenmek gibi dünyanın en büyük ayıbını işlediği farzolunan bir torunun fikri sorulmamıştı. Hem kimbilir, belki de bildik, gördük, tanıdık, hısımlık ak-• raba lâf çekmiş, iğnelemişlerdi ihtiyarı.

— Düşünme, her şey geçer. Yeter ki Allah ölüm kederi vermesin!

Lâf olsun diye:

— Niçin verir? dedi.

Genç kadın hayretle baktı. Sonra, Allah sanM yıldız dolu göklerdeymiş gibi, gözlerini havaya kaldırdı.

— Niçin verir sahi?

— Bilmem.

—İ İnsanlar hiç ölmese.. —İ Pena olmazdı.

— Bir gün biz de ölecek miyiz? — Zannederim.

— Peşin ihtiyarlıyacağız...

Genç adam «Sanki genç miyiz? İnsan gibi yaşıyor muyuz?» diye geçirdi.

— Sikovka nine, yahut tetka Bilelka gibi kuruyacağız. ..

Ellerine baktı.

— Ellerim buruş buruş olacak. Yüzüm? Yüzüm de-Kırış kırış. Ne fena değil mi?

— Çok.

Karşıda şehir. Uzakların alacakaranlığına minare-8

leri, çatıları, damlardayle enginli yüksekli, simsiyah yaslanmış. Bir yerlerde birisi eli kulağa atmış, ,bir gazel tutturmuştu: Gurbete, garipliğe dâir.

— Ne güzel söylüyor!

— Çok.

Tozlu yolda yanyana, ağır ağır yürüyorlardı. İki yanlarında beyaz beyaz patlamış pamuklar, yukarıda yıldız dolu gök, testekerlek ay. Uzaklarda yanık gazel. Karşıda fabrikanın uzuzun bacası. İşçi mahallesinin ortasından, karanlığa dimdik uzanmış, geceye beyaz dumanlar salıyordu.

Sonra mahalleye girdiler. Yıkıldı yıkılacak evler, dar, eğri sokaklar, şif denilen kurumuş koza kabuğu ateşinin genzi yakan dumanı. Pencereler, aydınlık karanlık pencereler, ihtiyar öksürükleri, çocuk vıyakla-tnasa..-.

Yaz, kış, gece, gündüz hiçbir zaman kapanmayan avlu kapısından girdiler. Yıllardır açılıp kapanmamak yüzünden kapı kapılığını unutmuş, rezeler paslanmış, tahtalar çürümüşü.

Genç kadın, kocasının sıkıntısı dağılır diye:

— İstersen Güllü'lere gidelim! dedi-İsteksizce baktı.

— Mutlaka bir yere gitmek lâzım mı?

— Mutlaka değil, istersen.

— İstemiyorum. Kafamı dinlemek istiyorum evimde..

Canına minnetti.

— Peki kocacığım.

Önden koştu. Her zaman, her şeyde böyle, canı tez- •• di. Kocasını memnun etmek için arzusunu gözlerinden keşfe çalışırdı.

Oda kapısını açıp girdi. Üç basamaklık merdiveni gene koşarak çıkarken, ayağı kaydı. Dizi fena çarpıldı. Kemik belki de ezilmiş, derisi soyulmuştu. Aldırmadı. Değil ezilmek, kırılıyadı bile gene aldırmiyacaktı. Hiç olmazsa o an. Nasıl aldırırdı? Kocası evinde, karısıyla baş-başa oturmak istiyordu- O, içeri girmeden lâmba yanmalı, iskemlesi masasının önüne çekilmeliydi !

Lâmbayı yaktı, iskemleyi çekti.

Genç adam bütün bu hamaratlığın farkında bile de-

9

ğildi. Hep o sıkımtılıL haliyle içeri girdi. Merdiveni ağır ağır çıktı. Geçti iskemlesine oturdu.

Bu gece her zamandan daha çok sıkılıyordu. Öğleyn eski arkadaşı Hasan Hüseyine raslamış, ayaküstü konuşmuşlardı. Keşke raslamasaydı, keşke konuşma-saydılar. Dereden, tepeden derken, söz karısına gelmiş, Hasan Hüseyin, işçi mahallesine ve işçilerden başka eşin dostun, ahabın söylediği, yahut ta bakışariyle söylemek istediklerini açıkladıkları şeyi tekrarlamıştı: «Kız mu yoktu sana? kız mı yoktu ulan! »

Ne demek istediğini sormuştu. Hasan Hüseyin onu da açıklayıvermişti:

«Senin olmasa bile, babanın ismi, şerefi var. Memleket dışında bulunması mühim değil. Bütün mesele namda, şanda. Halbuki sen, alelade bir işçi kızı nikâhlamak- la.....»

Hasan Hüseyin bir parça daha silinmişti kafasından. Oysa Gazi, onun gibi hayvan değildi.

içini çekti. Döndü- Karısı bir kenarda, sıyrıllan dizine tentürdiyot sürmekteydi.

— Ne oldu?

— Hiç.

Kalktı, yanına gitti.

Fena sıyrılmış!...

Cevap vermedi. Canının yandığı belliydi. Tentürdiyotlu pamuğu, halâ kan sızan yaraya bastırdı, sonra da kendini kocasının kollarına bıraktı.

Genç adam kuvvetle sıktı, göz yaşıyle ıslanmış yanaklarını öptü. Dudakları yaşarmıştı, tuzlu tuzlu.

— Nereye çarptın?

— Demin. Merdiveni çabucak çıkayım derken..

—• Acelen neydi? Yavaş çıksan olmaz mıydı?

Karısını mindere oturtup yaralı bacağı önüne çekti. Yarayı sildi, temizledi, merhem sürdü, sonra itinayla, białladı.

—| Haydi bakalım.

Genç kadın ayağa kalktı.

— Aq mısm?

— Eh işte. Ne var yiyecek?

— Öğlenki. Mercimekli pilâv.

— İyi ya.

İskemlesine geçip oturdu. Kitaplarına göz attı. Kü-

çücük masanın üzerinde karmakarışık duruyorlardı. Bir kısmını mavi tuluumlu makinist dostu hediye etmişti, bir kısmını işportacılardan ucuz ucuz düşürmüştü, bir kıs-mı da babasından kalma:

Serseriler, Stepte, Istrasti mordasti, La dam o kamelya, .Madam Bovari, Jerminâl, Benim Üniversitelerim, Kroyçer Sonat, Umumî tarih, Fransız inkilâbı kebirî, İstipdat ve daha başkaları.

Kroyçer Sonat'ı aldı, dün. bıraktığı yerden başlai.

Genç kadın gazocağmı yakıp yemeği üstüne oturtuktan sonra, sofrabeziyle yukarı çıktı, yere serdi. Ekmeği dilimledi, çinko tasla su getirdi. Sonra da ayaklarının uçlarına basarak kocasının omuzu üzerinden kitaba baktı: «.... ilk günlerden başlayan geçimsizliğimiz durmadan artıyor, şiddetleniyordu. İçimden ilk haftalardanberi mahvolduğumu anlamıştım. Umduğum gibi olmadığı, evlilik hayatının saadet değil, felâket getirdiği meydandaydı.»

Evliliğin saadet değil, felâket getirdiğini yazan bir kitabı kocası ne diye okuyordu? Yoksa sıkıntısı bundan mıydı? Dün sabahleyin, evvelki, daha evvelki gün de okumuştı. Kocasını bu kitabın sıkığında şüphe yoktu. Uzandı, kitabı kaptı, arkasına sakladı .

Genç adam hayretle döndü :

— Ne o?

— Okuma onu!

— Niçin?

— Evliliğin felâket getirdiğini yazıyor!

Gözleri büyük büyük açılmıştı. Korku içindeydi. Kitabı arkasına saklıyarak yaklaştı. Kocasının saçlarını ok-şa.mıya başladı.

— Okrana bunu kocacığım, ne olursun okuma. Hep bu kitap sıkıyor canını- Okuma. Evliliğin felâket getirdiğini yazıyor. Niçin felâket getirsin? Mes'ut değil miyiz1?

Boynuna sarıldı.

— Söyle, söyle mes'ut muyuz, değil miyiz?

Genç adam zorla güldü. Mes'uttu mes'ut olmasına. Karısı gözlerinin içine bakıyor, üstüne titriyordu. Çok daha mes'ut. olmamaları için sebep yoktu. Tek sebep değilse bile, sebeplerden en büyüğü yirmi dört lira sok-san beş kuruşun yetersizliği. Kıtı kıtına, santimi santimi-ne yaşamak! Geceleri kırlarda, iri yıldızların altında,

11

meçhul dertlerin göklere haykırdıkları yanık gazellen arasına dinlemek hoştu belki. Ama bıkılıyordu. Neden, nişanlıyken olduğu gibi, nehir kenarındaki çalgılı bahçelere, sinemalara gidemiyorlar, niçin daha ıy bir evde, çok daha insanca yaşamıyorlardı? «Kendinden yukar-dakini değil, aşağıdakini gör, haline şükret!» sözünü benimsiyemiyordu.

Genç kadın kitabı masanın üstüne bırakmıştı. Ba• t — ; w, ^ı, w, ; . n ^ ^ Y . ; kocasının

* ba evinden getirdiği yüzü yamalı ayakları dibine çekti, oturdu.

minderi

— Gene düşünüyorsun. Kitabını aldım diye mi? Canın mı sıkıldı? At şu sıkıntıyı, n'olursun at. Kara kara düşünmek hasta eder insanı. Evlilik niçin felâket getirsin? Yalan söylüyor o kitap !

Güldü.

— Tamamını okumadan hüküm verme- Bu kitabı Tolstoy yazmış. Koca Tolstoy. Bir dev. Dünyanın en büyük yazarlarından.... (Mırıldandı) Bir Tolstoy olabilmek!

Dünya evine gireliberi kocasından işittiği yabancı kelimeler arasında bu da vardı. Âşinâydı. Hattâ Odacı Şaban dün akşam gene deli deli konuşurken, elindeki tebeşir parçasıyla pencere tahtasına birtakım isimler yazmıştı, halâ duruyordu. Gözleriyle arandı: Bethoven, Şal-yapın, Benjamino Gigli, Tolstoy ve başkaları.

Tolstoy'un üstünde durdu.

— Söylediğin o değil ""mi? Gösterdiği yere baktı.

— Evet. Kaşları çatıldı :

— Sana bir şey söylüyeyim mi?

— Sözün varsa, birçok şey söyle .

— O odacı Şabana çok kızıyorum ben! Hissetmişiz zaten.

— Niçin?

— Güllü diyor ki, söyle kocana, o serseri oğlanla arkadaşlık etmesin diyor!

— Güllü mü diyor ?

— Güllü de, Alis te, karısı da. Doğru. Sen kim, o kim? Sen memursun. O?

Genç adam sinirlendi peşin, sonra yumuşadı, içini bir hüznün kapladı. Hasan Hüseyini hatırlamıştı: «Kız mı

12

yoktu sana? Alelade bir işçi kızı nikâhlamakla babama ismini kirlettin!»

Hasan Hüseyin, babaannesini iğneleyenler, muhasebe eervisindeki memur arkadaşları, eş dost ahbaptan ona neydi? İstedikleri gibi düşünebilirlerdi. Ama karısı? Karısının da onlar gibi düşünmesi?

— Sen ne Güllü, ne de başkaları gibi düşünmemelisin!

— Niçin?

— Çok ayıp ta..

Anlattı, uzun uzun anlattı. Genç kadın hayretler içindeydi. Demek okumak, adam olmak için büyük büyük okulları bitirmek, İstanbullara gitmek şart değildi? Bir odacı da meram ederse, kendi kendini yetiştirebilirdi .

— Odacı Şabanın da maksadı bu mu?

— Ne?

— Okuyup, kitaplar mı yazacak?

— O müzisyen olmak istiyor .

— Ne demek o?

— Keman, yahut piyano çalacak!

Dudak büktü. O da bir şey miydi? Kahveci Aliş te armonik çalıyordu, gusli çalıyordu, keman bile çalabilirdi.

— Niçin dudak büktün?

— Kitap yazsa hadi neyse..

Genç adam, kitaplarının arasından «Bethoven'in hayatı» cildini çekti, üstadın kuşe kâğıda basılı fotoğrafım gösterdi.

— Rasgele bir çalgıcı değil, bunun gibi olmak istiyor!

— Kim bu? —! Bethoven!

Gözleri yumuk, yuvarlak çeneli resme uzun uzan bakarken, kocasının parlıyan gözlerini hayalledir Odacı Sabam savunurken amma da canlanmış, parlamıştı! Hele kitabı arayıp bulduktan sonra, fotoğrafı gösterirken: «Bunun gibi olmak istiyor!» deyişi... Niçin heyecanlan--mıştı?

Kocasına baktı. Genç adamın gözleri hâlâ pırlıl pırlıdı.

— Yoksa sen de mi onun gibi olmak istiyorsun? Acı acı gülümserken, başını salladı :

Rfcî olsa...

13

— Kaatil olsa mı?

Niçin? Niçin başkalarına benzemek istiyorlardı? Kendi kendileri olmaktan bıkmışlar mıydı? incecik bı-yıkı, koyu kestane, dalga dalga saçlan, nefli gözleri içm, o olduğu için sevmişti onu. Oysa kendisi olmaktan bıkmış görünüyordu!

Gene canım sıkılmamak için, sustu. İstemiyordu^ başkası olmamalıydı kocası. Sevemezdi o zaman, soğurdu

belki de.

Soğumak mı?

Gözlerini kocasına çevirdi, Gözgöze geldiler. Genç adam yere, mindere kaydı. Karısını kolları arama çekti. Yirmi yaşın müthiş kudretiyle sıkı, sıkı.. Sonra dudak dudağa geldiler. Ne can sıkıntısı yapan yirmi dört doksan beş, ne babaannenin gidişi, ne babalar, annefer, kardeşler, dedi kodu, ne de dünya.

Birden bir yanık kokusu.

Genç adam :

— Bir şey yanıyor, dedi.

Genç kadın havayı, ufacık burnuyla kokla&v

— Yemek. Gaz ocağının üstünde unuttum!

• Kocasının kollarından sıyrılıp fırladı. Dibine almış mercimekli pilâv gaz ocağının üstünde cızırdayıp duruyordu. İndirdi. Ocağının üstüne sırları dökük çinko bir kapla bulaşık suyunu oturtup, pilâvla yukarı çıktı.

Sofra hazır. Yemeğe başlayabilir'lerdi. Genç kadın kocasının sofraya gelmesini, peşin peşin onun başlamasını bekliyordu. Annesinden böyle görmüştü. Ninesi de böyleydi, ninesinin ninesi de ihtimâl. Yemeğe erkek başlardı peşin. Erkek, kadının küçük tanrısı!

Genç adam sofraya indi, kaşığı aldı. Sonra kadın. Gözleri kocasmdaydı. Demin ne güzel de sıyrılmıştı sıkıntından. Şimdi gene sıkıntılı görünüyordu. Niçin böyleydi? Şurda gülüyor, söylüyor, gözleri parlıyor, sonra kısılan bir lâmba gibi, kararıyordu- Kaabil olsa içine girer, sıkıntısının asıl sebebini öğrenmeğe çalışırdı. Sebep tek değildi ihtimâl. Babaannesinin gitmesi, kitapta okuduğu şeyler, şu, bu...

Gözgöze geldiler.

Gene adam : — Ne o? dedi Boynunu büktü :

— Hiç.

Hiç değil, boşuna göz hapsine almadığını, bir şeyler • sezdiğini biliyordu. Sıkıldığını farketmiş olacaktı. Kitaplardan geldiğini sanıyordu. Böyle sanması iyi bir şey değüdi, kitaplara, bütün kitaplara düşman olabilirdi.

— Hani şu kitaplar da olmasa ...dedi. . Genç kadın ilgiyle baktı :

— N olurdu?

— Sıkıntından patlardım!

—! Ben de mi sıkıyorum yoksa? —Yok camm, hemen mâna çıkarma. Onu demek istemedim. Asıl canımı sıkın...

Az kalsın, «Aldığım para. Elime geçen yirmi dört doksan beş!» diyecekti, kendini tuttu. Dese, «O halde ben de çalışayım. Sırt sırta verdik mi dağları bile devire- ' biliriz!» cevabını alacağını biliyordu. Buysa imkânsız değilse bile... Çünkü eşin, dostun, hısım akrabanın: «Tuh-Babasının şerefini olsun düşünmedi. Karısını işe soktu utanmadan!» demelerinden başka, asıl birilerinden korkuyordu.

Kimdi bu birileri? Arasına imzasız, ölümlü tehdit mektupları yollayanlar mı? Herhalde. Bu mektuplar, ka-rısıyle ilk tanıştığıının haftasında başlayıp, nişan, nikâhla şiddetini artıran, aradan bu kadar zaman geçtiği halde arkası kesilmeyen, arada: «O kız nasıl olsa bizim. Askere de beraber götüremezsin ya!» gibilerden, sinirlerini bozan, uykularını kaçırın şeylerdi. Sıkıntısının belki de asıl sebebi buydu. Bu ve yirmi dört doksan beş!

«... askere de beraber götürmezsin ya!» diyorlardı. Kimlerdi bunlar? Karısının bir zamanlar ip-ikânede kâğıttan kuyruk takıp, alay ettiği oğlanlar mı? Belki de.. Demek ki hâlâ onu düşünen, onun için yanıp tutuşan, geceleri gözlerine uyku girmeyenler vardı?

Kimlerdi bunlar? Ağzı süt kokan, kız yüzlü oğlanlar mı? Yoksa, aklan kanlı gözferi, kocaman kocaman bı-yıklariyle canavar yapılı şeyler miydi? Aynı fabrikanın çatısı altında, hemen hemen aynı pamuk tozu yüklü havayı mı kokuyorlardı? Onu görünce sinirlenip, arkasından ana avrat mı soğuyorlardı?

Pusuya sinmiş bekliyorlardı demek? Askere gitmesini bekliyorlardı. Meydan boş kalacak, peşine rahatça düşecekler, beki de bir gece paydosunda önüne çıkıp,

15

nasırlı avuçlariyle ağanı kapıyarak, karanlığa sinmiş, lâmbaları sönük bir taksiye sürükliyerek, cigara dumanları yüklü, rakı kokan havasında açık saçık türkülerini söylendiği, hayasızca küfredilen metruk bir bağ çardağında zorla anadan doğma soyup....

Genç kadın aniden bir sevinç çılgılığı attı: — Hah, gene oynadı!

Ne kocasını sıkın kitaplar, ne kocasının can sıkım-tısı... Herşey siliniverdi. Kara gözleri ışıl ışıl parlıyor, gözlerinden saadet akıyordu.

Kocasının elini tuttu, çekti, kanuna bastırdı. Bekliyordu- Meçhullerden sesler bekliyordu. Genç adam da bekliyordu aynı şeyi. Yirmi dört doksan beş, babaannesinin gidişi, akları kanlı gözleriyle karanlığa sinmiş bek-liyen koca bıyıklılar, her şey, her şey silinmişti.

Birden elinin altında, karısının yüklü karnının yüklü karnının derinlerinden gelen yeni bir kımıldı! Genç kadın bir sevinç çılgılığı daha attı: — Hah, gene! Duydun değil mi? Kâratayı duydu» değil mi?

Duymuştu, nasıl duymazdı? Attığı tohum tutmuş., hattâ çimlenmişti. Baba olacaktı. Gelecek günlere bir torpil de o salacaktı. Mavi gözlü, sarı saçlı, şişşirin bir kız belki de. Niçin kız.? Niçin kara kaş, kara göz değil de, sarı saç mavi gözdü?

Bilmiyor, böyle geliyordu içinden. Kız istiyordu nedense, oğlan değil. Kızı olacak, kara kaşlı, kara gözlü değil, sarı saçlı, mavi gözlü. Peşinden baba, baba diye koşacaktı. Elinden tutup çarşıya götürecekti onu... Hiç döğmiyecekti. Babası gibi sert, hasın bir baba olmalı-yacak, oyununa kaşmıyacaktı. Ne Âmme cüzü, ne de başkası. İsterse «Çöpçü» yahut «Hizmetçi olacağım!» desin. Kaşmıyacaktı. Canı ne isterse olsundu...

Peki ama, yirmi dört doksan beş? Tek kuruş eklenecek miydi yirmi dört doksan beşe? Tam tersi. Dünya az daha küçülecek, omuzları az daha çökecekti. Yirmi * dört doksan beşe bir boğaz daha eklenecekti, yeni bir - ortak!

Kansım çalıştırmak zorunda mı kalacaktı yoksa? Belki- Belki ama, koca bıyıklı, akları kanlı gözleriyle cannavralar? Karanlığa sinmiş, lâmbaları sönük taksi? Ci-16

gara dumanları yüklü bağ çardağı? Karısının çırılçıplak soyuluşu?

Elini çekti.

Genç kadın farkında bile olmadı. Gözleri dalmıştı. Mırıldandı:

— Ne istiyorum biliyor musun kocacığım? İçini çekti:

— Ne istiyorsun?

— Bir kızım olsun diyorum... (Kulaklarına kadar kızardı) Mavi gözlü, san saçlan lüle lüle...

- Genç adam canlandı :

— Kulaklarında kan damlası, kırmızı küpeler...

— Küpeler..

— Peşinden anneciğim diye koşsun..

— Ah!

Gözlerinden sevinç yaşları yuvarlandı.

— Der değil mi?

— Tabî.

— Anneciğim diyecek. Yavrum diye kucaklıyaca-ğım. Öpeceğim, öpeceğim, öpeceğim.. Ağılatıncaya kadar!

Kaşıkları bırakmışlardı.

Genç kadın gözlerini eteğiyle sildi.

— Benim de annem vardı. Şöyle bir hatırlıyorum. Beş yaşımdaymışını öldüğünde- Beni kucaklar, göğsüne bastırır yavrum der miydi acaba?

— Her anne gibi.

— Yüzünü bile hayalliyemiyorum. Sağ olsaydı şimdi.. Başımı dizine kordum, saçlarımı okşardı, öperdi beni...

— O da benim gibi, fabrikada, pamuk tozları yuta yuta verem olmuş. Ben kurtuldum şükür. Beni sen kurtardın. Yoksa annem gibi verem olurdu, benim kızım da annesiz kalırdı...*

Genç adamın kafasından gene bir takım yüzler geçti : Karısını tekrardan çalıştırmasını tavsiye edenlerin yüzleri. Fabrikanın kötü şartları içinde çalışmaktan bu kadar yılmış bir insandan tekrar oraya dönmesini nasıl isteyebilirdi?

— Kalmıyacak değil mi?

— Ne?

17

— Kızım da benim, annesiz! Genç adam :

— Kalmayacak, dedi.

— Ama, yaramazlık ederse, ellerine vururum. Töbe der, töbe anneciğim, bir daha yapmam, töbe. Boynuma sarılır.

— Akşam seni bana şikâyet eder.

— Ben de seni döğërim... Akli gitti :

— Beniii?

Fırladı, kocasının kucağına attı kendini, boynuna sarıldı.

— Döğëme beni, beni hiç döğëme. Senden başka kimsem yok benim. Anam, babam, ağabeyim, kocam..... Her şeyim sensin. Döğëme beni!

— Yalancıkıtan canım, şakadan....

— Şakadansa, olur. Ben de şakadan ağlarım, yalancıkıtan. Koşar boynuma sarılır. Sus der, sus anneciğim... Genç kadın ıslak kirpikleriyle yerine geçti. Bir bag kuru sovan duruyordu safra bezinin üstünde- Unutmuşlardı. Bir yumrukta ezdi. Yarısını bölüp kocasına uzattı. Tuza banarak, iştahla başladı. Acı sovan gözlerini büsbütün yaşartıyor, acısı genzine vuruyordu ama, aldırıyordu. Aklında, kırmızı küpeli, sarı saçlı, mavi gözlü kızı, kocası... Çocukları da olursa, ellerine geçen yirmi dört lira doksan beş kuruş kaabi1: değil yetişmeyecekti. Halbuki doğum için de masraf lâ?.?mdı. Fabrikada kadmiâi doğumev;nde bedava doğurulduğunu söylüyorlardı ama, istemiyordu doğumevini. İplikânedeki Zahide yedinci ço-<- cuSuim da orda doğurmuştu. Ya.ka silkiyordu. Hiç. bak-mıyorlarmış. Hele hemşireler? Azarlayı azarlayıveriyorlarmış.

Kaşları sertçe çatıldı.

Azara hiç gelemezdi. Annesini tanıımıyordu ama, ba-f bası üstüne titrerdi. Koca kız olduğu halde, dizme oturtur, beş yaşında olduğu zamanki gibi, saçlarını öper, ok-şardı. Onun için, azara hiç gelemezdi. Hele azarlasınlar... Doğum sırasında .bile olsa kaçardı- İsterse gece yansı olsun. Kaçar!

En iyisi, evinde, kocasrnm yanı başında doğurmaktı. Bummsa çok masraflı olacağını biliyordu.

Birden gözlerini kocasına kaldırdı : 18

— Maaşını artırmazlar mı senin?

Genç adam gülümsedi. Resmî daireymiş gibi, her gün dilekçelerle başvuran o kadar çok kırvatlı daha az maaşla çalışmıya can atarken, ne diye artırımlardı ?

Gene de :

— Zamanla artırılır herhalde... dedi.

— On lira artırsalar, elimize otuz dört lira geçerdi!

— O zaman...

— Ne olur?

— On lira bu be. Ne olmaz?

Nişanlıyken olduğu gibi, hafta sonlarında gezmeğe çıkarlar, sinemaya bile giderlerdi. Kocasının kolunda, ona iyice sokulup, yanyana yürümenin zevki!

Ah, şapkası da olsaydı... Şapkası, mantosu, iskarpinleri... Bir Pazar günü şapkası, mantosu, iskarpinle-riyfe kocasının koluna girse, mahalleden böyle çıksalar!

Gözleri, daldı.

Bu mahallede böyle şeyler olamazdı. En yakm arkadaşı Gürlü bile hemen tefe kordu. Zaten utanırdı. Hele *** fabrikanın paydos zamanı olur da, erkek, kadın, çoluk çocuğun önünden geçmek zorunda kalırlarsa...

Kocasına baktı. O da istemezdi zaten bunu. Fakir fıkaraya fiyaka yapmayı sevmezdi. O, bu değil ya, ille , doğum!

Artan on lirayı, doğtım evde yapabilmesi için bir kenara b1 takmak en doğrusuvdu.

— Zahide yedinci çocuğunu doğumevinde doğurdu ama. yaka silkiyor!

Gene adam şaştı.

— 'NeWj'm nereye... Maaşımın artırılıp artırılmamağından, Zahide'nin doğumevinden yaka silkmesine at-ladm!

Sahiden de... Gülmeğe başladı. Katıla katüa güderken oturduğu yf~cte iki kat oluyor, saç örgüleri omuzlarından RoSVava sarkıyordu-

Doğruldu. Gülmekten yaşarmış gözlerini avuçlariyle silerek :

—! Ben böyleyim iste... dedi.

YemeHftı p^n^a bir türkü tutturdu, Boşnakça bir türkü. TiiHdl söv>iyek soframı kaldırdı. Elini ae?mı yıkadı. Hevluy'a kurularken, aklında bir şey. Neydi? Çok

19

lâzım bir şey. (Akıl akıl değildi ki. Ellerini sabunlarkea aklındaydı halbuki.

Havluyu çiviye asıp yukarı çıktı.

— Aklımda bir şey vardı... Neydi?

— Bana mı soruyorsun?

— Sana soruyorum. Çünkü sana ait bir şey! Düşündü, uzun uzun düşündü, ince, siyah kaşları çatılıp açılıyor, sabırsızlanıyordu.

— Ooof of, dedi, domuz kafa!

Küskün küskün geldi, mindere, kocasının yanına bıraktı kendini. Çıldıracaktı. Düşündü, düşündü,.. Bul'amıyor, bulamıyordu işte!

— Düşündükçe kaçır. Düşünme

— Düşünmek istemiyorum ama, olmuyor. Elimde değil...

Tekrar daldı-

Sonra kalktı. Merdiveni düşünceli düşünceli indi. Alt eve girdi. Burasını mutfak gibi kullanıyordu. Gözüne 1 kahve cezvesi dlişince, hatırlıyarak bağırdı :

— Kahve! Kahve pişirecektim sana!!

— Yaşşa be karı.

—> Sana ait bir şey demedim miydi?

Yeşil cezveyi çivisinden aldı, su doldurdu. İspirtoluğu ateşledi, cezveyi oturttu. Karnındaki de arada oynayıp duruyordu. Şu doğumevinde doğurmak zorunda kal-mıyacağım bilse, sevinçten çıldırırdı. Ama, başka çaresi yoktu galiba. Sinirlendi.

Ne diye maaşını artırmıyorlardı sanki kocasının?

Yoksa pısrılık onda mıyd? Bir zamanlar babaanne ne

-»demişti? «Ağlamayan çocuğa meme vermezler.» dememiş

miydi? Doğru. Çocuk ağlamasa aç olduğunu annesi neren bilecekti?

Babaanneyi hayalledi. «Ona bakma sen kızım. O tıp--ki babası, dedesi gibi, kibirli. Dedesi de tıpkı torunum gibiydi de, onun haberi olmadan gider, âmirlerini dolaşır, iltimaslar koparırdım!»

Gözleri parladı. Madem kocası da babası, dedesi gibiydi, o halde kendi de niçin babaanne gibi hareket etmesin? Niçin, onun haberi bile olmadan fabrika sahibini görmesin?

Karnındaki kımıltısı-

Babaanneden eksik neresi vardı? O da kocasının iyiliği için gidermiş. Kocasmı seven bir kadın, elbette erkeğinin yükselmesine çalışacaktı.

Cezveyi indirdi, şeker koydu.

Çalışmalıydı. Çalışmalıydı ama, ne zaman? Kocasını fabrikadayken, fabrika sahibi de orda olmaz mıydı?

Peki, ne zaman gitmeliydi?

Kahve kutusunu aldı. Açtı. Boştu. Aklı gitti. Tuu.... Ne diye akledip bakkaldan yirmi beş kuruşluk almamıştı sanki? Bakkala da borççlan iyice çoğalmıştı ama, verirdi, iyi adamdı.

Başının bir hareketiyle, alnına düşen kâhkülünü geriye attı.

Ne olacaktı şimdi? Kahveden mahrum mu bırakacaktı kocasını? Kavanozu çalkalasa? Hayır. Çapanoğlu-
•> nun aptes suyunu içiremezdi. Bu söz de babaanneden. Ne olursa olsun, kocası, kocasının maaşının artması için gitmeliydi. Gidecekti. Gidecekti ya....

Aklına Güllü geldi. Bir zamanlar birlikte işe gidip geldikleri, sır ortağı Güllü. Bu meseleyi ona açsa, _ hem de bir pişirimlik kahve alsa, ödünç? *

Alteyden çıktı-

Kocasını masa başında, kitaplara dalmıştı gene.

— Güllülere kadar gidiyorum. Hemen gelirim! Genç adam başını salladı.

Fırlamıştı bile. Avluyu geçti, sokağa çıktı. Bir takım gölgeler, delikanlı gölgeleri, birikmiş cigara içiyor, şakalaşıyorlardı. «Şist şist!!» sesleri.

^Ayaklarında takunyalar, bir solukta geçti Güllülere. Güllüler sokağın altbaşında oturuyorlardı. Kapının ipini çekti. Kapı açılırken, ipe bağlı küçük çingirak çingirdadı. Girdi. Kapıyı kapadı.

Güllü, elinde idare lâmbasıyla, merdiven başında göründü.

— Kim o?

Genç kadın cevapladı : —| Komşunun kırığı!

— Sen miydin kız?

Yüzü hafifçe çiçek bozuğu Güllü'nün gözleri parladı.

— Gelirsiniz diye bekledik...

— Benimkinin canı çok sıkkın gene bacım.

— Onun sıkıntısı da hiç bitmez.

İçerden bir takım sesler geliyordu- Sordu:

— Kim var?

—| Alişle karısı. Gelsene!

— Gelmiye boşver, benimkinin canı sıkkın. Sana anlatacaklarım var. Sen bana bir pişirimlik kahve ver,, ödünç...

Güllü şöyle bir düşündü.

— Var mı ki? Varsa vereyim.

— Bir pişirimlik olsa yeter.

— Kocanı da al gel kız.

— Sen kahveyi ver hele...

Kısa boylu, tıknaz Güllü, elinde idare lâmbası, mutfaka geçti. Anlatacağı neydi acaba?

Kahve kutusundan yarım fincan kahve alıp çıktı. * — Beni merakta kodun kız.

— Niye?

—| Anlatacaklarım var dedin ya!

Genç kadın yarım fincan kahveyi aldı. Şimdi anla-tiverse miydi acaba? Uygun bulmadı. En iyisi yarın. Nasıl olsa sabah sabah damlıyacaktı Güllü, Allahm emriydi, görmeden edemezdi bacısını.

— Uzundur, dedi. Yarın benimki gittikten sonra gel, uzun uzun konuşalım. Hadi hoşça kal- Misafirlerine selâm!

Çıplak ayaklarında takunyalar, koşarak avlu kapısından çıktı.

Elinde idare lâmbasıyla Güllü, hâlâ dikiliyor, kızın -artık kadın olduğu halde- anlatacağı çok mühim şeyin ne olabileceğini düşünüyordu. Kocasının kalın sesiyle kendine geldi!

— Güllü!

— Geliyorum!

İdare lâmbasını kapı önüne bırakıp, girdi. Kocasını, kahveci Aliş, Alisin karısı, iki kızı... Kocasını merakla sordu :
— Kimdi o?

| Güllü anlattı. Kahveci Alişle karısı atıldılar :

| — Niye gelmiyorlarmış oturmuş?

i —' Kocasının cam sıkılıyormuş da gene....

: Beyaz çevreli beyzi gözlüğünün gerisinde her an sar-

hoş, her an gülümseyen kahveci Aliş, karısına döndü : • — Ne dersin? Sıkıntı ilâcı götürelim mi?

!Kadın dünden hazır.

— Daha ne duruyoruz be şapşal? (Kızlarına döndü) Koşun eve, alın gelin sıkıntı ilâcını, testisiyle, haydi!

İki kız kardeş mermer kadar beyaz ve sınıksız ba- -cakları, lüle lüle sarı saçlarıyla fırladılar. Evden şarap destisini alıp geldiler. Ötekiler de hazır, bekliyorlardı. Aliş armoniğini kaptı. Önden çıktı. Ötekiler de peşinde., Yalnız Güllü kaldı. Kapıyı çekti, mutfaktan şekerle kahveyi, sekizlik cezveyi aldı, avlu kapısından çıkmakta olanlara yetişti.

Alişle Güllü'nü kocasını öndeydi. Aliş armonikle bir Boşnak havası tutturmuştu bile. Sesler mahalleye yayılınca, evlerin sarı ışıklı pencerelerinden başlar peydahlanmağa, sokakta cigara içerek şakalaşan delikanlılar elleriyle tempo tutmağa başladılar :

—! Yaşa Aliiş!
— Nereye be? —! Baskına mı?
— Baskına!
— Yoksa sıkıntı ilâcı mı götürüyorsun?
— Cani sıkılan bir enayi varmış da...

Peşinde gittikçe büyüyen bir kalabalık, avlu kapısından girdi- Avluyu geçti. Kapıya dayanmaya kalmadı, kapı açıldı.

Genç adam :

— Buyrun, 'dedi. Aliş çalgıyı indirdi :
—! İstersen buyurmayın de!

Genç adam Alisi elinden tuttu, merdiveni çıkmasına yardım etti.

Beyaz çerçeveli gözlüğün gerisinde kıpkırmızı, adam-akıTLı sarhoştı. Selâma sabaha lüzum görmeden, odanın ortasında dikiliyor, armoniğinin tuşları üstünde parmak larmı gezdiyordu.

Karısına döndü :

—! Haydi bakalım Apostol!

f

Papatya sarısı saçları, bembeyaz, sımsıkı bacakla-riyle kızlarının otuzbeşlik modeli olan kadm da aynı havadan olduğu için, kocasının ne istediğini biliyordu. Bunu oradakilerin hepsi biliyordu. Aliş çal'mıya başlayınca, kadm eteklerini beline sokup başladı. Çalgı hızlandıkça

o da hızlanıyor, belinden kurtulup savrulan geniş etekleriyle rüzgâr gibi dönüyordu.

Karı, koca birbirlerini tam bulmuşlardı. Aldış, Saray-r bosna taraflarından, halli vakitli bir ailenin nazla niyaz-la büyümüş çocuğu. Gak dedikçe et, guk dedikçe su. Gel zaman, git zaman kimbilir hangi bozgunda yurtlarından . yuvalarından atılırlar. Babasıyla amcalarının defteri yolda, büyük büyük ağaçların altında birer balta darbesiyle dürülür. Aralarında Aliş'in de bulunduğu oğlan çocukları «Bir semti meçhul» e yollanırlar. Daha sonraları başlık bahçelik bir yerlerde bulur kendini Aliş. Evin uzun beyaz bıyıklı erkeği berberdir. Dükânında büyük büyük aynalar, içlerinde günün her saati şakiyan sarı sarı bülbüllerle kanaryaların bulunduğu, telleri mavi nazar bon-cuklu kafesler asılıdır. Aliş bu dükânda zenaat sahibi

• olur. Eli makas, ustura tutar. Bir dükânda saçlarını taramasını, ustasına destiyle şarap taşımalarını, çeşitli mezeler hazırlayıp, armonik, gusli çalmasını, oyun oynamasını, sarhoş olup kız sevmesinin beller.

Karısı, o yılların bir büyük konak kızıdır. Gâvur kı-

* zı. Oynak m oynak, yosma mı yosma. Parlak berber çırağını gözüne kestirir. Yaşının on üç, isminin Sofiya olması önemli değil. Önemli olan, parlak berber çırağının sol kaşına düşen siyah perçemiyle, içleri ışıl ışıl kara

gözleri.

Bir takım kafesler gerisinde berber çırağım bekler. Berber çırağı da ikide bir kafeslerin önünde ngeçer, gösterini kafeslerden ayırmaz. Kız gül atar, karanfil atar, nergis atar. Bir gün de sariliverir boynuna, «Kaçır beni. Tahammülüm kalmadı artık!» der. Şaşıır berber çırağı. Yanakları pençe pençe kızarır. Korkar görülmekten.

Eski defterler açıldı mı, Aliş de karısı da coşarlardı.

Şöhret abla : «Sefam olsun!» derdi! «Gül de atardım, karanfil de, nergis de. Ne saklayayım Allahın bildiğini kuldand? Girmezdi gözlerime uyku. Sokasım gelirdi içime onu. Dayanamazdım. Sarıldım boynuna enayinin. Şaşırdı. Oldu yanaklar pençe pençe.»

Aliş dikkatle dinlerdi.

«Abe ne yapayım? Korkardım bizi görürler deyil!»

«Görsünler be mahallebi çocuğu! Ne çıkardı görürlerse?» »! «Abe bey kızısın, voyvoda kızı!»

24

«Olsun be, elsun be yahu...»

«Olur mu olsun be evlâdım?»

«Neden olmasın? Yoktu ya sonunda ölüm? Olsundu isterse. Bilirsin nasıl şaşırdındı? Başladındı titremeğe?»

«Şaşırmıştım, doğru. Ne yapabilirdim? Bir garip * Çingene ben. Yoktu arkam, yoktu götüreceğim yerim seni!»

«Olmasaydı. Gitmez miydim? Nereye olsa gitmez miydim? Sülememiş miydim verecekler amuca çocuğu- __ ma deyil Aliş?»

«Sülemiştin Şöhret, doğru. Düşmüştü yüreğime ^ ateşler...»

Sonraları atlamışlardı Adriyatik kıyılarından kocaman bir vapura, ver elini izmir!

Dünya bir tarafa, Aliş bir tarafaydı.

Avlunun göz göz kiraya verilen odalarından Kürtler, Arabuşakları, Boşnaklar, Arnavutlar irili ufaklı fırlamış, Alisin armoniğine koşmuşlardı. Kapıda omuz omuz-zaydılar- El çırparak tempo tutuyor, onunla birlikte CO' şuyorlardı. Nasıl coşmazlardı? Aliş çalıyor, karısı oynuyordu!

Karısının yorulduğunu hisseden Aliş durdu. Çalgıyı uzattı. Kadın aldı. Başladı. Kocasından hiç de geri kalmıyan bir ustalıklı çalışıyordu. Aliş gözlüğünü çıkarıp bir kenara bırakmıştı. Gömleğinin kollarını dirseklerine kadar sıvadı. Tombul, beyaz kolları sert hareketler yaparken, Alisin kısa, kalın gövdesi, delikanlıları imrendiren, coşturan bir çeviklikle dönüyor, dönüyordu.

Destiyle şarap sağa sola ikram edildi, içildi, içildikçe coşuldu...

Genç adam masası başında, iskemlesine ata biner gibi oturmuş, Alişe bakıyordu. O an gerçekten de sıyrılmıştı sıkıntıdan. Ama aklımdakileri yüzde yüz atamamıştı. Kapıda omuz omuza, tempo tutanlara baktı.

Zaman zaman aldığı tehdit mektuplarını yazanlar bunların içinde miydi acaba?

Gözlerini karısına çevirdi : Genç kadın, Güllü'nür yanında, kulak memelerindeki uzun, mavi taşlı, alelade mavi taşlı küpelerini sallayarak el çırpıyordu. Memnundu. Dünyasından memnundu. Hiç olmazsa şu an- Tehdit mektuplarından filân habersiz, coşmuştu. Karısının en sevdiği taraflarından birisi coşkunluğuydu zaten. O da

kendi gibi bir kenara çekilip kara kara düşünse, uykularını yitirip, avurtları birbirine geçse...

Gözgöze geldiler. Gözlerinin içi gülüyor, kocasının da el çırparak tempo tutanlara katılmasına seviniyordu. tOnu da kendine benzetecek, kara düşüncelerinden kurtaracaktı. Heie yarm olsun, Güllü'yle durumu kararlaştır- sin da...

Gözlerini Güllü'ye çevirdi.

Çalmadan oynayanın biriydi o da. Kızınca, sonradan söyleyeceğini önceden söyleyiverir çıkar, gözünü budak- tan sakınmazdı. Kendini de cam gibi severdi. Severdi ama... On yıldır evliydi. Çocuk için can atıyordu. Bakm- madığı doktor, okunmadığı hoca kalmamıştı. Nafile. Bir -> Çocuğu olsa, varım yoğunu vereceğini, hattâ torba takıp dilenebileceğim söylerdi.

Tekrar gözgöze geldiler.

Yüzü hafif çiçek bozuğu kadın pirelenmiş gibi göz kırptı! «Ne var? Bir şey mi var? Niye öyle üstüste baktın?» demek istedi. Genç kadın «Yok bir şey...» gibilerden omuz silkti.

Karındakinin oynayıp durduğunu söyledikçe, Gül-lü'nün nasıl renkten renge girdiğini hatırlamıştı.

Alisin karısı çalmaktan, millet tempo tutmaktan yorulmuştu ama, Aliş? Yorulmamıştı, sabaha kadar dönebilirdi. Yavaşladı. Alnında, göz altlarında ter, genç adamın yanma geğdi.

—! Hâlâ sıkılıyor musun? | — Hayır, cevabım aldı. Allah senden razı olsun.

i — İsterse olmasın.

! — Ha?

—! Olmasın isterse... !'j — Günaha girdin be Aliş!

;i Güldü :

— Girmesem günaha, içirmesem şarap, kurtarabilir miydin can sıkıntısından seni?

Kahkahalarla güldüler. Zaten genç adam da, gönlü hoş olsun diye Allahtan filân söz açmıştı. Yoksa, kökleri kurutulmıyan can sıkıntılarının, şarap ve çalgıdan sonra tekrar geleceklerini biliyordu.

Aliş ter içinde oturdu. Odayı dolduran irili ufaklı avlu halkı usul usul çekildi. Genç kadın gitti kapıyı örttü.

Dereden tepeden konuşulmağa başlandı. Bir zamanlar, yerli işçilere gözdağı vermek için İstanbul'dan getirilen işçilerin sonunda nasıl üçer beşer kaçtıkları üzerinde duruldu-

Genç adam bu işin içyüzünü biliyordu.

— Ama ne olursa olsun, dedi. İstanbullu işçilerin yerli işçiler üzerinde çok büyük faydaları oldu!

Aliş :

— Ne gibi? Anlattı :

— Yerli işçiler üzerinde aşî tesiri yaptılar! Güllü'nün kocası sigarasım tazelerken :

— Doğru, dedi.

-.""• { —! Yerli işçiler, işçinin de insan olduğunu onların

sayesinde daha iyi öğrendiler. Üzüm üzüme bakarak kararır derler ya. Bizimkiler memurlardan müthiş korkarlardı. Muhasebeye bile gelemezlerdi. Ürkerlerdi. Şimdi?

— Kâtip nıatip vızgeliyor... Genç kadın heyecanla katıldı ;

— Doğru vallaha. Onlar gelmese, başörtülerimizi bile atmaya akledemiyecetkik...

Kapı deli deli yurnruklanmıya başladı. Genç adam anlamıştı. Karısına baktı, bakıştlar. —! Şaban!

— İyi ya, açsana kapıyı...

Genç kadın isteksizce kalktı. Burunlandığı insanların üstüne gelmesini hiç istemiyordu. «Bir insanı kendinden küçük görme» nin çok ayıp olduğunu öğrenmiş, ben?msemişti ama, Güllülerle Alişler bunun farkında değillerdi ki.

Gene de kapıyı açtı.

Elli iki kiloda güreşen acar bir güreşçiyi hatırlatan Şaban, içeri girdi. Saçlarını sıfır numara makineyle kestirmiş, ya^ıız tepede bir miktar bırakmıştı-. Sarhoştı. Şarap içmişti. Yüzü kıpkırmızıydı. Gözlerinin içi gülüyor, kabına sığamıyordu.

Şarap kokulu, cigara dumanı yüklü havayı, kalabalığı görünce coştı. Oradakilerin hepsini birden kucaklamak istercesine kollarını açtı :

— Ooooo... Hepsi burda bizimkilerin yahu! Yaşayın be!!

Genç adamdan başka iltifat eden olmadı. Genç ka-

din ötekileri gözden geçiriyor, sıkılıyordu. Ne Güllü, ne kocası, ne de hattâ Aliş, Şaban'ın gelişinden hoşlanma-mışlardı. Hele Aliş! Az önce ortalığı birbirine katan, çılgınca dönen, şen Aliş bile başını eğmiş, sözde gözlüğünün camlarını siliyordu.

Şaban'ın kolları açık kaldı. Sonra yanlara düştü. Bozulmuştu. Ama üzerinde durmadı. Sâdece :

— Şu, dedi, Bethoven'in kitabını verecektin... Genç adam kitaplarının arasından alıp götürdü:

— Mersi. Haydi iyi geceler! \ Kapıyı çekip çıktı.

(Koyu bir sessizlikten, sonra Aliş, camlarını uzun uzun sildiği gözlüğünü gözüne takarak :

— Ayranı !"ok içmeğe....

diye, gerisini de getirerek, mırıldandı. Ötekiler de hemen katıldılar. Güllü, kocası, Aliş, karısı arasında rastgele bir konuşma başladı :

— Sen bir garip çingenesin-

** — Nene gerek gümüş zurna be postal!

— Haline bakmadan gider Hasan "dağına.!

— Bir odacı....

— Ne lâzım kıtan odacıya?

— Alır keman dersi de...

— Olacak büyük adam!

Genç adam sadece dinliyordu. Aliş nihayet ona da

— ister darıl, ister gücen! Yakıştıramam senin gibi bir beyzade, hem de memura bir odacı parçasıyla konuşmayı!

Sıkmtıyla baktı :

— Niçin?

— Sorarsın bir de? Var mı niçini be evlâdım? Memursun şükür!

Cevap vermedi. Hasan Hüseyin, babaannesi, eş, dost, hısım akraba, servisteki arkadaşları... Hele servisteki-ler! «Alelade bir odacı parçasını şımartıp, memurlarla memuriyet şerefini ayaklar altına aldığı» için ifrit oluyorlardı. Bu yüzden hemen hepsiyle arası açıktı. Aldırmıyordu. Şaban'da onlardan çok yüksek karakter, hele yaşama gücü görüyor, öğrenmek hevesine bayılıyordu.

X

çattı

Sonra, Şaban da onlar kadar okumuştı. Ortadan ayrıl-aiş. Onlardan çok daha fazla kitap okuyordu, ^-auan da memur olabilirdi. Olamamışsa, bu sırf tesadüflerin aykırı düşmesindendi. Kaldı ki Şaban, ötekilerin kırvat, kostüm, briyantın hastalığı, kadınlar hakkında çok bayağı şeyler konuşmalarına karşılık, aylığının yarısını vererek keman dersi alıyor, kültürünü ilerletmek için de obur bir tay iştihasiyle kitapları yer, yutar gibi okuyordu. Kimseye de zararı yoktu. Dayanamadı :

— Ben sizin gibi düşünmüyorum! Aniden yumruk yemiş gibi, şaşıtlar. Aliş :

—• Niçin?

. Genç adam Şaban'ı uzun uzun anlattı. Delikanhriux bilmedikleri taraflarını öğrendikçe, hayretten hayrete düşüyorlardı. Bir ara Alisin küçük kızma ilişti- Heyecan, hattâ minnetle dinliyor, gözleri gülüyordu. Bir şeyler sezerek, hararetle hararetle devam etti. Sonunda Aliş :

— Aşk olsun, dedi. Aşk olsun delikanlıya! Genç kızın gözlerindeki pırıltı artmıştı.

Güllü, kocası, Aliş, karısı... Şaban hakkında değişik: kanaatlarla çok geç gittikleri zaman, genç kadın kocasının boynuna sarıldı.

—• Sen çok iyi insansın!

— Ben mi? —Sen. •

— Sen?

— Bana bakma. Çok kafalısın hem de...

— Yok canım, sana öyle geliyor.

Genç kadın kollarını kocasının boynundan çekti :

— Alisin küçük kızına dikkat ettin mi? Güldü :

— Ne var da?

—! Sen Şaban'ı methederken nasıl parlıyordu gözleri! •

- Yâni seviyor mu diyorsun?
— Bana öyle geldi. Sana? Genç adam başım salladı :
— Bana da...

2

Çalar saatin sesiyle uyandılar : Altı! Akşam oracıkta, genç kadının baba e-vinden getirdiği, mavi yüzü siyah siyah yamalı minderin üzerinde uyuyakalmışlardı.

Şarap ve çalgıyla giden sıkıntı, geri gelmiş, yirmi dört doksan beşle beraber, kendini korkunç Okyanuslarda yelkeni parçalanmış, dümeni kırılmış tek-î'nMnMm! ne gibi yapayalnız sanış ve «Askere de beraber götüremezsin ya!» diye tehdit mektupları yoHı-yan, akları kanlı, koca bıyıklı canavarlarla, cigara dumanı yüklü metruk çardağın sıkıntısı genç- adamı kaplamıştı.

Kocasının yeni güne sıkmtıyla başlayışı gözünden kaçmayan gene kadın, gazocağınm başında çayın kaynamasını beklerken, bu sıkmtıyı kökten kurutabilmek, onu neşelendirmek için geç kalmış bir huzursuzluk duyuyordu.

Ne olursa olsun, babaanneden geri kalmıyacaktı! Kapı, akşamki gibi, gene deli deli yumruklandı. Anlamıştı, Şaban'dı. Artık içerlemiyordu.

Gitti, açtı.

Şaban, elinde kitap, uykulu gözleri, ama her zamandan çok daha coşkun, içeri girdi^: — Gün aydın kardeşler! Genç adam masası başındaydı-

— Gün aydın! Genç kadın da :

— Gün aydın Şaban! dedi. Şaban elindeki kitabı salladı : —! Müthiş, müthiş!!

Genç adam :

— Hayrola? dedi. Şaban hâlâ heyecanlı :

— Artık, beş kuruşluk odacılığımдан utanmıyorum!

— Utanıyor muydun?

—! Utanmıyordum ama, şimdi iftihar ediyorum! O-nun annesi de benim gibi, hizmetçiymiş!... Gözleri daldı.

— Ben de onun gibi bir müzisyen olacağım, dünyanın bütün odacılarıyla hizmetçileri benden cesaret alacaklar, o da bizim gibiymiş diyecekler!

Sarhoş gibiydi, titriyordu.

— Bugün akşama kadar okur bitiririm bunu! Genç adam güldü :

— İş? Ağanm hizmeti?

— Hayatımda ilk defa hizmetimde kusur edeceğim bugün. Ne çıkar? Hem canım, dünyanın en kusursuz odacısı kimin umurunda? •

Genç adam karısına baktı, bakıştılar. Sordu :

— Çay olmadı mı daha? Anlamıştı. Alt eve koşarken, Şaban :

— Ben gidiyorum, dedi.

— Dur, gitme, çay içelim...

— Beraber gideriz be Şaban! Şaban kapıyı çekip savuşmuştu bile.

Çay kaynıyordu. Genç kadm çay atarken, karnından kine dikkat etti. Kımıldayıp duruyordu. Çömelmesinden rahatsız olmuş da tepiniyormttş gibi geldi. Ayağa kalktı. Yumruklarım beline dayadı. Yalnız kocası değil, karnındaki için de fabrika sahibiyle görüşmeliydi. Kimbilir, adam belki de hâllerine acır, on değil, yirmi, belki de otuz lira artırırdı maaşlarını. Niye artırmazın? Kele kaym-babasını da tanıyorsa! Her halde tanıyordu. Namlı adam, niçin tanımasın? Dinler dinler: «Yaa! derdi belki de, demek o adamın gelinisin?»

İçini çekti.

Maaşlarına yirmi, otuz değil de elli lira eklerse!

Gözleri parladı. O zaman... O zaman yetmiş, belki de seksen lira net geçerci ellerine.

Çayı unuttu.

«... bakkalın borcunu temizleriz, kasabın da, ekmekçinin de. Yalnız Kooperatifmki. Onun da yarısını bu, yarısını gelecek ay, tamam. Ondan sonra başlarız para biriktirmeğe. Her ay en azdan yirmi beş, otuz lira koysak bir kenara, doğuma kadar yüz, yüz yirmi liramız olur!»

Gözleri parladı.

«... perdeler iyi. Doğumdan önce güzelce yıkarım. Biraz pamuk alırım yatağa. Kimbilir, belki de bir karyola uydururum?»

San demirleri pırıl pırıl, güzel bir karyola geçti kafasından. Tertemiz örtüler, mavi ipek yastıklar, yorgan. Bütün bunların içinde yatıyor. Saçlarım kırmızı bir kurdeleyle bağlamış. Yanında sarı saçlı, mavi gözlü kızının kundağı. Bir kenarda kaynar şerbeti kaynamakta. Misafirler... Güllü, misafirlere cevizli kaynar ikram ediyor. Mis gibi tarçm kokusu odayı kaplamış...

— Hani, çay olmadı mı hâlâ? Kendine geldi :

— Şimdi!

Sarı demirleri pırıl pırıl karyola, yastıklar, mavi yüzlü yorgan, bembeyaz, sakız gibi örtüler...

Sofra beziyle koştı. Yere yaydı. Bayat somunu ince ince dilimledi. Kocasından öğrenmişti. Beyrut'tayken annesi bayat ekmekleri böyle dilimlermiş. Bayatlığı daha az belli olurmuş.

Raftan şekeri, kara zeytin çanağını, uzun bacaklı çay bardaklarını aldı, sofraya getirdi.

Genç adam karısına göz ucuyla bakıyordu: Bir şey düşünüyor, ölçüp biçiyor gibiydi. Yoksa o da mı bir şeye sıkılmıştı?

Bardağına şeker, çay koydu. Ağır ağır karıştırırken, gözlerini karısından ayırmıyor, ne düşünebileceğim, canının niçin sıkılabüleceğini kestirmeğe çalışıyordu.

Dayanamadı :

— Bugün sende de bir düşünce var...

Genç kadın yakalanmış gibi, suçlu suçlu baktı :

— Bende mi?

— Sende.

Kıpkırmızı kesilmişti. Ne düşündüğünü çakmış mıy(Ji< yoksa?

— Hiç, dedi.

«Hiç» deyişte de samimî değildi.

— Nasıl hiç?

— Hiçin nasılı olur mu kocacığım?

Genç kadın gözlerini indirdi, sonra kaldırdı. Kocasını şüphelendirmemesi lâzımdı?

— Maaşımız artsa diye düşünüyorum!

Genç adamın yüzünü gene bir sıkıntı yalayıp geçti. Bunun üzerinde niçin bu kadar ısrarla duruyordu?

— Farzet arttı. N'olacak? Gözleri parladı :

— Ne mi olacak? Yirmi lira, otuz lira, elli lira artsa... N'olacağı var mı? N'olmaz kocacığım? Para bu!

Gözleri daldı.

— Borçlarımızı öder, bir kenara da birkaç kuruş koyardık!

Evet, fena olmazdı şüphesiz. Ama, nerde? Fabrikanın öteki sahibi, yakışıklı, kabadayı sahibi olsa belki. Yoktu. Avrupa, Amerika... Kimbilir nerde keyif sürüyordu, italyan mühendisten sonra, İstanbul'dan getirilen işçiler de tutunamayıp geldikleri yere birer, ikişer dönünce, plâni fiyasko vermiş, yenilgiyi kabullenerek fabrikayı ortağının idaresine bırakmıştı. Ortak da dilediği gibi davranıyor, yakışıklı ortağının tarafım tutmuş olanları ezmek için elinden geleni yapıyordu. Genç adam öteki ortağın tuttuğu biriydi. Henüz yol vermemişti ama, fabrikayı bırakıp «Defolmasını» isterdi. Yılbaşında kendi tarafını tutan kâtip, usta muavini, ustaların maaşlarını artırmış, genç adaminkini öylece bırakmıştı.

Onun için, maaşının artması hemen hemen imkânsızdı.

Kahvaltı sessizce yapılıyordu. Genç kadın gözucuy-la kocasını kolluyor, maaşının artması huususunda hiç de ümitli olmadığına dikkat ediyordu. Babaannesi yer- . den göğe kadar haklıydı. «Bunlar soyacak böyledir kızım. Yüzsuyu dökmekten kaçınırlar. Halbuki, ne çıkar? El öpmeynen ağız kirlenir mi? Eteğimi belime sokar, maaşının artması için, yapar çatardım.»

Yapacaktı da, çatacaktı da. İş kendine düşmüştü. El öpmeynen ağız kirlenmezdi elbette. Patronun evine gidecek, adamla konuşacaktı. Adamla mı? Kansiyle konuşsa daha iyi değil miydi?

Gözleri parladı.

Adamın kansiyle konuşup durumu anlatmak elbette daha uygun düşerdi. Kocasını masası başında, bitmez tükenmez pamuk koçanlarının arasında uğraşıp dururken, patronun muhteşem konağına gider, kapıyı çalar, ne istediğini soran hizmetçilere, hanımı görmek istediğini söylerdi. Orta yaş kadın beş vakit namaz kılan, hayırı ha-

33

ta t«

i o-^p

l— p a şt; * • S vj

'«S

fD

5 or 10 p 3 - p:

Si SiUJ. O

•!?:ş:

t>3 O Ci fb &

or or

p*

3 p or

or

Bu işi oldu sayıyordu. Denizden bir avuç su. Maaşlarını elli lira artırırsınlar iflâs etmezlerdi ya! Avlu kapısından tam çıktı, Güllü!

— Nereye kız? Durdu.

— Çarşıya. Yanma yaklaştı.

— Bütün gece düşündüm durdum. Meraktan, çatlattın beni. Neydi söyleyeceğin?

Sepeti yere bıraktı. Avlu kapısının kenarına sırtıyla dayandı. Söylemekten korkuyor gibiydi.

— Aramızda kalacak değil mi?

Güllü alındı :

— Aşk olsun! Şimdiye kadar hangi sırrını yaydım?

— Doğru, yaymadın amma... Benimkinin kulağına gitmesinden korkuyorum!

— Kocandan gizli mi?

— Gizli ama, iyiliğine onun. İlgisi büsbütün arttı :

— Nedir?

Büyük büyük açılmış gözleriyle etrafı kolladıktan

sonra, anlattı. Güllü dikkatle dinledi.

— iyi düşünmüşsün. Babaannenin sözü doğru : El öpmeynen ağız kirlenmez! Kocan madem çekingen, pısrığıın biri, paçaları senin sıvaman lâzım...

İştahlandı :

— Sıvıyacağım Güllü, ne olursa olsun sıvıyacağın. El öpmeynen ağız tabî kirlenmez. (Gözleri parladı)

Biliyor musun ne düşünüyorum?

— Ne düşünüyorsun?

— Maaşımıza elli lira zam yapsa diyorum!

— Yavaş gel!

— Niye kız?

— Elli lira bu be, kolay mı? .

— Değil ama, onlara göre ne ki? Denizden bir avuç su. Dervişe'nin Ümmü'süne yardım etmediler mi?

Coştu.

— Bize de ederler. Hem kimbilir, adam kayınbaba-mın kim olduğunu bellerse, yaa der belki de, sen onun gelinisin ha? Evet derim. Geçinemiyoruz, çok sıkımtı çekiyoruz. Yarm çocuğumuz da olunca hiç geçinem:yeceğiz filân derim, olmazsa yalancıkıktan ağlarım bir iki... Asıl: 36

mühimi, kaymbabamın kim olduğunu bellemesi! Öyle tanınmış adamı kim bilmez? Peki kızım der, kaymbabanın hatırı için, maaşınıza elli lira koydum...

— Aklımın işi değil.

— Canım bırak şimdi onu, koydu belle. Ne yaparım biliyor musun? Pırıl pırıl bir sarı karyola, mavi ipek yüzlü yorgan. Baklava baklava işli. Yastıklar, örtüler... Bir de rügan terlik alırım. Tabî o gün, gelir bana yardım edersin değil mi?

sin ?

— Tabî edersin. Sen benim şeker Güliüm değil mi-

— Karyolada sırtüstü yatarım ben. Yanımda kızımın kundağı. Sen misafirlere kaynar ikram edersin. Evimin içi dolup taşar. Ah yarabbî, ne iyi olur. Paraları mı tükenir? Onların yanında elli liranın en kıymeti var ki?

Evet ama, Güllü'nün hiç bir zaman çocuğu olmya-caktı!

İçini çekti.

— Allah utandırmasın bacım...

— Âmin.

Genç kadın yerden boş sepetini aldı, koluna taktı.

Ayrıldılar.

Yan yatmış, bağdaş kurmuş, diz çökmüş harap ev-ler kalabalığının arasındaki eğri büğrü sokaklardan çarşıya iniyordu. Demirleri pırıl pırıl karyola, mavi ipek yüzlü yorgan, yastıklar, sakız gibi beyaz yatak çarşafı, lohusa şerbeti... Kocasına duyurmadan hakkından gelecekti bu işlerin.

Tren yolunu geçti, sağa saptı.

Babaanneden p-eri kalmıyacaktı. Nesi eksikti ondan? Hiç bir şeyi. El öpmeynen de ağızın kirlenmiyeceğinde hiç kimsenin şüphesi yoktu. Güllü'nün bile.

Birden kuvvetli bir dirsek yedi. Döndü : O. Camgöz itj. Taa kızken peşine düşen itoğlu it. Gazoz bilyalannı hatırlatan duru yeşil gözleriyle durmuş bakıyor, küstahça gülümsüyordu.

— Askere de beraber gidemezsin ya!

— Oşt, köpek!

Üzerinde durmadı. İt ürür, kervan yürürdü _Caiiik

birlikte gidecek değildi kocasiyle! Görülmüş şey miydi? Kocası askere gidince, çalışır, para bile gönderirdi. Hele maaşlarına elli lira binerse...

Durakladı. Kocası askere gidince maaş vermezlerdi ki!

tekrar yolu tuttum

Vermezlerse vermesinler. Kocası askere giden öteki kadınlar gibi çalışırdı. Bıkmıştı fabrikanın tozundan, günde on iki saat tezgâh başında ayaküstü dikilmekten ama, başka çaresi yoktu. O zamana Allah kerimdi, çok vardı. Şimdiye bakıyordu. Maaşlarına elli lira koydurdu mu, ilkpeşin....

Bakkala girdi. Öğleyn işbaşı yapacak kadınlar, erkeklerle doluydu. Bir kenarda beklemeğe başladı. Bir ara Duğlâs bıyıklı bakkal başım kaldırıp baktı, gördü. Görünce de gözleri parladı. Elindeki işi bırakıp sordu:

— Emret abla!

Homurtular yükseldi. Beklemekten ayaklarına kara sular inmişti. Gelir gelmez ne diye soruluyordu sanki? Haksızlığın âlemi var mıydı?

Genç kadın kulak memelerine kadar kızardı.

— Benim ne suçum var? Bir kocakarı :

— Bu zamanda genç olmak, parlak olmak varmış... dedi.

— Bu zaman değü, her zaman.

Bakkal aldırış etmedi. Yanına gelip elinden defteri aldı :

— Emret!

— Sıramı beklemek istiyorum... —Dükkân benim. Emret sen! Etrafına suçlu suçlu bakındı, gülümsedi.

— Borcumuz da çok oldu ama...

— Farketmez. İstersen borç defterini yırtıp atalım T

Kaşları çatıldı :

— Ne münasebet? Yakında kocamın maaşı artacak,. hepsini öderiz.

— Öyle de olabilir, böyle de. Sen şimdi emret!....

Yüzü yumuşadı :

— Yağ.

— Ne kadar?

— Yüz gram Bir de, kahv?. Yirmi beş kurtluk...

38

*:«

— Derhal.

Elinde borç defteri, tezgâh başına geçti. Eli işte, gözleri genç kadındaydı. Bitiyordu. Hele yüklü göğsü, kalçaları, kıçı! Bir milyon borcu olsa gözünü kırpmadan si-Uverirdi.

İstenerleri uzatırken birbirlerine iyice yaklaştılar. Kadının yumuşak nefesi burnunu gıcıkladı. Ham elma gibi kokuyordu. Tezgâha dayandı, arkasından uzun uzun baktı.

Genç kadının kafasında, demirleri pırıl pırıl sarı karyola, mavi yüzlü ipek yorgan, sakız gibi örtüler... Yalnız bakkalın değil, kasabın, fırıncının, manavın da farkındaydı. Kılken de böyleydi. Peşine düşen düşene. Ama aldırılmazdı. Alışkındı. Kocasının maaşını ' artırmaktan başkasını düşünmüyordu şimdi. Kasabın önünde durdu.

Koca göbekli, kırk beşlik kasap iskemleye oturmuş gazete okuyordu. Gözleri genç kadının ayaklarına ilişince başını kaldırdı. Fırladı.

— Buyrun! Defteri uzattı :

— Yüz elli gram et. Borcumuz çoğaldı ama, kusura bakma. Yakında kocamın maaşı artacak, toptan öderiz!

— Senin canın sağ olsun! Avucuna tükürdü, satırı aldı.

— Yüz elli gram az iki kişiye. Hiç olmazsa yarım kilo... Ha?

Gözleri büyüdü : • — Ooo...

— Ne oldu?

— Yarım kilo! Borcun altından kalkamayız sonra...

— Canın sağ olsun dedim ya!

Kesti, biçti, parçaladı, tarttı : Yarım kilo.

— Haydi güle güle...

— Defter? Yazmadınız?

— Bu sefer de yazmıyahm ne çıkar? İrkildi :

— Olmaz öyle şey. Al, yaz!

Kasap yazdı. Defteri mantosunun cebine sokup yürüdü. Manavdan da pırasa almak lâzımdı. Aliş veriş ettikleri manav, Aliş'in kahvesi yanındaydı.' Kapıda durdu. Kimseler yoktu. İçeri girdi. Etrafa göz gezdirdi : Duvar-

39

larda 93 bozgunu, Millî Mücadele zaferleri, esir Trikopı-sin kılıcım Mustafa Kemal Paşa'ya teslimi, eski İngiliz Kralı Edvard'm Atatürk'le kahve içişlerini gösteren sıra sıra tas basma resimler.

Kahveci Aliş berberlik de yaptığı için, elinde ustura, bileyi taşı, kahvenin arkasındaki kapıdan göründü. Bu kapıdan evinin avlusuna girilip çıkılıyordu. Genç kadını görünce :

— Vay, dedi. Hayrola?

Yanma geldi:

— Hayır.

— Neler aldın bakalım?

— Hiç. Etle yağ, kahve.... Nerde Şöhret ablam?

— Uyur sığırlar gibi. Sabahleyin seninki uğradı, bir kahve içti...

— İyi etmiş.

— Lâkin nedir sıkıntısı bu delikanlının be evlâdım?

Az kalsm, yakında sıkıntısından kurtaracağım, diyecekti. Kendini tuttu. Söylese ne çıkardı? Aliş memnun olurdu. Meseleyi açmak, fikir danışmak geliyordu içinden.

— Öğrenmelisin. Bir kadın, çok büyük bir kuvvettir erkeği için!

Göz göze geldiler. Doğruydı. Biliyordu. Kocasma destek olacak, yükselmesine yardım edecekti- Babaanneden geri kalmıyacaktı!

— Şahsene sizde mi?

Aliş küçük kızını soruyordu. Yere bıraktığı sepetini alırken cevapladı :

— Bizde.

Gülüverdi. Aklına odacı Şaban gelmişti.

— Ne güldün?

— Hiç...

— Var bir şey. Süle nedir? Bilsinler, ne çıkardı?

— Odacı Şaban'm maaşı kaç diye sordu benden!

— Şahsene mi?

— Evet.

Aliş cevap vermedi. Yüzü asıldı peşin, kızardı. Sonra yumuşadı, eski, tatlı halini aldı. Anlamamış görünerek :

— Ne yapacakmış Şaban'm maaşını? dedi. Genç kadın omuz silk ti :

— Bilmem?

Dükkândan çıktı.

Aliş farkında bile olmadı. Kafasında bir takım hesaplar... Gönlü mü düşmüştü yâni? Konuşuyor muydu oğlanla? Akşam Şaban'm iyiliğinden bahsedilmişti. Bütün mesele iyi insan olmaktaydı. Ne çıkardı evlenseler? Daha iyi. Atardı kahveye, kendi de istirahata çekilirdi.

Kendine geldiği zaman, genç kadının gitmiş olduğuna dikkat etti.

Kapıya yürüdü, durdu- Manavın önündeydi.

Usturasını bilemeğe devam etti.

Çok iyi olurdu hani. Şaban canavar gibi çalışır, kendine iş bırakmazdı. Bırakmazdı ama, büyük kızını istese daha memnun olacaktı. Ne diye küçüğü? Büyüğün gücüne gitmez, içlenmez miydi?

Usturanın yeter derecede bilenip bilenmediğini tırnağında denedi.

İncecik sesiyle duvar saati dokuzu çin çin vurunca-ya kadar daldı gitti. Saatm sesiyle kendine geldi. Dünya kadar işi vardı daha. Karısı hâlâ uyuyordu, yemeği kendisi pişirecekti. Pişirecekti ama," patates, akşama.

Öğleyin yiyecekleri vardı.

kahveye Güllü girdi.

!— Merhaba Aliş!

—• Merhaba Güllü. Hayrola?

Kadın içini çekti. Düşünceli görünüyordu. Nerdeyse ağlıyacak gibi bir hâli vardı.

Aliş sebebini sordu-

Dalgın dalgın :

— Hiç, dedi. Nerde Şöhret?

— Yatıyor. Saata baktı :

— Bu saata kadar ha?

— Yatsın bakalım be Güllü. Bu dünyaya rahat etmeğe geldik. Belki günün birinde ben de kavuşurum rahata... (Gözlerinin içi gülüyordu) Şu kızlara diyorum, çıksa iyi kötü birer kısmet de...

— Allah verecekse insana kocanın iyisini versin!

— Amin.

— Kocam var. Var ama, ne yapayım Aliş? Ben de gencim, ben de kadını. İstemem mi olsun çocuklarım? Olmuyor. Ne yapсам nafi. Değilsin sen yabancım. Ağ-lamak gelir içimden. Görmüyor muyum gebe bir kadın, vurmaya başlıyor beynim zonk zonk... Gözlerinden süzülen iki damla yere yuvarlandı.

— Haklısın, dedi Aliş. Bakmayacağım kızlarıma zengin koca. Olsun fakir. Ama olsun namuslu- Bir de isterim şen! Şen olmalı damatlarım, işte kahve... Versinler kızlarımla sırtısrta, işletsinler, onlar da yesin ben de!

— Doğru. Lâkin ne olurdu olsaydı benim ne senin-kiler gibi kızcağızlarım da, ihtiyarlığımda erseydim rahata!

Aklına sarı demirleri pırıl pırıl karyola, ipek mavi yüzlü yorgan, sakız gibi beyaz örtüler geldi. O da öyle bir lohusa odası isterdi. Niçin onun da çocuğu olmasın, komşulara lohusa şerbeti ikram etmesindi?

Aliş :

— Az evvel burdayd seninki! dedi.

— Ne arıyordu?

— Aramıyordu bir şey. Almıştı evceğizine nevale, dönüyordu... Çok severim, evlâdım gibi. isterim olsun evlâtlarım da öyle!

Güllü'nün içini bir kıskançlık yalayıp geçti.

— Ben de severim kardaşımdan ziyade, lâkin... Kendini tuttu.

'Aliş şüphelenmişti.

— Ne lâkini?

— Yok bir şey.

— Saklısın?... Saklama. Çıkmaz sır benden! Bilmiyor muydu?

— Kocasından saklı işler görür.... dedi.

Aliş'in aklı gitti..Kocasından saklı işler... Yâni ne? Fenalık mı? Güllü :

— Değil fenalık, dedi-

Anlattı: Kocasının maaşı artsm diye fabrika sahibine çıkacaktı!

Aliş şöyle bir düşündü. Sonra :

— Yoktur içinde bir kötülük onun!., dedi.

— Demem var. Bilirim yok. Ama ne için saklaman erkekten?

— Korkar. Bilir ki kocası istemez böyle şeyleri. Düşünür babasının şerefini!

42

— Acımdan öleceğim de düşüneneğim şeref, şan. Hani, tarlalar, çiftlik derdi oğlan? Ne oldu?

— Var gene... Bilmezsin?

— Bilirim ama, hani? Niçin olmuyor bir faydası?

— Koymuş bütün mallarına el hükümet!.

Güllü kahve gerisindeki bahçe kapısına yürüdü. Durdu.

— Uyandıracığım karını!

— Sen bilirsin.

Aliş, usturasını bilemeğe koyuldu. Doğrusu arslan gibiydi şu genç kadın. Aşk olsundu. Tıpkı babası gibi. Babası de memlekette böyleydi. Cesur- Kızlarının da onun gibi olmasını isterdi. Sabahleyin «Nedir bu delikanlının sıkıntısı? Öğrenmelisin. Bir kadın .çok büyük bir kuvvettir kocası için!» dediği zamanı hatırladı. Cevap vermemiş, sadece gülümsemişti.

Bilediği usturayı götürdü, küçük meşin çantaya koydu, bileneceklerden birini alıp geldi. Gene kahve kapısında durdu. Kapının önünden bir alay mahalle çocuğu, yalın ayaklarıyla yıldırım gibi geçtiler.

Görmedi.

Na olursa olsun, aşk olsundu kadına. Güllü'nün dediği gibi, şeref, şan karın doyurmazdı. Bakmalıydılar çıkarlarına. Delikanlı karışmasmdı. Ne çıkardı sanki? El öp-meynen ağız kirlenmezdi ki!

Usturayla bileyi taşını kapı yanındaki iskemleye bırakıp bir cigara yaktı.

Kadına yardım etmeliydi. Kocasını kahveye gelince, el öpmeynen ağızın kirlenmeyeceğini anlatmalıydı. Genç-kadın da memnun olur, yaptığı iyiliğin altından kalkmak isterdi.

Usturayla bileyi taşını aldı, başladı-

Odacı Şaban'a büyüğü yapabilir miydi acaba?

Gözleri parladı.

Herhalde. Çok samimî konuşuyorlardı. Gel sana büyüğü yapalım, büyük daha iyi filân diye kandırdı mı, alnından öperdi onun. Ama karısı duymamalıydı. "Karısı duysa belki de mâni olurdu. «Ben kızlarımı

meymurla-ra, subaylara vereceğim!» diye tutturmuştu. İstemiyordu. Ne memur, ne de subay. Memur da, subay da büyük insanlard. Kızını elinden eeker alır, kimbilir nerelere ?ö-türürlerdi. En iyisi, genç kadına yardım edip kocasını yumuşatmak, ondan sonra da onun yardımım sağlamaktı.

Islıkla bir Boşnak türküsü tutturdu.

Genç adam, fabrika muhasebesindeki masası başında, yeni aldığı tehdit mektubunu düşünüyordu. Sabahleyin işine geldikten az sonra, postacı yeni bir mektup daha getirmişti. Hep aynı eciş bücüş yazıyla, hep aynı sözler. Askere giderken karısını da beraber götürmeyeceği-ni, babaannesini de gittiğine göre, karısının yapayalnız kalacağını, çalışmak içirt fabrikaya tekrardan gireceğini biliyordu- Bütün bunları zaman zaman hatırlatanlar kimlerdi? Çıldıracaktı. Karısı hâlâ işçi mahallesinin belki de en güzel kadınıydı. Gelip geçerken nasılı yiyecek gibi bakılıp, göğüs geçirildiğini, lâf atıldığını, peki dese, uğruna mallarını mülklerini fedadan çekinmeyeceklerin bulunduğunu da gayet iyi biliyordu. Sonra gene biliyordu ki karısı, değil mal mülk, dünyaları verseler kocasını değişmez!

içini çekti.

Keşke değişseydi. Keşke değişseydi de, kahrından yataklara düşse, ondan sonra da başını alıp gitseydi!

Kulağının arkasındaki kopya kalemi aldı, pamuk koçanı defterini önüne çekti.

(Askerden gelinceye kadar babaannesini gitmeseydi bari! İyi olurdu şüphesiz.... Ama gütmek zorundaydı ihtiyar kadın. Yirmi dört lira doksan beş kuruşa ortak olmanın, torununu büsbütün ezmenin günah olduğunu düşünmüştü elbette...

Yazmaya başladı. Gelmiyordu, içinden gelmiyordu. Bu sıkıntılı yürek, meşgul kafayla çalışmayacak, zorlar-sa yanlışlıklar yapacaktı. Yanlışlık yapmamak zorun-diaydı. (Koca koca pamuk balyaları, üzerlerine garibaldi moriyle yazılmış numaralardan bulunurdu. Karmakarışık, binlerce, on binlerce balya. Bir kat yanlışlık, Ali'nin malını Veli'ye, Veli'ninkini Ali'ye verdirebilirdi. Buysa affı imkânsız, müthiş bir suç sayılır, kac vakittir bir bahane bulup sepetlemek için fırsat kolladığım tahmin ettiği fabrika sahibinin ölç almasına yarardı.

işsiz kalamazdı, kalmamalıydı- Az, 'çok... Yirmi dört doksan beşten de mahrum olmamalıydı... - Tekrar içini çekti.

Ne diye böyle güzel bir kızla evlenmişti?

Evlenmese... Karısını, canı gibi sevdiği, üzerine titrediği, geceleri uykularını yitirdiği karısını başkasiyle evlenmiş farzettii. Kendininki gibi yer yatağında değüV karyolada, halılar kilimler döşeli bir odada! önündeki koçan defterinin üstünde, alış veriş ettikleri Duğlâs bıyıklı bakkal canlandı.

Nasıl yiyecek gibi bakıyordu karısına!

Halı, kilimlerle döşeli güzel bir odanın geniş karyolasından, sakız gibi örtüler üzerinde karısını yarı çıplak görür gibi oldu Yanında bakkal. Ağır ağır okşayan eli... Sıkıntıyla doğrudu.

Kurtulamuyor, kurtulamıyordu. Kalemi filân bırakıp masadan kalktı, dışarı çıktı. Başta muhasebeci, defteri kebir ve yevmiyeyi.tutan iki kâtip arkasından sinirli sinirli baktılar : Sabahtanberi bu kaçınıcıydı? Vırt dışarı, zırt dışarı. Gene odacı Şaban'la buluşmaya mı gidiyordu ?

Muhasebeci döndü, kâtiplere baktı. Gözğöze geldiler.

— Nerde o Şaban?

Yevmiyeyi tutan gaga burunlu kâtip, gırtlığı fırlamış incecik boynunu geniş kolalı yakası içinde sağa sola çevirdi.

— iplik anbarında, bitmemiş senfoniye tamamlı-yordur!

Defteri kebir bakan asık yüzlü başını salladı.

— Doğru.

Kısa, koyu bir sessizlik. Muhasebeci emretti :

— Git bak şu serserilere!

(Kolalı yaka fırladı. Fabrika meydanlığında üstüste yığılı pamuk balyalarının solundan iplik anbanna geçti. Sağlı sollu tavana kadar yükselen iplik paketlerinin arasındaki yoldan kedi sessizhğiyle ilerledi. Tetikteydi. Her an rastlayabilirdi. İstemiyordu. Dinledi. Hiçbir şey işitmedi. Ayaklarının ucunda ilerledi. Tekrar durdu, tekrar dinledi : Bir mırıltı. Herhalde onlar olacaktı. Sinerek az daha ilerledi, tamam, urdaydılar, iplik paketlerinin arasında. Şaban'in alabros traşlı başı, yüzü. Coşmuştu gene.

45

Bethoven'den bahsediyordu. Bethoven'in sanatından, karakterinin sağlamlığından, annesinin hizmetçiliğinden. Elindeki kitabı salladı :

— Şu kitabı yedi, sekiz yüz, bin, beş bin, on bin sayfa yazmazlar da, neden birkaç yüz sayfacık yazarlar sanki?

Genç adam boş gözlerle bakıyordu. Ne Bethoven umurundaydı o anda, ne de kitap. Halı, kilimlerle döşeli güzel bir odanın geniş karyolasında, sakız gibi örtüler üzerinde yarı çıplak karısı ve yabancıların okşayan eli!

— Ben bu kitabı bir daha okuyacağım! Mektupları polise vermekte de fayda yoktu. Kimden

şüphelendiğini soracaklar. Kimden şüphelenmiyordu ki? Birini söyleyecek, polis çekecek karakola, sorup soru-şturacak belki. Sonra? Ya değilse? Ya haberi bile yoksa?

— Ha Okuyim mi —• Neyi
— Amma da dalginlaştın bugünlerde ha!
O zaman karısını dile düşürmüş olacak. En iyisi beklemek. Beklemek ama sonunda «Askere de birlikte götürmeyecek! ya».
Şaban'ın eli kolunu tuttu, sarstı :
—! Ne düşünüyorsun — Hiç. Başım ağrıyor da...
— Aspirin iç!
— Hadi gidelim de iç aspirini!
— Faydası yok.
— Senin içini kemiren birşey var ama, saklıyorsun benden!
— Yok canım.
— Saklıyorsun saklıyorsun... Ben senin en iyi arkadaşın değil miyim?
— Kim?
— Ben.
— Kimin
— Senin. En iyi arkadaşın değil miyim diyorum!
— Ha, sen mi Tabî tabî...
— Hasta mısın
— Yoo..
— Peki?
— Bir sıkıntı var içimde, pis bir sıkıntı. Bırak bunu da, demin ne demiştin? Kitabı bir daha okuyim mi demiştin?
— Bir daha, beş daha...
Genç adam ayağa kalktı :
—! Ver onu bana-
Kitabı aldı, kapağın arkasındaki sayfaya kurşun kalemiyle yazdı : En iyi arkadaşım, geleceğin Bethoven'i odacı Şaban'a.
Şaban çıldıracaktı. Kitabı ona vermişti, geleceğin Bethoven'i demişti!
— Sen dünyanın en iyi arkadaşısın!
— Sen de. Ama gidelim artık. Malûm ya?
— N olur?
— Muhasebeci arar.
— Arasın, fabrika sahibi arasın isterse, gitmiyece-gim. Dünya vızgelir! Ekmek, yemek, su istemem. Bu kitap bana açılığımı, uykusuzluğumu duyurmuyor!
— Ararlarsa ya ?..
— Ararlarsa bulamazlar. İnsanları zayıf anlarında vurmaktan hoşlanan bir itoğlu it yerimi keşfeder, muhasebeciden madalya alır fena mı?
Dinleyen bir karaltı görmüştü. Gaga burun bozularak tabanları kaldırdı. Arkasından baktılar ama kim olduğunu kestiremedüer. Yarı karanlık, daracık yolda hızla kaybolmuştu.
Servise geldi, işittiklerini şişirerek anlattı.
Fabrikaca «Dini bütün» diye anılan elli beşlik muhasebecinin esmer yüzü hırstan kıpkırmızı kesildi. Kâtibi» boş masasına nefretle baktı. Elinde, çiğit denilen pamuk tohumu pusulasıyla bir yanaşma dikiliyordu. Gözgöze geldiler. Adam :
— Yahu, dedi, bir saatir dikiliyoruz. Nerde bu kâtip?
Muhasebecinin kafasında şimşek çaktı.
— Surdan çık, koridoru geç. Sağdaki kapıdan içeri gir. Fabrika sahibi orda oturur. Söyle : Bir saatir bekliyoruz, kâtip meydanlarda yok, de. Hadi!
Yanaşma, elinde çiğit pusulasıyla çıktı. Koridoru geçti. Sağdaki kapıyı vurup girdi. Halılarla döşeli, tül perdeleri inik, loşça bir odaydı. Kırçıl ağa pırıl pırıl masası başında oturuyordu. Başını sertçe kaldırdı :
— Ne istiyorsun?
Adam bir çırpıda anlattı. Ağa zile bastı. Bekledi. Gelen giden olmadı. Tekrar bastı, sonra tekrar. Bu Şaban da çok oluyordu artık. Deli dolu diye yüz veriyor, hoşlanıyorsa işleri sermesi mi lâzımdı?
Masasından hınçla kalktı.
! — Muhasebeye ıgel!
Yanaşma muhasebeye giderken, ağa odasını muhasebeye bağliyan kapıdan geçmişti bile. Gaga burunluyla asık yüzlü ayağa kalktılar. Muhasebecinin arkası dönüktü, geç farkına vardı, kalktı.
Yanaşmayı işaret ederek ağa :
— Bu adamın işini ne diye görmüyorsunuz da, bana yolluyorsunuz ? dedi.
Muhasebeci içini döküverdi :

— Bir değil, beş değil ağa. Yerinde durduğu, oturduğu yok. Her gün bu. Koçanlar öylece duruyor. Aylık listeleri hazırlamadı, hazırlamıyor. Sevdalı mıdır nedir, bütün gün düşünür durur!

— Peki savm şu adamı. Sonra yanıma gel sen! Gaga burunlu, etekleri zil çalarak geçti, yanaşmanın elindeki çığit pusulasını aldı, kapı kâğıdını yazıp uzattı. Adam :

— Madem sizin de elinizden gelirmiş, nt diye beni ağnm yamna gönderdiniz? dedi.

Gaga burun kızdı :

— Fazla konuşma!

— Allah size kel versin de tırnak vermesin... Çıktı gitti.

Muhasebeci :

— Küstah! dedi.

Masasından kalktı, bitişik kapıdan ağanın odasına geçti.

Ağanın elleri arkasında, odanın içinde sinirli sinirli dolaşıyordu.

— Peki Şaban nerde?

— Onu da o azdırıyor!

— Sen necisin? Eşek başı mısın? Niye mâni olmuyorsun?

48

— Adam gönderdim peşlerinden. İplik anbannda çeneyi çeneye vermişler... Sonra, bir kitap hediye etmiş Şaban'a!

— Ne kitabı?

— Bilmem. Kitap!

Oda kapısı vurulmadan açıldı. Elinde «Bethoven'in hayatı» yla, Şaban deli deli girdi. Hiçbir şey olmamış, aranmamış gibi köşedeki buz dolabına gitti, kapağı açtı, su şişesini aldı, bardağa doldurup içtikten sonra, ağaya döndü :

— İçer misin? Vereyim mi?

Muhasebecinin yüreği ağzına geldi. Ha parladı, ha parlıyacak derken, hiçbir şey olmadı. Şaban «Canm isterse...» diye kapağı kapadı, kitapla dışarı çıktı. Kapı önündeki iskemleye oturdu, kitabı açtı, bıraktığı yerden başladı.

Bir ara ağanın zili çaldı. Hırsla kalktı :

— İnsana hiç rahatlık yok! İçeri girdi :

— Buyur!

— Neredesin sen? Niye sık sık ortadan kayboluyor-sun?

Şaban omuz silkti :

— Kitap okuyorum.

— Ne kitabı o?

— Ne kitabı mı? Nah, oku!

Ağa kulaklarına kadar kızardı. Cahilliğinin meydana çıkması en çekindiği tarafıydı.

— Okumam yok. Bilmiyor musun?

— Biliyorum.

— Biliyorsun da ne diye...

— Soruyorum değil mi? Bu da benim zevkim ağa! Sen nasıl İfabrikanla, milyonlarınla bize caka satıp zevkleniyorsan, biz de...

Ağa yumuşak kahkahalarla uzun uzun güldü.

— İtoğlu it! dedi. Şu nekreliğin olmasa...

— Çoktan sepetlerdin değil mi?

— Yok, gözünün yaşma bakacam bir de... Yaşaran gözlerini avuçlarıyla sildi. Ciddileşti.

— Bana bak, dedi. Zararlı bir kitap olmasın ha!

49

— Zararlı kitapları zararlı insanlar okur. Ben zararlı anıyım?

— Değilsin amma, aklının ermediği yer var. O oğlanın babası...

Sözünü kesti :

— Biliyorum biliyorum..

— Biliyorsan, ona İgöre. Fazla teması kes. Hakkında hayırlı oîm?.?!

Şaban cevap vermedi.

Ağa :

— Bana bir kahve .söyle, dedi. '

Yalnız kaldığı zaman geçti masasına oturdu. Bir Sipahi sigarası vakti. Tam duman alırken, kapı vuruldu:

— Gel!

Genç adam sivri çeneli, ince yüzüyle girdi.

— Beni istemişsiniz...

Bir zamanlar bir işçi meselesi yüzünden aleyhine dâva açan, mahkemede de işçiyi kıyasıya savunan, «Öbür taraftaki adamın» oğlunu büsbütün ezmek için :

— Sen kimsin? dedi.

Genç adam şaşırды. Tanımıyor muydu? iKiaabil miydi? Her fırsatta azarladığı, maaş zamlarından faydalandırmadığı, kovmak için fırsat kolladığı adamı nasıl tanımazdı?

— Çırçır masası memuruyum efendim, dedi.

— Ha... Sen misin o?

— Evet.

Gözlerinin tâ içine bakarak :

— Öbür taraftaki adamın oğlu! dedi. Baban vaktiyle iki paralık bir ameleyi bana karşı müdafaa ettiydi. Amma ben intikam almak istemem. Öylelerini Allaha havale ederim...

— Yerinde hiç oturmuyormuşsun, iş sahipleri senden şikâyetçi. Demin dördü beşi birden geldi şikâyete...

Genç adamın başı dönüyor, gözleri kararıyordu. Muhasebeci mi, yoksa ötekiler mi gammazlamışlardı ? Odacı Şaban'la ahbablık ediyor, onu adam yerine koyuyor, memurların «prestijini» kırıyor diye sevilmediğini biliyordu.

Cevap vermedi.

59

Ağa kısa kesti :

— Geç masana. Bir daha hakkında şikâyetçi istemem, kovarım!

«Kovarım» sözü beynine yumruk gibi indi.

Masasına döndü. Ağlıyacak kadar hırslı, iskemlesine 'çöktü. Başını yumrukları arasına aldı.

«— Kovarım!»

Kuyruğundan tutulup, it gibi atılmak. Evet ama, ne yapmalıydı? Köpek kadar değeri olmadığı suratına çarpılan bir yerde yirmi dört lira doksan beşin hatırı için kal-mıya_ devam mı etmeliydi?.Haysiyet? Şeref? Namus?

İçini çekti, iskemlesinin arkalığına yaslandı.

«— Kovarım!!»

Kovar, kovabilir, hakkı var buna. Mal onun. Mal o-nunsa, haysiyet de* kendinin. Yirmi dört doksan beş için •çiğnetmek zilletine katlanmak insanlığa sığar mı?

— Kâtip efendi bizim koçan hazır mı?

Bir müşteri. Yanıbaşmdaki bölmede dikiliyordu.

— Adın ne?

— Mehmed oğlu Mehmed!

Yazılıp hazırlanmış koçan senetlerini karıştırdı, yok. Tekrar karıştırdı, gene yok. Otuz sefer tekrarlasa yok, biliyor. Herhalde çırçır dairesinden verilmedi. Gidip almalıydı.

Masasından fırladı :

— Bir dakika!

Çırçır dairesi fabrikanın arkasında, işçi lokantalarına giderken, solda. Genç adam ihtiyar kâtipin pamuk tozları uçuşan ufacık odasına giriyor, ihtiyar kâtip anasının gözü bir eski İttihatçı'dır. İKıalın siyah çerçeveli gözlüğü gerisinde, akları çok, püskül püskül kaşlariyle sertçe oturuyor, ahbabıyla çene çalıyordu.

— Gel bakalım kurt oğlu kurt! dedi. Ahbabına tanıttı :

— Bu da babası gibi kurttur ha!

Kâtipin ufak tefek, sivri burunlu, çekincen ahbabı, •gene adama dikkat, hattâ korkuyla baktı : «Bu da babası rşibi kurttur ha!»

Kâtip sordu :

—Sebebi ziyaretiniz ?

Gene adam Mehmet oğlu Mehmet'in koçanını sordu. Kâtip el defterine baktı, buldu. Pamuğu çekilmiş, yâni tohumundan ayrılmıştı ama, henüz muhasebeye verilmemişti.

— Ver!

— Veremem. Defter bana lâzım.... Gel burda yaz!

— Öyle mi yapalım?

— Başka çare yok...

Genç adam koçan senedi defterini getirmek üzere çıktı.

İhtiyar kâtip, «Öbür taraftaki adamın» oğlunu, memlekete ne maksatla yolladığını anlattı: Diktatöre karşı giriştiği mücadelede oğlunu ajan olarak kullanacaktı !

— Kül yutar mıyım ben? dedi. Kaçm kurasıyım?

Yutmazdı, doğru. Adam sarrafıydı. Bütün mesele, delikanlıdan hangi kanalla babasına naber gönderip, direktif aldığıının öğrenilmesindeydi.

— Peki ama, dedi beriki adam, hükümet takip etmiyor mu bunu? Menfi bir adamın oğlu... Dilediği gibi mi

dolaşıyor ?

Eski İttihatçı, eski kurt gözlüğünü düzeltirken, çok şey biliyormuş da söylemek istemiyormuş gibi, gülümsedi.

— Bu işlere akıl erdirebilmek için...

Bu yollarda hayli mürekkep yalamak, ateş çenberin-den geçmek lâzımdı. Ama kısa kesti.

Ahbabın gözündeysen genç adam, birdenbire önem kazanmıştı. Demek bir zamanlar «Diktatör» aleyhine çektiği kuvvetli nutuklarla memleketi alıfah bullak eden adam, boş durmuyordu? Yoksa bu, bu da onun adamı mıydı? Olabilirdi. Hem niçin olmasın? Belki de öbür taraftaki adamdan bilhassa söz açmıştı, faaliyette bulunulduğunu, boş oturulmadığını, günün birinde harekete geçileceğini belirtmek için!

O halde, taraftar görünmeliydi.

— Kafalı adamdır! diye fısıldadı.

İhtiyar kâtip derhal gözlüğünün üstünden baktı :

— Bütün İttihatçılar gibi!

— Peki, ne yapmak niyetinde?

— Niyetinde deme, niyetindeler, de! Ahbab fitili almıştı :

— Sahi mi?

52

sun

başma

sanıyor-

ft

— Doktor Nâzımların, Cavitlerin, Canbolatların ahlakları yerde mi kalacak?

Adam, artan 'bir korku içindeydi. Demek memleket içten içe kaynıyordu?

Yoksa polisti ds ağzını mı arıyordu? Demin nalına vurmuştu, şimdi mihına.

— Paşa akıllı adamdır, dedi.

Fazla ileri gittiğini idrâk etmişti kâtip.

— Mustafa Kemal Paşa mı? dedi.

— Evet.

— Akıllıdır. Bütün İttihatçılar gibi!

Ne olursa olsun, ufak tefek adamın bu taraklarda "bezi yoktu. Yaşı elliyi çoktan aşmıştı. Bütün hayatı boyunca siyasetten uzak kalmış, pamuk borsasındaki sim-sarlığıyla akşamcılıktan gayrisine iltifat etmemişti.

Genç adam elinde koçan defteriyle girerken, kalktı. Usulünce sıvıştı.

(Kâtip bir kenardaki masayı eliyle işaret ederek :

— Oraya otur, yaz! dedi.

Hemen s^idip oturmadı. İhtiyar 'gevezeye haddini bildirmeliydi. Ellerini beline dayadı, karşısına dikildi :

— Size kaç kerre rica ettim bu, kurdun oğlu sözünü kaldırın diye, hâlâ devam ediyorsunuz. Niçin?

İhtiyar tınmadı bile :

— Fena mı?

— İstemiyorum amca. Hattâ kaabilse, beni babamla da tanıtmayın kimseye. Ben ne dertteyim, siz ne derttesiniz...

— Ne derttesin?

— Kimse kimsenin halini bilmez!

— Maamafih, aferin. Lâf aramızda, yoğurdu bile üfliyerek yemenin lüzumunu kavramışsın. İyi bir komitacı...

— Bırak bu lâfları be!

Geçti, bir kenardaki küçük masaya oturdu.

İhtiyar kâtip gerçekten pek memnun olmuştu. Aşk-olsundu. Onun yaşlıları halbuki... Ağızlarında mercimek ıslanmaydı. E, tabî... Babası kimdi? Ot kökünün üstünde göverirdi. Babasını bırakıp gelişi, fabrikada çalışan bir

kızla evlenişi, fakir bir hayat sürüyor hissini vermek için* işçi mahallesindeki avlulardan birinin tek gözden ibaret edasında oturmuşu...

Genç adam Mehmet oğlu Mehmet'in koçanını yazarken, «Kovarım» ı düşünüyordu hâlâ. İhtiyar kâtip filân silinmişti. Hattâ yirmi dört doksan beş, askere giderken karısını da götürmeyeceği... «Kovarım!» sözü bir çekiç gibi iniyordu haysiyetine!

Koçanın yazılması bitince kalktı. İhtiyar kâtime selâm bile vermeden, çıktı. Adamı savdı.

Fabrikanın öğle paydosu borusu kalın kaim öterken, saçlarını tarayıp, fabrikadan çıktı.

Ortalık günlük güneşlikti. Az sonra işçiler paydos olacak, işçi mahallelerine uzanan yollar yorgun, fakat aceleci işçilerin ayakları altında ezilecekti.

Kooperatif bakkalının önünde, bir zamanlar dokuma tezgâhlarında kendisine ustalık etmiş olan dokumacı Ma-ho'ya rastladı.

— Merhaba!

— Merhaba!
— Ne haber?
— Sağlık. Köyden geliyorum. Kayınbabanm çok selâmı var.
Unutmuştı. Sahi, kaymbabası ordaydı.
—; Aleykümselam. Ne yapıyor? Rahatı iyi mi?
— Kulak asma. Kardaşları pek burunluyorlar. Bana kalırsa sen onu buraya getirt... Adamçağız bir deri, bir kemik kalmış. Bana dedi ki, gözlerinden öperim, ne yapsın yapsınlar beni burdan kurtarsınlar dedi. Ağlıyor be ihtiyar adam!
Yirmi dört doksan beşe bir kişi daha binecekti ama, genç adam üzülmedi. Tersine, sevindi bile. Askere giderken kızıyla birlikte otururdu ihtiyar. Eskiden olduğu gibi. Eski, namlı çetelerdendi, menkıbelerini hemşerilerin-dsn defalarca, uzun uzun dinlemiştir. Oh oh... Ne iyi olmuştu da, şu Maho'ya rastlamıştı!
Ayrıldı. İçinde bir ferahlık, bir tüy hafifliği. Bunu şimdiye kadar ne diye akıl etmemişti sanki? Karısı da sevinecekti. Zaman zaman dalışı, canının sıkıntısı bundandı herhalde. Babası da yanında olursa mesele kalmazdı.
Aliş'in kahvesinin önünden geçerken bir ses :
— Merhaba kardaş!
Durdu. Camgözdü. Kahvenin önüne iskemlesini atmış, oturuyordu. Kuvvetli güneşte cam yeşili gözleri duru duru parlıyordu.
— Merhaba, dedi.
— Buyur bir kayfe iç!
— Eyvallah. Yemek zamanı şimdi. Nerde Aliş? Kahveden içeri girdi. Camgöz arkasından : «Askere avradını da beraber götüremezsin ya!» diye geçirdi.
Genç adam, tek tük masalarda iskambil oynayanları geçip, Aliş'lerin avlu kapısına gitti. Açtı. Kuvvetli güneşin altında itinâyla işlenmiş bahçe, yağlı boya, renk renk bir tabloya benziyordu. Aliş, dirseklerine kadar çemirli tombul kollarıyla maltızın üzerinde dumanları tüten yemek tenceresinin başındaydı.
— Kolay gele!
Aliş döndü, genç adamı görünce sevindi. Canı sıkın değil gibiydi ama, olsun. Gene de karısının teşebbüsünden söz açmalıydı.
— Eyvallah, hoş geldin! Kızlaaar... İskemle getirt» eniştenize!
— İstemem, gideceğim Aliş.
— Abe içelim birer filcan kahvecik...
— Yemekten sonra işallah.... —• Yoksa korkarsın karıdan? Güldü.
— Korksam yemek pişiririm senin gibi! Aliş kahkahayı patlattı.
— Aşk olsun. Koydun gediğine taşı tam zamanında T Uzun saplı tahta kaşıkla tencereyi ağır ağır karıştırdı. Söze neresinden başlamalıydı? Damdan düşer gibi olmazdı.
— Sabahleyin seninki uğradı bir soluk... dedi.
— E?
— Çarşıdan dönüyormuş, elinde .sepet, çiğneyip geçmedi fıkara. Doğrusu severim kızlarımdan ziyade. Niçin? Çünkü çok akıllı, çok evciment, evine kocasına çok bağlı Mr kadındır. Yarın taşıyacak o senin, evini omuzlarında f
Genç adam, bu sözlere ne lüzum olduğunu düşündü. Aliş şahadet parmağım sallıyarak devam etti :
— Dikkat et sözlerime: Taşıyacak derim evini omuzlarında!
— Nasıl?
— Karışma nasılına. O bilir işini. Babanın şerefi, şanı doyuramaz karnını evlâdım. Görürüm düşünürsün çok. Bilirim neden. Yokluktan! Çıksın gözü yokluğun. Zordur. İlle, görmüş geçirmiş adam evlâdına koyar pek. Aliş Aliş.. Evet Aliş, lâkin bilir misin aslım neslini Aliş'in? Bilmezsin. Düşmez kalkmaz bir Allah! İnsan ne idim dememeli, neyim, ne olacağım demeli!
Maltızın üzerindeki tencerenin önüne çömelmiş, ağzının kenarında sigara, hem anlatıyor, hem de tencereye patates doğruyordu.
— ... Eh, şükür buna da. Geri komasın Allah bundan!
Son patatesi de doğrayıp ayağa kalktı. Gömleğinin koluyla terini sildi.
Genç adam pirenlenmişti. Peki ama, ne lüzum vardı bu lâflara?
İAliş tencerenin kapağını kapadıktan sonra, elini genç adamın omuzuna koydu. Gözlerinin tâ içine baktı :
— Bir kadın, dedi, erkeğini isterse rezil, isterse de vezir yapar!
Uzun uzun bakiştılar. Demek karısına ait bir şeyler vardı da geveleyip duruyordu.
Aliş devam edecekti, karısı geldi.
— Merhaba enişte!

— Merhaba. Kocasına döndü :

— Ne o gene sabah sabah? Hocalığın tuttu? Vaaz edersin?

— Ne sabah isabahı be, dedi Aliş, oldu öğle. Bak çıkmış işten, (gider evine! Kadın, uykulu gözlerini uvalıyarak esnedi.

— Duynıasaydım sesini uyuyacaktım akşama kadar...

Aliş aldırmadı. Karısını işaret ederek devam etti :

— Bu var ya bu... Bilirsin ne kadındır? Bilmezsin.. Voyvoda kızıdır be!

Kadın w:

— Amaan Aliş, dedi. Ne açarsın eski defterleri sankim?

— Açarım. Yoktun daha on beşinde. Edemez iz'an her kadın senin gibi!

— Amaan be Aliş...

— Aman ya. Ederim iftihar seninle! İsterim o da etsin iftihar kansiyile. (Sözlerine devam etti) Dedi, kaçır beni, kalmadı tahammülüm. Şaşırdım. Başladı titremeğe elim hem de ayağım. Nereye götürbilirdim? Bir garip Çingene ben. Yoktu yurdum yuvam. Başladım düşünmeğe kara kara. Kızdı. Dedi, ne düşünürsün be şapşal? Yok mu paran? 'Al sana para! Kopardı boynundan beşi bir y erdelerini!

Kadın içini çekti. Gözleri pırıl pırıl :

— Lâkin, dedi, etmedi kabul! Bilirsin ne cevap verdi? Dedi el sürersem karı parasına, yazdıysa bozsun Allah!

— Bırak beni sindi Şöhret. Kopardığın vakit altınlarını boynundan, yoktun daha on dördünde!

— Ya sen, süremem el karı parasına dediğin zaman var mıydin yirminde?

Aliş memnun ,sigarasım tazeledi.

— Onun için delikanlı, kulak ver sözlerime : Taç yap başına karını. Çok akıllı kadındır. Senden çok düşünür belkim evinin umurunu!

Gene adam gözlerini bahçedeki çiçeklere dikti : Taç yap başına karını. Çok akıllı kadındır. Senden çok düşünür evinin umurunu...

Aliş devam etti :

— ... bu zamanda, değil bu zamanda yalnız, her zaman, yoktur meme ağlamayan çocuğal! Katmayacaksın hesaba sülâleni, demeyeceksin bey çocuğuyum. Bakacaksın kendine. Öleceğim acımdan, düşüneneğim şeref san ha?

Genç adam hâlâ çiçeklere bakıyordu. Karısı hakkında bir şeyler döndüğünü hissetmişti ama, ne?

Aliş'in karısı da hissetmişti bunu. Bir kocasına bakıyordu, bir genç adama. Genç adam başını birden çevirdi, sordu :

— Bütün bunlardan hiçbir şey anlamıyorum Aliş! Karimin akıllı kadın oluşu, başıma taç yapmam gerektiği, ev umurunu benden çok düşündüğü...

Kolundan tutup çekti. Herşeyi usulünce fısıldadı. Genç adam sarsıldı. Demek karısı, kendinden habersiz bir takım gizli işler peşindeydi?

Gözleri karardı. Dünya tepesinde dönüyordu. Gırtlara-

gına bir şeyler takılmıştı. Fabrika sahibine gidecek, maaşlarının artmasını yalvaracaktı ha? Deli miydi bu kadın? Çıldırılmış mıydı? Bir saat önce bir biçimine getirip «Kovarım!» diyen adamdan sadaka dileneceklerdi, öyle mi?

Ne Aliş'e kulak asıyordu, ne de anlattıklarına. Çok fena olmuştu .Yüzü kireç kesilmiş, elleri titriyordu. Aliş de pişman olmuştu.

— Bilmezsin sevdiğimi seni ne kadar. İsterim iyi olmanı. O da ister iyi olmanızı. Yok hiçbir kabahati. Ben duymadım ondan, söyledi Güllü. Ama yok kabahati onun da!

Cevap vermedi. Omuzları düşüvermiş, avurtları çökmüştü. Yapmamalıydı bunu. Niçin, ah niçin yapmıştı? Ne diye böyle şeyler geçiriyordu aklından? Maaşının artıp artmıyacağını sorması, artacak maaşla neler yapacağını sayıp dökmesi bundandı demek?

Pantolon ceplerine sokulu elleri, düşük omuzlariyl« kahveden çıktı. İşçi mahallesinin eğri büğrü sokaklarına daldı. Eve gitmek gelmiyordu içinden. Hiç olmazsa şu sıra. Eliinde olmiyarak fena, çok fena şeyler yapabilir, belki de tokatlıyabilirdi.

Bakkalın önünden geçiyordu. Sabahleyin karısına iltifat eden, genç yaşlı, işçileri kızdırmaktan çekinmeyen bakkalın sesiyle kendine geldi. Durdu. Camgöz de oradaydı. Buyur ettiler. İsteksizce girdi, şeker çuvallarından birinin üstüne kendini bıraktı.

Ne yapacaktı şimdi? Ne türlü hareket edecekti? İçinde, içinin derinliklerinde bir şeyler yıkılmıştı. Babası, kalın çatık kaşlarıyla içinden bakıyor : «Bu haller karşısında ne türlü hareket edeceğini çok merak ediyorum» diyordu.

— Buyur kardas!

Cam yeşili göz bebekleriyle kurnazca sokulan Camgöz sigara ikram etmişti: Aldı. Kara kaş, kara ıgözlü bakkalın çıktığı kibritten yaktı.

Hiçbir sey sormadılar. Bir kenardan, gözucuyla kolluyorlardı. Canının niçin sikkın olduğunu bilmiyecek ne vardı? Aylardan beri yolladıkları tehdit mektupları. O mektuplar bunun için, bu sonuca varmak için yazılmıştı. Canım sıkamak, sinirlerini berbat etmek için... Mektupları artırmalıydılar.

Genç adam şeker çuvalının üstünden kalktı. Ne oturduğu çuvalın, ne bakkal dükkânının, ne de ötekilerin farkındaydı. Dükkân kapısına yürüdü, durdu : Peki ama, iş işten geçmemişti henüz. Gitmemişti. Gitmeyi düşündüğünü söylemişti...

Bu sefer de içinde mavi tulumlu dostu : «... senin için, senin iyiliğin için, diyordu. Seni sıkıntıdan kurtarmak için bunu bir kurtuluş yolu sanıyor. Ne tokat, ne de acı söz. Ona bu hareketin haysiyetsizce bir şey olduğun* anlatabilirsin!»

Dükkândan çıktı.

— Bir, Allahaismarladık da mı yok kardaş? Döndü. Sahi. Utandı.

— Kusura bakmayın, sıkıntıdan patlıyorum.... Dükkân kapısına geldiler :

— Hayrola?

— Hayır mı, şer mi bildiğim var mı?

— Derdini söylemeyen derman bulamaz! , — Doğru ama... Haydi hoşça kalın...

— Güle güle...

Evinin yolunu tuttu. Beklemeli, tam zamanında önlemeliydi. Hem de, şişi kebabı yakmadan!

Karısı sokak kapısında, sabırsızlık içindeydi.

— Nerde kaldın kocacağım? Sofra hazır, yemek 86-ğudu...

— İşim vardı da.

— Öyle merak ettim ki...

1 Genç kadının ince, siyah kaşları, pırl pırl gözleri,, duru bembeyaz yüzü... Hayır, hayır azarlamamalıydı. Hakkı yoktu. Tam zamanında, usuliyle anlatmalıydı tasarladığı işin çok fena, çok çirkin olduğunu.

Her zamai&d gibi önden yürüdü. Birbirlerinin peşi sıra odaya girip, kapıyı örtüler.

— Yemek soğudu. Isıtayım mı?

— Hayır, böyle daha iyi.

Genç. kadın kocasını her zamandan çok daha sıkıntılı buluyordu. Sıkıntılı değil sadece, yüzüne de bakmıyordu. Niçin?

Elinde kaşık, kocasının başlamasını bekledi. Yirmi dört lira doksan beş kuruşun dar sınırları içinde yaşamak zorunda oluşun verdiği sıkıntıdan dolayı durgundu. Haksız da değildi. Ama sıkıntıdan kurtaracaktı onu. Çabucak

pişmesi için fasulya tenceresine birkaç çivi, bir parça ekme içi atıp, tencereyi gazocağma ortuttuktan sonra, Ümmü'lere gitmiş, fabrika sahibinin hanımı hakkında bilgi almıştı. Onursuz, kibirsizmiş. Ayağındaki nalinlara, üstünün başının pamuk tozları içinde oluşuna aldirmamış, oturmaya kıyılmıyacak kadar güzel koltuklara buyur etmişti. Kahve bile ikram ettirmişti.

(Kendisi Ümmü gibi çapaçul da değildi. Kurşunî man tosunu giyer, Güllü'den iskarpinleri alır, başına da beyaz örtüsünü örterdi. Nesinden çekinecekti? Fabrikada herkesin maaşına zamlar olup dururken, kocasını ne diye mahrum ediyorlardı? Madem abdestli, namazlı, elinden teşbih düşmeyen bir Allah adamıydı, ee? Gözlerini kocasına kaldırdı, ıgözgöze geldiler. Güldü. Adam hazin hazin bakıyordu. Yemeğe kaşık atmamıştı henüz.

— Düşünme, dedi, Allah kerim. Gün doğmadan neler doğar. Dur bakalım.....

Genç adam içini çekti :

0

— (Allah kerim demek?

— Sen böyle şeylere bel bağlamazsın ama...

— Ama?

— Bağlamak lâzım!

— Sahi mi?

— Sahi tabî. Babalarımız, dedelerimiz bağladılar, Allaha tevekkül oldular da ne oldu?

— Ne oldu?

Şaşaladı : Ne olmuştu sahi?

— Amaan sen de, dedi. Hep böylesin! Elindeki kaşığı bıraktı.

Genç adam aldırış etmedi. Yemeğe başlamıştı bile. O da kaşığını tekrardan alıp başladı. Yemek" vaktini hayli geçtiği için, acıkmışlardı. Hete genç kadın, bütün gün koş oraya, koş buraya adamakıllı yorulmuştu.

Yemekten sonra kocasına kahve pişirip getirdi. Genç adam sofradan çekildi.

Hemen açmıyacaktı. Tam zamanını bekliyecekti. Ne »amana kadar? Bilmiyordu. Ama bekliyecekti.

Genç kadın kocasının yanına besili, şirin bir kedi uy-saUiğiyle geldi, oturdu. Başını kocasının omuzuna dayadı. Yan gözle yüzüne bakıyordu. Gözğöze geldiler. Genç adam

m

karısını kucağına çekti. Elini bal renkli margizet entariden içeri soktu.

Genç kadın gıdıklandı :

— Yapma!

— Yapma diyorum. Birisi geliverir!

— Ay, dur...

Sıçrayıp kalktı. Merdiveni bir solukta indi, kapının tahta sürgüsünü itip geldi. Kocasının kucağına uzandı. Adam, margizet entarinin göğsünü sertçe geren yuvarlaklardan birini yakaladı. Avucu içinde sıkarak okşarken, kadının TÖzferi yumuluyor, eriyor, akıyordu.

Gözlerini sıkıca yumdu. Yumulu göz kapaklarının gerisinde'sarı demiri pırıl pırıl karyola, mavi ipek yüzlü yorgan, yastıklar, süt beyaz, sakız gibi örtüler...

Doğruldu.

— Ne o?

Gözleri su gibi parlıyordu.

— Maaşım artınca, bitpazarından sarı bir karyola alırsız değil mi?

Gene adamın kaşları çatıldı :

— Maaşım artmaz benim! Genç kadımlıklar de çatıldı :

— Artar!

— Artamaz!

— Artar diyorum sana!

Fabrikanın işbaşı borusu kalın kalın ötmeğe başlamıştı, genç adam telâşla kalktı.

61

3

Uyandı.

Pencerenin beyaz perdesi ışımıştı. Doğruldu. Yambaşında hâlâ uyuyaa kocasına baktı : İdare lâmbasının hafif sarı ışığıyla aydınlanan ince yüzünün derisi sinirli sinirli titriyordu. Bir ara bir şeyler sayıklıyarak bir yandan bir yana döndü.

Genç kadın günlerdenberi inceden inceye ölçüp biçtikten sonra, karara varmıştı : Gidecekti!

Güllü'nün iskarpinlerini alacaktı. Vermemezlik etmezdi herhalde. Son günlerde, şu, demirleri pırıl pırıl karyo-
,1a, mavi yüzlü yorgan, cevizli kaynar şerbetinden söz açtı açalı bir tuhaf olmuştu ama, iskarpinlerini gene de vermemezlik edeceğini sanmıyordu.

İsterse vermesin. Maaşları arttıktan sonra kendi de alırdı bir çift. Hem de onunkinden daha alâsını.

Kafasından, çopur yüzüyle Güllü geçti. Çocuğu, olmuyorsa suç kimindi?

Kalktı, iskarpinleri alamazsa kendininkilerle gidecek, ama mutlaka gidecekti. Ümmü kadar da olamayacak mıydı?

Kocasının masası üzerinde çatırdıyla işliyen çalar saat beşi gösteriyordu. Erkendi, her günden çok erkendi »ma, olsun. Gazocağıı yakar, bulaşık suyunu oturtur, bulaşık suyu kaynayıncaya kadar bulgur pilâvının sovanmı doğrar, bulgurunu-savurur, taşm çöpünü ayıklar... Kocası uyandığı zaman her işi bitmiş olurdu.

Alteve indi. Gazocağıı yaktı. Bulaşık suyu tenceresini oturttu.

Eğer Güllü iskarpinleri vermezse, biliyordu yapacağını!

El yüz yıkamaya (gitmeden önce merdiveni birkaç basamak çıktı, kocasına baktı : Hâlâ uyuyordu. Halbuki gazocağıının hışılıtsı sabahın sessizliğine kuvvetle yayılmıştı.

— İyi iyi... dedi, uyanmadı. İşlerim bitene kadar uyusun.

Genç adam, çeşitli düşüncelerin verdiği sıkıntıyla yorgun yorgun, uykunun derinliklerinde yüzerken, gazo-
eaönm birden peydahlanan hışılıtsı yağmur etkisi yapmış, şakırtılı bir yağmur rüyası görmeğe başlamıştı.

Bardaklardan boşanırcasma yağmur yağıyordu. Saçak altına çekildi. Gök mosmordu. Fena soğumuştü hava. Parkelerde büyüyen seller başlamıştı ki, birden karısı! Şaştı. Bu pis, bu belâlı havada nereye gidiyordu? Yoksa... Yoksa fabrika sahibinin evine mi?

Diıptü peşine.

Gerçekten de, fabrika sahibinin, demir parmaklıklarla çevrili evinin kapısına geldi. Etrafı kolladı. Zile bastı. İkinci basılıştta kapı kanatları aralarına kadar acıldı. Girdi. Kendi de girdi. Taş merdivenleri yanyana çıktılar.

Kadm fena ıslanmıştı.

Bir ara :

— Tut şunu!

Diye, isfak mantosunu çıkarıp uzattı. Aldı. Peki ama, nasıl oluyordu bu ? Karısı niçin korkmuyordu?

Bir salona girdiler. Zarif kanepeler, koltuklar... Bal-zak'n bir romanında uzun uzun anlattığı bir salondü bu. Yoksa Balzak bu salonu mu anlatmıştı?

Duvarlarda sıra sıra, büyük büyük yağlı boya tablolar. Bir kenarda kocaman bir büst. Volter'e benziyordu. İnce, uzun burnuyla Volter'di öyle ya.

Volter!

Cahil fabrika sahibinin evinde ne işi vardı Voİter'in? Genç kadm :

— Çık. Dışarda bekle! Emiini verdi.

Çıktı. Niçin? Bu kadar düşmüş müydü? Kan elinde ©yuncak mı olmuştu? «Şu kocalar» haline mi gelmişti? Kapıyı çekti. Anahtar deliğinden gözetlemeğe başladı : Fabrika sahibi onun çıkmasını beklemiş gibi, zarif ipek pijamalar-ıyla salona geldi. Kollarını açtı. Kucaklaştılar...

Aman yarabbi! Demek çoktanberi tanışıyorlardı? Peki ama, nasıl dayanabiliyor, hiç olmazsa niçin basıp gitmiyordu ?

Anahtar deliğine tekrar eğildi.

Yoklardı. Kapıyı itip girdi. Salonu geçti. Yatak oda-

83

sının önünde durdu. Anahtar deliğine eğildi : Karısı dan doğmaydı, çırılçıplak. (Kollarını ihtiyarın boynuna dolamış, yalvarıyordu :

— Maaşını artır kocamın, n'olursun artır! Genç adam bir yandan bir yana sıkıntıyla dönerken, dişlerini gıcırdattı.

Şimdi de metruk bağ çardağında oluyorlardı. Gene yağmur yağıyordu, çinkolara, şakırtıyla. Fabrika sahibi gene oradaydı. Fazla olarak, kocaman bıyıkları, akları kanlı gözleriyle birileri. Karısı da gene çırılçıplak, rakı dağıtıyordu kadeh kadeh.

Uyandı. Ter içindeydi. Yüreği sökülürcesine çarpıyordu. Bir zaman rüyanın karanlık etkisinden kurtulamadı. Hâlâ yağmur hışıltısı. Dışarda gerçekten de yağmur yağdığını sandıysa da, dikkat etti, gazocağmin hışıltı-sıydı.

Ne pis, ne berbat bir rüyaydı!

Bir sigara yakmak, kahve istemek geçti içinden. Karısına tam seslenecekti, gözü pencerenin perdesine ilişti. Henüz çok erkendi.

Karısı ne diye bu kadar erkenden uyanmıştı, bugün? ^ Saata baktı : Beşi çeyrek geçiyordu.

Çok erkendi. Her zaman eiken uyanırdı ama, bu günkü kadar değil. Kulak verdi. Altevde bir şeyler yapıyordu, işini erkenden bitirmek isteyişinin sebebi ne olabilirdi?

Birden hatırladı : Yoksa şu mesele mi? İçinin derinliklerinde bir şey küt etti. Kafası dang demişti. Tamamdı, o iş için. İşini erken bitirecek, fabrika sahibine gidecekti! Omuzları düştü.

Ne pis, ne berbat, ne haysiyetsizce -bir şeydi bu ya-rabbi! Daha «Kovarım!» m acısını bile unutamamıştı. «Kovarım!» diye suratına bağırın adama gidecek, yalvarıp yakaracak, «line ayağına düşecekti!

Ne sanacaktı adam? Kendisinin yolladığını mı? Elbette. «Gözüme girmek için bana karısını gönderdi!» diye düşünecekti. «Al! Karımı gönderiyorum sana. Ne yaparsan yap. Tek beni ekmeğimden etme, kaabilse maaşımı artjr!»

İAğlıyacak kadar hırslandı.

Tam bu sırada babasının koca bıyıklı, erkek yüzü ka-

64

fasında canlandı : «Yazık, yazıklar olsun! Sen, benim oğlum ha? Demek bu kadar düştün?» Boğulacak gibi oldu.

Hayır. Düşmemişti. Düşmiyecekti. Böyle bir halt ederse, hiç acımadan...

Mavi tulumlu dostunun igülümsejçen tatlı yüzü bu sefer : «Ne oluyorsun? Fol yok yumurta yok henüz ortada! Benim çok iyi bildiğim karın, dünyaları verseler teslim olmaz!»

Ferahladı. O da öyle sanıyordu. Sanıyordu ama, rüya? Az evvel gördüğü rüya?

Gevşeyen sinirleri tekrar gerildi.

Nasıl da anadan doğma, çırılçıplak soyunmuştu, Boynuna nasıl dolamıştı kollarını adamın! Nasıl yalvarıyordu !

Yastığına yüzükoyun kapandı.

Bütün rüyalara lanet olsun. Düşünmek istemiyordu. Çırılçıplak karısını hiç kimsenin kollarında düşünmek istemiyordu!

Kulak verdi. Aşağıda birtakım tıkırdılar... Bulaşık yıkıyordu herhalde. Niçin? Bu kadar erken kalkıp bulaşık yıkamıya ne lüzum vardı? Neden işini erken bitirmek istiyordu? Maksudı neydi? Başka türlü izaha imkân var mıydı ?

Yastıkta doğruldu.

Sabahın taze güneşi beyaz perdeye vuruncaya kadar yatakta ıstıraplar içinde kıvrandı. Bii «Deyyus» olmuştu ha? Birden karısı :

— Gün aydın kocacığın!

Ne olursa olsun belli etmemeliydi.

— (Gün aydın!

— İyi uyudun mu?

— Uyudum.

— Ben hiç uyuyamadım. —! Niçin?

— Babamla uğraştım bütün gece. (Merdiven başına ilişti) Zavallı. Avurdu avurduna geçmiş. Açım kızım diyordu. Burda beni öldürecekler, diyordu!

Genç adam cevap vermedi. İhtiyarın gelmesini o da istiyordu, ama, yol parası?

— Sigaramla kibritimi ver!

— Kahvaltı etmeden sigara içmiyecektin hani?

— Evdeki pazar çarşıya uymuyor!

Genç kadın merdiveni çıktı. Masanın üstünden yedi-buçukluk sigara paketiyle kibriti verdi. Sonra gitti pencerenin beyaz perdesini kaldırdı, camı açtı. Sabahın is kokusu yüklü serin havası odaya doldu.

— Çayı hemen "içelim mi? «Acelen ne?» diyecekti, vazgeçti.

— Peşin bir kahve yap.

— Peki.

Tavşan çevikliğiyle aşağı indi. Gazocağmın üzerinde-üi pilâv tenceresinin yerine kahve cezvesini oturttu. Gece rüyasında yalnız babasını görmemişti ki.

Bir solukta kocasının yanını buldu.

— Bu gece ne rüyalar gördüm ne rüyalar! Genç adam dalgın dalgın :

— Ne rüyalar gördün?

— Hayırdır inşallah derler kocacığım.

— Ben demem.

— Desen fena olmaz ama, demiyorsun.

— Demeem!

— Deme, canın sağ olsun. (Gözleri parladı) Maaşımız elli lira birden artmış. Avans almışız. Tekmil borçlarımızdan kurtulmuşuz. Başlamışız para biriktirmeğe...

Kocası hiç de memnun görünmüyordu. Göz göze geldiler.

— Kahve ne âlemde kahve?

Koştı. Tam da zamanındaydı. Cezvede su fokur fokur kaynıyordu. Şeker, kahve koydu, karıştırdı.

Kocası niçin memnun olmuyordu maaşının artacağına?

Kahveyi kabartıp pilâv tenceresini oturttu.

İnanmıyordu. İnanmıyordu ama, artacaktı işte! Üm-mü kadar olamazsa öldürürdü kendini. Ne sanıyordu karısını o? Çirkin, pis, kaba Ümmü işi kopardıktan sonra...

Cezve, fincanla, merdiveni bir solukta çıktı. Fincana kahveyi boşalttı. Taze kahve kokusu odaya yayılıvermişti. Genç adam bir* an her şeyi unutarak, karanlık sıkıntılarından yüze çıkar gibi oldu. Yeni bir sigara yaktı.

Genç kadim kahve fincanını kocasının önüne sürdü.

66

Yatağın kenarına ilişti. Cezvede kalan kahveyi yudumla-mıya başladı.

— Niyetin beni zengin etmek galiba? Genç kadim hayretle :

— Nasıl?

— Öyle demezler mi? Kocasının artığını «cezvede» içen kadın kocasını zengin eder, demezler mi?

— Hiç duymadım. Zengin mi olunmuş?

— Yok canım. Rüyanın gerisini anlat!

— Nerde kalmıştık?

— Maaşımıza elli lira zam oluyor. Avans alıp borçlarımızı temizliyoruz. Sonra?

— Sonra para biriktiriyoruz. Sarı demirleri pırıl pırıl bir karyola, mavi ipek yüzlü yorgan, beyaz örtüler alıyoruz.

Karnındaki boyuna oynayıp duruyordu.

— Daha sonra?

— Daha sonra... Evimde doğuruyorum. Sarı saçlı, mavi gözlü bir kızım oluyor. Güllü, cevizli kaynar şerbeti dağıtıyor misafirlere..

Gözleri daldı.

Genç adam göz ucuyla bakıyordu. Bütün bunları o .da isterdi. Karısını karyolada, mavi ipek yüzlü yorganlar arasında, sarı saçlı, mavi gözlü kızının kundağıyla görmek!

İsterdi ama, suratına karşı «Kovarım!» diye bağırın birinin eline ayağına düşmek, karısını göndermek bahasına değil!

Kahvesini yudumladı.

Genç kadın kocasının kısılan bir lâmba gibi karar-. diğina dikkat ederek, kısa kesti. Sonra elinde boş cezve, aşağı ineli. Babasından kalma, kenarı oymalı bakır tepsiye çay bardaklarını, kara zeytin çanağım, ekmeği, ekmek bıçağını, şeker kutusunu koydu, tepsiyle yukarı çıktı.

Kocası bir yandan cigara içiyor, bir yandan da kahvesini düşünceli düşünceli yudumluyordu.

«Hele şükür. Kocam, niçin erken kalktığımanın farkı-na varmadı!» diye geçirdi.

Tepsiyi önüne sürdü.

Kuvvetli sabah güneşi odanın nemli loşluğuna bir sütun gibi vururken, kahvaltıyı sessizce ettiler. Genç ©T

adam karısının diken üstündeki haline dikkat ederek,, vakit geçirmeden giyindi, evden çıktı. İşte nihayet savmıştı kocasını. Şimdi ne yapacaktı? Gerçekten, gidecek miydi? Doğru olur muydu? Ya biri görürse? Ya kocasına söylerlerse- Hanım? Hanım nasıl karşıyacaktı? Ya terslerse? Ya «Aman sizlerden, illallah!» derse? Yahut hiçbiri olmaz da, akşam kocasına söylerse? Kocasını da sabahleyin kendi kocasına açarsa meseleyi? «Dün karın bize gelmiş. Benim hanımdan bazı ricalarda bulunmuş. Kendin niye söylemedin de karını yolladın?» derse?

İçindeki korku gittikçe ağırlaşıyordu. Merdivenin en alt basamağına ilişti. Kapı açıktı. Avlu görünüyordu. Sabahın çiy güneşi altında avlu halkı günlük savaşa koyulmuştu. Avlunun nabzı gibi atan tulumbanın paslı sesi durmamacasma geliyordu. Kadın, erkek, çoluk çocuk ve paslı tulum seslerinin gerisinde de fabrikanın gece, gündüz, dinmeyen iniltisi sesi.

Ama o hiçbir şeyin farkında değildi. Bakıyor, görmüyordu. Ağlamayan çocuğa meme verilir verilmeyeceğini düşünüyordu. Akıl var, yakın vardı. Çocuk ağlamasa elbette meme verilmezdi. Biliyordu. Bildiği halde korkuyordu gene de. Yoksa, sevgili kocasının sıkıntılarını dağıtmak için, değil fabrika sahibinin karışma, cehenneme bile giderdi.

Kapıda biri.

— Ne yapıyorsun kız? Alisin karısıydı.

— Buyur. dedi. Ne düşünüyorsun?

— Hiç. Hayrola? Kadın içeri leirdi :

— Bizimki aklına fena taktı şu odacıyı..

— Hangi?

— Şaban mı ne karın ağrısı.. Gene kadın kendi derdini unuttu.

— Peki?

— Bütün gece bu meseleyi indirip kaldırdı. Ben razı değilim ama, kafasına takmış bir kerre. Diyor ki, bana da öyle acık göz bir yardımcı lâzım diyor. Ama, küçüğü değil, büyüğü yapalım!

Gene kadın hemen cevap vermedi. 68

Alisin karısı cevap bekliyordu.

— Ha?

— Bilmem ki..

— Nasıl bilmezsin? Bu icadı çıkaran sen değil misin?

— Yoo.. Kızın Şabanı seviyor. O da kızı seviyor mu? bilemem ki?

— Sen kocana söyle. İsterse büyüğü yapar o! Kapıya gitti. Bir zaman avluyu seyretti.

Genç kadın hâlâ diken üstünde gibiydi. Hazırlanıp gitse mi? Gitse iyi mi olur, kötü mü?

Niçin kötü olsun? Fenalığa gitmiyor ya!

Alisin karısı düşünceli düşünceli savuştuktan sonra, kapıyı çekti, Güllülere gitti. Yüzü hafif çiçek bozuğu kadın çamaşır yıkıyordu.

— Gel bakalım.. Leğenin yanına çömeldi.

— Hayrola? İçini çekti.

— Şaşırdım kaldım vallaha Güllü..

— Niye?

— Bugün erkenden kalktım. Bulaşıkları mülâşıkları yıkadım. Benimki de Allahtan, hiç şüphelenmedi. Halbuki gözünden töbe kaçmaz böyle şeyler.

— E?

— Çekmiyorum bacım.

— Niye?

Bilmem. Bir korku var içimde!

— Ne gibi korku yâni?

— Bilmem. Korkuyorum. İyisi derken kötüsü oluve-recek (gibi geliyor.

Güllü, sabunlu ellerinin suyunu sıkarak :

— Niye kötüsü olsun? dedi. Gidip avradıynan konu-şacan. Fenalığına gitmiyorsun ya!

— Doğru ama...

— »Aması, maması yok. Oku, üfle, tevekkül ol Aîla-ha, git!

Genç kadın çömeldiği yerde yüzünü avuçları içine almış, gözlerini çamaşır leğenin sabunlu suyuna dikmişti: Güllü doğru söylüyordu. Kötülük için gitmiyordu ya. Pek pek hanıma gittiği, yalvardığı meydana çıkacaktı.

Ya çıkmaz da kocasının maaşı artarsa?

O zaman? O zaman yaşadılar? Sarı demirleri pırıl

pırıl karyola, mavi ipek yüzü yorgan, sakız gibi bembeyaz örtüler.. Sonra, evinde doğurmak, cevizli kaynar şerbeti ikram etmek misafirlere..

— Lohusalığırmda bana yardım edeceksin değil mi? Güllünün içinde gene bir damar sızladı.

— Allah izin verirse.

— Aptal Ümmü'nün becerdiği işi ben niye beceriniyeyim değil mi?

— Tabii.

— Şu iskarpinlerini ver!

— Hangi?

— Ruganları..

— Ne olacak?

Hanımın yanma gideceğim ya!

— Deli. Hanımın yanına saltanatla mı gidilir?

— Hırpani mi gidilir ya?

— Hırpani gidilir tabî. Yoksa hanıma fort mu atmak niyetindesin ?

Düşündü, uzun uzun düşündü. Yok canım, fort atmak niyetinde filân değildi. Kendine acındırmak için gidecekti.

— Doğru bacım, dedi. Aklınla bin yaşa..

— Sen de.

— Hadi ben gidiyorum.

— Tevekmî ol Allaha. Korkma. Korkup çekinecek bir şey yok." Ümmünün kafese koyduğunu sen dündeB korsun!

Çıplak ayaklarında nalın, sokak kapısını bulmuştu bile.

Güllü seslendi :

— Ne olduğunu gel de haber ver e mi?

— Eh eh..

Eve geldi. Yatağı filân topladı. Çabucak süpürg* yaptı. Sonra ten rengi iplik çoraplarını ayağına çekti, kurşuni mantosunu giydi.

Ne olursa olsun, gittikçe artan bir heyecan içindeydi. Derinlerdin kabarıp gelen bir korku..

Evden çıktı, kapıyı çekti.

Hiç kimseye görünmek istemiyordu. Çarşı yolundan değil de, arkalardan dolaşarak, caddeye çıktı. Tozlu geniş eadde bağlara uzanıyordu. Arada hızla geçen pamuk balyaları yüklü kamyonların kaldırdığı toz bulutları havada dakikalarca asılı kalıyor, etraf siliniyordu.

Ne, hızla geçen kamyonların farkındaydı, ne de ha-

vada dakikalarca asılı kalan tozun. Derinlerden kabara-rak göğsünün içini dolduran, doldurmakla da kalmayıp orayı sıkıştıran, nefesim kesen, bulantı veren korku olmasa..

Sağa saptı. Solda istasyon evleri.. Kırmızı kiremitli, bembeyaz, küçük küçük evler. Adımlarını yavaşlattı. Bu evlerden biri kendilerinin olmalıydı!

İçini çekti.

Kendi malları. İki oda bir mutfak. Odalardan birini yatak odası, ötekini yemek odası yapardı. Biri yatak, öteki yemek.. Misafir odası ya?

En iyisi üç oda, mutfak. Yatak odasına demirleri sarı, pırıl pırıl karyolayı kurardı. Belki bir de çocuk karyolası uydururlardı. Niçin uydurmasınlar? Ev kirası verecek değillerdiki.

Bir ara, niçin yola çıktığını, nereye gittiğini unutarak kırmızı kiremitli beyaz evlerden birinin bahçesini çevreleyen kahverengi boyalı tahta parmaklığa sokuldu. San saçlı, taş bebek kadar renkli ve güzel bir kadın gözüne ilişmişti. Çömelmış, leğende çocuğunun kirli bezlerini yıkıyordu. Kendi kadardı. Çocuğu olunca kendi de onun gibi, leğen başına oturarak, çişli bezler yıkıyacaktı ha?

Gözüne geldiler.

— Kolay gelsin! dedi.

Bir istasyon memurunun karısı olan genç kadın tatil mavi gözleriyle güldü:

— Hoş geldin..

— Çocuğunun bezleri mi?

— Evet.

Birden karnında bir kıymıltı, sonra kuvvetli bir tekme. Eliyle karnını bastırdı, istasyoncunun işi anlamıştı :

— Oynuyor mu ? Utandı :

— Oynamadığı zaman var mı ki?

— İkin mi?

— tikim. Seninki?

— Benimki de.

— Kız mı oğlan mı?

— Oğlan.

— Kaç aylık?
— İki.
— Evde mi doğurdun, Doğumevinde mi? 71

IHI

— Evde.

— Ben de evde doğuracağım Allah izin verirse. Ama ben oğlan değil, kız istiyorum. Sarı, kıvr kıvr saçlı, mavi mavi gözlü..

Genç anne de aynı şeyleri isterdi ama :

— Allah insanın arzusuna göre vermiyor, dedi.

— Doğru. Yoksa neler geçiyor insanın içinden neler!

— Neler geçiyor bakalım?

İçini çekti. Gözleri hasretle kısıldı.

— Senin evin gibi bir evim olsun isterdim!

— Bu ev bizim mülkümüz değil ki.

— Ya?

— İşletmenin. Kirayla oturuyoruz. Bizim olsa.. Kocan ne iş yapıyor?

Döndü. Köpek kadar hafif, bembeyaz bulutların kaydığı mavi göğe yaslanmış, uzun bacasından simsiyah bir duman bırakan fabrikaya baktı.

— Orda. Memur! Seninki de istasyoncu galiba?

— Konolüktör ama, hiç memnun değilim. Günlerce gider. Halbuki gece, gündüz yanımdan ayrılmamasını isterdim..

Genç kadın gururla cevapladı :

— Benimki her gece evde, yanımda!

»Az kalsın, şimdi nereye gittiğini, niçin gittiğini, kocasının maaşı arttıktan sonra neler yapacağını anlatacaktı.

Kendini tuttu. Yalnız :

— Doğumevinde doğurmadığına iyi etmişsin, dedi.

— Tabî, doğurur muyum hiç? Sana benden tavsiye: Sen sen ol, ne yap yap. çocuğunu evinde doğur!

Genç kadının içinden hafif bir sıkıntı geçti! Kaabil

olursa..

— Neden dersen, bir yatakta iki lohusayı yatırıyor-
larnmış! ^

— O gene haydi neyse. Hasta bakıcılar azarlayı azar-layıveriyormuş! Ben hiç azara, gelemem. Beni birisi hele

azarlasın ?

— Azarlamadan geçtim, yeni doğan çocuklar da birbirine karışıyormuş. Bizim bir bildik var anlatıyor, yeni doğan çocukları kaldırıp kaldırıp atıyorlarmış. Benim çocuğum sana, seninki bana..

Genç kadının gözleri daldı: Ya kendi kızı, sarı saçları kıvr kıvr, gözleri mavi mavi kızı da başkasına giderse? 72

— Evimde doğuracağım! diye imanla söylendi.

— Evde doğurmak tabî masraflı olur.

— Olsun. Kocamın maaşını artıracak fabrika sahibi!

— Sen doğuracaksın diye mi? Şaşırıldı.

— Yoo.. Ama ben işimi bilirim. Kocam iyidir, hastır ama, girgin değil, kulak asma. Haminne derdi ki, ben derdi, kocamdan habersiz gider, kocamın âmirlerini görür, bocamın maaşının artmasına çalışırdım da onun hiç haberi bile olmazdı derdi. Ben de onun gibi düşünüyorum. Aliş bile doğru buldu. Bir kadın isterse kocasını vezir, isterse rezil yapar diyor. En biri Ümmü. Evlenecek, evlenemiyor-du. Gitti fabrika sahibinin hanımına, ağladı, yalvardı, para kopardı. Ümmü kadar da olamayacak değilim ya!

— Sen de mi para koparmak niyetindesin ?

— Yok canım. Ben kocamın maaşının artması için.. El öpmeynen ağız kirlenir mi?

— El kirli değilse, kirlenmez!

Tam bu sırada siyah çarşafı bir kocakarı peydahlandı. Genç kadına dik dik baktı. Sordu :

— Kim bu kadın? Gelin omuz silkti :

— Bilmem?

— Bilmediğin insanlarla ne diye çene yarıştıırıyorsun? Genç kadın alındı :

— Sana ne? Kocakarı hınçla :

— Kaynanasıyım ben onun! dedi.

— Olursan ol. Ben senin bildiğin âdi mahalle karılarından değilim! Konuştuksa ne oldu? Gelinini yemedim ya! Benim kavınbabamı bütün dünya bilir!

— Kim? Mustafa Kemal paşa olmasın?

— Değil.

— Kim ya? Söyledi.

Kocakarı birçokları gibi duymuştu bu ismi. Hatta bir zamanlar oğlu gazetelerde okumuş, ele geçerse hükümet asar demişti. Biliyordu, gayet iyi biliyordu ama, nesine gerekti? İşi yoktu da. bÖyleleriyle ahbaplık mi edecekti? Sonra.. Memurdu da oğlu. Hükümetin kulağı--na filân gidebilirdi.

Kısa kesti :

73

— Hiç işitmedim.

Sırtını döndü.

Genç kadın boğulacak kadar hırslanmıştı. «Kokmuş» diye geçirdi. «Sen benim kaynanam olsan gösterirdin» sana dünyanın kaç bucak olduğunu !>

Yolu tuttu.

Ne olursa olsun, sevmişti genç kadını. Ne güzel saçları vardı! Ya .gözleri? Kızı da büyüünce onun gibi olurdu herhalde. Ne onun gibisi? Ondan çok güzel, çok alımla.. Sonra, okuturdu kızını. Doktor, yahut avukat.. Kızının avukat değil, doktor olmasını isterdi. Doktorların daha çok fara kazandığını duymuştu. Memlekete gelen her yeni doktorun iki seneye kalmadan apartımaıu dikdiğini söylüyorlardı.

Önünden yemyeşil bir kertenkele aktı.

Doktor anası olmaya can atardı doğrusu. Mahalleli, konu komşu «Doktorun annesi» diye kul köle olurlardı.

Yanından zarif bir spor araba hızla geçti.

Belki onların da böyle bir arabası olurdu. Kimbilir? Hem niçin olmasın? İnsan ne (zöreceksse bu dünyada görmeliydi. Öteki dünyaya gidip te gelen mi vardı?

Yoksa. O da bu dünyada görmek isterdi ama, ya kızı evlenirse? Evlenip elin oğluna bağlanırsa? O zaman? Oğlan belki de çeker alırdı kızını! Kızını çekip alınca..

Asfalta çıktı. Fabrika sahibinin beş katlı apartıma-nı birden olanca heybetiyle beliriverdi. Kafasmdakiler silindi. Korkusu birinci plâna çıktı.

Gidecek miydi? Gerçekten gidecek, kapıyı çalacak, kapıyı açacak olan hizmetçi, yahut uşağa: «Hanım efendiyle görüşmek istiyorum!» mu diyecekti?

İçinden soğuk bir şeyler aktı.

Aksihalde, eve elleri boş dönmesi gerekecekti. Elleri boş dönünce de, Güllü'nün dilinden kurtulamıyacaktı. Daha fenası, kocasının maaşı artmıyacak, maaş artma-yınca da Doğumevinde doğurmaktan başka çaresi kal-mıyacaktı.

Kaşları hırsıyla çatıldı: Hayır. Doğumevinde doğur-mıyacaktı!

İradeli adımlarla eve doğru yürüdü. Tam kapının önünde durdu. Kalbi öyle atıyordu ki. Ya bir kötüsü olursa? Ya kocasının kulağına giderse? Ya kızarsa ko-74

cası? Döğer, evden kovarsa? Döver, evden kovarsa nereye gidecekti? Babası uzaklarda, çok uzaklardaydı. Ağbeysi askerde. Güllülere mi sığınırıldı? Yoksa Alişlere mi?

Kapıya az daha sokuldu.

Hiçbir yere. İnşallah tuttuğunu, koparır, arzuladığı şeylere kavuşurdu. Hem o zaman, babasını getirtirdi. So» yaşında kızının rahat ekmeğine kavuşurdu ihtiyarcık. Dokumacı Maha'ya nasıl yalvarmış köyde?

Elini zile uzattı, çekti. Tekrar uzatırken :

— Ne geziyorsun burda?

Döndü : Kocası! Bir çığlıkla ellerini yüzüne kapadı.

Genç adam fabrikaya gitmemiş, bahçe duvarının dibindeki böğürtlenlerin koyu yeşil gerisinde sabahtanberi bekliyordu.

— Derhâl eve dön! Emrini verdi.

Genç kadın birbirine dolaşan foacaklariyle koşarcasına uzaklaştı. Genç adam karısının perişan halini uzun uzu* seyretti.

Sonra fabrikaya geldi.

Şaban, elinde bir mektup, kapıda karşıladı :

— Neredesin yahu, neredesin?

— Ne var?

— Bak! Nedir o ?

— Mektup. Aşk mektubu!

— Kimden?

— Bettina'dan!

Genç adamın kafası hâlâ karısıyla meşguldü. Anlamadı gir den.

— Kim o Bettina? Şaban bir kahkaha attı :

— Bethoven'in sevgilisi!

Mektubun kimden geldiğini tahmin ettiği halde, üzerinde durmadı. Saat dokuz buçuğa geliyordu. İş yedide başladığına göre, iki buçuk saat gecikmişti. Muhasebeci kim bilir nasıl surat edecekti gene.

Servise girdi. Bütün yüzler sertçe çevrildi.

Muhasebeci :

— Saat dokuz buçuk! dedi. Masasına geçti, oturmadı.

71

— Biliyorum.

— Mesainin yedide başladığını da biliyorsun tabî?

— Evet, biliyorum.

— Peki?

Sert bir zenberek gibi boşandı:

— İki buçuk saat geç kaldım. Yirmi dört doksan "Desten kistelyevminizi yapın!

Muhasebeci kulaklarına kadar kızardı.

— Ya.. Demek böyle?

— Evet.

— Bana bak! Sen artık terbiye hudutlarını aştın. Senin gibi âsi memur istemiyorum ben!

Kulakları vınılıyordu. Masasının kenarına sımsıkı tutundu.

— Benden kurtulmak elinizde!

— Senden akıl almağa ihtiyacım yok!

— Ben aksi kanattayım da..

Muhasebeci elindeki kopya kalemi masasına çarparak öfkeyle kalktı :

— Küstah! Ben şimdi sana gösteririm!

Fabrika sahibinin odasına geçti. Her tarafı titriyordu. Dini bütün diye sevdiği, saydığı muhasebecisini ağa hiç böyle görmemişti. Şaşırıldı.

— Ne var? Ne oluyor? Muhasebeci ağhyacak kadar hırslı :

— Ben bu serseriynen çalışamayacağım, Ya ben, ya o;

— Kim?

— Şu.. Öbür taraftaki adamın oğlu!

' Bir çırpıda, bire bin katarak anlattı.

Fabrika sahibi peşin çağırıp kovmayı aklından geçirdiyse de, ortağının tuttuğu bir memuru atmak işine gelmediğinden :

— İplik - Bez anbarına ver, muhasebeden sav gitsin! dedi.

Hiç de fena fikir değildi. Muhasebecinin aklına yatmıştı.

— İyi ya. Çağır, kendin yap tebligatını, dedi. Ağa zile basarken, Muhasabeci masasına döndü. Odacı Şaban, isimsiz aşk mektubunu kimbUir kaçınıcı

defa okuyordu ki, zil ötmeğe başlayınca koştu :

— Buyur!

— Bana çırçır kâtibini çağır. Nedir o elindeki?

'76

— Bu mu? Mektup.

— Ne mektubu?

— Kimden?

— Bettina'dan!

— Zırrıkı. Gâvurluğa mı heves ediyon?

— Bettina gibi sevgilim olsun, derhâl din değiştirirdim!

Odadan çıktı. Arkadaşına, ağanın çağırıldığını haber verdi. Genç adam niçin çağırıldığını tahmin ederek, kalktı. Ağanın yanına geçti.

Ağa, kırçıl kaşlarım lüzumundan çok çatmıştı.

— Bundan sonra iplik - bez anbarına bakacaksın! dedi.

Genç adam umursamadı :

— İyi ya..

Çıktı. Bir an içinden vurmak, kırmak, yakmak, yıkmak geçti. Bütün bunlar olmazsa bile, servise geçip muhasebeciyi adamakıllı döğebilirdi. Ondan sonra ne olursa olsun. Çok çok işinden atar, yirmi dört doksan beşi de elinden alırlardı.

Öyle kuvvetli hissediyordu ki kendini o anda korkunç okyanuslarda yelkeni parçalanmış dümeni kırılmış zavallı bir tekne değildi. Ekmeğini kaybetmek te vızgelirdi. Ölümünden öteye köy yoktu. Hatta karısı bile. Onu bile, gözünün yaşına bakmadan çiğner geçebilirdi.

Şaban :

— Haydi birer cigara içelim dedi. Memur helalarının aralığına geldiler.

Şaban yedi buçukluk paketini çıkarıp ikram ettikten sonra :

— Meziyet, oturmak için lüks yerleri seçmez! dedi. Genç adam şöyle bir baktı :

— Ne?

— Meziyet, diyorum.. Oturmak için lüks yerleri seçmez!

— Gene mi Bethoven Şaban?
— Gene ve her zaman. Bütün hayatım boyunca!
— İyi ama, şu anda hiç olmazsa zırvalamasan..
— Emsalsiz senfoniler üstadının viran bir evde hayata gözlerini açtığını söylemek istiyorum. Evet, büyük Bethoven 16 Aralık 1770 de, Bonn şehrinde, Ren sokağının 384 numaralı evinde doğdu!
— Allahaşkına kısa kes Şaban, Sıkıntıdan patlıya-eağım!
— Bense, bense uçmak istiyorum. İçim içime sığmıyor. Ben mektup bana kimden gelmiş olabilir?
— Alisin küçük kızından! Şabanın gözleri parladı :
— Sahi mi söylüyorsun?
— Sahi söylüyorum. İçin rahatlasın ve lütfen sus! Şaban birdenbire durgunlaşmıştı. Cigar asından üstüste, sinirli dumanlar aldı.

Genç adam sigarasını içerken Şabanı unutmuştu bile. Hatta karısını bile unutmuştu. Muhasebeciyle takıştığına memnundu. Kaç vakittir kırılıp duran haysiyetini korumuştur.

Karısına gelince...

Baba evinden getirdiği, mavi yüzü siyah yamalı mindere yüzükuyun kapanmış, ağlıyordu. Korktuğu başına gelmişti işte. Ne diye, ne diye başından büyük işlere girişmişti sanki? Hep Güllü'nün yüzünden. Eğer o önlese, sonunun kötü olması ihtimalinden söz açsaydı, gitmezdi. Doğruldu.

Peki ama, kocasının nerden haberi olmuştu da.. Yoksa Güllü'mü söylemişti? Herhalde. Ondan başka kimseye açmamıştı ki.

Mindere bağdaş kurdu.

Güllü, kocasına niçin söylemişti? Maksudı neydi? Ne geçecekti eline? Yoksa sarı demirleri pırl pırl karyola, mavi ipek yüzü yorgan, cevizli kaynar şerbetini mi kıs-kanmıştı? Yahut ta evde doğuracağını! Ay sakın doğuracağını kıskanmış olmasın?

«Tamam, diye mırıldandı. Onun çocuğu olmuyor. Benim çocuğumun olmasını kıskandı!» Gözleri hınçla parladı.

«Kıskansa da, kıskanmasa da çocuğum olacak! Dünya dünyaya geçse olacak! Senin olmayacak. Bana imreneceksin. Hırısından kendi kendini yiyeceksin kötü kalpli kadın!»

Ayağa kalktı. Duvarda asılı aynaya gitti. Baktı. Ama kendini göremedi.

Kaç vakittir anlıyordu nasıl kıskandığını. Geçen gün, avlu kapısının önünde, sarı demirleri pırl pırl karyolayla

78

ötekilerden söz açtığı zaman yüzü kıskançlıkla nasıl eğilmişti !

Aynanın önünden çekildi. Pencereye gitti.

Nasıl da isapsarı olmuştu! Demek, bir taraftan «Git. Oku üfle, tevekkül ol Allafaa!» derken, öbür taraftan da kocasına.. «Vay kötü kalpli kadın vay. Vay namussuz vay! Demek yuvamı dağıtmak istiyor? Kocam kızacak, döğüp kovacak beni. Sonra?»

Merdiven basma geldi.

«Sonra da.. Yoksa kocamda gözü mü var?»

Telâşlandı. Niçin olmasın? Kendi kendine göz kırptı.

«Kocamda gözü var bu karının. Kim ne derse desin, var!»

Olduğu yerde döndü.

«Varsa ne olacak? Beni boşayıp onu mu alacak? Hayır. Almaz. Beni boşasa bile almaz onu! O benden güzel değil. Genç te değil!»

Tekrar aynaya koştu, aldı. Pencereden vuran bol ışıkta yüzünü uzun uzun tetkik etti.

«Onun yüzü çiçekbozuğu. Gözleri ufacık ufacık. Benim yüzüm kar 'gibi. Onun boyu kısa, benimki uzun..»

Birden gene babaanneyi hatırladı! «Erkeklerle hiç güven olmaz kızım! Onlarda mide yoktur. Surda gül gibi karısı dururken, gider de bir Çingene maşasına kul olur.»

İçini çekti.

Doğru muydu? Kocasını kendini bırakıp, Güllü'ye gider miydi?

İçinde, içinin taa derinlerinde babaannenin kınış kırış yüzü:

«— Kocana mukayyet ol kızım!» «— Sahi mi babanne? Güllüyü bana değişebilir mi?» «— Hiç belli olmaz evlâdım. Erkekleri bilirim. Onlar-ete. mide yoktur!»

«— Bunun için mi kocama haber verdi»

«— Herhalde.»

«.— Peki ben ne yapayını şimdi babaanne? Sen demiştin ki, kocamın terfii için ondan habersiz f^ider âmirlerinin hanımını görürüm demiştin. Bunlar soyacak çekingendir, aklım başına al demiştin. Ben de..»

«— Sen de eline yüzüne bulaştırdın. Ben çok tedbirliydim kızım, yapacağım bir işi hiç kimseye söylemezdim!»

79

«— Ümmü kadar da olamadım değil mi babaanne?»

«— Olamadın, yavrum.»

«— Ya beni boşarsa?»

Haminne içinde kayboldu, cevap alamadı.

Merdiven başına çöktü. Başını merdivenin kenar tahtasına dayadı. Gözlerini masa üzerindeki çalar saata dikti.

«Ya beni boşarsa? Zaten herkes şaşıyor. Zengin akrabaları dururken, beni ne diye aldı? Akrabalarında benim kadar güzel kız yok muydu? Niçin olmasın?»

Genç adam eve geldiği zaman karısını merdiven başında uyur buldu. Tatlı çocuk yüzü, kaşları.. Kaşları sertçe çatılmıştı. Belki de rüya görüyordu. Şimdiye kadar asla raslamadığı şekilde sertleşip yumuşuyor, arada yalvarır gibi oluyordu.

Bir kenardan uzun uzun seyrettikten sonra, merdiveni çıktı. Masasına geçip oturdu. Kaç vakittir ihmâl ettiği kitaplarını, onlardan af diler gibi, çocuğunu okşar gibi okşamaya başladı.

Karısını bir parça üzmeğe karar vermişti. Hemen barışmamalıydı ki, bir daha kendi kendine kararlar vermeğe kalkmasın! Yalnız, patrona niçin, hangi akla hizmet ederek gitmek istediğini usulüyle öğrenmeliydi. Öğrenmeli, bunun ne demek olduğunu da öğretmeliydi.

Bethoven'in bir başka kitabı gözüne ilişti. Şabanı hatırladı. Gülmeğe başladı «... Bettina'da mektup diyor- Kendini Bethoven sanıyor. Fena bir şey değil. Keşke herkes kendini Bethoven, yahut Tolstoy, yahut ta Gorki filân sansa. Sansa değil, onlar gibi olmağa çalışsa!»

Aklına başka bir şey geldi : Yemeğini yeyip, gitse. Karısı uyandığı zaman kocasının hâlâ gelmemiş olduğunu sansa! Bunu, dargınlığına verse..

Aklına yattı. Çıktığı gibi usullacık indi. Raftan bir tabak aldı, gazocağının üzerinde duran pilâv tenceresinden yemek koydu. Soğumuştur ama, zarar yoktu. Çabucak kaşıklayıp, tabağı soğuk suyla yıkadı, kuruladı. Tabağın donmuş yağı paçavraya sıvaştı.

«Aldırma, dedi kendi kendine. Benim temizliğim bu kadar işte..»

Evden çıktı.

Kapının çekilen kapının gürültüsüne uyanan ...ŞenQ kadın, hiçbir şey farkına varmadı. Saata baktı: Öğleyi geçiyordu. Kocası nerdeyse gelecekti. Sofrayı hazırlamalıydı.

Merdiveni indi. Elini yüzünü çabucak yıkayıp kurulandı. Kocası farkına varmamalıydı ağladığının.

Gazocağını yaktı. Pilâv ısınana kadar sofraya bezini sermeli, kaşıkları dizmeli, ekmeği..

Ekmeği? Ekmeği var mıydı?

Sepete baktı: Birkaç parçadan başka yoktu. Akli gitti. Ne diye bunu akledememişti de uykuya dalmıştı sanki? Tuuu.. Ya o ekmeği almıya gittiğinde kocası geliverirse?

Gelirse.. Başka çaresi yoktu ki.

Mantosunu çivisinden alıp giyindi. Çoraplarını çekti. Merdiveni yıldırım gibi indi. Bu sefer de bakkalın veresiye defterini unuttuğunu hatırladı. Tekrardan çıktı aldı.

Bitişik komşu odasının kapısı önünde çocuk bezi yıkıyordu.

— Pato, bacım., dedi. Ekmeği almıyı unutmuşum. Benimki gelirse ekmeği almıya gitti de emi?

Gözleri içeri içeri, parpık bakışlı Fato, kocasının ev» gelip gittiği sıra içerde çocuğunu emzirdiği için, görmemişti.

— Eh bacım, Gelirse derim., dedi. Avludan hızlı adımlarda çıktı.

Gördüğü rüyayı da hiç beğenmemişti. Ne ağlamış, ne ağlamıştı. Rüyasında kocası şu mesleden dolayı ayrılmıya karar vermişti, eve gelmiyordu. Çıldıracaktı. Rezil olmuştu Boşnaklara. «Nasıl, diyorlardı. Kendi milletin dururken, gider de Türk'le evlenir misin?»

Üzerinde sivrisineklerin âdeta oğul verdikleri suyu atlardı. Çarşıya giden sokağı saptı. Parke döşeli yol, öğle paydosunda işten çıkmış mavi iş elbiseli dokumacılar, siyah önlük, beyaz başörtülü kızlar, kadınlar, çocuklarla doluydu. Kızlarla kadınlardan bir çoğunu tanıyordu. Hiçbirine görünmek, hele çeneye dalmak istemiyordu. Ekmeği alıp eve dönecekti. Kocası belki de öteki yoldan gidiyordu. Allah vere de Fato unutmasaydı.

Alış veriş ettiği bakkal gene ağız ağıza doluydu, Gam-göz de ordaydı. Şu oğlanı da günahı kadar sevmiyordu. Kızken az mı düşmüştü peşine ?

Dükkâna girerken, Gamigöz gördü. Her zamanki gibi:

— Emmeğlü! diye bakkala seslendi. Bak kim geldi!

Terazisinin başında millete öteberi tartan bakkal:

— Kim? diye sordu.

— Kafanı kaldır da bak bire herif!

Bakal başını kaldırdı, gördü. Gözleri iparlamıya başladı. Genç kadın fena halde içerlemişti.

— Terbiyesizliğin lüzumu yok, dedi. Bak vallahi karışmam ha!

Camgöz kargısına dikildi :

— Ne yaparsın?

Araya derhal bakkal girdi, Camgözü kenara itti. Genç kadına :

— Ne istiyorsun? dedi.

— İki somun.

— Derhâl!

Camakândan pişkin iki somun alıp verdi. Deftere yazdı.

— Haydi güle güel!

Genç kadın sinirli sinirli dükkândan çıkarken, Camgöz gene de göğsünü yumrukhyaraJk:

— Kocan askere gidince, eninde de bizimsin, sonunda da! dedi.

Bu sırada hiç beklenmedik bir şey oldu: Kaim kemikli, iriyarı bir dokumacı âdeta gürledi :

— Utanmaz herif!

Bütün başlar kaim kemikli dokumacıya çevrildi :

— İnsanları zayıf zamanlarında vurmaktan utanmıyor musun? Erkeklik bu mu be?

Camgöze yaklaştı. Elleri arkasındaydı. Çatık kaşla-riyle dehşetliydi.

— Erkeksen, kocası burdayken yap! Hem ne demek oluyor? Kocası askere giden kadınların sahipsiz mi kalacağını sanıyorsun? Senin karın yok mu? Karın yoksa kız kardeşin, kız kardeşin yoksa erkek kardeşin yok mu? Sen askere gitmeyecek misin?

Camgöz buz kesilmişti. Kaim kemikli dokumacının sözleri dükkânda kileri coşturmuştu. Homurtular başladı.

Sıvışmasaydı, Camgözü pataklıyabilirlerdi.

Dokumacı :

— Kimin karısı bu genç kadm? diye sordu. Söylediler, Genç adamı tanımıyordu ama, ilk fırsatta görüp her şeyi anlatmaya 'karar verdi.

Bakkalı bir telâştır almıştı. Genç kadının kocasına 82

«Askere de beraber götüremezsin ya!» diyen imzasız mektupları Camgözle birlikte yazmışlardı. Şayet gider de «...Camgöz iti, böyle böyle dedi karma!» derse, Genç adam imzasız tehdit mektuplarının kimden geldiğini anlayacak, mektupları polise verecek, kaim kemikli dokumacıyı da şahit gösterecekti.

Dokumacıyı bir kenara çekti :

— Sen, dedi, işin enini boyunu bilmiyorsun!

— Ne gibi?

— O kadın kâtiplerle evlenmezden önce Camgözle sevi-şirdi!

Dokumacı omuz silkti :

— Ne çıkar bundan? Sen şimdiye bak. Şimdi evli mi?

— Evli.

— Kocası yarın askere gidebilir. Ne çıkar? Bu itin hemen meydanı, boş mu sanması lâzım?

Bakkal tatlıya bağladı :

— Sen ona bakma. Onun ağzında. Kâtibe bir şey söylersen araya kan, kin girer. Kadıncağızın rahatı bozulur. Ben Camgözün terbiyesini veririm!

Genç kadm eve koşarak gelmişti. Fato :

— Gelmedi!

Deyince, elinde somunlar, kapıda dikilekaldı. Saat yarımdaydı. Her zaman on ikiyi on geçte evde olan adam, bugün ne diye gelmemişti? Yoksa gelmeyecek miydi?

İçeri girdi. Ekmekleri merdiven başına bıraktı.

Gidip fabrikadan arasa mıydı acaba?

Vazgeçti. Akşama kadar beklemeliydi. Akşam da gelmezse.. Gözüne Güllü ilişti. Avlu kapısından girmiş, geliyordu.. Cinleri tepesine topandı. Utanmadan gelebiliyordu demek? Bütün bunlara sebep kendisi olduğu halde..

Güllü, çamaşır suyundan beyaz beyaz ağarmış ellerini ovalıyarak geldi.

— Ne oldu? Genç kadın sertçe :

— Elime yüzüme bulaştırdım, sayende., dedi. Güllü hiç bir şey anlamadı :

— Sayemde mi?

— Soruyorsun bir de değil mi? Hiçbir şeyden haberin yok öyle mi? Yazıklar olsun sana! Güllü Güllü diye yere yurda komazdım seni. Meğer sen..

Uzun uzun bakiştılar. Sonra Güllü :

83

— Meğer ben? dedi.

— Hadi hadi, numara yapıp durma. Kocama ne diye haber verdin?

— Neyi?

— Fabrika sahibinin evine gideceğimi?

Güllünün kafasından Aliş geçti. Yoksa Aliş mi bir gevezelik etmişti?

— Eğer ben'kocana iyiden kötüden bir şey dedimse., Allah şu iki gözümü su gibi akıtsın!

Genç kadın şaşaladı.

- Peki kocam ne bildi de patronun kapısından geri çevirdi beni?
- Bilmiyorum. Eğer kocana ben söylediysem.. Yemin üzerine yemin ediyordu ama, genç kadının işittiği yoktu. Yalnız Güllü'nün haberi vardı bu meseleden!
- Güllü inandırdığına emin, avludan çıktı. Kaynatmaya attığı çamaşırları filân unutarak Alışlere koştı. Kahveyi geçerken, Genç adamın odacı Şabanla bir kenarda, oturduklarını gördü.
- Alışler yemek yiyorlardı. Alış buyur ettiyse de, Güllü yanaşmadı. Sordu :
- Şu meseleyi kocasına sen mi söyledin? Alisin elinden kaşık düştü.
- Ne olmuş?
- Çevirmiş.
- Çevirmiş ha?
- Sonra?
- Bilmem. Çok üzgün. Başka bir şey sormadım.. Alış ölçtü, biçti. Başını salladı, cık cık cık yaptı.
- Halbuki kötülüğüne söylememiştim ben..
- Söylemesen iyi olurdu. Kocasına ben söyledim: zannediyor, öyle bir azarladı ki beni!
- Azarladı ha ?
- Kocasını Şabanla birlikte senin kahvedeler. Git t« bir azdan yatıştır oğlanı bari..
- Alisin küçük kızı «Şaban lâfım duyunca, bir şey bahane ederek sofradan kalktı. Tam dışarı çıkarken, annesi işin farkına vararak :
- Nereye? dedi.
- Hiç.
- Otur bakayım yerine!
- Büyük kızına gözcüle baktı: «Uyuşuk! Asıl biz seni vermek istiyoruz Şabana. (Kimüdasana bir az!)» demek istedi.
- Güllü geldiği gibi çıkarken, kahvede ağız ağıza vermiş konuşmakta olan Genç adamla Şabanın yanlarına sokuldu :
- Karının fabrika sahibine gideceğini Alış'ten mi işittin ?
- Şaban hayretler içinde, genç adama baktı : «Ne? Karısını fabrika sahibine mi yollamıştı? Hani nefret ediyordu ondan? Yoksa o da şöyle konuşup böyle yapanlardan mıyır? Hani el, etek öpmekten öğrenirdi?»
- Güllü gittikten sonra :
- Seninkini fabrika sahibine mi yolladın? dedi. Genç adam boğulacak kadar hırslandı.
- Hayır!.
- Anlatmalıydı. Anlatmazsa Şabanın başka şey sanacağını tahmin ediyordu. Ya «Hani? Böyle şeylerden öğrenirdi? Demek bu da söyle söyleyip böyle yapanlardanmış.» diye düşünürse?
- Her şeyi uzun uzun anlattı.
- Peki, ne türlü hareket ettin sen?
- Henüz hiç. Tam kapıyı çalacaktı, elini uzatırken, dikildim karşısına. Eve dön dedim. Şaşırdı. Eve döndü.
- Sonra?
- Hiç dedim ya.
- Ne yapmak niyetindesin ?
- Bilmiyorum.
- Bethoven ne yapardı bu vaziyet karşısında?
- Bilmem. Ayrılırdı herhalde.. Şaban akıllıca bir lâf etti :
- Hayır. Ayrılmak işi halletmez. Yeniden evleneceğin kızında günün birinde aynı şekilde hareket etmeyeceğini iddia edebilir misin?
- Edemem.
- O haîde, ona bu hareketin çok haysiyetsizce bir ;şey olduğunu..
- Anlatmalı değil mi?
- Evet.
- Evet.
- Ben de buna karar verdim zaten!

8i

Artık«İMALÂT ANBARI» memuruydu. Günlerdenberi top top bezlerle paket paket ipliğin çuvallanıp şevkiyle 4 1 uğraşıyordu. İplikler de bezler de cins

I cins, numara numaraydı. Her ikisi de I incelip kalınlaştıkça pahalılaşıp ucuz-' luyordu. Muhasebece verilen fişlerdeki «Kalite» ve «Kantite» ye göre hareket esastı ama, anbarcı isterse, daha doğrusu müşteriyle anlaşırca, hırsızlık yapıp kese doldurmak mümkündü. Bunu ilk işe başladığı gün anlamış, korkmuştu. Yoksa buraya mahustan, lekelenmek için mi getirilmişti?

Yoksa bir kenarda, muhasebedekilerden filân uzak> kafasını dinliyebilmesi, kendi derdini düşünebilmesi bakımından burası bulunmaz bir yerd. Sık sık Şaban'ın uğramasından başka, anbarın iki hamalı çok tatlı, çok candan insanlardı. Ne yapacaklarını gayet iyi bildikleri içia ona âdeta iş bırakmıyorlardı. O da çoğu sefer

masası başında gizliden gizliye kitap okuyarak, yahut yirmi dört. doksan beşin yarattığı sıkıcı hava içinde kara kara düşünüyor, bir çıkış, bir kurtuluş yolu düşünüyordu.

O gün Şaban deli gibi geldi. Gözlerinin içi gülüyordu.

— Uçuyorum, dedi, uçuyorum kardeş!

Genç adam bütün isteksizliğine rağmen sebebini sordu. Sebep gayet basit : Kızla bir sokakta karşılaşmışlar. Bakışmış, gülüşmüşler. İlle bir kucak kıvrır kıvrır sarı saçı, mavi gözleri..

— Bu kızda bambaşka bir şeyler var, dedi. Ne bileyim, yahut nasıl tarif edeyim.. Dünyanın en güzel kızı be! Genç adam gülümsedi.

— Herkese sevgilisi öyle gelir. İstersen seni onlara götürüp tanıştırayım?

— Hayır.

— Niçin?

— Sevgilimin sihri bozulur. Evlenip her gün buru» buruna yaşamak hoş değil. Bunu sen' daha iyi bilirsin!

Doğru söylüyordu. Genç adam içini çekti. Karısını. ji^ ll ters vüz etti°i üd berî dargındı. İstese, İemem barışmalarını için sebep yoktu ama, istemiyordu. Dişini sıkacak, kendiliğinden yapmaya kalktığı için büyük bir suç olduğu kanısını verecekti. Yoksa içi gidiyordu.

Genç kadınsa, kocasından habersiz giriştiği için büyük bir suç olduğunu anlamış, suçunu bağışlatmak için etrafında pervane kesiliyordu. O, evde yokken tahtaları siliyor, camları parlatıyor, kapları defalarca yıkıyordu. Güllü'yle de barışmıştı. Suçu yoktu bir bakıma. Bir bakıma da bal gibi suçluydu: Gevezelik etmişti! Etmese, Alisin nerden haberi olacak ta kocasına yetiştirecekti? Hoooş, onun da suçu yoktu. Kocasına yetiştirisi kötülük için değil, adamı yumuşatmak içindi.

Güllü'yü, sevgili Güllü'sünü tekrardan kazandığına dünyalar kadar memnundu. Biraz içerleyince neler, ne kötü şeyler düşünmemişti! Kadınla ne zaman karşılaşsa, o düşündüğü kötü şeyleri hatırlıyor, kadın sanki haber-liymiş gibi yerlere geçiyordu.

(Kocasını o akşam da her akşamki gibi paydos borusundan çeyrek saat sonra geldi. Genç kadın leğeni merdivenin yanına hazırlamıştı. Ne olursa olsun artık barışmak niyetindeydi. İbrikle su getirdi. Dökmiye hazırlandı. Bütün bunların hemencik farkına varan genç adam, bu işe pek öyle kolay yanaşmak istemiyordu. Üzecekti. Tek kelime söylemeden İbnğa uzandı.

G«nç kadın vermedi :

— Bırak. Ben dökeceğim! Ayaklarını leğenden çekti. Genç kadın üsteledi :

— Getir ayaklarını, ben dökeceğim! Dargın dargın :

— Hayır, dedi. İstemiyorum!

— İstemiyor musun?

— İstemiyorum!

— Niçin

— Niçini sen daha iyi bilirsin!

— Bilmiyorum ben. Getir ayaklarını, getir diyorum, getirsene be!

Gözüğe geldiler. Genç adam çatık kaslarıyla hâlâ dargındı ama, gülmemek için kendini zor tutuyordu.

Genç kadın leğeni kocasının ayaklarına itti, İbriği kulpundan yakaladı. Bir çekişmedir başladı.

— Bırak dökeceğim!

— Hayır, istemiyorum.

— Bırak diyorum sana!

— Sen bırak!

Çekişme uzayıp gidiyordu. Birden bir boşanma, genç kadını yere arkaüstü yuvarlandı. İbriğin sapı lehiminden kopmuş, elinde kalmıştı. Ağlıyacak kadar hırslı, ayağa fırladı. Elindeki sapı havaya kaldırdı :

— Çok oluyorsun ama artık!

Yanakları al aldı. Gözleri hınçla parlıyordu. Böyle zamanlarda onu büsbütün güzelleştiren bir tutam saçı yüzüne düşmüştü.

Genç adam balmumu gibi yumuşadığı halde :

— Demek, dedi, bana el kaldırıyorsun?

— Kaldırıyorum, evet! ___ ... ?

— Kafanı bile parçalıyabilirim! ___ ..?

— Ne bu? Ne yaptım ben de bana zulmediyorsun? Anlıyorum, bunlar hep bahane. Benimle evlendiğine pişman oldun, beni boşamak istiyorsun. Boşa. Git zengin bir kız al!

Oracığa çöküp hüngür hüngür ağlamaya başladı.

Genç adamın tahammülü kalmamıştı. Ayak yıkamayı filân bırakıp merdivenden kalktı, çıplak ayaklarıyla karısının yanına gitti.

Sıra ona gelmişti.

— Bırak, diye silkindi. Bırak beni, istemiyorum. Zengin kızlara git sen. Fakirim ben, kimsesizim diye bana zulmediyorsun. Bırak beni, bırak, elleme. Beni madem sevmiyorsun, ben de..

Geriledi :

— Evet? Pişman olmuştu.

— Demek beni sevmiyorsun?

Üstelemedi, yerine dönüp basamağa oturdu, başladı ayaklarını yıkamaya, Bayağı kahirlenmişti. Demek kafasını parçalıyabilirdi? Sonra, sevmediğini de yüzüne karşı söylemişti. Hemen hemen!

Söylemişti ama, samimi değildi. Azgından nasılsa

çıkıvermişti. Pişmandı. Düzeltmek için de türlü davranması gerektiğini kestiremiyordu.

Sözde hırsla, kalktı, alteve girdi. Altevın alacakaranlığından seyretmeye başladı kocasını. Nasıl, nasıl sevmedi onu? Kaabil miydi? Ama o da çok yapmıştı. Kolay kolay bağışlanamayacak bir suç mu işlemişti sanki? Hiç te bile. Kocasının iyiliği, onun can sıkıntısından kurtulması için.. Gözlerini sildi. Ne yapsa da tekrar gitse, suçunu bağışlatsa.. Boynuna mı sanlıverse? Yoksa elinden ibriği mi kapsa ?

Genç adamsa, işi tadında bırakmadığına pişman olmuştu. Ne diye bırakmamıştı sanki, suyu dökmesine? Zorla isyan ettirmekte ne vardı? Birden, kocaman bir kedi uysallığıyla altveden çıktığı gözüne ilişti. Aldırmadı. Hatta gene kaşlarını çattı. Yanına kadar gelip, elinden sert bir hareketle ibriği çekinceye kadar bakmadı bile. Sonra döndü. Tek kelime söylemeden, razı, ayaklarını yıkamaya devam etti.

Herşey sessizce olup bitti. Yukarı çıkıldı. Ayakların kurulanmasına yardım etti.

Genç kadın usullacık sordu :

— Lâmbayı yakayım mı ? . Sertçe cevapladı :

— Yak!

Ne olursa olsun, içi içine sığmıyordu. Barışmışlardı, isterse bundan sonra döğsün, vurup bir yanını kırsın, öldürsün hatta. Onu nasıl sevmezdi? Sevmemek elinden gelebilir miydi? Bundan böyle gene koyun koyuna yatacaklar, eskisi gibi konuşacaklardı. Ya karnındaki? Barıştıklarından haberiymiş gibi, boyuna oynuyor, tekmeliyordu.

Lâmbayı yaktı.

— Yemek yiyecek miyiz? Genç adam masasına geçmişti : —' Hayır, dedi. Sen ye istensen

— Sen?

— Benim canım istemiyor.

Hâlâ bakmıyor, hâlâ kaşları çatıktı. Peki ama barışmamışlar mıydı? Ne oluyordu?

Yanına gitti. Tam önünde durdu, sonra diz çöktü. Yüzünü dizlerine koydu. Genç adam hâlâ gözlerini kacırıyordu.

89

— Niçin? dedi. Barışmadık mı? Hâlâ dargın :

— Bilmem?

— Nasıl bilmezsin? Yüzüme bile bakmıyorsun. Sebep ne?

— içimden gelmiyor!

— İçinden mi gelmiyor? Ne yaptım ben? Oros puluk mu?

— Yapmadın ama...

— Yapacaktım ha? Bana bak! Sen beni anlıyama-mışsm! Hem de senin kalbin çok fesat!

— Peki, niye gittindi patronun kapısına ?

— Niye mi gittim ? Bak niye: Yirmi dört lira maaşla geçinemiyoruz, bütün gün kara kara düşünüyorsun.

Acıdım. Maaşını artırmaları için fabrika sahibinin hanımını görecektim!

Genç adam birden ferahladı :

— Hanımım mı?

— Hanımını tabî. Ne var?

— Demek hanımını görmeğe gitmiştin?

— Niçin şaşırıyorsun?

— Aliş bana fabrika sahibi demişti de...

— Öyle bile olsa, ne korkuyorsun? Senin öyle bir karın var ki, kocasından başka hiç kimseye yanaşmaz anladın mı sen? Değil patron, milyon dökseler önüne dönüp bakmaz! Namusumu senin için taşıyorum ben!

Hayretle :

— Ya? dedi.

— Kendim için!

Yırtıcı bir kuş gibi bakıyordu. Emniyet vericiydi bakışı. Halbuki ne sanmıştı o. Geceleri kötü kötü rüyalar görmüş, onu kaybettiğini sanmıştı.

Gözgöze geldiler. İkisi de güldü. Sonra kucaklaştılar. Her ikisi de kaç vakittir buna hasret çekiyorlardı. Dudakları bileşti. Titriyorlardı. Gözlerinden sanki alev çıkıyordu. Daha şimdiden kantere batmışlardı.

Genç kadın :

— Dur da lâmbayı kısayım, dedi.

— İstemez.

— Perdeyi de iyice bastırmak lâzım dur!

— İstemez dedim ya..

— Sen bilirsin...

Başı geriye devrildi. Soluyordu. Gözlerini yumdu.. Açtı, tekrar yumdu. Boynundaki mavi damar kabarmış,, hızlı hızlı atıyordu. Bir ara tekrar gözlerini açtı. Lâmbanın sarı ışığından rahatsız olmuştu. İnledi :

— Ne olursun kıs şu lâmbayı..

— Eeeh, kıs kıs..

Elini uzattı, 'kıstı. Oda yavaşça karardı. Böyle daha iyiydi. Eskiden olduğu gibi utanmıyordu ama, büsbütün de utanmayı atamamıştı.

Sonra kalktı. Lâmbayı açtı. Kıpkırmızı yanaklarıyla merdiveni indi. Gazocağını yakıp tenekeyle suyu oturtacaktı ki, aklına su ısıtacağı teneke geldi. Gündüz içine kirli çamaşırları ıslatmıştı! Şu halde, bir koşu Güllüye kadar gidip onun tenekesini almaktan başka çare yoktu. Ocağı söndürdü. İçi içine sığmıyordu. Neyse, barışmışlardı. Barışmışlardı ya, hiçbir şeyin zerrece önemi yoktu artık. Ne yirmi dört doksan beş, ne de hatta evde değil Doğumevinde doğurmasınının.

Alteviden çıktı.

— Ben Güllü'ye gidiyorum! Genç adam masasından sordu :

— Gene ne var?

— Su tenekesini alacağım!

Çıplak ayaklarında nalın, fırladı. Ortalık hayli kararmıştı. Avluyu koşarak geçti. Ne hâlâ yırtınırca koşup oynayan çocukların, ne de avludaki kadınlı erkekli kalabalığın farkındaydı. Avlu kapısından çıktı. Güllülere uzanan dar sokağı bir solukta geçti. Kapıyı deli deli çalmıya başladı.

Az sonra Güllünün sinirli sesi :

— Kim o be, kim o? Kapıyı yıkacaksın?

— Ben'im!

— Sen kimsin?

Azını anahtar deliğine uydurdu :

— Anamn dini, aç işte!

Kapı açıldı. Güllü, elinde lâmba.

— Deli soyka. Ne var gene? İçi içine sığmıyordu:

— Barıştık, dedi. Canım Güllücüğüm, ne iyi değil mi? Kadının boynuna sarıldı, çopur yanaklarını öpmiye başladı.

Güllü de sevini

\

— Oh oh.. Bak çok memnun oldum. Bir daha kendi kendine iş yapıp ta adamı kızdırma!

— Yok canım, kızdırır mıyım hiç? O, bir sefer oldu. Ama gene de onun iyiliği için. Değil mi?

— Doğru. Ne istiyorsun şimdi benden?

Güldü :

— Kâfir, ne bildin senden birşey istemiye geldiğimi?

— Söyle hadi söyle!

— Benim su tekesine çamaşır ısladıydım..

— Benimkini istiyorsun ha

— Yavaş söyle, kocan duyar!

— Duysun, ne var? Ayıp mı?

— Ver hadi de gideyim!

Tenekeyi aldı, geldiği gibi deli deli koşarak çıktı gitti. Odaya dönünce kocası kimin geldiğini sordu. Söyledi.

— Niçin geldi?

— Su ısıtacakmış..

—! Yıkanma suyu mu?

— Hı.

— Barışmışlar demek?

— Barışmışlar.

Bütün gün yapılar da kupkuru olmuş güneş yanığı 'yüzüyle kurnaz kurnaz güldü.

— Öyleyse Alişe haber verelim de..

— Sahi ha, baskına gidelim. Aliş ne diyordu? Barışmazlarsa evlerine uğramam dediydi..

— Git haber ver öyleyse.

Çeyrek saat sonra, iş önlüğünü sırtına geçirip tAlişlere koştu. Yemek yiyorlardı. Odacı Şaban da ordaydı. Şaştı. Ne çabuk? Gerçi kızın gönlünün oğlana düştüğünü biliyordu ama, işlerin bu kadar ilerleyivermesine gene de akıl erdirememişti.

Barışma haberini verince, Aliş coştı.

— Yaşşasin be, yaşşasm be delikanlılar! İlahm sıkıntı ilâcını, gidelim baskına! Var mısınız ?

Elbette vardılar.

Sofraya Güllü'yü de oturtup zorla yedirdiler. Şabanla sevgilisi yanyana oturmuşlardı. Memnundular. Arada bir birbirlerine şöyle bir bakıp gülümsüyorlardı.

Aliş, Genç adamın yeni işini sordu. Söylendiğine göre, iplik bez işine bakıyormuş. Bütün mahalle bilirdi o işin avantajlı bir iş olduğunu. Eğer gözünü açarsa, ne maaşının

artmasına lüzum kaindi, ne de ömrünün sonuna kadar el kapısında çalışmasına.

Şaban :

— Tenezzül etmez, dedi.

Oradakilerin hemen hepsi itirazı bastı: Niçin? Niçin; tenezzül etmiyecekti? Aptallığın âlemi var mıydı? Kendinden evvelkiler nasıl bal tuttukları parmağı yaladıysa, e-da yalamalıydı. Dünyanın en doğru insanı olduğunu mu ispat etmek istiyecekti yâni?

Şaban tekrar «tenezzübden bahsedince, yüzler eğildi. Yalnız Şabanın sevgilisi hak vermişti.

Yarım saat içinde yenildi, içildi. Sıkıntı ilâcı armonikle çıkıldı. Yukarda yarım bir ay vardı. Hava serin serin esiyordu. Serin hava Alisin armonik sesini uzaklara götürüyordu.

Altevede, banyodan henüz çıkmış genç adam sesi duydu :

— Ne o? Alişler mi geliyor? Genç kadın da dinledi, duydu.

— Geliyorlar, dedi. Çabuk giyin, vallahi bizi tefe korlar!

Bakalım bize mi geliyorlar?

— Bize bize, herhalde bize..

— Barışmazsanız evinize sittin sene uğramam diyordu Aliş. Barıştığımızı nereden işitti acaba?

Karısına şüpheyile baktı. Genç kadın cevap vermedi, sâdece gülümsüyordu.

Senden işitmiş olmasınlar?

— Amaan sen de..

Kocasının yırtık havluyla kurulanmasına yardım ediyordu.

Uzattı. Sonra gazocağını söndürdü. Sesler gittikçe yaklaşıyordu, yıkanamıyacaktı.

Alteveden çıktı.

Kocası çabucak giyinmiş, saçlarını tarıyordu. (Az sonra çalgı sesi ve kalabalığın görüldüsü kapı önüne geldi.

Genç adam koştu, kapıyı açtı.

— Burda birbirine dargın iki enayi varmış.. Genç adam güldü:

— Vardı ama, barıştılar!

— Desene ki kurtuldular enayilikten ?

Hep birlikte girildi, yukarı çıkılıp rasgele oturak! t

CıU.

Genç adam Şabana şaşmıştı. Ne çabuk işleri böylesine ilerletmiş, kızın babası, anasıyla ahbap olmuştu?

Bu, ahbaplıktan da ileri bir şeydi. Kızla yanyana oturmuşlardı. Konuşulanlara aldırış etmiyorlardı. Yalnız Alisin karısı Arada her ikisine de yan yan bakıyordu. Memnun değil gibiydi. Ama onlar bunun da farkında değillerdi.

Alisin birlikte getirdiği şarap, beyaz peynir, kara zeytin, pastırmayla yenildi, içildi. Her zamanki gibi geç vakte kadar çalındı, oynandı. Geç vakit gittikleri zaman, koyu bir cigara dumanıyla meze kırıntılarından başka, genç adamın işine yarıyacak, onu kara düşüncelerinden kurtacak hiçbir şey kalmamıştı. Halbuki.. Barışmışlardı işte. Ne olmuştu? Yirmi dört doksan beşe tek kuruş mu eklenmişti? Tam tersi. Karısının maaş hususunda yidip görüşmesini engellemekle, bütün sorumluluğu üzerine almış oluyordu. Bundan böyle kadına tek lâkırdı söyleyemez. kadın: «Erkek değil misin? Evinin nafakasını bull!» dese, haksız olmazdı.

Soyunup yatağa girdi. Uyku tutmak ne mümkün! Bakkala, kasaba, manava, kooperatife olan borçlara gelince...

Düşüncesinin şeridi koptu. Karısı da girmişti yatağa.

Sıkı sıkı sarılmıştı.

— Demek senin yeni iş'te avanta..

— Bol. Bol ama.

Genç kadın dikkatle dinliyordu. Fikrini hemen söylemedi. Yoksa: «Bal tutan parmağım yalar kocacığım. Herkes gibi, sen de gözünü aç. Bizim de birkaç kuruşumuz olsun. Doğumumu evimde, sarı demirli karyolamda yapayım!» diyebilirdi.

Genç adam :

— Yapamam, dedi. Elimden gelmez! ' Hak verdi:

— Doğru. Senin baban.. Sözüünü kesti :

— Babama boşver. Hırsızlığı, hangi şekilde olursa olsun, yapamam. Yakalanacağımdan korktuğum için değil. Babamın isminden dolayı da. Sırf kendimden utandığım için.

Genç kadın pek birşey anlamadığı halde, lâf olsun

diye :

— Doğru, dedi. Kendini bilen insan yapmaz!

:94

— Yoksa.. Benim ayda elime geçeni, hatta üç, beş mislini bir seferde kazanmak mümkün!

Aklına anbardaki hamal Sadık geldi. Dilinin altında bir şey var gibiydi. Duru mavi gözlerinin içi gülüyordu. Hemencik lâûbalileşmiş, arkadaşlık kapıları açmıştı. Hayli ilerlemişti de arkadaşlıkları. Sormadan, hiç lüzum yokken Tercanlı olduğunu, bir yaşındayken anasını babasını kaybettiğini söylemiş, o sıra anbara gelen bir müşteriyle anbarın karanlık bir köşesinde esrallı bir şekilde fısıldaşmıştı. Bütün, bunların mânasını henüz bilmiyordu ama, seziyordu. Bu sezgi, içine tuhaf bir ürperti veriyordu, günün birinde lekelenip işinden atılacağı sanıyordu. Eğer böyle birşey olursa, nerede iş bulurdu? Devlet kapıları kapalıydı. «Öbür taraftaki adamın oğlu» olmaktan başka, diploması da yoktu. Oysa memurun kanunu sarihti: En az orta okulu bitirmiyenler memur olamazlardı. Özel şirket, yahut fabrikalarda arasa.. Orada da hiç olmazsa askerlik terhis tezkeresi isterlerdi.

İçini çekti. Genç kadın telâşlandı :

— Ne o? Niçin içini çektin gene?

— Hiç.

— Bu can sıkıntısından ne zaman kurtulacaksın? Ne yapılırsa, ne türlü hareket edilse olmuyor. Adam senin için şarap getirdi, armonik çaldı. Gene de..

Duymadı, işsiz kaliverip yirmi dört doksan beşten de olursa, borç sahiplerinin yüzüne nasıl bakacaktı? Acaba bir hamle yapıp, askere şevkini temin ettirse miydi? Mümkündü. Mümkündü ama, sonra? Karısı? Kime bırakacaktı? Koca bıyıklı, canavar yapılı birilerine mi?

Birden bambaşka bir şeye dikkat etti: Hemen her gün, pek pek gün aşırı gelen ve «Askere de beraber götüreceksin ya!» diyen mektupların da arkası kesilmişti, ihtimâl sevinmesi, ferahlaması gereken bir şeydi ama, niçin kesilmişti? Usanıp vaz mı geçmişlerdi? Yoksa pusuya mı yatmışlardı?

Herhalde ıpusuya. Zamanını bekliyorlardı. Kadının yalnız, sahipsiz kalacağı zamanı.

Bir yandan bir yana döndü, olmadı. Tekrar döndü, gene olmadı.

Yorganı atıp yatakta oturdu. Göğsü sıkılıyor gibiydi, nefes alamıyordu.

Genç kadın da kalktı :

95

— Ne var? Ne oldu gene? Niçin göğdünü sun? Göğsünmü ağrıyor?

Kısa :

— Hayır, dedi.

— Niçin bastırıyorsun göğsünü?

İatti :

— Oigaradan, geçer.

Ferahladı.

— Hele öyle söyle. Sen de çok içiyorsun bu cenabeti.

Az içsen olmaz mıydı?

Adam dalmış gitmişti. Yandan görünen yüzü. inceydi-Hafif bir sakal. Sivri bir burun.. Ne düşündüğünü bilse-Bilse bile ne olacak? Çâre bulmaya bırakmıyordu ki!

İçini çekti.

Hem maaşının artmasına çalışmaz, hem de, Alisin dediği gibi, elindeki işten faydalanmazdı. O yok, bu yok, şu yok. Bu gidişle açlarından öleceklerdi. Babası, zavallı babası da orada, kızının yollıyacağı yol parasını beklesin. Maho'nun anlattığına göre, çok sıkıntıdaymış. Kimbilir nasıl canına tak demişti de, Maho'ya ağlamış, «Kızıma, damadıma söyle, ne yapıp yapıp beni oraya aldırırsınlar!» demişti. İhtiyar babasının ağladığını hiç görmemişti. Demek zaruret insanları ağlatıyordu? Keşke buna değil de zengin birine varsaydı! İsteyen mi yoktu? Sonları ne olacaktı? Babası oralarda mı kalacaktı? Annesini pek az hatırlıyordu. Gitmiş, bir daha dönmemişti. Babası da belki

©rada kalırdı.

Islak kirpikleriyle başına kocasına çevirdi. Gözgülü

geldiler.

— Neye sinirlendin? diye sordu genç adam. Utandı. Buna değil de zengin birine varmayı aklından geçirmiş oluşuna pişmanlık duydu. — Hiç, dedi. Her zaman genç kadın ısrar ederken bu sefer beriki' asıldı :

— Nasıl hiç? Kirpiklerin yaş yaş..

Cevap vermedi.

Genç adam karısını kucağına çekti. Başını göğsüne dayadı. Elini geceliğinin yakasından içeri soktu.

— Söyle, niçin? Yoksa benimle evlendiğine pişman

misin?

Etine iğne dürtülmüş gibi irkildi :

— Ne münasebet!

— Zaman zaman ne düşünüyorum biliyor musun? Diyorum ki, şu bizim karı keşke zengin biriyle evlenip mes'ut olsaydı diyorum!

— Ben de aynı senin için düşünüyorum. Hâli vakti yerinde bir kızla evlenseydin, böyle kara kara düşünmezdin!

— Ben hayatımdan memnunum!

— Ben de.

— Peki, niye ağladın?

Söylese miydi acaba? Yol parası tedarik edip getir-temiyeceği için, büsbütün üzölmeyecek miydi? Genç adam östeleyince söyledi.

— Babamı düşünüyorum!

— Maho'yla konuştun mu?

— Geçende.. Bakkala giderken gördüydüm. Amıca-larım hiç el uzatmıyorlarmış. Harman yerinde yaba sapı tutmaktan avuçlarının içi patlamış. Öyle zayıflamış ki..

— Ya benim babam? O kimbilir nasıl? Seninki kar-«Seşlerinin yanında. Benimki ya? Gurbette, hem de dillerinin yabancı olduğu, mesleğinin sökmeyeceği gurbette. Kardeşimin işportacılığıyla geçinmeğe çalışıyorlarmış.

Onun da kirpikleri yaşarmıştı.

Genç kadın başını sertçe kaldırdı. Tekrar gözgöze geldiler.

— Ne var gene?

— Ne mi var? Bak ne düşünüyorum: İzin ver bana, ben gene de sideyim bu kadına!

— Hangi kadına?

—! Maaşının artması için...

Kızmadı bu sefer. Yalnız aklıdan, elleri dilekçeli işsizler alayı geçti. O kadar çoktular ki, yirmi dört doksan beşin yarısıyla bile çalışmıya yanaşırlardı. Hem de içlerinde o^ta değil, lise. lise değil üniversiteden ayrılmışlar..

Uzun nznv anlattı.

Genç kadın dikkatle dinliyordu. Bir ara, ümitsizliğin boğucu havası içine düştü. Sonra kurtuldu : Gerekirse kocasını filân dinlemez, tekrardan fabrikaya girerdi. Ne sanki, bu kadar yıl çalışmıştı, ne olacaktı? Peşine mi takılacaklar? Bastan mı çıkaracaklardı? Kim çıkarabilirdi? Adamın gözünü patlatırdı!

— Bana bak kocacığım, dedi. Böyle kara kara düşün-

mekle olmaz. Genciz, sırt sırta verip çalışalım, hem senin babanlara para yolhyalım, hem de benimkini buraya getirtelim. Ne dersin?

— Nasıl?

Ya, bırak, gidip patronun karısıyla konuşayım, ya da hiç kimseye minnet etmeden, fabrikaya girip çalışayım. Beni niçin çalıştırmıyorsun? Neden korkuyorsun? Baştan çıkarım diye mi? Beni hiç kimse baştan çıkaramaz. Kızken bile kimseye dönüp bakmadım. Şimdi evliyim, sahibim var. Sırt sırta verdik mi dağları bile deviririz!.

Karnındaki birden oynamıya başlayınca, sözünü yanda kesti. Kafasından sarı saçlı, mavi gözlü kıızı geçti. Yüzüne yumuşak bir şeyler gelmişti. Öyle tatlılaşmıştı ki.

Kocasının elini yakaladı, karnına bastırdı.

— Hah! Bak! Gene'

Gözleri parlamıya başladı. Artık ne olursa olsun, kaç vakittir içinde birikenleri saydı döktü :

— ... evimde, kocamın yanında doğurmak istiyorum. Demirleri sarı sarı, pırıl pırıl bir karyolam olmalı. Mavi ipek yüzlü yorganım, bembeyaz, sakız (gibi çarşaflarına.. Güllü lohusa şerbeti kaynatmalı misafirlere. Ben karyolamda yatmalıyım, saçlarımı kırmızı kurdeleyle bağlamah-yım. Ah yarabbî bütün bunlar olmayacak şeyler mi? Niçin hiçbir şeyimiz yok Olanların kanı bizden kırmızı mı?

Genç adamın yüzü gerilmiş, alınıNhafifçe kınışmıştı. Doğru söylüyordu karısı. Onların kanı kendilerininkinden hiç te kırmızı değildi. Yalnız.. Anbarı, anbardaki hamal Sadığı hatırladı. (Kendinden önceki kâtiplerden söz açıyordu boyuna. Her birinin şimdi düzende işleri varmış, el kapısından kurtulmuşlar.. Doğruydü. Bal tutan parmaklarını yalamışlardı, istese aynı şeyi kendi de yapar, onlar gibi düzenli iş sahibi olabilirdi. Karısının sözünü ettiği sarı demirli karyola, mavi ipek yüzlü yorgan, sakız gibi çarşafar...

Bütün bunları düşünmek bile namussuzlukmuş gibi, yüzü buruştu. Yatağa devrilip, yorganı tepesine çekti.

Evet, namussuzlukmuş gibi geliyordu, düşünmesi bile. Çalmıyacaktı. Ne Allah korkusu, ne de kul. Elinden gelmiyordu. Hamal Sadık'm deyip durduğu gibi, kendinden öncekilerin hiçbir zaman ele geçmeden gemilerini yürütmüş olduklarını biliyordu. Defterler, fişler, şu, bu herşey önündeydi, ttese hiç kimsenin ruhu bile duymadan binlerce lira vurabilirdi. İstemiyordu, is-"temiyecekti. İçinden gelmiyordu. Böyle bir şey yapacak olsa kendi içinde kendini kaybedeceğini sanıyordu. San demirleri pırıl pırıl karyola, mavi ipek yüzlü yorgan, misafirlere dağıtılacak lohusa şerbeti.. Öyle küçük, öyle değersiz şeylerdi ki. Bütün bunlarla karısının etrafa caka satmak değilse bile, hoş görünmek istemesini anlıyor, hak veriyor, ama anladığı, hâk verdiği şeyleri ©atın almak için kendi içinde kaybolmiya yaşanıyordu. Ne olursa olsun, koskoca bi hükümete karşı

koymuş bir adamın oğluydu. Kendinin olmasa bile, babasının haysiyetini düşünmek zorundaydı. Kaldı ki, kendi de insandı. Belirmiş, yahut belirmeye başlamış bir kişiliği vardı.

Zaten ne zaman sıkışsa, başı dara düşse ya babası, ya da mavi tulumlu dostu içinde beliriyor, «Doğru yol»u gösteriyorlardı. Arada ikisinin takıştığı da oluyordu. Takışıyorlar, biri bir tarafa, öbürü öbür tarafa çekiyor, sonunda mavi tulumlu dostu ağır basıyordu.

Böyle bir evlenmeye karşı koyan mavi tulumlu dostu ne de çabuk haklı çıkmıştı! Ona ne kadar ihtiyacı vardı! Şimdi olsa, trahomlu gözlerini ellerinin tersiyle ovalıyarc tesellil etse..

Aybaşında yirmi dört doksan beşin beş lirasını kooperatif borcuna kestiler. On dokuz doksan beşle ne yapacağını, borçlarını dağıtsa bile elinde hiçbir şey kalmayacağını düşünürken, babasından mektup geldi. Zarfı yırttı. Hemen her zamanki Garibaldi moriyle ince ince yazmış, sayfalar dolusu mektuplarından biri. Anbarın bir köşesinde, bir solukta okuyuverdi: Niçin sık sık mektup yazmıyordu? Durumu nasıldı? Karısını çalıştırıyor muydu? Ken-

dilerine gelince.. Kardeşinin işportacılıktan kazandığı cüz'î paracıkla geçinmeğe çalışıyorlardı. Şayet kardeşlerine birkaç kuror yollıyacak olursa ki buna da bir dereceye kadar mecburdu- çok makbule geçecekti. Kafasından kardeşleri geçti. İşportacılık yapan dört yaş küçüğünü pek umursamıyordu. Ne de olsa büyüktü. Erkekti. Ama kızlar! Hele en küçük. Yarım yarım konuş-masüe ne şirindi. Ne de çok severdi. Şimdi ne yapmalıydı ? Cebindeki on dokuz liranın beş lirasını bir mektupla yol-lasa mıydı. Kimbilir ne makbule geçerdii! Eğer son derece ihtiyaçta olmasalar, babası böyle açık açık yazmazdı.

Masasına geçti. Çabucak birkaç satır yazdı, zarfın içine beş liralık bir banknot koyup zarfı yapıştırdı. Hemen postaya vermezse, sonra belki de cayabileceğim düşünerek pullayıp fabrika kapısındaki mektup kutusuna attı.

Bir tarafı ferahlamıştı ama, öbür ta/afı büsbütün, kararmıştı. Kardeşlerine para yollamanın, babasına anasına karşı evlâtlık ödevini yerine getirmenin hazzıyla, borçluların sıkıntısı yanyanıydı. Geceyle gündüz gibi.

Yanma hamal Sadık sokuldu. Günlerdenberi onu bir tilki gibi gözetliyen, boyuna evvelki anbar kâtiplerinden söz açan, dilinin altında birşeyler geveliyen Sadık.

Ne düşündüğünü sordu.

— Hiç, dedi.

— Hiç olur mu bire bey. Var bir sıkıntın. Kara kara, düşünüyorsun. Sorunca da hiçi basıyorsun. Bir sıkıntı». var işte, belli!

— Var farzet. Ne olacak?

— Derdini söylemiyen derman bulamaz adamım!

— Sen de haklısın.

— Sıkıntıların altım kazı, parasızlık çıkar!

— O da doğru.

— Sorması ayıp olmasın amma, ne maaş alıyorsun sen?

Peşin söylemek, saklamak istedi. Sonra düşündü ki, niçin saklıyacak? Az para kazanışı kendi suçu mu? Yeni evli, genç bir insana cehennem hayatı yaşatan şartlar sorumlu değil mi bunda?

— Yirmi dört doksan beş geçiyor elime! Hamal şaştı :

— Nasıl olur? Koskoca bir kâtip. Benden bile az,, benim yarım kadar maaş alsın?

Cevap vermedi.

Hamal az daha sokuldu :

— Senden evvelkiler senin aldığının iki mislini aldıkları halde gene de işlerini uydururlardı!

Kâtibin «Nasıl?» diye sormasını bekledi. Bu soruyu zaten çoktanberi bekliyor, kâtip sormuyordu. Sorsa, anlatacak, iştahını kamçılılamak içinse bire bin katacaaktı.

Şaban deli deli gelince, çekildi.

Genç adam dalgın, bakıyor, Şabanı farketmiyordu. Kafasında, on dokuz doksan dörde inen maaşı, nerelere kaçır lira dağıtması mümkün olabileceği.. Şabana biraz geç dikkat etti. Delikanlı sinirli sinirli anlatıyordu. Sevgilisinden bahsediyordu galiba. Öyle ya, sevgilisinden, sevgilisinin babasından: Küçük değil de büyüğü alırsa, kahveyi onlara bırakacak, evinde de bir oda verecekti!

— Şartı yalnız bu değil. Kitap okumaya da boşvere-cekmişim!

— Peki. Sonra?

— Sonra, bastım çıktım evden. Ben küçüğü seviyorum. Daha doğrusu sevmeyi seviyorum, aşkı seviyorum, dünya evini değil! İşte sen, meydandasın. Bütün gün nasıl kara kara düşündüğünü görüyorum, ürküyorum bu türlü dünya evinden!

Genç adam acı acı güldü :

— Haklısın, haklısın ama, her dünya evi benimki gibi olmaz!

— Haysiyetini bilen herkes senin gibi sıkıntı çeker. Oda çekmemiş mi?

— Kim.

— Bethoven! (Yumruğunu havaya kaldırdı) Kulaklarım onun gibi sağır olmasını, onun gibi ıstırap çekmeyi istiyorum!

Koşarak anbardan çıktı.

Genç adam Şabanı hemen unutmuştu. Cebindeki on dört doksan beşi borçlulara kaçır lira bölüştürse cebinde ne kadar 'kalabileceğini hesaplıyordu. Beşer lira verse, kendisine üç lira kalacaktı ki bu üç lirayla koca bir ay idare etmesi gerekiyordu.

Öğleyin yarım saat erken çıktı. Peşin kasaba uğradı. Dükkân kalabalıktı. Sıra beklese vakit geçecekti, bakkala, idi sonra dönebilirdi.

Bakkal da kasap gibi, kalabalıktı. Memurlar, işçiler

itişip duruyor, borçlarını bir an önce kapamak, basıp gitmek istiyorlardı. Tam çıkacaktı, gözüne Camgöz ilişti. Bir kenardan şüpheli şüpheli bakıyor, daha çok gizleniyora benziyordu. Keşfedildiğini anlayınca, hep o şüpheli halıyla-İtf yanma geldi, hoş beşe 'başladı. O gün karısından birşey işitip işitmediğini merak ediyordu. Şişman dokumacı, yahut karısı kulağını bükseler, böyle dostça davranmaz, hiç olmazsa: «Ulan, sen bizim karıya takılmıyorsun, doğru mu?» diye sorardı. Sormadığına göre, çekinecek bir şey yoktu. Hoş, iş kötülüğe binse korkacak değildi ya. Nesinden korkacaktı? Yumruğundan mı? Bıçağından mı? Yoksa dayandığı, güvendiği yerlerden mi? Kime dayanır, kime güvenebilirdi? Babası memleketten kaçmamış olsa, o zaman iş değişirdi. Ama memleketten kaçmış, hükümetçe menfi bir insandı. Oğlunun peşindeyse siviller geziyordu. Nesinden korkacaktı?

Zaten hiçbir aksilik de olmayacaktı. Çok dertli görünüyordu. Sebebini söylemiyor, her zamanki gibi saklıyordu. Ama dertli olduğu sıkıntılı halinden belliydi.

— Borcunu mu yatıracan? diye sordu. Genç adam başını salladı.

— Bizim emmioglunun başı çok kalabalık. Akşama doğru uğra istersen.

— İyi ya.

Tam çıkacaktı, bakkal tezgâhı gerisinden gördü. Yanlarına geldi. Borcunu ödemek için beklediğini öğrenince;

— İlâhi kardaş, dedi. Düşündüğün şeye bak. Acelen ne? Bugün olmazsa yarın olsun, öbür gün olsun, hiç olmasın !

Genç adam şaşı :

— Hiç olmasını mı? Ne demek o?

Camgözün de bakkalın da içinden: «Karının hatırı var!» geçti. fAma bunu açıklıyamazlardı. Bakkal :

— Aramızda teklif var mı? dedi.

Gene adam sinirlendi. Niçin yoktu? Dost muydular? Teklifsizlik nereden geliyordu? Hırsla sordu :

— Borcum ne kadarsa hepsini kes!

Camgözle bakışan bakkal, memnun olmadı. Ne diye ödüyordu borcunun tümünü? Yoksa Camgözün geçen günkü gevzeleşimini iri yarı dokumacıdan işitmiş miydi?

— Paran yoksa hepsini verme, dedi.

— Sen hepsini keşte, icap ederse gene borçlanırsız!

— Dükkân senin hisım. Hiç teklif yok. Ne zaman emredersen..

Şu, teklif olmayışına öyle içerliyordu ki. Bakkal sarı defterle geldi. Borcu on lira doksan beş kuruştı. Ödedi, dükkândan çıktı. Arkasından uzun uzun baktılar. Camgöz :

— Borcunun hepsini ödemesi tuhaf, dedi.

— Tuhaf ki tuhaf.

— Anbara bakıyor. Yoksa bu da kendinden evvelkiler gibi işi kitabına uyduruyor mu?

Uyduruyorsa tadı yok.

— Niye?

— Niyesi var mı? Mangırlanır, veresiyeye boş verir. Hatta şehirden toptan alır erzakı, avradını da bize yola— lamaz!

Olur mu olurdu. Camgöz :

— Ben işi tahkik ederim, dedi.

Genç adam kasaba olan borcunun pek azmi verip eve dönerken, Alişe uğradı. Gözünde gözlük, ustura biliyordu.

— Gel yahu, dedi, ben de seni görecektim..

— Hayrola?

— Şaban birşey anlatmadı mı sana?

— Yook..

— Ne tuhaf çocuk be, ;dik kafalı. Ben derim bayram haftası, o anlar mangal tahtası. Ara ağzını sen onun, Dedim vereyim sana büyüğü, hem de kahveyi. Dedi, ben giremem tahakküm altına! Doğru, girme. Lâkin kokar nefesin açıklıktan! Varsa paran, varsa malın mülkün âmenna. Demem zaten gel çalış yanımda. Ama yok. Alt- tarafı bir odacı!

Genç adam alındı ama belli etmedi. Parası, malı mülkü olmıyanların haysiyetlerini feda mı etmeleri lâzımdı? Odacı, kapıcı, dokumacı, küçük kâtip.. Bütün küçük insanlar meteliğe kurşun atıyorlarsa şahsiyetsiz, silik mi yaşamalydılar?

Kahveden çıktı. Alişe «Haydi hoşça kal!» deyip demediğini hatırlamıyordu. İrzma söğülmüş te cevap bile verememiş kadar üzgün, evin yolunu tuttu.

Ortalık günlük güneşlikti. İşçi mahallesinin daracık, eğri büğrü sokaklarında ağır ağır yürüyor, pis ıpis kokan su (birikintilerinden atlıyordu. Donsuz, pis çocukların duvar diplerine pislediği sokaklar gözalcı pırıl pırıl güneşe rağmen bir türlü kurumak bilmiyor, çirkefsi çirkefsi kokuyordu.

Hiçbir şeyin farkında değildi. Cebinde üç lira, dalgın dalgın yürüyordu. Bu üç liranın da farkında değildi. Unutmuştu. Ne, yirmi dört doksan peşin erimesi, ne bir ay ne halt edeceği, ne çırcır kâtibinin «Kurt'un oğlu» diye gevezelik etmesi, ne, askere giderse karısını kimin yanına bırakacağı, ne de imzasız tehdit mektuplarının birden bire niçin kesildiği. Sâdece küçük adamlığı, küçük adamlığın güçlüğünü düşünüyordu. Ne tuhaftı şu küçük insanlar! Kendileri de çoğu sefer küçük, küçücük oldukları halde, gene de kendileri gibi küçük, küçücük insanları burunluyorlardı. Aliş meselâ. Bir kahvesi, kahvesinin gerisinde küçücük bir evi var diye kendini küçük insanlardan ayrı görüyordu. Mal, mülk, para... Kafa zenginliği olmadıktan sonra neye yarardı? Hiçbir zaman sâdece mal, mülk düşünmemişti. Kitapları vardı. Kitaplarının dünyasına kendini kaptırmıştı. Onlar, o kitapları yazanlar gibi olabilmek istiyordu. Olamazmış, önemli değildi. Günün birinde olabilmek ümidini yaşatıyordu ya. Yetiyordu.

Karısını avluda, avludaki kadınla çene çalar buldu. Güllüyle Alisin karısı da aralarındaydı. Genç kadın koştu. Heyecanlıydı. Birşey söylemek, daha doğrusu yalvarmak ister gibi bir hâli vardı. Böyle zamanlarda kedi gibi uy-sallaşır, sokulur, etrafında döner durur, ama söylemek istediğini de bir türlü söyleyemezdi. Bunu sezen genç adam sordu :

— Ne o?

Kocasını içeri sokup kapıyı örttü, sırtıyla dayandı.

— Birşey söyleyeceğim ama, kızma!

— Nedir?

— Kızmyaeaksın değil mi?

— Kızmyacağıım.

— Maaşı aldın mı?

— Aldım.

— Demin Mahonun karısı gelmişti, babamdan k* nuştuk. Çok çekiyormuş kardeşlerinin elinden Buraya 104

jjelmek istiyormuş. Biliyorum, paramız yok. Elimize ge- Etmem,r

çen bize bile yetmiyor,"biliyorum ama, ne yapayım? Herkes söz ediyor. Diyorlar ki, Türke vardın da başın göğe mi değdi O kadar isteyen zenginler oldu. Onlara varsan, baban bu sefaleti çekmezdi diyorlar. Ağızlarının payını verdim ben. Yalnız, bir ricada bulunmak istiyorum!

Genç adam haklı karısına darılmayı aklından bile geçirmedi.

— Bulun, dedi.

— Babama iki buçuk lira gönderemez miyiz? Cebinde topu topu üç lira kalmıştı. İki buçuğunu da kayınpederine gönderse ne çıkardı? «Battı balık yan gider! diye düşündü. Binin yarısı beş yüz, o da bizde yok. Borç bini aştı mı her gün tavuk yemeliymiş..» Hemen hemen neşeyle :

— Doğru, dedi. Benim de aklımdan geçiyordu zaten.

— Sahi mi? Sahi mi kocacığım? Canım kocacığım benim. Zavallı babam kimbilir ne kadar sevinir. Bu parayı harcamaz ha! Kızım, damadım göndermiş diye öper, koklar, koynunda saklar. Beni ne kadar memnun ettiğini bilemezsin. İki buçuk liradan ne çıkar değil mi? Bakkalın parasını iki buçuk lira eksik verirsin biter gider!

Aklına bakal geldi. «Teklif yok..» sözünü hatırladı.

— Bakkalın hesabını gördüm! Şaştı :

— Gördün mü? Nasıl gördün?

— On lira doksan kuruş borcumuz varmış, hepsini temizledim.

Gözleri büyüdü, yüzündeki neşe uçtu :

— Ne yaptın kocacığım? Ne lüzum vardı sanki.. Şimdi neyle idare edeceğiz aybaşına kadar?

Cebindeki üç lirayı çıkardı. İki buçuğunu uzatıp, geriye kala nelli kuruşu avucunda şıkırdatarak :

— Bununla! dedi.

— Elli kuruşla mı?

— Evet!

Yüzü birdenbire değişmiş, öfkeden mosmor kesilmişti. Genç. kadın omuzunu. tuttu, eğilip yüzüne baktı :

— Sahi mi söylüyorsun?

— Sahi söylüyorum.

Cebinden babasının mektubunu çıkardı :

— Babamdan!

— Gözün aydın. Ne yazıyor?

— Ne yazacak, sefalet içindeymişler. O da para istiyor!

Genç kadın sarsıldı. Elinde tuttuğu iki buçukluğa baktı. Yanakları al al, parayı uzattı: — Al bunu!

— Niçin?

— Babanlara gönder. / t

— Onu senin bana yolıyacağız!

—• Hayır hayır... Senin baban yabancı memlekette. Annen, kardeşlerin var. Asıl onlara göndermemiz lâzım! Parayı almadı.

— Bu, senin babanın payı dediğime bak!

— Kabil değil, istemem.

— Camın ben onlara yolladım!

— Ne kadar?

— Beş lira!

Genç kadının iki buçuk lirayı tutan eli düştü. Canı sıkılmıştı ama, belli etmemesi lâzımdı :

— İyi ettin, dedi. Çok iyi ettin kocacığım. Allah fosze daha fazlasını verir..

— Benim pek ümidim yok.

— Başladın mı gene?

Cevap vermedi. Karısının ağzından yazdığı bir mektubun arasına iki buçukluğu yerleştirip zarfladı. Fabrikaya döndüğü zaman kutuya atacaktı.

İri bir baş sovan bir yumrukta kırılmış, haftanın en az beş günü sofradan eksik olmiyan emektar bulgur pilâvına bağdaş kurulmuştu. Her zaman gülüp söyleyen, canı sıkın olsa bile kendini neşeli görünmeğe zorlayan genç kadın bile sıkıntılı görünüyordu. Bir ara başını kaldırdı :

— Bakkalın hesabını niçin temizledin? diye sordu. Genç adam düşünceli düşünceli :

— Kızıyorum ite! dedi. Niye?

— İstersen hiç verme, diyor. Teklif mi varmış. N« demek istiyor yâni?

Genç kadın da bir.seyler sezmiyor değildi ama, yangına körükle gitmek istemedi. Zaten canı sıkılıyordu adamın. Bir de kendisi tuz biber ekmemeliydi.

— Sonra, o it Camgözle tuhaf tuhaf bakıştılar 106

— Genç kadın boş bulunarak heyecanla sordu :

— O da orda mıydı?

— Odaydı. Niçin sordun?

— Hiç

Saklıyamamıstı. Bu sorusun altındaki gizliyi öğren-saefc için üsteledi :

— Hiç değil, soruşundan anladığıma göre. Gözgoze geldiler. Genç «kadın âdeta suçlu suçlu başım eğdi.

— Söyle söyle...

— Gidip kavga etmiyeceksin ama? Büsbütün şüphelendi :

— Etmem, korkma!

— Geçen gün çarşıya gidiyordum, tren hattının ord«-rasladını. Dirsek vurup geçti, hem de...

Kendini tutmak istediye de, ok yaydan çıkmıştı.

— Hem de?

— Dedi ki, kocan askere giderken seni de beraber götürmez ya, dedi!

Kocasının birden kulaklarına kadar kıpkırmızı kesildiğini, sonra sarardığını gördü. Niçin? Ne vardı?

Genç adamın gözleri kararıyordu. Demek o mektupları yazan it oydu? Demek dost yüzü gösterip, ahbaplık kurmak istediği halde, saman altından su yürütmeğe kalkıyordu?

Karısının bütün ısrarlarına kulak asmadı, evden çıktı. Peşin bakkala uğradı. Yoktu. Sonra fabrikaya geldi. Masasının çekmesini çekti. Kaç vakittir saklayıp durduğu tehdit mektuplarının tomarım aldı, hamal Sadık'm hayret dolu bakışları önünde, mosmor, anbarı geçti. An-barın İplikâneye açılan kapısından girdi. Sıra İplik tezgâhlarının arasındaki daracık yoldan, işçi kızlara, güzel güzel kızlara dikkat bile etmeden, Dokumahanenin önüne çıktı. Öfkeden her tarafı titriyor, gözleri yanıyordu. Ne yapacaktı? (Kavga mı edecekti? Nasıl? Yumruk yumruğa mı? Bilmiyordu. Üzerinde çakı bile yoktu. Oysa Camgözün her zaman koca bir sustalı taşıdığını bilirdi. Değil sustalı, isterse tabanca taşıсын. Korkmuyor, korkmayı düşünmüyordu bile.

Dokumalardan içeri hızla girdi.

Dörtüye yakm koca koca tezgâhın kulakları sağır-

İ

eden bir şaîortıyla çalıştığı koca bina toz içindeydi. Havada pamuk tozları uçuşuyor, tozlar 'kola kokuyordu İslak betonu hızla geçti. Karısının uzaktan akrabası olan İso'nun tezgâhı yanında durdu.

— Camgözün tezgâhı hangisi?

Bağıra bağıra konuşuyorlardı. İso eliyle sağ yanı göstererek sordu:

— Ne yapacaksın?

— Lâzım,

— Yerinde yok. Demin geldiler çağırdılar, gitti.

— Nereye?

— Bilmem. Belki de idareye gitmiştir. Sahi, ne yapacaksın ?

— Hiç, lâzım.

— İşletme servisine bak. Belki kâtip çağırtmıştır. Geldiği yollardan geri döndü. Anbarıda hamal Sadık yolunu kesti. Anbar kapısında dikilen ellilik, irikıyım birini işaret ederek :

— Seninle konuşmak istiyor, dedi.

Baktı. Tanıyordu. Her gün iplik, bez alan tüccarlardan biri. Yanma gitti, ne istediğini sordu. Adam, bir sıra altın dişini göstererek güldükten sonra :

— Sen bizim beyin oğluymuşsun öyle mi? diye sordu.

— Evet.

!— Babanın fırkasındandım ben de. Çok severdim kendini. Allah selâmet versin, çok iyi insandı ama, biz adam değiliz. Kadrini, kıymetini bilemedik. Öyle bir adamın oğlu, burda, beş kuruşluk bir adamın fabrikasında kâtip mi olmalıydı? Senin şimdi okuyup, büyük bir memur olman lâzımdı. Ne diyelim, kader. Düşmez kalkmaz bir Allah. (Genç adamı bir kenara çekti) Ben yabancı değilim yavrum, babanın en aziz dostuyum. Hamal Sadık ta yabancımız değil. Bir gün seni bizim mağazaya (getirsin de konuşalım!

Cevap vermedi ama, hoşuna gitmişti adamın yakınlığı Çoktandır unuttuğu baba, amıca, dayı şefkati.

— Peki, dedi.

— Sadık birçok şeyler anlattı, çok üzüldüm. Baban burda yoksa, biz varız evlâdım. Onun bu millet için nasd çalıştığını unutmadık. Kendini niye feda etti? Malum Onun için, sana karşı üstümüze düşen vazifeler var!

106

Ayrıldılar. Cebinde tehdit mektupları, Camgözü bulacaktı. Bulmalıydı. Ama hiç ummadığı anda, çok az tanıdığı bir insanın sözleriyle de hayli yumuşamıştı.

İşletme servisinde, Dokuma kâtibinden Camgözü sordu. Bilmiyordu. Camgözle ne alış verişi vardı da arıyordu ?

— Hiç, dedi. Bir şey görüşecektim!

— Karı, kız dalgası mı?

— Yok canım.

Çıktı. Fabrika kapısından, Camgözün dokuma ustasının izin kadıyla çıktığını, eve gittiğini öğrendi. Tan» çıkacaktı, karısı. Endişe içindeydi.

— Nereye gidiyorsun? Genç adam :

— Sen burada ne geziyorsun? dedi.

— Hiç. Seni merak ettim.

— Neyimi merak ettin?

— Yüzün öyle korkunçtu ki..

— Eve dön!

— Sen nereye gidiyorsun?

— Şurada bir yere.

— Nereye? Attı :

— İstasyona kadar. İplik çuvallarına yanlış marka-, vurulmuş ta onu düzeltereğim. Eve dön. Sana anlatacaklarım var!

— Bana? Ne? Sevinçli mi?

— Çok sevinçli. Akşama gelince anlatırım..

Genç kadın inanmıştı. Çocuk sevinci içinde uzaklaştı..

Karısı köşeyi dönünceye kadar bekledi. Sonra hızlı adımlarla Camgözün evine yollandı. Oturduğu saz örtülü, kerpiç huğu biliyordu. İşçi mahallesinin de kenarında, şekerkamışı bahçesine gidilirken solda. Sirtını su dolu geniş hendeklere çevirmiş, harap bir baraka.

Kapı önü mahalleli kadın, erkek, çocuklarla doluydu. Yaklaştı. Kalabalığın sebebini sordu. Yalmayakh çocuklar:

— Annesini kayış çapmış, dediler.

Yetmişlik, kırış kadını tanıyordu. Yakın dokuma fabrikalarından birinde işçiydi. Kış, yaz, yağmur, çamur demez, iki kat, işine gelir giderdi. Camgöze de bu yüzden içerliyordu. Yetmişlik kadını çalıştırmaktan utanmıyor, kadıncağızın elinden bütün paralarını çekip alıyordu.

. Peki, ne yapacaktı şimdi? Buraya niçin gelmişti?

İçerde derinden derine feryatlar.. Camgöz birde» «dışarı fırladı. Yuvalarında yeşil yeşil dönen gözleri kıpkırmızıydı. Ağlıyordu. Kirpikleri yaş yaştı. Genç adamı görünce şaştı. Kazayı işitmiş te baş sağlığına gelmiş sanarak, bir pişmanlık geçti içinden. Ne diye, ne diye yollamıştı sanki o mektupları? \

•Genç adam, gelişinin asıl sebebini sakladı :

— Geçmiş olsun yahu, ne olmuş annene? ! — Sağol kardeş. Kayış çarpmış, hastahaneye kaldırmışlar. Ona gidiyordum. Hiç kendimde değilim. Anana benim, evimin direği. Ölürse evimin direği yıkılır, ben de ölürüm!

Çocuklaşmış, zavallılaştı.

O meseleye dâir tek kelime söylemedi, yanyana yürümeğe başladılar. Bir başka, daha uygun bir zamana bırakmalıydı.

Fabrikamn önünde ayrıldılar.

Ama ne olurra olsun, şu «Baba dostu» na sevinmişti. Adam büyük tüccar olduğuna göre, belki de bir iş verirdi. Fabrikadan aldığı paradan daha çok maaşlı bir iş!

Fabrika sahibinin odası önünden geçerken Şabana rasladı.

— Ne haber Beth oven?

Pek düşünceli görünüyordu. Cevap vermedi. Birlikte anbara geldiler. Genç adam tekrar sordu. Şaban âdeta gürlledi :

— İztirap çekmek istiyorum!

Gözleri parlıyordu. İçlerinden alev almışlardı sanki.

— Demek ıztirap çekmek istiyorsun?

— Evet, ısırap! Tavan arasındaki odamda, kör bir idare lâmbasının sarı ışığında ıztirap çekmek istiyorum!

— Niçin?

— Çünkü.. Sevgilim, teller duvaklar içinde gelüt olmakta, bense onun aşkından kıvrınmaktayım. O, bir yabancıнын, paralı 'bir hayvanın kollar arasında kıvra-nacak, bense onun acı yalnızlığı içinde..

Genç adam sözünü kesti :

— Bunları hangi romanda okudun?

— Dalgama taş atma şimdi. Görmüyor musun? Heyecanlarımın sirvesindeyim. Nerde olursam olayım, günün birinde bu kızın yüzünden ıztirap çekeğimi biliyorum.

Hayvan babası benimle ıpazarlığa girdi be! Büyüğü ahr-saymışım.. Kahven başında parçalansın, deyyus!

Genç adam dinliyor, anlamıyordu. O, «Baba dostu»-nu düşünüyordu sâdece. Demek böyle insanlar da vardı? Şayet sözünde durur da bol maaşlı, iyi bir iş denkleşti-rirse.. Meselâ elli, yahut altmış lira maaşlı, hafif bir iş, O zaman karısının babasını da getirtirdi. Ne yüküğü olacaktı ihtiyarın? Hiç. Askere giderken karısını emanet edecek candan bir yakınının varlığı, gözlerini arkada bırakmazdı.

Ooooh, ne güzel dünya, insanlar ne iyiydi! Aklına bakkal geldi. Paydosta gitse, bir beşlik uç-lansa, «Baba dostu» ve bolca maaşın şerefine felekten bir gece çalsalar mıydı? Aylardanberi ilk defa sınırsız bir heyecan, pırlıl pırlıl bir sevinç duydu. Yerinde duramıyor-du. İAnbar, fabrika, fabrika sahibi, şu, bu herşey silinmiş, gözünden düşmüştü. Bol maaşlı, yeni bir işe kavuşacak feleğe minnet etmiyecekti. İşini sağlamladı mı, fabrikaya çalımla gelecek, muhasebeciye: «İşimden ayrılıyorum. Hesabımı görün!» diye caka satacak, basıp gidecekti. Ne kolalı yaka, ne ötekiler. Hiç kimseye «Hoşça kalın!» bile demiyecekti.

Paydosta bakkala koştı. Kalbi sevinçten çatlıyacak gibi:

— Beş lira versene yanından! dedi. Bakkal neden, niçin diye sormadı :

— Emret hısım. Fazla lazımsa fazla vereyim?

— Hayır beş lira yeter..

Parayla dükkândan fırladı. Camgözün suratına atmak için yanma aldığı tehdit mektupları pantolon cebindeydi. Unutmuştu. Hiç 'kimseden, hiçbir şeyden korkmuyordu. Yeni maaşı, yeni maaşla, değişecek yeni hayatını kafasında, ciğerlerinde ışıllı ışıllı bir rüzgâr gibi esiyordu. Karısına, sevgili karısına sarı demirleri pırlıl pırlıl karyolayı, mavi ipek yüzlü yorgam, rugan iskarpinleri alacaktı. Hem de taksitle filân değil, peşin parayla!

Avludan içeri keyifli bir nâra gibi girdi. Genç adamı hiç böyle neşeli görmeyen avlu halkının tuhafına gitmişti.

Her zaman cam sıkkın, her zaman asık yüzlü oğlarda ne vardı bugün?

Karısı pencerenin önüne oturmuş eski çorapları yamıyordu.

— Müjde! diye bağırdı.

Genç kadın da şaştı. Onu tamdı tanıyalı hiç böyle görmemişti. Elindeki işi bırakıp heyecanla kalktı, merdiven başına geldi :

— Hayrola?

Kapıyı kapayıp yukarı çıktı :

— Yeni bir iş buldum! Karısının sormasını bekledi.

Genç kadın sevinmek mi, yoksa yerinmek mi gerektiğini pek anlıyamamıştı. Hemen sordu :

— Maaş kaç? Attı :

— Altmış !

— Eimize sağlam ne geçecek?

— Kırk beş geçer..

Bir anlık şakınlıktan sonra, kocasının boynuna çılgın gibi sarıldı :

— Demek elimize sağlam kırk beş lira geçecek?

— Geçecek.

— Şimdi aldığımızın iki misli?

— İki misli, belki daha çok!

— Peki, nerden buldun bu işi?

Herşeyi bire beş katarak, bir çırpıda anlattı: Babasının fırkasından, yakın bir dosttu. Nerden haber almışsa alınış, arkadaşının oğlunu bulmuş, yardım etmek istediğini söylemişti. Bugünlerde ziyaretine de gidecekti.

Genç kadın etrafa korkuyla baktı. Sanki konuştuklarını usullacık dinleyin biri olabilirdi de, işlerini bozarlar, adamı caydırırlardı.

— Bundan sakın hiç kimseye söz açma kocacığım olmaz mı?

— Deli misin? Açar mıyım?

— Dost var, düşman var. Pişmiş aşımıza soğuk su.

katarlar da..

— Doğru. Lâkin şu iş olursa..

— Şimdiden kararlaştıralım, elimize geçecek parayı çarçur etmiyelim. Hiç olmazsa on lira atalım bir kenara her ay!

— Ne on lirası? Yirmi!

— Yirmi dört doksan bşş kazamyormuşsun gibi.. yaşayışımızı hiç değiştirmiyefim..

— Ben razıyım. Askere gidinceye kadar elimizde birkaç kuruşumuz olsun.

—! Sonra, doğum. Doğumu unutuyor musun?

— Senin karyolayı alırsın canım.

— Yorganı?

— Yorganı da! Nerdeyse çıldıracaktı :

— Bir şey daha kaldı..

— Lohusâ şerbeti mi? Ne kıymeti var lohusa şerbetinin be! Feda olsun senin gibi kariya!

— Sahi mi, sahi mi kocacığım? Demek bütün bunlar olacak? Demek evimde, kocamın yanbaşında doğuracağım ha? Sen dünyanın en iyi kocasisin!

— Sen de en iyi karısı!

Birbirlerinin kemiklerini kıracakmış gibi sarıldılar. Demek maaşları artacak, yokluktan kurtulacaklardı? Demek gece uykularını eskiden, çok eskiden olduğu gibi, rahat rahat uyuyacaklar, demek borç sıkıntısını silkip atacaklardı?

— Ara sıra konyaklı çay da içer miyiz?

— Soruyor musun? (Birden aklına geldi) Kalk hazırlan!

Genç kadın hayretle : —! Nereye?

— Nehir kenarındaki saza!

Bu, öyle inanılmayacak bir şeydi ki.

— Benimle dalga mı geçiyorsun?

— Ne dalgası?

— Paramız nerde 'ki saza gidelim?

Bakkaldan aldığı beşliği çıkarıp bayrak gibi salladı:

— Buna para derler para!

— Nerden aldın?

— Çaldım!

— Sahi nerden aldın?

— Bakkaldan. Ne çıkar? Nasıl olsa bol maaşlı işe konuyorum. Felekten bir gece çalalım anasını satayım!

Saza gideceklerdi ha? Genç kadın bir türlü inanamı-yordu. Çoraparım heyecanla arayıp buldu, çabucak ayaklarına geçirdi. Sonra ayna karşısına geçti. Kaç vakittir böyle bir -gün saklayıp durduğu bir parçacık gaz bezini tükürkleyip kocasına çaktırmadan dudaklarını boyadı. Saçlarını taradı. Sürme çekmek te isterdi ama, yoktu.

Güllüye kadar gitmekse uzun sürer, hem de nereye gideceklerini sorabilirdi. En iyisi, dudaklarının boyasıyla yetinmekti.

Genç adam da hazırlığını gitirmiş, saçların^ suyla ıslatıp taramıştı. Hâlâ içi içine sığmıyor, umduğu dağlara kar yağması ihtimâlini aklına bile getirmiyordu.

Genç adam bu gece karısını adım başında şaşkırtmak istiyordu. İşçi mahallesinin acı acı çirkef kokan eğri sokaklarından caddeye çıktıkları zaman az evvel geçmiş hantal bir 'kamyonun kaldırdığı toz bulutu içinde buldular kendilerini. Toz öyle kesifti ki, pırıl pırıl ay, yıldızlar silinmişti.

Yanlarından geçen faytona seslendi :

— Şist, arabacı!

Arabacı dizginleri çekip durdu.

— Bizi nehir kenarı sazına götürür müsün?

— Emredersiniz beyim!

Genç kadın şaştı. Arabaya kurulup gideceklerdi ha? Deli mi olmuştu bu adam? Yayan gidemiyorlar mıydı da, yirmi beş kuruş verecekti boşu boşuna?

— Fısıldadı :

— Ne lüzumu vardı sanki? Genç adam sertçe baktı.

— Bin haydi!

Bindi. Bindi ama, gene de «Ne lüzumu var» di?

— Kırk yılda biz de bir hovardalık yapalım! Hem ne korkuyorsun? Maaşım bir misli artacak nasıl olsa!

— Artacak ama, bin türlü eksiğimiz dediğimiz van lArabayı çeken beygirlerin nallan parkeleri doğuyor, keresa denen fayton lâstik tekerlekleriyle yumuşacık, kayıp gidiyordu. Konuşuyorlardı. İki de kendi âlemine dalmıştı. Genç adam. bu işi gerçekten olup bitmiş sayıyor, kurtarıcısının, belki de yetmiş, hatta seksen liralık bir iş uyduracağını düşünüyordu. Madem babasının hayranı, fırkasının adamıydı, ne çıkardı sanki hayran olduğu adamın oğluna böyle bir iyilik yapmaktan? f Genç kadının akli fikri karyoladaydı. Karyola, yorgan, çarşafar eve hayırlısıyla girseydi de ondan sonrasına Allah kerimdi. Demek kurtuluyorlardı sıkıntıdan? Allah yüzlerine mi bakmıştı? Yoksa karnmdakinin talihi miydi? Herhalde karnmdakinin talihi. Ne olursa olsun, yeter ki kurtulsunlardı şu sıkıntıdan! Babasının evinde 114

bu, şimdi de kocasının evinde hemen hemen aynı hayat. Gözlerini yokluk içinde açmış, yokluk içinde göçüp gidiyorlardı. Ama herhalde Allah acımıştı. Kocasını ağzım sıkı tutar da surda burda gevezelik etmezse işlerinin bozulmasına sebep yoktu. Yook, herkesi kendi gibi saf beller de gevezelik ederse, işleri bozulabilirdi.

Arabacı beygirlerin gemlerini çekip arabayı durdurduğu zaman şaştilar : Ne de çabuk gelmişlerdi!

İndiler. Genç adam at nalı gibi, bembeyaz yirmi beşliği arabacıya uzattı. Sazdan içeri girdiler. Sahnede allı, yeşilli, mavili, sarılı kadınlar, dekolte kadınlar oturmuştu. Hemen hemen bütün seyirci iskemleleri dolmuş, yer kalmamıştı. Genç kadın herkesin kendine baktığını sanarak utanıyor, kocasının arkasına saklanıyordu. İki iskemle uydurulup getirildi, nehrin şırlıtısı gelen kıyıya oturdular. Burası elektrik ışıklarının yetişemediği karanlık bir yerdi, ikisi de memnundu. Bakılmak, yiyecek gibi bakılmaktan kurtulmuşlardı.

Çalgı başladı, sonra da tekrar teker çıkan kadınların şarkıları.. Genç kadının kafasından hatta sarı demirleri pırl pırl karyola bile silinmişti. Memelerine kadar açık göğüsleri, omuzdan kolsuz esbapları içinde utanmıyorlar mıydı? Görünüşe göre utanmıyorlardı. Hatta sağa sola bakıp gülüyor, arada başlarıyla selâm veriyorlardı. Genç adam :

— O zaman haftada, birkaç gece geliriz, dedi. Birkaç gece çoktu. Böyle para tuzaklarına para vermektense, haftada bir gelmek, birkaç gecenin (parasını da bir kenara saklamak en iyisiydi. Ellerine birkaç kuruş fazlaca geçti diye çarçura ne haklan vardı? Sinema, saz, tiyatro birer hayâldi. Çok paraları olsa, o zaman başkaydı, isterse her gün gelsinler. Ama böyle, sayılı parayla. Yazık günahı. En biri karnındaki. Yarın Allah izin: "verirse çırılçıplak gelecekti. Üst isterdi, baş isterdi. Sonra büyüyecekti. O zaman masrafı daha da ağırlaşacak, avuç dolusu ıpara yiyecekti. Hem bakalım bir taneyle yetinecekler miydi? Niçin yetinsinler? İki, üç, beş, sekiz çocuğu olmalıydı. Ne kadar çoğahlarsa arkası okadar sağlamlı-şacak, kendini emniyette hissedecekti. Hem seviyordu küçük çocuğu. Her birinin tadı ayırdı. Etrafında bıcır bıcır dolaşır «Anneciğim, anneciğim» demeleri dünya malı değerdı. İştıyordu, çok çocuk istiyordu!

Kocasına baktı. Dirseğini masaya dayamış, yüzünü, avucu içine almış, düşünüyordu.

— Ne düşünüyorsun? Uykudan uyanır gibi cevapladı:

— Şu iş olursa, namussuzum, değme keyfine.. N« düşünüyorum biliyor musun? O, dini bütün denilen hergelenin karşısına çıkıp, gör ulan hesabımı inek demeliyim. Amma da şaşırır ha! Sasırsın enayi. Ne sanıyor? Dünya kendi fabrikalarından mı ibaret?

Genç kadının işine gelmedi :

— Hayır, dedi. Beni dinlersen arayı bozma!

— Niye? Onlara bir daha ne ihtiyacım olur ki?

— Kimbilir? İnsan hâli, belki bir gün gene işknia.

«lüşer!

Hak vermiyor değildi. Zaten yapamazdı böyle şey ama, düşünmesi hiç olmazsa güzeldi.

— Hiçbir işime yaramaz, dedi. Dikileceğim karşısına, gör ulan hesabımı diyeceğim, Çene mi etti? Bir, bir daha!

— İhtiyar adama ha?

— İhtiyar ama, bilmezsin seiT Elinden gelse benî bir kaşık suda boğar!

Tekrar daldılar. Genç kadın içini çekti. Ne lüzum vardı yâni? Bir bir daha, bir daha ama, kesesine bırakırlar mıydı? Arkasında polis, karakol, mahkeme vardı, belki de hapislik.. Durup dururken hapse girerse, yeni maaşım alamaz, yeni maaşım alamayınca da ne karyola, ne de yorgan, sakız gibi çarşafar, lohusa şerbeti!

Yalvarırcasına :

— Beni seviyorsan kimseyle takışma, dedi. Genç adam bunu çoktan unutmuştu

— Neyi?

— El âlemle takışmayı!

— Ona boşver de, mahalleyi de değiştirir miyiz? Genç kadın bunu düşünmemişti. Gözlerini açtığı, içinde çocukluğunun, genç kızlığının geçtiği bu mahalleyi değiştirmek tuhafına gitti. Yadırgamıştı. Bu mahalle, bu karmakarışık, eğri büğrü sokaklara öyle alışmıştı kiT Gözlerini bağlasalar bile bütün yolları bilir, köşeleri dönebilirdi. Hatta, ne su birikintilerine basar, ne de gideceği yeri şaşırdı. Bu kadar alışmıştı. Yeni mahallenin insanları yabancı olacaktı, girdisini çıkıtısını bilemeyecekti.

Sonra burada Güllü vardı, Aliş vardı, Alisin karısı, kızları vardı. Yalnız o kadar mı? Bütün bir mahalleli ve koskocaman fabrika vardı. Başı sıkışsa kendini fabrikaya atıp iş isteyebilirdi. Ama gideceği mahalle? O mahallelerde oturanların fabrika insanlarını yadırgadıkları, küçük gördüklerini, fırsatını düşürürlerse de alay ettiklerini biliyordu. Kocasının evinde, babaanneyle az mı kalmışlardı? O Åřarcının arkasından az mı atıp tutmuştu? Onu» için, yerlerinden kıpırdamıya lüzum yoktu.

Peşin çay içtiler, sonra gazoz. Genç adam birer de kahve içmelerim teklif edince, genç kadının gözleri büyüdü :

— Ne lüzum var koçağım? Masrafa boğulmıyalım!

— Beni her zaman böyle hovarda yakalıyamazsın karıcığım. İçimden geliyor. Dünyayı bana vermişler gibiyim. Vay anasını.. İki kadeh atram, fitil gibi olabilirim, yolun ortasında göbek atabilirim! Vay anasını. Ne kadar, ne kadar azla coşabiliyoruz!

— Kahveye boşver. Çok masrafa boğulmıyahm. Ortada fol yok yumurta yok daha. İşimiz olsun, yeni maaşa gecelim, sonra..

— (Anasını satacağız değil mi dünyanın?)

— Anasını satmıya da boşver!

— Niye?

— Para biriktirelim. Dünyanın binbir hâli var. Çocuğumuz olacak, büyüyecek, okula gidecek. Sonra daha büyük okula, Kimbilir, belki de doktor olmak ister.. Değil mi?

Genç adam oralarda değildi.

— Yahut t ayüz lira olur maaşım. O zaman?

— Kızımız diyorum, belki de doktor olmak ister..

— Maaşım yüz lira oldu mu, kendime birtakım fiyakalı lâcivert ismarlıyacağım. Ama ne olursa olsun, o mahalleden çıkmalıyız!

— Beni dinle, çıkmıyalım!

— Niçin çıkmıyacağız ?

— El kapısıdır, belli olmaz!

— İssiz mı kalırız diye düşünüyorsun?

— Belki olmaz dedim ya!

— Bana bak, kırk yılda bir hiç işsiz kalmıyacakmı-şıs gibi davranmak istiyorum. Allah belâsını versin işsizliğin !

İil

Yanlarından geçen garsonun koşturduğu kahvelere x gözü ilişince artık dayanamadı :

\

—| Şist garson! Genç kadının kaşları çatıldı :

— Ne yapacaksın?

— Kendimize kahve ismarlıyacağım!

Karısının, sevgüi karısının sözlerini duymak stemi-yordu. İyi kaynamış bir orta şekerli şu anda karısından da, dünyadan da önemliydi.

— Buyrun beyim?

— Bize iki orta şekerli ama, iyi kaynasın!

— Derhâl!

Karısının çatılan kaşları umurunda değildi. Maaşı yüz olunca, ne yapıp yapıp mahalleyi değiştirecek, hiç olmazsa iki odalı bir ev tutacak, kitaplarını yerleştirmek için güzel bir kitaplık satın alacak, bir masa, altı iskemle.. O zaman sabahlara kadar okuyacaktı. Dışarda yağmur, fırtına, yer yerinden oynarken o, sıvacık odasında» Tolstoyların filân dünyasına dalacaktı.

Kahveler gelince cigara paketini çıkardı. Peşin karısına ikram etmek istedi. Almadı. Cam sıkın görünüyordu. Sebebini sordu. Genç kadın :

— Maaşm artarsa değişeceksin gibi geliyor bana!

— Nasıl?

— Bilmem? Eline üç kuruş geçti, bana kulak asma-

mıya. başladın! Güldü :

— Kırk yılda bir karıcığım. Suratlıyım, kara kara

düşünüyorum diye üzülüyor muydun? Paketten isteksizce bir cigara aldı :

— Sendeki sıkıntının bana geçmesinden korkuyorum!

— Korkma. Sarı demirleri pırıl pırıl karyolayı, ipek yüzlü yorganı, sarı saçlı mavi gözlü kızımızı unuttun mu? Boyuna sarılıp anneciğim diyecekti hani?

Genç kadını sarmıya başlıyan sıkıntı sisi yırtıldı. Gözleri her zamanki gibi parlamıya başlamıştı. Kocasınla çaktığı kibritten cigarasını yaktı.

— Yarın şu adamı göreceğ misin?

118

Gördü ama, hiçbir şey açamadı. Hatta kaçtı adamdan. Dündenberi değişen iç âleminin münasebetsiz bir buz dağıyla toslamasından korkuyordu. A-dam belki de herhangi bir iş vermeğe hevesli değil de, sırf babasından dolayı o türlü konuşmuş olabilirdi. Zaten ne açacaktı elin yabancısına? Babasının fırkasından, hatta canciğer dostu bile olsa, kendisi için bir yabancidan başka neydi? Merhaba dediğine pişman mı etmeliydi «Ama da yüzüzmüş.. Selâm verdik borçlu çıktık!» mı demeliydi illâ.

O gün de her günkü gibi, muhasebeden gelen fişler gereğince, sevkıyatı yaptırdı. Ne türlü düşünürse düşünsün, yüreğindeki ümit kaybolmamıştı. Bir gün elbette gene görüşüp konuşacaklar, adam belki de soracaktı ne maaş aldığı.

Öğleyin ve akşam, kapıda her zaman çok heyecanla bekliyen karısına neşesi kırık gitti ama, belli etmedi.

— Ne oldu kocacığım? Gördün mü adamı?

— Görmedim, Gelmedi ki.

Karısının gözlerinde sönen pırıltı gözünden kaçmadı.

— Bundan sonra gelmezse ya?

— Gelmez olur mu? Tüccar adam. İplik, bez üzerine iş yapıyor. Mutlaka gelir!

Adam geliyor, genç adamı yerinde bulamıyordu. Durmuyordu ki. Yüz lira maaşa yükselme ümidinin kırılmaması, hiç olmazsa bu ümitle mümkün olduğu kadar uzun zaman yaşamak için, adamla burun buruna gelmekten kaçınıyordu.

Bakkala daha şimdiden on liraya yaklaşmıştı borçları. Karısı gene eskiden olduğu gibi, sabahları koluna sepeti takıp çarşıya iniyor, kocasının nasıl olsa geçeceği yeni işin sevinciyle alış veriş ediyordu. Maaşları artacak, sarı demirli pırıl pırıl karyola, ipek yüzlü mavi yorgan, misafirlere dağıtılacak lohusa şerbeti hayalleriyle dopdolu, bakkala, kasaba, manava uğruyor, pek öyle ;-eleyip sık dokumıya lüzum görmeden, veresiye alış i

ediyordu. Nesini düşünecekti? Maaşları yüz lira olsmıyacak mıydı?

Henüz ne Güllü'ye ne de Aliş'lere açmıştı. Açmamıştı ama, sevinç içini bir kurt gibi kemiriyordu. O gün kocası her zamandan başka, bambaşka eve gelip te müjdeyi verince, artık kendini tutamadı. Ah al, moru mor Güllü'ye koştı.

— Haberin var mı Güllü?

— • Yüzü hafif çiçek bozuğu kadın evinin avlusunu süpürüyordu.

— Neden?

— Benimkinden. Adam yemeğe davet etmiş. Babasının ahbabıymış, bize yüz lira maaşlı bir iş verecek. Ama n'olursun kimseye söyleme. Benimki sıkı sık), tembih etti. Geçenki meseleyi bilirsin ya!

Güllü hiçbir şey anlamıştı. Neden bahsediyordu? Adam kimdi? Boş gözlerle genç kadına bakıyor, sormaya fırsat bekliyordu. Öyle patırdıyla, öyle canlı konuşuyordu ki!

— Dur hele dur, demiye mecbur oldu. Yavaş yavaş anlat. Arkandan atlı mı geliyor?

Durdu. Yenibaştan, ağır ağır anlattı.

— Demek yumurtadan çıkıp kabuğunu beğenmiyea gibi, siz de elinize bir az para geçince bu mahalleyi tepe-seksiniz?

Geçen kadın hakarete uğramış gibi irkildi :

— Ben değil, o! dedi.

Sonra da, suçu kocasına yüklediğine üzülerek düelt-miye çalıştı :

— Çıktığımız nerde bire Güllü. Lâf ola beri gele işte.

— Demek böyle? Yeni işi nerde kocanın?

— Daha belli değil.

— Bu akşam mı gidecek ?

— Bu akşam!

Gene başlamıştı. Maaşları artınca yansım bir kenara atacaklardı. Kocasını söz vermişti, sarı demirli karyolayla ipek yüzlü mavi yorgan alacaktı. Öyle seviniyordu ki evinde doğuracağına!

— Babamı da getireceğiz o zaman, öyle göreceğim •geldi ki babamı! Kızı, damadı varken ne diye ortalarda sürünsün değil mi?

Hiç birine değil, ille şu çocuğunun olmamasına içer-

liyordu. Ne diye herkes gibi gebe -kalmıyordu? Hani bir gebe kalsa, değil fıkaraalara sadaka,1 köpeklere bile ekmek adamıştı.

Genç kadın geldiği gibi neşe dolu, deli deli gittikten sonra bile uzun uzun düşündü. İcini gene doğuramamanın hüznü kaplamıştı. Madem doğuramıyordu, o halde yanında gebelikten, çocuktan söz açmamahydı! Mahsustan aarı açıyorlardı yâni? İlle şu, en yakın arkadaşı!

Avluyu sinirli sinirli süpürmeğe devam etti. Evet evet, mahsustan açıyordu, hiçbir zaman doğur-mıyacağını bildiği için. Yâni, «Ben senin gibi kısır değilim. Bak, nasıl gebeyim! Beni gör, çatla, patla istersen!» demek istiyordu herhalde! Ağlamak geçti içinden.

Süpürgeyi bir tarafa fırlattı. Ne diye süpürecekti »anki Tertemiz avluda koşup oynayacak çocukları olmadıktan sonra... Kocasını için mi ? Cam çıksındı öyle kocanın. Herkesin kocasını nasıl gebe bırakıyordu karısını!

Merdiveni çıktı, odasına girdi. Duvardan aynayı aldı, yüzüne bakacaktı, vazgeçti. Cam sikkinken çok çirkinleş-tiğini sanıyordu. Tekrardan astı.

Demek maaşları artınca bu mahalleden çıkmayı kurmuşlardı ?

Basma beyaz örtüsünü alıp avluya indi. Çıkarsa çıksınları, ölmüyordu kimse onlar için ya! Kapıyı açtı, dışarı çıktı. Yolda rasgeldiklerine «meseleyi» açtı: Kocasını çok maaşlı yeni bir iş bulmuş, diye kadın kabına sığmıyordu. Yakında mahalleyi de değiştireceklerdi.

En son Alişlere uğradı. Alisin karısı Şabanla illâki konuşmak istiyor diye küçük kızını azarlıyordu. Güllü'yü görünce bir can yoldaşı bulmuş gibi sevindi.

— Gel bacım, gel Allahaşkına! Şu kaltağın elindea bıktım usandım. Oğlan tepti yürüdü, bu hâlâ peşinden koşmak ister. Küme çekti bu bilmem ki?

Başka zaman olsa, Güllü: «Sana, kime çekecek?» der geçirdi. Ama şu sıra bir dert ortağı lâzımdı, diyemezdi. O da jallarca önce, Voyvoda babasını bırakıp çulsuz Alisin peşine takılmamış mıydı?

— Seninkilerden haberin var mı? dedi.

— Kimden? Cemile mi? Ne olmuş?

Anlattı, bire beş katarak uzun uzun anlattı. Üstleri-

ne İAliş gelmeseydi daha da anlatacaktı. Ne olduğunu, gene 'başlarına şeytanları niçin topladıklarını soran Alişe. de yeni baştan anlattıktan sonra :

— Ne halleri varsa görsünler, dedi.

Alisin kafasında şimşek çaktı: «Ulan desene ki buda avantanın yolunu buldu?» Güllü'ye döndü:

— İnanđın mı bu martavala? diye sordu.

— Hangi martavala?

— Kocasının maaşmm artacağı martavalına?

— Kocasının maaşı bu fabrikada artmıyacak. Babasının bir ahabası yeni iş verecekmiş, çok maaşlı bir iş!

— Yalan! Dinime imanına yalan! Bilir misin o an-bar nedir? O anbara giren olur zengin be! Geçen gün saza gitmişler, aldım haberini ben. Var mı sizin haberiniz?

Alisin karısıyfe Güllü bakiştılar. Tuhaf, demek saza gitmişlerdi? İlle Güllü'nün canı müthiş sıkıldı. Demek kendisinden • gizliyordu ?

Aliş devam etti:

— Hem de faytonla!

Kadınlar büsbütün şaştılar :

— Faytonla ha?

— Helbet, ne sansınız ? Azıttı işi o. Ama kim ne derse desin, çıkacak bir gün kokusu, patlıyacak başına kabbak!

Güllü adamakıllı fitili almıştı. Demek böyleydi? Demek artık kendinden saklıyorlardı? Kendinden sakladıkları bir tarafa, karşısına geçip karnındaki çocuğuyla öğü-nüyor, çatlatmaya kalkıyordu ha?

Evinin yolunu tutuğu sıra fabrikanın ikinci paydos borusu kalın kalın ötüyordu. Bakkalın önünde Genç adama rasladı. Gözlerinin içi ijülüyordu. Ayaküstü konuştular. Güllünün aklına Genç adamın karısı geldi: Kadını gebe bırakmıştı.. Utandı. Bir an kendini onunla yalnız hissetti. Derinlerden, çok derinlerden, Kendisini de gebe bırakabilip bırakamıyacağı..» geçti. Büsbütün utandı.

Genç adam onu hiç bu kadar «Suçlu» görmemişti. Ne vardı? Niçin kızarıyordu ? Gözlerine bakamıyor, bakışlarını boyuna kaçıırıyordu. Üstünde durmadı. «Baba dostu» na gidecekti. Sadık dükkânını tarif etmişti, biliyordu. Gidecekti ama, hiç olmazsa birkaç bardak şarap atmalıydı. ki, serbest konuşabilsin.

Kadından ayrılıp Arap kebabçıya daldı.

Camgöz ordaydı, dip masalardan birinde. Tek başına oturuyor, içiyordu. Sakalı filân uzamıştı. Genç adamı görünce yerinden fırladı, masasında yer ikram etti.

Dükkân kalabalıktı. İkinci paydosunda çıkan bir kısım işçiler pamuk bulaşıklı iistbaşlarıyla oturmuş içiyorlardı.

Niyeti uzun boylu oturup içmek olmadığı için, kebab--sız filân sadece şarap istedi.

Camgöz hayli sarhoştı. Bir ara:

— Başın sağ olsun demiyorsun ya ? dedi.

Genç adam kendi işinin heyecanından bunu aklede-memişti.

— Başın sağ olsun. Hayrola?

— Anam... Sen sağ ol! —| Yapma!

Camgöz, it, hergele, ırz düşmanı Camgöz kollarımın üstüne kapanmış ağılıyordu: «Anam benim evimin direği, o ölürse evim çöker!»

— Tazminat alacaksın tabi?

Başını kaldırdı, içini çekti, yaşlı gözlerini elinin tersiyle sildi :

— Dikkatsizlik diyorlar. Tabî mahkemelik olacağız. Eğer mahkemeyi kazanamazsam..

Duru yeşil göz bebeklerinden sanki yeşil bir alev geçti.

Genç adam, ne yapacağını sormadı. Hiçbir şey yapamıyacağını biliyordu. Annesinin kardeşi Genç adamın çalıştığı fabrikada dokuma şefi olduğu için çalışmasa bile parası işliyordu. Onun için, asıl dayısı önemliydi. Dayısı «Şunu şöyle yap!» yahut «Şunu şöyle yaptır!» demezse o hiçbir şey yapamaz, yaptırılmazdı.

Annesinin çarpan kayışla ezilip, bir müddet sonra da ölmesine acımakla beraber, üzerinde fazla durmadı. Baş sağlığı dileyip kalktı. İki bardak şarap yetmezdi şüphesiz. İki bardak daha içmeliydi. Yol üstündeki şarapçılardan iki bardak daha yuvarlayınca, kendine geldi. Artık utangaçlık filân, yırtılmıştı. Konuşmak istediklerini aklın- " dan geçtiği şekilde konuşabiliirdi.

' «Baba dostu»nun dükkânı çarşı içinde, toptancı bakkaliyelerin arasındaydı. İlk bakışta derli toplu herhangi bir perakendeci bakkaldan farkı yoktu. Temiz çinko s;

dıklar içinde cins cins priçler, nohutlar, fasulyalardan şişe şişe zeytinyağlar, teneke teneke gaz, kınaya kadar her türlü mutfak nevaleri göze çarpıyordu da, iplik yahut bezler görünürlerde yoktu.

Adamın asıl işi iplik, bez üzerine kurulmuştu, iç içe dükkânlarda terziler çalışıyor, fabrikadan alınan top top bezler eline, ayağına, çabuk terziler marifetiyle kesilip biçilerek bekâr çamaşırı, don gömlek haline getirilip iç Ana-doluya sevkedüyordu. Memlekette bu işi yapan yalnız kendisi değildi. Onun için, koca fabrikanın bilhassa ince bezleri aynı işi yapan tüccarlar arasında âdeta kapışılıyordu.

«Baba dostu» tüccar Hilmi efendi, mesleğinin çekirdekten yetişme erbabı olduğu için, fabrika anbar kâtiplerini avucunun içine alıvermekte son derece usta, ellilik, ayıbalığı gibi biriydi. Altı yıllık bir «İptidai» tahsilinden sonrasını getirmemiş, buna hiçbir zaman lüzum da görmemişti. Yirmiye yakın çeşitli işyerinin hesaplarını bizzat kendisi tutar, her türlü girdi çıktısıyla kendi uğraşır, iş ihtilâflarını tatlılıkla yine kendisi hallederdi. İşçileri avucunun içine almakta da ustaydı.

Fabrikadaki muvaffakiyetinin belki de tek âmili olan hamal Sadığı fabrikaya bir suretle yerleştirmişti. Sadık'ua tek rolü, kâtiplerle çabucak, ama çaktırmadan içli dışlı olup, adamın «Cemazeilevelini», zaafalarını öğrenip Hilmi efendiye bildirmektir. Ondan sonrası kolaydı.

Aynı teknik, Genç adama da tatbik edilmişti. Yeni kâtibin macerası kendisine anlatıldığı zaman, sevinçten ağzı kulaklarına varmış, bu işi de kıvracağına aklı yatmıştı. Çünkü delikanlının «Finka macerası» na kurban giden babasını gayet iyi tanıyordu. Hatta «Fırka» sina da devam etmiş, liderin harareti konuşmalarına alkış tutanlara da katılmıştı.

«Baba dostluğu» buradan geliyordu.

Asıl maksadına gelince..

Dükkândan içeri giren Genç adamı, gururunu okşıya-cak şekilde, aşırı iltifatlarla karşıladı :

— Buyrun efendim, ıbuyrun.. Ne saadet, ne mazhariyet, ne şeref bizim için!

Merdiven başında durdu, misafirine yol verdi.

Genç adam, müessesenin irili ufaklı müstahdemleri önünde karşılaşılardan pek memnun olmuştu. Dört bardak şarap attığı için, çakırkeyifti. Sıkılıp utanmıyordu. Aynı tumturaklı, cafcacılı sözlerle karşılık verdikten sonra, merdiveni önden çıkmaya başladı. Dolgun maaşlı yeni bir iş ihtimâli yüreğinde kuvvetlenmişti. Böyle kadir, kıymet bilen biri, yüz lirayı bile az, daha doğrusu lâıyk bulmıyabilirdi.

Yukarıdaki camekânlı odanın masası zarif bir içki sofrası halinde donatılmıştı. Genç adam hiç te şaşırmasın. Saydığı, sevdiği «Liderinin» oğlunu başka türlü ağırlıya-mazdı ya!

— Size göre değil amma.. iAceleye geldi. Bir daha inşallah acısını çıkarırız. Bu seferlik bir tanışma yemeği olsun. İçki ne emredersiniz? Rakı mı? Şarap mı?

Genç adam :

— Hangisi olursa olsun ama, çok zahmet ediyorsunuz, dedi.

*— Zahmet mi? Ne münasebet evlâdım? Senin baban: yabancı memleketlerde yıllardır niçin bekliyor? Bizim, için, 'bu millet, bu memleket için değil mi ? Söyle, rakı mı ? Şarap mı?

— Şarap olsun... Adamlarına emretti:

— Bize şarap getirin, en iyisinden.. (Genç adama döndü) Kavaklıdere mi emredersiniz?

— Rica ederim, mahcup ediyorsunuz!

— Kavaklıdere getirin, kebablarımızı da söyleyin! Adamlar birbiri peşinden silindi. Yalnız kaldıkları

zaman, Hilmi efendi peşin «Diktatör» aleyhinde verdi verişirdi: İnkilâplar da, ne demek oluyordu? Memlekette ne ırz bırakmışlardı, ne namus. Hele «Teşebbüsü şahsi» yerine devlet teşebbüslerinin saltanatına açıktan açığa »öğdü. Sonra sözü gene «lider»e getirdi :

— Mücadelesinde muvaffak olsaydı.. Yanlış anlamayın, bu, partiyi kaybetti demek değil, fakat o zamanki mücadele, o zaman muvaffak olsaydı, inkilâplar da, onları başımızı belâ edenler de belâlarını bulacaklar, hepimiz rahat birer nefes alacaktık. Olmadı, ama, tekrar ediyorum, bu, hiçbir zaman muvaffak olamayacak mânasına alınmamalı!

Genç adam sadece dinliyordu. Ne babası, ne babasının fırkası, ne de «Teşebbüsü şahsi» umurundaydı. İnkilâp. lara gelince.. İnkilâplar içinde yetişmiş bir genç için «İn-12.1'

kilâplar» olağandı. Başka türlüünü düşünmek aklından bile geçmiyordu. Onun adamı dinliyor, sözlerinden hiçbir şey anlamıyordu. Akli fikri yeni iş ve yeni maaşmdaydı. Söz dönüp dolaşıp şu meseleye gelse de.. Şaraplar, kebablar geldi. İçilmeğe başlandı.

Genç adam hâlâ dinliyordu. Bir ara söz sırasının kendisine geldiğini anlıyarak, iskemlesinde doğruldu. Gördüğü yakınlıktan dolayı teşekkür etti.

— Hilmi efendi birden sordu :

— Ne maaş alıyorsun?

Bunu gayet iyi biliyordu halbuki, Sadık'tan öğrenmişti,

Genç adam içini çekti.

— Gülünç, dedi.

Hilmi efendi acımış görünerek ısrarla sordu : |— Elli, altmış var mı?

— Elli altmış mı?

— Daha mı çok?

— Daha az efendim daha az. Gülünç dedim ya.. O kadar gülünç ki... Otuz lira!

Hilmi efendi yerinde kalkıp oturdu :

— Otuz lira mı? Koca bir gün, sabahtan akşama kadar anbarda çalışmak karşılığı otuz liracık mı?

— Vergiler çıktıktan sonra, _ yirmi dört lira doksan beş kuruş!

— Vay anasını.. Bu heriflerde hiç mi insaf yok? Deli mi bunlar Genç bir insan otuz liraya çalıştırılır mı? Herhalde bekârsınız?

Evli olduğunu da biliyordu. Genç adam içini çekti :

— Maalesef evli, dedi. ^

Hilmi efendi başını avuçları arasma aldı, çok acımış gibi uauun uzun düşündükten sonra :

— Sana fabrikada zulmediliyor, dedi. Öyle muhterem bir babanın evlâdına karşı..

Tekrar başım eğdi, düşünceye daldı.

Genç adam taşı zamanında İşediğine koyduğu kanısındaydı. Bukadar yakın ilgi gösterdiğine göre, elbette bol maaşlı bir iş uydurup babasına karşı duyduğu hayranlığın boş olmadığını ispat edecekti. Kimbilir, belki de yüz elli, yahut iki yüz lira aylık teklif ederdi!

Bardağına tekrar şarap doldurup yarı yarıya içti 126

Hilmi efendi uzun uzun düşündükten sonra : — Senin baban, diye başladı, bu millet, bu memleket için kanını vakfetmiş büyük bir vatanperverdir delikanlı! Bunu herkes bilmez. Hele fabrikasında çalıştığın hödük hiç bilmez. Onun için, bu hayvan herife müşterek bir kazık atıp, sana lâyık görmediği paranın beş mislini, on mislim, yüz mislini çıkarmalıyız. Gençsin. Tam para sarfedecek, gülüp eğenecek zamanın, Başkaları nasıl bol bol harcıyorlarsa, sen de aynı şekilde hareket etmelisin. Onlardan neyin eksik? Gençliğin mi? Aklın filerin mi? Yoksa eline geçecek bol parayı harcamasını mı bilmezsin? Genç adam güldü. Harcamasım bilmemek te ne demektir? Hele eline bol para geçsin de gösterirdi ona para nasıl harcanır!

Adam, akları kızarmıya baghyan gözlerini Genç adama dikmişti.

— Beni dinle, dedi. Cebinde kaç paran varsa çıkar, koy şu masanın üstüne!

Şaşırdı :

— Niçin?

— Niçinini bırak. Bak benimkilere!

Ceketinin iç, yan ceplerinden, pantolon ceplerinden çıkardığı deste deste paralan masanın üzerine küçük bir tepe gibi yığı. Genç adam büyümüş gözlerle bakıyordu. Küçükçük tepeyi yapan ellilik, yüzlük, hatta binliklerden başı dönüyordu. Bu kadar parayı nerden, nasıl kazanmıştı? Ne yapacaktı? Bir insana çok değil iniydi?

— Haydi, çıkansana!

Küçük bir tereddütten sonra üç yüz yirmi beş kuruşunu çıkarıp masaya koydu. Zavallı bir tümsek.

— Aramızdaki fark] görüyor musun?

— insan, yâni adam sırasına girmek, bol bol para kapanmak ister misin?

İş teklif edecekti galiba.

— İsterdim elbette, dedi.

— O halde.. Sana şimdi yapacağım teklife kulak ver, gözünü aç, sözlerimi sır olarak sakla. Söz mü?
— Söz.

— Namus, şeref, mukaddesat, babanın şerefi üzerine mi?

Korkmıya başlamıştı. Etrafına batkındı, kekeledi :

127

— Evet, namusum, şerefim mukaddesatım ve babamın şerefi üzerine söz veriyorum ki, konuştuklarımız aramızda kalacak!

Adam bardağına şarap koydu, bir nefeste dikti. Yayın foalığminkine benziyen ağzına iri bir kebab parçası attı, uzun uzun çiğnedikten sonra:

— Seninle müşterek iş yapacağız! dedi.

— Nasıl?

— Gayet basit. Ben muhasebeye kaim bezle kaka iplik yazdıracağım, sen anbardan çuvallara ince bez vs ince iplik doldurtacaksın. Üstyanma karışma her hafta gel 'bana, temiz, tertemiz bir yüzlüğü al!

Genç adam işi anlamış, sarsılmıştı: Hırsızlık teklif ediyordu!

Elindeki çatalı masaya atıp ayağa, fırladı :

— Hayır, yapamam!

Beriki de kalkmış, şaşırılmıştı. Nasıl oluyordu? İnsan değil miydi bu? Bunun ağzı yok muydu? Yirmi dört lira; parayla yetinmek mi istiyordu? Yoksa haftada yüz lirayı az mı buluyordu?

— Dur, dedi. Acele etme, konuşup anlaşalım!

— istemiyorum!

— Yüz elli olsun,, iki yüz olsun.. Genç adam :

— Bu bahiste bir tek kelime daha söylersen, »eaı yarın fabrika sahibine şikâyet ederim. Çekil yolumdan!

Adam önüne bir duvar gibi gerilmişti.

— Öfkeyle kalkan zararlar oturur!

— Seni alâkadar etmez!

— Peki ama, niçin?

— Orası benim bileceğim şey. Çekil kenara, haydi! Merdivenleri hızla inip, çıktı gitti.

Hilmi efendi donmuş kalmıştı. Nasıl oluyor, nasıl' olabiliyordu da ayda dört yüz, beş yüz, sekiz yüz, hatta bin liralık bir «Avanta» ya sırt dönebiliyordu? Halbuki bundan evvelkiler.. Haftada yüz lira teklifini duyunca üstelik ellerine sarılmış, sapur şupur öpmüşlerdi.

«Aptal» diye düşündü. Sonra içini bir korku bürüdü: Ya sahiden gider de fabrika, sahibine gevezelik ederse? Gerçi şahit, şuhut yoktu, inkâr ederdi ama, ne de olsa iz bırakabilirdi. Asıl kötüsü, bundan böyle anbardan da fay-128

dalanması kaabil olamıyacaktı. Sonra, ihtiyatsızlık etmiş, Sadık'tan söz açmıştı.

Bilek saatına baktı: On bire geliyordu. Bu saatte patrona gitmezdi herhalde. Gitse bile..

Ellerini patrolon cebine soktu, sinirli sinirli dolaşımı-ya başladı.

Genç adam yıkılan ümitleriyle, bomboş caddenin kaldırımında ağır ağır ilerliyordu. Omuzlan düşmüştü. Niçin niçin iböyle pis bir teklifte bulunmuştu sanki? Böyle bir teklife yanaşacağını mı sanmıştı? Başkalarına 'böyle mi görünüyor, ilk teklifte hemen yanaşacağı hissini mi veriyordu?

Sarhoş yüklü bir fayton bomboş caddenin parkelerinden şakırtıyla g>ecti.

Dikkat bile etmedi. Demek «Baba dostu» da olsa, insanlar onda hırsızlığa yatkınlık görüyorlardı? Öyl« miydi gerçekte? Değil birkaç yüz, bir kaç bine bile tenezzül eder miydi?

Kafasında karısı, sonra binbiri peşine yuvarlanan sarı demirleri pırıl pırıl karyola, mavi ipek- yüzü yorgan, .saikız gibi beyaz örtüler fûân geçti. Ağlıyacak kadar hırslandı. Şimdi evde, kimbilir nasıl tatlı hayaller içinde, kocasının dönmesini bekliyordu. Uyumasına imkân mı vardı? Kapıdan girerken ümitle parhyan gözleri bir bakışta herşeyi anlıyarak sönükleşiverecekti. Keşke bugün de gelmeseydi, bu geceyi de rahat rahat uyuyarak, tatlı rüyalar larla geçirseydi!

Caz gümbürtüleri taşan büyük barlardan birinin ö-nünden geçti. Fayton gibi, bunun da farkına varmadı.

Karısının ümidini kırmamak için, durumu saklasa mıydı acaba? «Söz verdi, bugün, yarın..» diye oyalasa mıydı? Bundan ne çıkacaktı? Günün birinde öğrenmiye-cek miydi?

Ana caddenin sonuna İşelip te işçi mahallesine kıvrır-lırken, fabrika borusu kalın kaim ötmeğe başladı. Hayatının en büyük rakamı yirmi dört doksan beşi hatırladı. Bu ay; bundan önceki aylardan çok fazla ihanet edecekti yirmi dört doksan beş. Daha şimdiden bakkala on liraya yakın borçlanmışlardı. Yeni ayın haftası bile değildi henüz. Üç hafta vardı önlerinde. Ama bunu düşünmenin sırası mıydı şimdi?, karısına ne cevap vermeliydi? Kadın-

129

cağızım hayallerini bir vuruşta tuzla buz etmeli miydi, yoksa oyalamalı mı?

Sümertoank dokuma fabrikasının önünden geçiyordu. Durakladı. Kadınlı erkekli işçi kalabalığını doymak bilmi-yen obur bir iştahla yutan fabrika kapisından içeri baktı. Devletin malı olan bu fabrika hakkında hiç bir

fikri yoktu. Surdan burdan işittiğine göre, çalıştığı fabrikadan çok daha terli tertipliydi. Memurlar, devlet dairelerinde olduğu gibi, fabrika umum müdürü, muhasebe jnüdürü, yahut herhangi bir âmirin keyfine göre, istenildiği zaman kuyruklarından tutulup atılamıyordu. Sicilleri vardı. Suçsuz bir memurun işinden çıkarılmasını daha üst makam tâyin ediyor, o üst makam, istediği kadar küçük olsun, memuru da dinledikten sonra kararım veriyordu. Buraya mı başvursaydı acaba? İçinde gene tatlı bir ümit belirip söndü. En azdan orta okul diploması isteniyordu. Elindeki vesika, Orta sondan ayrıldığına gösteriyordu. Bundan önce 'başvurduğu birçok resmî yerlerde bu pürüz en büyük engel olmuştu. Belki isâdece bu değil. «Öbür taraftaki adamın oğlu!» oluşunda şüphesiz çok büyük payı vardı. Dehşetli bir sıkıntı içini kazıyıp geçti. Peki, ne olacaktı bunun sonu? Hayatı boyunca hor görülüp gâgalanacak mıydı? Babasından ona neydi? Babasının kafasında olsa, babasına kafa tutup yurduna dönmezdi. Yoksa herkes, ihtiyar çırçır kâtibi gibi, babası tarafından maksatlı olarak buraya yollandığını mı sanıyordu?

Bir su birinkintisini atladı.

Elektrik direkleri burdan öteye geçmiyordu. Yukarda ay olmadığı için, altalta, üstüste harap evler kalabalığından ibaret mahalle gece yarısının koyu karanlığına gömülmüştü. Arada yamveren bir kibritin alevinde sigara yakan bir işçinin kuru yüzü belirip kayboluyordu. Sokakları ağır ağır geçerken, paydos etmiş işçi kalabalıklarına raslıyor, ama görmüyordu. Uzun zaman aynı yerlerde yaşamının verdiği alışkanlık içindeydi. Ne mahalle, ne evler, ne iş başına koşan işçiler, ne de paydos edenler umu-rundaydı. Onu şimdi yalnız karısı ilgilendiriyordu: Ne cevap vermeliydi? Bir vuruşta hayallerini yıkmalı mı, yoksa oyalamalı mıydı?

130

Genç kadın, bu gece her zamandan çok kudurup karnını boyuna tekmeliyen sarı saçlı, mavi gözlünün hayaline dalmıştı.

Saata baktı: Onbir buçuğu geçiyordu.

Esnedi. Yaşaran gözlerini ellerinin tersiyle sildi.

Sabaha kadar bekliyecekti. Adam madem bu kadar yakınlık göstermişti, mesele yoktu. Elli, altmış, yetmiş, belki de yüz liralık bir işle gelirse kocası, dünya onların olacaktı. Belki de babasını hemen getirtirlerdi. O zaman bir göz odada nasıl barınırlardı? En iyisi evi değiştirmek, bir buçuk, yahut iki odalı bir başka yer bulmaktı. Ne iyi olurdu! Büyük odada kendileri yatarak kalkar, küçük odada babası, Kızkenki gibi, başta ihtiyar . Muy, babasının ahbapları gelir, kahveler pişer, igusliler çalınırdı. Hele çocuğu da olunca.. Babası kimbilir nasıl severdi torununu! Heife bir, iki yaşına girip te «ayaklı canavar» •olduğu zaman.. Dedesi elinden tutar kıra götürür, yanından ayırmazdı.

Ön ikiye doğru oda kapısı vuruldu. Yıldırım gibi fırlayıp kapıyı açtı: Kocasıydı!

— Ne haber kocacığım?

Genç adam neşeli görünmeğe çalışarak:

— Oldu, dedi.

— Sahi mi? İş verecek mi? Maaş kaç?

— Verecek ama, aybaşından sonra!

— Maaş kaç?

— Konuşmadık. Aldığım parayı sordu. Söyledim. 'Şaştı. Herhalde seksen liradan aşağı teklif yapmaz..

Genç kadının göz bebeklerinden şimşek çaktı :

— Seksen derse sakm hemen kabul etme. Yüz de, yüz yirmi, yüz elli de. Hemen kabul etme olmaz mı kocacığım.?

Genç adam isteksizce masasına geçip iskemleye oturdu.

Genç kadın bu isteksizliğe dikkat eti. Niçin neşesizdi? Adamı görmüş, söz almıştı ya, daha ne? Yanma sokuldu. Elini omuzuna koydu.

— Niçin sıkıntılısın? Genç adam silkinerek :

— Yoo, dedi. Sıkıntılı değilim. Başım ağrıyor

dece.

— Niçin?

sâ-

181

— Şarap içtik bar &z da...

— Yatakları sereyim mi? —| Sen bilirsin.

İçki içtiği zamanlar kocasının mutlaka başı ağrıdığını, canının sıkıldığını bildiği için, üstünde durmadı.. Yarına bir şey kalmazdı. Şu işi koparmıştı ya.. Demek. Allah, kulunun bunaltmıyordu. Sıkıyor, sıkıyor..

Koca yatağı kucaklayıp yere attı.

... sonra da bir sebep halkediyordu. Bu söz de babaannenindi. Sahi, babaanne ne âlemdeydi acaba? Kocası yeni işe geçer de bol bol kazanmıya başlarsa, onu da getirteler miydi?

— Sordu :

— Maaşımız artarsa babaanneyi de getirtelim olur

mu?

Genç adam davnads bil».

132

Yakın camide sabah ezanı okunurken, karısı «Baba dostu» nu uyandırdı. Adam bütün gece şu meseleyi düşündüğü için, uyuyamamış, bir saat önce gözleri şöyle bir kirlenmişti.

«Hih!» diye gözlerini açtı. Artık yaşlı sayılan şişman karısı kalkmasına yardım etti. Kalktı, aptes aldı, namaza durdu. Dört rekât boyunca, geceki kararını tekrar düşündü: Başka çaresi yoktu. Ticarî şerefi bahis konusuydu. Oğlanın fabrika sahibine gevezelik etmesini önlemeliydi. Cena-bıallah içini dışını biliyordu. Maksudı ona yardım etmek. Kendinden öncekiler gibi müstakil bir iş sahibi olabilmesini sağlamaktı. Ama, işi yokuşa sürmüş, doğruluk tasla-mıştı. Onun bildiğine göre, her küçük memur, her az kazanan, çalardı. Kaideydi bu. Bu kaideye aykırı hareket edeceğini nereden bilecekti?

Kahvaltılı filân etmeden sokağa çıktı. Hiç böyle erken çıkmaz, sabahları da tereyağı, reçe, kaymak, sucuk "üzerine sahadanda yumurta ve sütle karnını sıkı sıkı doyururdu. Canın boğazdan geldiğine inanıyordu. Bir faytona atlayıp fabrikanın yolunu tuttu. Bu saatla fabrika sahibinin gelmeyeceğini biliyordu. Hamal Sadık'ı görmeyi niyeti. Fabrika karşısındaki işçi kahvesine girdi, bir iskemle çekip pencere önüne oturdu, çay söyledi. Çayını yarılamaştı ki, hamal Sadık, mavi tulumuyla peydahlanınca, seslendi. Sadık gözlerine inanmadı peşin. Ne işi vardı bu kadar erken?

Meseleyi ayaktüstü öğrenince, sarsıldı. Gerçekten de, «oğlan» mal sahibine gider bir gevezelik ederse, kendinin de işi bozulabilirdi.

— Peki, ne yapacaksın?

— Bir çaresine bakacağım. Halbuki aksilik etmese.

— Bütün gün kara kara düşünüyor. Cahillik işte.

— Ticarî şerefim lekenir, yoksa..

— Yoksası var mı ağa? Kendini değil, bizi de düşün!

— Patron kaçta gelir?

— Hiç belli olmaz. Bir baka: , beşte geli P

Patronla arasa

de bakarsın on'u onbiri bulmuş.

— Bugün erken gelse Allah' vere.

nasıl kâtibin?

— İyi değil. Öteki patronun adamı bu.

— İyi öyleyse.

Fabrika sahibi pırlıl pırlıl hususisiyle geldikten çeyrek saat sonra yanına girdi. Adamm başı kalabalıktı-irili ufaklı ustalar, boyunlarına ince birer kayışla asılı, yuvarlak kontrol saatları bulunan gece bekçileri, kontroller.. Fabrikanın gece durumu ve o günkü imalât üzerinde konuşuluyordu.

«Baba dostu» maroken koltuklardan birine oturdu,.

Fabrika sahibinin nevri dönmüş, kaim kırçıl kaşları, sürmedi. Yalnız kaldılar. Dereden tepeden, hoşbeşten sonra eöz ambara, anbar kâtibine geldi. Fabrika sahibi hiç memnun değildi. Ne amirleriyle, ne de arkadaşlarıyla geçiniyordu. Dik kafaydı. Gözü görmesin diye anbara atmıştı. Ambar bir kenardaydı.. Birden ahabına dikkat etti: Gülümsüyordu. Sordu.

«Baba dostu» :

— Kimsenin ekmeğiyle oynamak istemem amma., diye başladı, durumu uzun uzun anlattı. Fabrika sahibi hayretler içindeydi :

— Demek sana anbardan mal çıkarmak teklif etti? «Baba dostu» :

— Vabalin boynuma, dedi. Bak, şurada yıllar yık birbirimizden sebepleniyoruz. Daha doğrusu sayende kazanıp gidiyorum. Menfaatim korumak vazifem... Anbardan başka yere al, ekmeğiyle oynama, günahtır! Fabrika sahibinin nevri dönmüş, kalın kırçıl kaşlara.

hırsıyla çatılmıştı,

— Sen ne söylüyorsun Hilmi efendi, dedi. Hangi ekmek? Yediği çanağa sıçan, sebeplendiği kapıya eğrilik düşünen bir adama ben değil Allah bile acımaz!

Zile bastı. İçeri giren Şabana, muhasebeciyi çağırmasını söyledi. Az sonra «Dini bütün» geldi. Ağazmin köpü-rerek anlattıklarım hemen hemen keyifle dinledikten

sonra :

— Size müteaddit defalar söylemiştim, dedi. Dik ka-fp1! ukalâ. Dinlemediniz. Onun gördüğü işi, yarı maaşına

ekler varken..

Bilmiyor muyum? Benim eşşek ortağı» hatırından geçemiyordum!

— Artık hatır, gönül yok. Demek böyle ha? «Baba dostu» :

— Şuradan sağ çıkmıyayım ki., dedi.

Genç adamın «Anbardan hırsızlık teklifi» az zamanda değişe değişe «Doğrudan doğruya kendisi yapıyor-muş»a dönmüş, bu da peşin fabrikaya, sonra da işçi mahallesine yayılmıştı. «Öyle bir babanın oğlu»na,

böyle bir şey yakıştırılmıyor, ama kendine de en küçük bir iyimada bulunulmuyordu. Havadisi işiten Aliş: «Gördünüz mü, diyordu. Nasılmış? Demedim miydi? O, arabayla saza gitmeler boşuna mıydı?»

Güllü hak veriyordu: «öyle ya, sarı demirli karyola, mavi ipek yüzlü yorgan, sakız gibi çarşaf, lohusa şerbeti kuruyor kan. Bütün bunlar parayla olur. Demek çıkan şaya doğru!»

Genç adam bütün bunlardan habersiz, sâdece karısını, günün birinde pırıl pırıl hayallerinin yıkılacağı günü düşünüyor, üzülyordu. Geceleri uykularını kaybetmişti. Avutları çökmüş, rengi sararmıştı. İcini yeyip duran huzursuzluktan kurtulabilmenin yolunu arıyor, bulamıyordu. Sarı demirleri pırıl pırıl karyola, mavi yüzlü yorgan, heyaz örtülerden başka babasını getirtmek, iki odalı bir eve taşınmak, hatta babaanneye de gelmesini teklif şeklinde genişliyen hayallerini nasıl, nasıl yıkacaktı? Kocasını hakkında dolaşan şayiadan habersiz Genç kadın, en yakın dostu Güllü'yü «Sakm kimseye söyleme olmaz mı?» diye sıkılıyarak bazan saatlarca hayallerinden bahtisediyor, kocasını hakkında dolaşanlara kadim bilmeden, büsbütün inandırıyor. Kocasının ay başında bol maaşlı yeni bir işe geçeceğini bakkala da söylemişti. Hovarda bakkal «Canın sağ olsun, diyordu. Kocana boşver. İsterse baş gezsün. Sen emret, bütün borçlarına bir sünger çekeyim. Dükkân benim değil sizin!»

Genç kadın kafasındaki dünyada yaşadığı için bak-kaim sözlerini duymuyor, duysa bile anlamıyordu. Adam bir gün Camgöze :

— Karı yavaş yavaş avucuma giriyor, dedi. Camgöz sinirlendi :

— Benden kesik arkadaş!

— Niye?

— Niyesi var mı yahu? Anama kayış çarptığı gün evime kadar geldi baş sağlığına! Hanginiz geldiniz? Sea bile. En yakın arkadaşımın güya. Geldin mi?

— Haberim olmadı ki..

— Neyse.. Bana yazdığının mektuplar aklıma geliyor da..

— N'oluyorsun?

— Kahroluyorum be!

Aybaşında veznedenden maaşını alırken, veznedar, fabrika sahibinin altında imzası bulunan bir de yazıyı tebliğ etti. Genç adam hayretler içinde, işine son verildiğini öğrendi. Şaşaladı. Neden? Niçin? Sebep?

Veznedar :

— Bilmiyorum, dedi.

— Nasıl bilmezsin

— Nasıl mı? Bilmemenin nasılı olur mu? Muhasebeciye koştu. Beyaz saçlı adam yüzüne bakmadan :

— Bilmiyorum, cevabını verdi.

— Kim biliyor? Kimden öğrenebilirim? Tekrar aynı cevabı aldı :

— Bilmiyorum.

Koca servis tepesinde dönüyordu. Yirmi dört doksan. beşi de kaybetmenin sinirli perişanlığı içinde fabrika sahibinin odasına geldi. Şaban ordaydı.

— Ağanm yanma girmek istiyorum.

— Yasak!

— Niçin?

— Niçin mi? Bilmiyor musun?

— Bilmiyorum.

— Benden duymuş olma..

Herşeyi bir çırpıda anlatıverdi. Genç adam düşmemek için duvara dayandı. Yüzü birden mosmor kesilmişti. Tek kelime söylemeden kapıyı açıp rüzgâr gibi daldı. Tıkacını atmıştı sanki, köpüre köpüre öyle şeyler söyledi, ki fabrika sahibi ürktü.

Genç adam, bu iftirayı' yapana, buna inanana korkunç küfürler savurduktan sonra, odadan çıktı. «Baba dostu» ndan hesap sormak üzere, doludizgin koşmaya başladı.

Şaban şaşırılmıştı. Genç adamın tepkisinden anlamış-

tı ki, bütün söylenenler yalan, korkunç bir iftiradan başka hiçbir şey değildi. Onu avucunun içi gibi biliyordu. Böyle şeylere tenezzül edecek insan mıydı? Evini, yaşayışını yakından biliyordu..

Patronun zil sesiyle kendine gelerek koştu.

Adam öfke içindeydi. Kalın, kırçıl kaşları kötü kötü çatılmıştı :

— Ulan, diye başladı, ben sana onu içeri sokma demedim miydi?

Şaban bir anlık şaşkınlıktan sonra :

— Ben ulan değilim, cevabını verdi.

— Ulansın, hem de ulanın kösnüğüdür!

Üstüne yürüdü, odacıya tokat attı ama, attığı tokattan daha kuvvetlisini yiyerek, sendeledi. Şaşırılmıştı. Masasına kaçtı. Telefona sarıldı, sonra kapıcıya bağlı imdat ziline bastı. Şabanın gözleri dönmüştü. Boşalan bir zenberek gibiydi. Başta fabrika kapısı, odaya dolan iriyarı, güçlü kuvvetli bekçiler Şabanı kısıkrak zaptettiler. Ama iş olacağına varacaktı. Ağzını açmış gözünü yumuyor, kaçta patlarsa patlasın, umursamıyordu.

— Seni yaşatırsam, fabrikanı başına geçirmezsem, anamı da., avradımı da..

Fabrika sahibi masası gerisinde ufacak, korkuyla bakıyordu.

— Çıkarın, diye kekeleydi, atın dışarı şunu! Sürüklüyerek çıkardılar.

Aklına Genç adam gelmişti. Gidip hesap sormaktan bahsetmişti. Kimbilir, belki de gider, elinden bir kaza çıkardı. Dikili fidanı olmıyan, düştükleri yeri tâyin et-miyet yıldırımlardı bunlar. Korunmak lâzımdı.

Telefonu açtı, durumu acele acele anlattı.

«Baba dostu» fitili almıştı, kulaklığı yerine bıraktı. Ne yakacaktı şimdi? Ne yapmalıydı? Polise mi telefon etseydi ?

Bir an hiçbir şeye karar veremedi. Sonra şapkasını alını dükkândan telâşla, çıktı. Yakın karakola koşmuş, dükkânının basılacağından, hayatının tehlikede oluşundan bahsederek, tedbir alınmasını yalvarmıştı.

Dükkân polisler tarafından muhafaza altına alındıktan yirmi dakika sonra perişan haliyle kapıya dayanan genç adam, polislerle karşılaşmış geriledi. Kolu nadi kırılmıştı.

Hırsını alamamanın öfkesiyle başladı hüngür hüngür ağlamaya. Hırsızlık,, hırsızlık teklif etmişti ha? Karakolda herşeyi heyecanla anlattı. «Baba dostu» kireç kesilmiş titriyor, boyuna inkârdan geliyordu; Ne fabrika sahibine, ne de bir başkasına böyle şeylerden bahsetmemişti. Evet, öbür taraftaki babasını, herkes gibi, o da biliyordu ama, ne fırkası? Ne ahhaplığı? Ne arkadaşlığı? Öyle menfî bir insanla ahbaplık edilir miydi? Onu bütün bir piyasa tanırıldı. Siyasetin «S» sinden haberi var mıydı? Kendi halinde, abdestli namazlı bir tüccarcıktı. Çocuklarının nafakasından başkasını düşünmüyordu ki..

Komiser, gün görmüş, umur sürmüş bir «insan sarrafı», işin içinde bir bit yeniği olduğunu anlıyordu ama, duruma göre genç adam zararlı çıkabilirdi. Barıştırmak teklifinde bulundu.

Genç adam çökmüş omuzlarıyla dalgın dalgın oturuyordu.

«Baba dostu» :

— Benim (hiçbir şikâyetim yok komser bey, dedi. Bu ölümlü dünyada, ayıp değil mi? Davacı filân değilim benî

Genç adam taş kesilmişti sanki. Elinden alınan yirmi dört doksan beş, karısının kırılacak hayalleri, alınca sürülen leke, gırtlığa kadar girilen borç.

Ağlamaya başladı. Elinde olmadan yuvarlanan damlalar gittikçe artıyor, omuzlan sarsılıyordu. Fırtınaların çalkaladığı karanlık Okyanuslarda asıl şimdi yelkeni parçalanmış, dümeni kırılmıştı.

Komiser :

— Bir yanlışlık olmuş evlâdım, dedi. Zarar yok. öp elini de barışın. Büyüğündür. Baban yerinde! iskemlesinden kalktı, elini uzattı, içi yana yana adamın elini sıktı, ama öpmedi.

Peşia avludan, sonra evinin kapı-sıadan mormor girdi. Karısının şaşkın bakışları önünde merdivene kapandı, hiçkirmaya başladı.

Genç kadın şaşırılmıştı. Onun hiç bu kadar yenik görmemişti. Göreceğine ise, öldürseler inanmazdı.

Kapıyı kapayıp kocasının yanna koştu.

— Ne var? Ne oluyorsun? Cevap alamad. Çocuk gibi, oyuncağı elinden alınıp kırılmış afacan bir çocuk gibi hçkırıyordu. Birden başını kaldırdı. Çökmüş avurtları, derinlere batmış yaşlı gözleriyle :

— Ben, dedi, ben hiçbir boka yaramıyan, beş para. •tmez bir kocayım!

— Sen mi? Niçin?

— Ben, evet. Bana hırsızlık teklif edilebilir, iftira atılabilir, karısına sulanılabilir! Ben hiçbirine karşı koyamam. Elimden iş gelmez benim. Ciğerim iki para etmez. Niçin beni bırakıp gitmiyorsun hâlâ?

Hiçbir sey anlamamıştı.

— Ne demek istiyorsun, açık söylesene!

Boş, bomboş gözlerle baktı baktı.. Söylese miydi? Herşeyi söyleyip genç kadının tatlı hayallerini filân yık-sa mıydı?

— İşimden koğuldum, dedi. Yirmi dört doksan keşi de kaybettim. Herşey bitti artık!

— Baba dostun, hani baba dostun vardı? İçini çekti.

— Yok artık, hiç kimsem yok, yapayalnızım. Hayâl bile kuramam. Bu dünyada o bile kaabil değil benim için!

Genç kadın sâdece bakıyordu. Kafasına aniden bir odun yemiş gibiydi.

— Demek aybaşını boşuna bekledik?

— Evet. Boktan kocan seni aldattı. Hiç olmazsa bir zaman daha hayaller içinde, rahat yaşaman için aldattı seni!

Gırtlığına birşey sokulmuş gibi, gerisini getiremedi, gözleri tekrar doldu.

Genç kadın göklerden yere düşmüş, gerçekle tosla-mıştı. İğneyle delinmiş kocaman bir balon gibi fissadak inivermişti. Sarı demirleri pırıl pırıl karyola, mavi ipek yüzlü yongan, bembeyaz örtüler, lohusa şerbeti,^ evinde kocasının yanibaşında doğurabilmek saadeti filân, karanlık sulara ağır ağır gömülen ışıklı bir gemi gibi, yüreğinin derinlerine batıp gitti. Bif an yokluğun, çaresizliğin, ümitsizliğin karanlık, kapkaranlık gerçeğiyle sarsıldı. (Karnındakini Doğumevin'de doğurmaktan başka çaresi kalmıyordu. Hastabakıcıların azarlıyacağı, belki de sarı saçlı, mavi gözlü çocuğunun kara bir oğlanla değiştirileceği Doğumevinde!

Başı dönüyordu.

Babasını, babacığını da getiremeyecekti. Kimbür, belki de hiç göremeyecekti onu. Orda, sıkıntı içinde, «Yavrum, yavrucuğum..» diye inliye inliye ölüp gidecekti!

Kapı birden deli vurulmaya başladı. Kendini toplı-yarak kapıya uzandı. Hemen açmadı. Biliyordu, deli Şabandı gene. Bu sıkıntı arasında gevezelik dinlemeğe güçleri yoktu.

Kocasına baktı. Genç adam yaşlı gözlerini kuruhya-rak ayağa kalkmıştı.

— Aç, dedi.

Kapı açıldı. Şaban, hep o elli iki kilodan güreşen ufacık güreşçi haliyle, ama köpük kadar neşeli,

— Bugün kendimi en azdan Bethoven kadar güçlü hissediyorum kardeşler, beni tebrik edin!

Diye bağırırdı.

Genç adamın birden canı fena halde sıkıldı. Sırası mıydı? Beth övenin filân sırası mıydı yâni?

— Kendinden kuvvetli, çok kuvvetli birini tokatlamanın gurunun gözlerimden okumuyor musunuz?

Genç adam hırsıyla sordu:

— Ne demek istiyorsun? (Anlattı.

— Sahi mi? Sahi mi söylüyorsun? Demek kavga ettin? sonra?

— Sonra, beni adamlarıyla dışarı attırdı ama karakola teslim edemedi. Ulan ne iş be, şu kadar cesaret yokmuş herifte. Ben bağırırken, susturun diyor, bana da oğlum Şaban, yavrum, diye yalvarıyordu. Sonra, « araya aracı koymak, tekrardan işimi vermek istedi..

— Peki?

— Reddettim tabii!

Genç adamın da, genç kadının da içlerindeki mor,, mormor sıkıntı bir anda yok olmuştu. Hele genç kadın. Kocasının boynuna sarıldı :

— Üzülme kocacığım, hiç üzülme. Sırsıra verdik mi dağları dümdüz ederiz. Anamızdan çırılçıplak doğduk nasıl olsa.

— Haydi gidip ikişer kadeh atalım! Hani tam da sırasıydı. Karışma döndü :

— Biz biraz dolaşacağız! Genç kadın endişeyle sordu :

— Sakm kavga filân etmeyin! Şaban :

— Korkma bacı, dedi. Atacağım yeni tokat, bundan önce attığımdan çok daha değerli olmazsa, elimi kirletmem, korkma!

Çıktılar.

— Attığım bu tokat tarihî miydi? Genç adam ne olursa olsun, güldü :

— İnsan isterse şu köpeğin pisleyişini de tarihî sayabilir !

Önünden geçmekte oldukları duvarın dibine ıkına tkma pislemeğe çalışan uyuz bir köpeği işaret etti. • Şaban durdu :

— Benim şahane tokatla, uyuz köpeğin pislemesi aradında fark yok mu?

— Vallahi Şaban bu bir az da telâkkiye bağlı.

— Sence?

— Bence, olmaz olur mu?

— Kesin cevap ver: Benim tokat şahane miydi, değil miydi?

— Elbette şahaneydi.

— Uşaklar tarihinde böylesi duyulmuş mudur?

— Uşaklar tarihini okumadım henüz..

— Yahu coş bir az, coş be kardeşim. Coş ta, beni de* coştur!

— Nasıl?

— Büyük adamsın de bana, bu tokat tarihîdir de, böylesine dünya tarihinde bile raslanmaz de, birşeyler

141

\

:Şöyle. Yalan söyle istersen. Sen Bethoven kadar yücesin de. İnanmak istiyorum. Büyüklüğüme inanmak istiyorum, yalan olduğunu bile bile inanmak istiyorum! Genç adam :

— Hele birkaç bardak şarap yuvarlıyalım da, dedi.

İşçi mahallesindeki irili ufaklı içki yerlerinden birine girdiler. Ufacık, yarı karanlık, rutubetli bir «Şip-şakcı» meyhaneydi. Sahibi için çeşitli söylentiler döner, işçiler çokluk girip çıkmazlardı. Ellilik, uzun boylu, kupkuru bir adam. Kara gözleri burun köklerine akmış gibi. Genç adamdan çok babasının macerasını biliyor, her zaman, herhangi bir işte olduğu gibi, bugün de kendine yontacak «birşeyler» bulmak için gözlerini, bilhassa kulaklarını dört açıyordu.

İki kafadar hakkında yeter bilgisi vardı. Her ikisinin de işlerinden atıldıklarını, hele Şabanın fabrika sahibine söğüp saydığını duymuştu.

Masalarını lâhzada çeşitli mezlerle donatırken, sordu:

— İşittiklerim doğru mu? Şaban pırıl pırıl baktı :

— Attığım tokat mı? Bunu bilmiyordu.

— Tokat mı? Ne tokatı?

— Haberin yok mu?

— Yook..

—*! Demek attığım tarihî tokattan haberin yok? Kupkuru adam, Özel idare tahsildarlığı yaptığı günlerin neşeli gülüşlerinden birivle güldü :

— Yok be !*

Şaban uzun uzun anlattı. Genç adam sâdece diniyordu. Ne olursa olsun lâfa karışmak, konuşmak gelmiyordu içinden. Meyhaneciden korktuğu için değil, bir ara kaybolup, şimdi tekrar is gibi, morarmıya başlıyan is gibi can sıkıntısından.

Şabanı dinlemiyordu. Şarabını ağır ağır yudurnluyor, bundan böyle ne yapması gerektiğini kestirmeğe çalışıyordu. Gittikçe kabaran borç daha şimdiden gırtlığa yükselmişti. Ödenemeyecek borçların denizinde boğulmıyacak mıydı bir gün?

Şarabını dikti.

Şaban üçüncü bardağı doldurtmuştu. Bir ara: 142

— Ağır gidiyorsun, dedi. Korkma. Bendesin. Benim şahane tokatı kutlamak için içiyoruz!

— Mersi.

— Doldur arkadaşın bardağını!

Meyhaneci boş bardakla masadan ayrılınca, Genç adama usullacık:

— Deyyusun fabrikasını bile yakabilirim, diye fısıldadı.

Genç adamın kafasında fabrika canlandı: Bulutlara uzanan bacaları, dört yüz tezgâhı, iplik makineleri, pamuk, iplik, bez, gaz, benzin, ıskarta pamuk depolarıyla alev alev yanıyordu. Alevler öyle kuvvetli, öylesine parlaktı ki, işçi mahallesinin dar, eğri sokakları gündüz gibi aydınlanıyor, yan yatmış, bağdaş kurmuş, öne kaykılmış evlerden fırlayan işçilerin sevince benzeyen telâşları bile far-kolunuyordu.

Bardağını yudumladı.

Şaban fabrikayı yaksa, kendi de.. «Baba dostu»nu hayalledi. Evet evet, kendi de, orayı, «Hırsızlık teklif edilen koca dükkânı» yaksa! Sonra? Tevkif mi edilirler, hapse mi atılırlar? İpe mi çekilirlerdi? Ne çıkardı Ne çıkardı sanki? Ot gibi, zararsız bir ot gibi ayaklar altında ezilmekten çok daha değerli olmaz mıydı? Şabanın tokatmdan çok daha tarihî bir iş yapmış sayılmazlar mıydı? Şarabını tekrar yudumladı.

Hayatlarının son noktasını, «Bir iş yaparak» koymuş olurlardı. Bu öyle bir ök alış olurdu ki, tekmi gazetler yazar, resimlerini basar, fecî şekilde kırılan haysiyetlerinin diyetini almış olurlardı. «Öbür tarafta babası» duyunca, «İşte, tam bana lâyıık bir evlât!» derdi. Annesi baygıı-ı lıklar geçirir, hüngür hüngür ağlardı şüphesiz ama, önemli değildi. Elli sene sonra ne annesi, ne de bugün yaşıyan-lardan meselâ Aliş, Gülü, kocası, vakm akrabaları, hatta kardeşleri filân kalmaz, ama bu nareket, değil elli, yüz iki yüz, üç yüz sene yaşar, haysiyet kıracak mevkide olanlar, haysiyet kırmadan önce dikkatli davranmak gerekliliğini öğrenirlerdi. Şarabını dikti, boş bardağı masaya biraz biraz sert, bıraktı.

Yapmalıydılar bu işi! Otuz, kırk sene ot gibi yaşamaktansa, ot olmadığını ispat için muhteşem şekilde ölmeliydi!

143

Sarhoş olmuştu. Artık, korkunç Okyanuslarda yelkeni parçalanmış, dümeni kırılmış 'basit bir tekne değildi.. Ot ta değildi Yakacak, yıkacak, vuracak, devirecek, kıra-cakü. Hatta'çok daha esaslı işler yapabilirlerdi. Birer tabanca uydursalar ne fiyakalı kaçardı ya! Ellerinde tabanca dalarlardı fabrikaya, peşin fabrika sahibini, yalvar-ta yalvarta, ayaklarına kapandıra kapandıra temizlerler, sonra silâh sesine koşup gelen «Dini bütün»le hesaplaşırlardı. Bu sırada Şaban fabrikayı yakmıya. koşar, kendi de atladığı bir faytonla «Baba dostu»na gider, «Kelime-i-şahadete» fırsat vermeden..

Şaban :

— Ne o? diye dürttü. Yumruklarını niye sıktın? Akları kıpkırmızı gözleriyle baktı :

— Ot gibi yaşamaktan bıktım, dedi.

Ot gibi yaşamak! Şabanın hoşuna gitti:

— Ben de bıktım. Ne yapalım?

— Ot olmadığımızı herkese ispat edebiliriz! Şabanın işine gelirdi. Dikkatle dinüyen meyhaneciye:

— Doldur şu boşları, dedi.

Adam, konuşulanların zerresini kaçırmamak istercesine, tezgâha koştu, bardakları doldurup geldi.

— Nasıl ispat edeceğiz?

— Gayet basit: Sen fabrikayı, ben de bana hırsızlık teklif ettiği halde suçu üstüme yıkan hergelenin dükkânını! Demin tarihî marihî lâfı etmiştin. Bir tokat nihayet bir tokattır. Ama fabrika yakmak? Mağza yakmak? Astf o zaman tarihe geçeriz!

Ve coştı :

— Elli sene, bilemedin yüz sene sonra, bugün yaşı-yanlardan hiç kimse kalmıyacak. Ama biz? Biz kalacağız. Hem de, dünyanın bütün kalleşlerine dünyanın en büyük dersini vermiş iki fedai sıfatıyla! Nasıl, var mısın?

Şaban :

— Bir az daha içmem lâzım, dedi.

Dolu bardağı son damlasına kadar dikti. Boşu masaya hırsla koydu :

— Varım !

— Ben de varım. Ver şu elini!

Masanın üzerinde el sıkıştılar. Aradaki masayı diz-leriyle sarsıyorlardı. Şaban, boşların doldurulması için 144

meyhane sahibini arandıysa da bulamadı. Sinirlendi. Ba-ğırımıya başladı :

— Neredesin ulan moruk?

Kalktı. Yalpalıyarak tezgâha ıgıttı. Boşları doldurup yerine döndü.

Genç adam masanın kenarına mengene gibi yapışmıştı. Gözlerini Şabana dikmiş, çatık kaşlarıyla sertçe bakıyordu.

Şaban :•

— Adımız tarihe geçer değil mi? dedi.

— Hiç şüphen olmasın. Mustafa Kemal paşayı düşün: Koskoca bir saltanata kafa tuttu. Padişah ölüme mahkûm etti. Yıldırı mı? Yılsa, bugün Mustafa Kemal -paşa olur muydu?

Şaban :

— Doğru, dedi. O da insan, biz de. O kendi sahasında, koskoca bir imparatorluğa kafa tutup adını tarihe geçirmiş. Biz de kendi sahamızda, hiç olmazsa iki kılıkuyruğu haklayıp.. Peki ama, bu moruk 'nereye gitti?

Üzerinde durmadılar. Yapacakları işin sarhoşu olmuşlardı.

Şaban :

— Ot gibi yaşıyan insan çok dünya'da, dedi.

— Çok. Asıl mesele, ot olmadığımızı ispat etmekte!

— Edeceğiz.

— Etmeliyiz. (Gözlerini kıstı) Daha önce bütün bunları nasıl, niçin tasarladığımızı bir deftere yazıp «Otlar»a miras bırakmalıyız!

— Niçin?

— Heyşey tarihe doğru, dosdoğru geçmeli !

— Yanlış ta ifeçtiği olur mu ?

— Elbette. Herkes birçok şeyleri kendine nasıl yontarsa,, yaşadığımız devir de bizim atağımızı kendi çıkarına yontabilir!

— Sen de büyük, çok büyük bir insan kafası görüyorum !

— Miyop olmadığından dolayı seni tebrik ederim!

sun?

— Mersi ama, sen? Bende birşeyler görmüyor mu-

— Ne gibi ?

— Büyük adamlara mahsus birşeyler canım?

— Ha, şu mesele.. Görmez olur muyum?

!

145

— Bethovenin müzisyen tarafım al..

— Gene de büyük bir iç kalır!

— Benim müzik tarafım onunla kıyaslanamaz ama, iç? İçim nasıl? heyecanım?

— İşte orada birleşiyorsunuz!

— Bethovenle ha? Bunu bütün dünyaya ilân etmeliyiz! İçlerimizin, heyecanlarımızın şerefine!

Ayağa fırladılar, bardaklar havaya kalktı, tokuşup

içildi.

Meyhaneci, yanında şüpheli biriyle içeri girerken bu hâli gördü. Gülerek yanlarına sokuldu. Sordular :

— Nerdeydin yahu?

Yüz numaraya gitmiş, Dükkân onlarınmış, teklif mi varmış ?

Birlikte getirdiği şüpheli adama dikkat bile etmediler. Kim olursa olsun, ne çıkardı? Kendileriyle kıyaslanacak biri değil, olsa olsa bir ot, zavallı bir ot. Yer yüzünde milyonlarcası dolaşan zavallı otlardan biri.

Şaban hesabı görüp çıktıkları zaman işçi mahallesine günün alacakaranlığı çöküyordu. Fabrikanın akşam saat yedibuçuk borusu kalın kalın ötmiye başladı. Şaban ayakta durmaya çalışarak bacaya baktı :

— Öt, dedi, öt! Sen, tokatladığım adamın borusu! Yakında yerinde yeller esecek ve artık o namussuzun arzusunu mavî göklere haykıramıyacaksın!

Arkadaşına sordu :

- Yanında kâğıt kalem var mı ?
- Ne olacak?
- Neler söyledim duymadın mı? Kafayı çektim mi Allah gibi konuşuyorum!
- Allah konuşmaz ki.. Şaban durakladı :
- Sahi ha.. Allah konuşmaz, sokaklarda gezip dolaşmaz, küfredsen karşılık vermez..
- Veremez de ondan..

İşçi mahallesinin dar sokaklarından kırlara vurdular. Uzak, çok uzaklardaki bir fabrikanın gerisine devrilen güneş kaybolmuştu. Sâdece hafif pembelik vardı. Yıldızlar daha şimdiden kırışmaya başlamışlardı.

- Niçin karşılık veremez? Şaban bir sigara yaktı :
- Allah olduğu için!

146

- Babam işi dine, Allaha döktü ama, beni bir türlü inandıramadıydı. Bu yüzden 'beni hiç sevmezdi. Hiç sevmezdi demek haksızlık olur. Severdi, baba gibi sevmesi gerektiği için severdi ama, müthiş te kızardı.
- İnanmaz mıydın?
- Neye ?
- Allaha?
- İnanamazdım ya..

Meyhanede konuştuklarını unutmuşlardı. Ne fabrika, ne baba dostunun dükkânını yakmak. Genç adam yıllar yılı bir türlü çözemediği, çözmiye çok çalıştığı halde çözemediği «Allah problemi» ne kafasını tekrardan kaptırmıştı. Madem bir Allah vardı, herşeyi yaratmıştı, niçin kendi yarattıklarına sözünü geçiremiyordu ? Şeytan. Evet ama, şeytan da onun yarattığı değil miydi? İstese şeytanı «Kahhar ismiyle kahr» edemez miydi? Niçin etmiyordu? Niçin etmiyordu da....

Şaban heyecanlanmıştı :

i— Niçin etmiyor?

- Bana sorarsan, ne edecek var, ne de edilecek!
- Yâni ne Allah, ne şeytan ha?

Genç adam cevap verecekti ki, arkalarında ayak sesi duyarak döndü. Durdular. Adam yaklaştı. Çok yakına geldiği zaman, meyhaneciyle birlikte gelen kaim siyah kaşlı, iriyarı adam olduğunu anladılar.

— Ateşiniz var mıydı? Şaban çıkarıp çaktı.

Sigarasını yaktıktan sonra gülümsüyerek :

— Mersi, dedi. Havalar soğumuya başladı artık değil mi?

Farkında değillerdi. Gene de :

— Evet, dedi genç adam. Yabancı devam etti :

— Kışın gelmesinden korkuyorum. İnsan zengin olsa hadi neyse. İş yok, güç yok, para yok, yakacak yok. Halbuki o hergeleler..

Şaban heyecanla sordu :

— Hangi hergeleler ?

— Anlamamış gibi sorma delikanlı! İçim yanıyor içim. Benim başımdan geçenler hiçbirinizin başından geçmemiştir !

Anlatmaya başladı.

Yanyana yürüyorlardı. Adamın sesi titriyordu. Beş çocuk babasıydı, altıncı da yolda. Çalıştığı şirketteki işine birdenbire son verilmiş, kapı dışarı edilmişti. Bunlarda vicdan mı vardı?

Şaban, Genç adamı usullacık dürttü :

— Bu da bizim gibi!

Genç adamın içinden de hiçbir şüphe geçmiyordu. Neden, niçin şüphelenecekti ? Altı çocuk babası, işinden-kovulmuş olamaz mıydı? Dünyada onun gibi yığınla insanın oluşu elbette gerçektir. İçinde buldukları bu gerçek ©nu ilgilendirirdi şüphesiz.

Sordu :

— Ne yapacaksın ? Adam, Genç adama baktı :

— Bilmem, şaşırırım kaldım kardeş. Doluya koyuyorum almıyor, boşa koyuyorum dolmuyor. Çoluk çocuk olmasa...

Şaman bir nâra attı :

— Eeeyt Allah.. İçinizde en kuvvetli ben'im! Yabancı, sebebini sordu.

Söyledi :

— Bekârim da...

— Desene ki sultansın! Ne mutlu sana.. Peki siz ne düşünüyorsunuz ?

Şaban, Genç adamın cevap vermesine meydan bırakmadı :

— Biz, ot olmadığımızı isbata karar verdik! Yabancı durdu :

— Nasıl? . Genç adam :

— İşimize son veren, bize kalleşlik eden iş yerlerini yakacağız!

Şaban gururla devam etti :

— İnsan, ot'tan ayn olduğunu ispat etmelidir! Mustafa Kemal paşa koskoca bir saltanatı devirerek tarihe geçti. Biz de..

Yabancı, heyecanla elini uzattı :

— Harikulade çocuklar. Beni de aranızda almak ister misiniz?

-

Şaban :

— Etbette!

1A.fi

— O halde.. Bir şişe şarap alıp devam etsek.. Bol bol konuşsak değil mi?

— Tamam. Benim tavanarasına gider.

— Sen tavanarasında mı oturuyorsun?

— Evet, Paran var mı şarap için?

— Var. Karımın hali vakti yerinde bereket..

— İyi ya, al şarabı..

Tekrardan işçi mahallesine saptılar. Daracık sokakları sarı sarı aydınlatan ışıklı beyaz pencerelerin önünden ağır ağır yürürlerken konuşmuyorlardı. Yabancı, yolları üzerindeki bakkala girince, Şaban :

— Bir kişi daha kazandık! dedi.

Genç adam da bunu düşünüyordu. Büyük ihtilâlcilerin hayatlarına dâir çok şeyler okumuş, babasından da çok dinlemişti. Ne zaman kafayı bulsa, kendini onlardan biri sanmaya başlardı. Gene öyle, kafasında saç sakalına karışmış, azgın bakışlı ihtilâlciler yüzler kaynaşıyordu.

— Bütün ihtilâller birle başlar, sonra iki, sonra üç, sonra sonra da yüzleri, binleri, on binleri bulur! dedi.

Bu şaşmaz bir kaidedir. Bizde de böyle başladı. Bak, yarım saat içinde üç olduk!

— Şimdi benim tavanarasında kafaları çekeriz, size .kemanımla Bethoven'den parçalar çalarım!

Genç adam :

— Çok ekzotik, dedi. Tıpkı Fransız büyük ihtilâlin-deki gibi!

— Kimbilir, belki biz de bir gün..

— Niçin olmasın? Müthiş nutuklarla kalabalıkları istediğimiz hedefe sevkedebiliriz!

— O zaman

— Herşey, herkes irademize boyun eğer!

— Fabrika sahibi?

— O da kim? Sen onu daha şimdiden tokatlamadı» mı?

Şaban gene coştı.

— Evet, haklısın. Tokatladım!

— Bütün otlar ayaklarımıza kapanacak, postallarımıza yüzlerini gözlerini sürecekler!

Yabancı, iki şişe siyah şarap, birtakım mezelerle geldi. Birlikte Şabanın tavanarasına gidildi. Vaktiyle zengin bir Ermeninin yaptırdığı harap konağın en üst katındaki çatı arasıydı. Eski bir masa, parça parça bir kilim, dut

varlarda da Bethoven'in boy boy resimleri. Yabancı, duvardan tozlu kemanı aldı.

— Senin mi bu?

— Benim.

— Çalabiliyor musun?

— Eh işte.....

— Bu resimler ne? Şaban şaştı :

— Bilmiyor musun?

— Yoo...

— Bethoven!

— Kim o ?

— Dünyanın en büyük müzisyeni! Yabancı uzun uzun, dikkatli hakti. Şaban :

— Dünyanın en haysiyetli insanlarından biri. Alman şairi Göte'yle birlikte giderlerken, karşıdan İmparator görünmüş, Riyakâr Göte yerlere kadar eğilerek İmparatoru selâmladığı halde ..

— Bu?

— Yere tükürmüş ve Göteyi bırakıp basmış gitmiş! Genç adam şarap şişelerinden birinin tıpasını çıkar-mıya uğraşıyordu, onları duymuyordu. Uluorta fabrika, yahut işyeri yakmaktansa, memlekette «İhtilâl» çıkarmak daha doğru değil miydi? Babası bu işi becerememiş, kaçıp memleketten gitmişti. Kendisi becermeliydi. Ot gibi, ayaklar altında ezilen ot gibi haysiyetsizce yaşamaktansa, ortaya atılmalıydı. Ölse bile ne çıkardı? Hiç olmazsa, «Aferin. Teşebbüs etti ama muvaffak olamadı. Demek o bizim gibi değil, bizden çok üstünmüş..» derlerdi.

Tıpayı çekip çıkardı.

Ya bir de muvaffak olursa? O zaman.. Babası bile: «Aferin oğlum, sen yalnız benden değil, hepimizden, herkesten üstünmüşsün!» deyip aczini kabullenmez miydi?

İçi gururla genişledi.

Babasından bile üstün olmak! Hani şu bir zamanlar insafsızca döğen, evden içeri sahici bir gülle gibi girip etrafı allak bullak eden, kalın kaşlı, iri gövdeli korkudan da üstün olmak!

Hırsla titredi.

Kollarını masaya dayamış, gözlerini şarap şişesine dikmişti. Şu işi kıvırır da babasını karşısına getirtirse.. Bir zamanlar düşündüğü gibi, büyük bir komutan değil de, çok büyük bir ihtilâlcı, bir Devlet reisi sıfatıyla ondan hesap sormak! «Beni döverdi, insafsızca döverdi beni. Niçin? Adam olmayacağım diye. Babaannem de öyle derdi: Sen adam olursan, sokaktaki köpekler de adam olur. Görecekler, göstereceğim onlara!»

Geç vakte kadar iki şişe şarabı ağır ağır içerek konuştular.

Bütün konuşmalar, Genç adamın «Dikte» si altında geçti. Daha şimdiden kendini «Lider», yahut «İhtilâl komitesi şefi» sanmaya başlamıştı. İhtilâl, yahut gazetelerde zaman zaman gördüğü, hayranlıkla uzun uzun seyrettiği, saç sakalına karışmış şeflerden biri! Belinde çifte tabanca, elinde bomba. Ortalığı dehşet salan biri. Adamlarına hırslı emirler veriyor, trenleri atıyor, bankaları soyuyor. Durmak, yorulmak bilmez, kanter içinde bir «ihtilâlcı»!

Şarapları bitmişti. Gözlerinin aklan adamakıllı kızarmış, yirmi dört doksan beş, karısından dolayı aldığı tehdit mektupları, bakkala biriken borç her şey, her şey silinmişti.

Ayğa kalktı. Yumruğunu masaya bütün jücüyle vurdu :

— İhtilâl yapacağız arkadaşlar!

Gerçek bir ihtilâlcı heyecaniyle uzun uzun konuştu. Bu işin oluvereceğine öyle inanmıştı ki.

Şaban da inanıyordu ama, kafasını kemiren bir kurb vardı: İhtilâl lâfla olmazdı. Karşılarında koskoca bir ordu, ordudan önce geniş polis teşkilâtı, Bütün bunlara neyle karşı koyacaklardı?

Genç adam düşünmek bile istemiyordu bunu.

— Ordu mu dedin? Polis teşkilâtı mı? Pöh.. Bu, en sonra düşünülecek şey, Mustafa Kemal paşa'nın karşısında da polis, zaptiye ve bir ordu değil, ordular vardı!

Şabanın tereddüdü silinmişti. Yerinden fırladı, duvardan kemanını alıp başladı: Bozuk düzen, ama heyecanlı, iman dolu baso giygiylar. Genç adam belki de hayatının en zevkli anlarını yaşıyordu. Peşinde iki kişi de olsa, bir ihtilâl nüvesinin başıydı. Bu iki dört olur, dört sekiz, sekiz onaltı, onaltı da..

Kapı dışardan hırslı hırslı yumruklarınca kendine geldi. Bir tavanarasmdaydılar, henüz iktidarı almamışlardı.

Şaban gitti, derme çatma kapıyı açtı: Ev sahibi ko-«akarı!

— Bu gece vakti nedir bu giygiylar? Utanmıyor muydun? Bir daha çalarsan seni kovarım demedim miydi? Çalmıyacağıma söz vermedin miydi? Nedir 'bu rezalet? Derhâl, derhâl yataklarını topla defol evimden!

Şaban parladı :

— Kes çeneni kocakarı! Benimle konuşurken sözlerini iyice tart!

— Ne? Sözlerimi tartayım mı? Sen kim oluyorsun?

— Ben mi? Benim kim olduğumu bugün değil, yarın öğrenecek ve bugünkü hatanın affı için ayaklarıma kapanacaksın!

Kapıyı hırsla itti:

— Beni tehdit mi ediyorsun? İki aylık ev kiranı ödemedin daha zibidi. Seni burda tutuyorsam acıdığım dan. Hemen, hemen eşyalarını topla ne cehenneme gidersen git!

Şaban elindeki tozlu kemanı hırsla kaldırdı. Genç adam bileğinden tuttu. İhtiyar kadına:

— Siz haklısınız, dedi. Kozunuzu lütfen yarm paylaşın !

İhtiyar kadının çenesi açılmıştı. Bu keman yüzünden mahallelinin nasıl taciz olduğunu, mahalleliye rağmen, ona acıdığı için nasıl himaye ettiğini uzun uzun anlattı.

Genç adam sabırla dinledi. Dünyanın fütür ihtilâlcileri, zamanlarında anlaşılamiyan bütün büyük adamlarının başından geçmiş şeylerdi. Otlar, yaşadıkları devrin küçük hesapları içinde bocalamıya, devirlerini aşamamıya mahkûmdular.

Olgun bir ihtilâlcı hesaplılığıyla kadının sırtını okşadı:

— Yerden göğe kadar haklısınız anne. Şaban size karşı kabalık etti. Kusuruna bakmayın. Halbuki, ne tuhaf, bana her zaman sizin iyi kalpliliğinizden, sizin gibisine kolay kolay raslanmıyacağımdan bahsedirdi!

Kadın yumuşayıvermişti :

— Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır evlâdım. Bana sert muamele etmesin, canımı alsın!

Gittikten sonra Şaban :

— Aşkolsun, dedi. Palavrayla karyı kızdırdımdı. Sahiden de. İki aylık korcun var. Nasıl da unuttum bunu!

— Aldırma. Dünyanın bütün otlarını tatlı dille avla-J.5?

mak mümkün. Zaten tarih, bu macerayla dolu. Mesele, köprüyü geçene kadar.

Demindenberi söze karışmıyan şüpheli :

— Ayıya dayı demek, diye tanımladı.

Hemen unuttular. Unutmıya mecburdular çünkü. Büyük, çok büyük bir «İş» peşindeydiler. Ot olmadıklarını ispatlıyacaklardı. Geniş adımlarla çok yürümek zorundaydılar..

Genç adam :

— Bugün üçüz, ama yarın, dedi. Şaban ekledi :

— Altı olacağız!

* Şüpheli :

— Altı, on iki...

— On iki, yirmi dört!

— Yirmi dört kırk sekiz, sekiz, doksan altı. Ve... Şabanla Şüpheli :

— Yüz doksan altı, bin doksan altı, milyon., diye tamamladılar.

Genç adam ayrılmadan önce :

— Faaliyetimiz üç koldan olacak, dedi. Herkes kendine iki arkadaş kazanacak. O ikiler de ikişer arkadaş kazanacaklar.. Bakın, şöyle..

Cebinden kurşun kalemiyle cep defterini çıkarıp defterden kâğıt kopardı, masanın üzerine koydu. Peşin kendini yazdı. Kendinden çıkan iki koldan biri Şaban, ötekine de..

— Sizin isminiz ne âbi?

Pek öyle söze karışmıyan, sâdece başım sallayıp din-liyen «Şüpheli» attı:

— Rıza.

Genç adam, Rıza yazdı. Şaban ve Rıza da ikişer kola ayrıldılar. Ayrılan ikişer kollar da tekrar ikişer kola.. Birkaç dakika içinde defter kâğıdı yapraksız, kuru bir ağacı Tıatırlatıyordu.

— Yurdun içine böyle dal budak salacağız. Ve günün birinde..

Şaban işi anlamıştı. Boş bardağına sarılıp kaldırdı :

— Yarınımızın şerefine!

Genç adam da Şabanı taklit etti. Şüpheli bu iş'te en sona kalmıştı ama, kimse farkına varmadı.

Genç adam eve geç vakit döndü. Karısı, babasının, evinden getirdiği, mavi yüzü yamalı minderin üzerine kedi gibi kıvrılmıştı. Aldırmadı. «Şu işe» kendini öyle kaptırmıştı ki. Öyle ya, iş aramıya, yirmi dört doksan beşlerle ömrünü tüketmeye ne lüzum vardı? En iyisi «İktidar» almak, başkalarına iş verecek duruma gelmekti.

Ceketini çıkarıp karısının tahta sandığı üzerine fırlattı.

«... ciğeri iki para etmez hergelelerden iş istemekten-se, iş isteyeceklerimi benden iş istemeğe mecbur ederim, biter gider! Bu iş için diplomaya filân da ihtiyaç yok. İşte Muhammet! Muhammet hangi üniversiteden mezundu? Elinde benimki gibi Orta üçten belgesi bile yoktu!»

Öksürdü. Karısı telâşla uyandı. Kocasını karşısında, soyunur görünce şaştı :

— Ne zaman geldin? Güldü:

— Az evvel.

— Niçin ha-berim olmadı?

Şef gibi konuşmak hoşuna gidiyordu:

—! Ben öyle istemişim de ondan.

Ne olursa olsun, kocasının canı sikkın değildi. Sevindi. Acaba yeni bir iş mi bulmuştu ? Yoksa gene vaad filân mı almıştı? Her ikisi de hoşuna giderdi. Hiç olmazsa birkaç saat, sabaha kadar şen olsun da!

Kocasının yanına kedi gibi sokuldu. Kollarını boynuna doladı :

— Öp beni!

Genç adam hayretle baktı. Öpmek, öpüşmek mi? Sırası mıydı? Çok daha önemli işler dururken bunu düşünmek, «Ot» hıktan başka bir şey miydi? Bir «İhtilâlei»nin karısı «Ot» mu olmalıydı?

İtti.

Genç kadın kocasından ilk defa şüphelendi:

— Niçin? Beni sevmiyor musun yoksa artık? Bir si?ara yaktı :

— Sırası değil! Saata baktı :

— On ikiyi geçiyor, bire yakın!

— Sırası değil dedim ya!

Kadın bir salyangoz gibi kabuğuna bülzöldü. Kocası bıkmıştı artık, anlıyordu. Demek eskimiş, çirkinleşmie.

bıkkınlık verecek kadar bayatlamıştı? Demek sevgi bağları gevşemişti?

Hep o kedi haliyle, dargın, babasının evinden getirdiği mindere gidip, âdeta kıvrıldı. Gaz lâmbasının san ışığı kirpiklerini yaş yaş parlatıyordu. Ne yapmalıydı? Kocasına kendini sevdirmesi, eskiden olduğu gibi, yalnız, kaldıkları zaman her fırsatta üzerine azgın boğa gibi atlamasını nasıl sağlamalıydı?

Kafasından gene Güllü geçti. Yarın ona açmalıydı. O, tecrübeli kadındı. Bilirdi herhalde. On senedir evli olduğu halde, kocasının nasıl atladığını, parçalayacakmış gibi canım nasıl tatlı tatlı acıttığını anlatmıştı. O da böyle istiyordu. Kocası hiç soğumasın, onu yalnız bulduğu her yerde, bulaşık yıkar, süpürge süpürürken saldırsın, işe filân fcoşverip kollarının arasına canavarca alsın, hattâ iç çamaşırlarını yırtıp parçalasın!

Işıltılı, hırçın bir bakış fırlattı : Masası başına geçmiş, kitaplarını karıştırıyordu gene. Ne vardı o kitaplarda sanki? Karısından daha mı kıymetliydi? Yoksa bir kandan çok daha fazla mı zevk veriyordu? Hınçla kalktı, kocasının elinden Tolstoy'un cildini kaptı, fırlattı : >

— Bırak şunu!

Gözleri vahşi vahşi parlıyordu. Yumruklarını beline dayamış, meydan okurcasına bakıyordu.

Genç adam anlamıştı. 'Anlamıştı ama, «Kadın» kaprisleriyle geçirecek vakti yoktu ki.

—Haklısın, dedi. Bütün otlar gibi haklısın ama, senin onlardan biri, yâni bir ot olmanı istemiyorum!

Genç kadının öfkesi uçtu.

— Ot mu? Ne otu?

İçini çekti. Bunu anlatmak ne kadar zordu. Otlara,, ağaçlara, öküzlere, köpeklere ot, ağaç, öküz, köpek olduklarını anlatmak!..

Bambaşka bir şey sordu :

— Mustafa Kemal Paşa hakkında ne biliyorsun? Genç kadın büsbütün şaşaladı.

— Hangi Mustafa Kemal Paşa?

— Mustafa Kemal Paşa kaç tane?

— Bir tane, biliyorum.

— O bildiğin Mustafa (Kemal Paşa hakkında neler iriliyorsun ?

Genç kadın tek mil bilgisini yokladı : Onu daha çok, Aliş'in kahve duvarlarındaki taş basma resimlerden, bir de merasimlerde Halkevinin önüne çıkarılan küçük «Heykel» inden tanıyordu.

Hayatında iki sefer gittiği «(Atatürk Parkı)» ndaki kocaman heykeli hatırladığı zamansa, Genç adam :

— Çok az şey biliyorsun, dedi. Meselâ, onun fasul-ya tarlasında kargaları beklediğinden haberin var mı?

Genç kadın yadırgadı. Koskoca Mustafa Kemal Paşa... Fasulyaları mı beklemişti? Niçin? Ne ihtiyacı vardı? O, bakla, yahut fasulyaları beklemek zorunda olanlardan mıydı?

— Sonra Askerî mektebe girdi. Bitirdi. Harbiye. Zabit oldu. Paşa oldu. Ama bir gün, memleket düşmanların işgaline uğrayınca, paşa üniformalarını padişahla suratına atıp, bizlerden, daha doğrusu halktan birisi, bir ot gibi işe başladı. Peşin yalnız o vardı. Sonra iki oldu, sonra üç, daha sonra da dört, beş, sekiz, on, yirmi, @tuz...

Genç kadın esnedi. Bütün bunlardan ona neydi. Vakit geceyarısını geçiyordu. Yatsalar, sıkı sıkı sarılıp yatsalar daha iyi olmaz mıydı? Mustafa Kemal Paşa'mn sırası mıydı? Mustafa Kemal Paşa, merasimlerde kalmalı, gece yansından sonra yatak odalanna işirip, genç evlilerin çenesini yormamalıydı.

Birden gene kafasından her şey silindi. Genç adam: «Bir gün benim de bir Mustafa Kemal Paşa olduğumu görsen...» demişti.

Yanlış anlayıp anlamadığını kontrol etmek için :

— Ne? dedi.

— Bir gün diyorum, benim de bir Mustafa Kemal Taşa olduğumu farzet!

Genç kadın ürktü :

— Töbe estağfurullah...

— Niçin?

Genç kadın şaşırılmıştı, adamakıllı şaşırılmıştı.

— Niçin töbe estağfurullah dedin? Canını dişine takarak :

— O, Mustafa Kemal Paşa! dedi.

— Senden, benden farkı ne?

— Bakla tarlasını beklenmiş, yer içer, elini ağamı da yıkarılmış. Tamam sn?

— Tamam.

— Tıpkı bizim gibi. Yâni benim gibi. Genç kadın patlıyacak kadar sıkılmıştı :

— Uüff..

— Niçin üf?

— O Mustafa Kemal Paşa!

Anlıyordu. Birşey olmadan önce kendini kabulea-dirmesi kaabil değildi. Bunu en yakınma, gece gündüklü kolları arasındaki kadına bile kabul ettiremeyecekti.

Ne zordu demek bu işler? Mustafa Kemal paşa, yahut ötekiler de bu sıkıntıyla karşılaşmışlar mıydı? Herhalde. Yoksa onların zamanındaki «Ot» lar daha mı aa-layışlıydı ?

Birden tepesi attı :

— Gün gelecek, sen, Mustafa Kemal Paşadan daha büyük bir insanın karısı olacaksın!

Genç kadın sıçradı.

— Benden ayrılacak mısın? Boşıyacak mısın beni?

— Yook..

— Beni boşamazsan.. Anlamıştı *:

— Çünkü kocan, yâni ben, Mustafa Kemal Paşadan daha büyük olacağım!

Güldü. Şaka yapıyordu. Yapsındı varsın. Somurtup oturacağına, şaka yapması daha iyiydi. Sarhoştı da üstelik...

Kalktı. Kocasının yanına geldi. Boynuna sarıldı :

— Çok mu içtin?

Genç adam, hâlâ ciddiye alınmayışa kızılıyordu.

— İçmesem de böyleyim ben! Geri çekildi :

— Değilsin.

— Böyleyim!

— Değilsin kocacığım. Ben seni bilmem mi? Hiç böyle hallerin yoktu. Bu gece başkasın. Ama zarar yok. Mustafa Kemal Paşa'dan da büyük olsan, ben gene severim seni!

Yataklan serip kocasını yatırmaktan başka çare yoktu. Oysa, konuşmak istiyordu onunla bu gece. Madem işinden koğulmuş yirmi dört doksan beşten de ol-

157

muştı, şu halde.. Kendisinin çalışması gerekmez miydi? Güllü, Aliş, karısı, uzak yakın akrabaları Boşnaklar bugün koşup koşup gelmiş, kocasının işten kovulmasına üzüldüklerini, bundan sonra ne yapacaklarını sormuşlardı. O kadar güzel, o kadar zengin talibi olduğu halde, bu adamın ne diye peşine takılıp süründüğünü sormuşlardı, insan hayata bir sefer gelirdi. Böyle olduğu halde, ne diye rahatı değil de, yokluğu istiyor, yoklukta ayak dire-yordu?

Hepsine, gereken cevabı vermiş, bir daha böyle şeyden söz açarlarsa evine gelmemelerini söylemiş, eşekten düşmüşe döndürmüştü. İsterse beş konağı, tarlası, hatta fabrikası olsun. Kocasının üstüne gül koklamıyacaktı. Karnındakinin babasını bırakıp yabancıya gitmiyecekti!

Yatağı alıp yere attı.

Genç adam döndü, baktı. Evet, iyi, bilhassa vefalı kadındı ama.. Ot olmaktan kurtulamadıktan sonra neye yarardı? «Mustafa Kemâl Paşadan da büyük olacağım!» dediği halde, aldırış etmemişti. Hatta, Mustafa Kemal

paşa'dan büyük olmayı bile anlamamış, «..... ben gene de seni severim!» demişti.

Yatağa sıkıntıyla girdi. İki kol, iki bacak, iki göğüs, saç gözler.. Ne çıkardı? Ot olmaktan kurtulmak bakımından en küçük kaabiliyet gösterememişti!

Karısına sırtım döndü.

Genç kadın alındı. Niçin, niçin dönmüştü sırtını? Evleneli ne olmuştu ki daha?

Sarstı :

— Dön bana! Genç adam ilk defa:

— Beni rahat bırak! dedi.

Rahat bırakmak mı? Rahatına o kadar düşkünse, ne diye evlenmişti? Madem evlenmişti, o halde boynuna düşeni yerine getirmeliydi.

Tekrar sarstı :

— Dön diyorum sana!

— Beni rahat bırak be!

— Rahatım o kadar seviyorsan..

Genç adam telâşla döndü. Yoksa karısı ı yanlış mı anlamıştı?

— E?

— Dünya evine girmiyeydin! 158

Bir an kafasında herşey silindi. Karısının başka, bambaşka kanılara varmasını, hatta düşünmek bile istemezdi. Sımsıkı kucakladı. Kemiklerini çatırdatarak sıktı, sıktı.. Genç kadın kocasının hep o, ilk günlerdeki adam olduğunu anlamıştı. Kemiklerini çatırdatıyor, canını yakıyordu ama, varsın yaksındı. Birden kuvvetle havaya kaldırılıp, sonra yere çalındığını hissetti. Öyle değişik, öyle telâşlı durumlara giriyordu ki.

İnledi :

— Ufff.. Canımı acıtıyorsun!

Cevap yerine leş gibi alkol kokulu bir homurtu, kulağının dibinde homurdandı. Cevap verecekti, olmadı. Ağzını açmasına vakit bırakmayan bambaşka bir değişmeyle gözlerini yumdu.

İsterse öldürsündü artık!

159

Gece karmakarışık bir rüya görmüştü : İAtatürk'ün şehre geldiği güra bindiği lâcivert kocaman otomobil gibi bir otomobildeydi. Yanında karısı. Alkış tutan iki sıra kalabalığın arasından ağır ağır geçmişlerdi. Sonra Alişlere gelmişler, şarap içmişlerdi. Genç kadın :

— Hayırdır işallah, dedi. Bol maaşlı bir iş bulacaksın herhalde! Sırtüstü yatıyordu. Yorgundu. Kalkmak istemiyordu canı. Akşama dâir bir şeyler hatırlıyordu ama, ciddiye alamıyordu. Bir ara Şaban'm tavan arasındaki odasına da gitmişlerdi galiba? Kimdi o «Şüpheli» tavır lariylft sâdece dinliyen adam? tsmi Rıza mıydı? Şarabın heyecanıyla amma da atıp tutmuşlardı! Bir sigara yaktı.

— Karı bel!

Aşağıya inmiş, altevde bir şeyler yapıyordu. Cevapladı :

— Hı?.

— Canımın ne istediğini bil bakalım!

Alteveden çıktı. Entarisinin kolları dirseklerine kadar çemirliydi:

— Kahve mi?

— Yaşsa be. Ulan bayağı zekisin ha!

— Zekiyim ama.. Para etmiyor kocacığım. Kahvemiz yok!

— Ne yapalım, dedi, sağlık olsun..

Sağlık mı olsun? Sağlık, canın istediğine kavuşmasile olurdu. Kocası kahve istemiş, yâni canı kahve çekmişti. Kocasının canımın çektiği şeyi nasıl olur. da bulmazdı? Bulacaktı, kaabil değil.

Çıplak ayaklarına nalınları geçirip evden fırladı. Ne Güllü, ne de bakkal. Bu sefer de Alişlerden alacaktı.

Berber Alisi kahve kapısında buldu. Her zamanki gibi, ustura biliyordu. Beyaz çerçeveli gözlüğünün üstünden baktı :

— Hayrola sabah sabah? 160

Niçin geldiğini hemen söyleyemedi. Ne zordu birisinden bir şey istemek!

— Sağlık, dedi. Geçerken uğradım da..

Birden dünü, dünkü konuşmalarını hatırladı: «..böyle meteliksiz adamın peşine ne diye düşünüyorsun? Bırak şunu, ayrıl!» gibi lâflar etmişlerdi. Bu lâfları edenlerin-arasında Aliş te vardı. Şimdi ayağına kadar gidip kahve istemekle onlara hak vermiş olmayacak mıydı?

— Nereye gidiyorsun?

Hiç hesapta olmadığı halde, attı :

— Bakkala.

— Ne yapacaksın?

Ok yaydan çıkmıştı bir sefer.

— Tereyağı alacağım! - Aliş şaştı :

— Tere yağı? Kocan iş bulmuş öyleyse? Sıkışmıştı, fena sıkışmıştı. Bir şeyler söylemlti', şu sıkışık durumdan kurtulmalıydı.

— Benim kocam Mustafa Kemal Paşa'dan daha büyük olacak! dedi.

Kahveci Aliş katıla katıla gülmeğe başladı. Genç kadın sinirlenmişti. Ne vardı gülecek ? Maymun mu oynatıyordu?

Aliş hâlâ durup durup gülüyor, ellerinin tersiyle gözlerinin yaşını siliyordu.

— Demek Mustafa Kemal Paşa'dan daha büyük olacak ?

— Olacak ya ne belledin?

— Reiscumhurdan daha büyük var mı kız? Farkında değildi. Değildi ama, kocası öyle dememiş miydi ?

— Yoksa Allah mı? Belki de Allahtan da büyük değil mi?

Hıstan her yanı titriyordu. Basıp gitmeli, bir daha da konuşmamalıydı bunlarla ama, gidemiyordu. Arkasından gülecek, alay edecek, önüne gelene yayacaktı.

Aliş nihayet duruldu.

— Çok şakacısın, dedi. Ne yapıyor o?

— Kim?

— Kocan. Göğsünü gere gere :

— Sabah kahvesini içiyor, dedi. Tereyağını götüre-eeğim. Kahvaaltısım yapıp, dışarı çıkacak!

Her zamandan başka, çok daha gururlu, Alişten ayrıldı.

Şimdi ne yapacaktı? Kocasını sabah kahvesinden mahrum mu edecekti?

Birden aklına bakkal geldi: Sahi.. Ne çıkardı? Gözlerinin içine yiyecek gibi bakıp, pek pek iç çekmekten öte ne gelebilirdi elinden? Hiç bir şey. Buna karışık kahveyi alır, kocasını memnun ederdi ya!

Adımlarını açtı.

Sabahçı işçiler dükkânı gene her zamanki gibi doldurmuşlardı. Bir kenarda durup sırasını bekliyecekti ki, gözüne birden Camgöz ilişti. İçinde tuhaf bir sar^uitü oldu. Korku değil, iğrenmekten gelen bir sarsıntı. Başını nefretle çevirdi. O yana bakmak istemiyordu. Tezgâhı başında kurşun kalemiyle hesap yapan bakkala yaklaştı. Bakal başını kaldırıp Genç kadını görünce, hesabı filân bıraktı, yanma geldi. Müşteriler ığıne homurdandılar. Bakkal oralı olmadı. Ne istediğini sordu.

Genç kadın kulak memelerine kadar kızarak etrafa suçlu suçlu bakındı. Bakındı ama, ne suçu vardı? Kimsenin sırasını almamıştı ki. Bakkal kendiliğinden iltimas geçmişti.

— Boşver onlara da ne istediğini şöyle! Sıkılarak :

— Kahve, dedi.

Bakkal lâhzada kahveyi tartıp kese kâadiyle getirdi.

— Başka?.

— Başka birşey istemem şimdilik..

Dükkândan çıktı. Hızlı adımlarla eve dönerken, peşinde ayak sesleri işitti, durdu: Camgözdü! Dükkânda geçirdiği sarsıntı için tekrar yalarken, Camgöz yanma dostça sokulmuştu :

— Bacı, dedi. Bana kızılıyorsun, beni görmek istemiyorsun biliyorum amma, ben gene de seninle konulmak için geldim..

Tepesi attı :

— Benimle konuşmak mı? Ne konuşacaksın?

— Kızma. Maksadım kötü değil. Kocan hakkında kulağıma bâzı şeyler çalındı da..

Sarsıntı filân geçmiş, safi kulak kesilmişti.

— Ne çalındı?

— Dün gece Moruğun meyhanesinde kafaları çekmişler odacı Şabanla. Bâzı gevezelikler etmişler de..

— Ne gibi?

— Benden duymuş olma, fabrikayı yakacaklarmış: Genç kadın geri sıçradı :

— Ne söylüyorsun? Kocam mı? Kocam mı yakacak-mış? Yalan!

Camgöz gayet soğukkanlıydı :

— Yalan mı, doğru mu bilmem, dedi. Şabanla kar-şibklî atıp tutmuşlar. Sonra meyhaneci moruk sivil polis çağırılmış. Onun önünde de savurmuşlar. Bu işin sonu bildiğin gibi değil. Ben kocanı severim. Bundan sonra da sana takılır, kötü şeyler düşünürsem Allah belâmı versin. İCorkma, Başm sıkılır, takılan filân olursa çekinme, söyle. Çünkü senin kocan, benim en iyi arkadaşımından da iyiymiş. Anamın ölümünde ondan başka hiç kimse gelip te başsağlığı dilemedi!

Genç kadın sordu :

— Fabrika yakmanın cezası büyük mü?

— Soruyor musun? Sallandırırverirler adamı!

— Nerden?

— Asarlar yâni!

İçi gitti. Geceyi hatırladı: Çok geç gelmişti, fitil gibi sarhoştı da. Demek «Moruğun meyhanesi»nde içmişti.

Evden Şaban'la birlikte çıktıkları da doğruydu.

Genç kalmış gibi, telâşla adımlarını açtı.

Kocasını giyinmiş, çıkmıya hazır buldu.

— Nereye gene?

Genç adam şöyle bir baktı :

— Nereye mi? Bir yere giderken sana haber ver-anek, yahut senden izin almak âdetim mi?

Değildi. Biliyordu ama, konuşacakları vardı onunla. Kapıyı kapayıp, arkasından sürgüledi. Genç adam hayretle bakıyordu.

— Ne var?

— Kahveni pişireyim de konuşacaklarım var seninle! Alteve girdi. İspirtoluğu yaktı, cezveyi oturtup çıktı.

— Ne konuşacaksın?

Aklı ispirotoluktaki cezvede :

— Fabrika yakacağın doğru mu?

Genç adamın kafasında «Moruğun meyhanesi» geçti.

İİS3,

— Hayır, dedi. Ondan vazgeçtim. İhtilâl yapmak istiyorum ama, şu anda ona da boşvermiş gibiyim!

— Fabrika yakanı ne yapüklanm biliyor musun?

— Biliyorum, asarlar!

Sapsarı kesildi. Demek biliyordu? Peki, deli miydi bu?

— Yaşamaktan bıktın mı?

— Yoo.

— Peki niçin sonu asılmak olan işlere burnunu sokuyorsun?

— Mustafa Kemal Paşadan daha büyük adam olduğumu ispat etmek içdn!

Elleri arkasında, karısını tetkik ediyordu: Kimden duymuştu? Ne çabuk yayılmıştı? Sordu. Genç kadın herşeyi (bir bir anlattı. Genç adamın kafasında birden «Şüpheli» canlanmıştı. Demek «Sivil» di? Bunu öğrenmek iyi olmuştu. Gerçi şu anda «İhtilâl» fikri erimişti ama, kafayı çekince tekrardan gelebilirdi.

— Korkma, dedi, Şaka benimki.. Hiçbir bok olacağı yok. Kendi kendimi avutmak. İnsan bazan kendini dev aynasında görmek ihtiyacını duyuyor da.. Kimden aldın bu havadisi?

Saklamıya lüzum görmedi:

— Camgöz'den!

Genç adamın kafasından «Tehdit mektupları» geçti. Sahi, heriften hesap sormayı unutmuştu. Anasının ölümünden çok zaman geçtiğine göre, artık yakasına yapışıp mektupları suratına çarpabilirdi. Hem galiba bu iş için de en uygun zamandı.

Tek kelime sormadı. Kahvesini çabuk çabuk içti. karısının öğütlerine tek karşılık vermedi, evden uslu uslu çıktı.

Camgözü fabrika karşısındaki işçi çayhanesinde buldu. Çay içiyordu. Genç adamı görünce büyük bir dostlukla koştı :

— Karına söylediklerimden haberin oldu mu? Sertçe :

— Oldu, dedi.

— Aslı yoktur tabî amma, o moruk çok pis heriftir. Kendine mukayyet ol kardeş. Böyle şeylerin şakası bile adamın başına iş açabilir. Seni severim. Anamın basma o hâl geldiği gün senden başka hiç kimse koşup başsağlı-

iği dilemedi. Senin de adam olduğunu anladım ama.. Genç adam :

— Ama? diye acı acı gülümsiyerek baktı.

— Geç anladım!

— Geç, yâni mektupları yazdıktan sonra değil mi? Camgözün kolları düştü. Yüzü kireç kesildi. Demek mektupları kendinin yazdığını anlamıştı? Elindeki mektupları polise verse, fabrika yakmak kadar büyük suç sayılmasa bile, gene de çeriyi boyliyabilirdi. Ellerine sarıldı :

— Bir cahilliktir ettim, affet beni kardeş. Ben senin itin, kulun, kölenim. Vur, öldür, amma affet beni! Bir cahilliktir oldu. Biliyorsun, dayımla aram açtı. Surda burda üç gün çalışsam beş gün geziyordum. İşsizdim. Evde çoluk çocuk vardı. Birkaç kuruş için başkalarının sözüne uydum. Bu seferlik başışla!

Genç adam, bu «Baskaları» nin kim olabileceğini kestirmekle beraber, gene de sordu :

— Kimin isözüne uydun?

— Boşver. Geldi geçti. Öğrenip te ne olacak? Başın belâya girecek. En iyisi fou böyle, aramızda kalsm, unutam..

— O, bu değil ya, işinden çıkarılmışsın. Asıl ona üzuldüm. Peki ne yapacaksın şimdi?

Genç adam omuzlarını kaldırdı :

— Hiç!

— Nasıl hiç?

— J^e yapacağımı, ne halt karıştıracağımı bilmiyorum ki..

Camgöz şöyle bir düşündü.

— Yahu, dedi, okumuş yazmış, bunca yıl kâtiplik yapmış bir insaasın. Dünya tou fabrikadan ibaret değil ya. Sümerbank fabrikasına git. Müdür çok baba adam diyorlar. Hâlini arzet. İş iste!

Genç adamın kafasından «Sümerbank Kombinesi» geçti. Yeni gelen müdürün gerçekten de baba adam olduğunu işitmişti. Denese miydi acaba?

— Bakalım, dedi.

— Bakalıma boşver, git, vaziyeti anlat. Bu zamanda işsiz gezilir mi?

Mektupları yakmaya karar vermişti. Suçunu itiraf

eden adamın çocuklaşveren yüzü, gözleri kafasından si-linmiyordu. En iyisi buydu: Mektupları yakmak, küllerini savurmak!

— Haydi eyvallah!

— Güle güle kardeş...

Demek isminin Rıza olduğunu söyleyen adam «Sivil» di? Vay anasını.. İlk adımda çelmeyi yemişti ha? Demek, şu «İhtilâl» işine gerçekten sarılıp işi ciddî tutacak olsa,, yanmıştı? Bu işin çok zor, çok büyük, öyle her önüne gelenin kıvınvereceği bir «Çocuk oyuncağı» olmadığını anlıyordu. Şabana gidip durumu anlatmalı, «Herifi» sinek etmenin yolunu bulmalıydı.

Şabanlara kıvrılan sokağın başında akşamki sivile rasladı : Üç kişiydiler Üçten biri Şaban, yanyana geliyorlardı. «Şüpheli» ortadaydı. Yanında, sarışın, uzun boylu,, geniş omuzlu biri.

Şaban koştı :

— Yeni bir arkadaş kazandık! Bak! İsmi Nihat. Bit da bizim, gibi işsiz. İşinden atmışlar, hemen anlaştık.

Haydi gidip kafaları çekelim de konuşalım diyor arkadaşlar..

Genç adam korkmuyor, ama pusuya düşmenin enayiliğine de yanaşmak istemiyordu.

— Şimdi çok acele işim var, dedi.

Şüpheli :

— Ne işiniz var? diye sordu. Hangi iş, mukaddes vazifemizden daha önemlidir? Genç adam 'bozmadı :

— Orası öyle, öyle ama..

— Şu, ayak altında ezilen otlardan biri gibijtonuşu-yorsunuj;!

— İstersek dâhi olalım, günümüzün beşte dördünde

«Ot» hıktan kurtulamayız zaten.. Sarışın adam lâfa karıştı :

— Arkadaşın çok ateşli olduğu belli!

Şüpheli gururla :

— Ben seni cevhersiz insanlarla tanıştırtır mıyım?
dedi.

Genç adam bıyıkaltından güldüğünü gizliyerek :

— Mersi! diye başını salladı. Akşam, saat yedide, dün geceki meyhanede buluşur konuşuruz. Oldu mu?
Bakıştılar. Ürkütmekte mâna yoktu. Gözleriyle anlaşmışlardı :

— İyi ya, dedi sarısın, öteki:

— Demek saat tam yedide?

— Yedide.

— O halde, bize müsaade.. El sıkışıp ayrıldılar.

Şaban dut yemiş bülbül gibi susuvermişti. İşin içinde-iri bityeniğini sezmişti. Hızlı adımlarla oradan ayrıldılar. Ana cadedye çıktıkları zaman kendilerini emniyette hissediyorlardı. Şaban telâşla sordu :

— Ne var?

Genç adam herşeyi bir çırpıda anlattı. Şaban korktu :

— Demek ilk adımda tökezledik?

— İlk adımda..

— Ne yapacağız?

— Hiç. Heriflere boşverip, gevezeliğe paydos diyeceğiz!

Ne olursa olsun, tatlı hayallerdi. Bütün gece, tava-narasmdaki parça parça yatağında sabaha kadar bu gururla dopdolu bir gece geçirmişti. «Ot» olmaktan kurtulmanın, yahut ta kurtulacağını sanmanın gururu. Göklerden yere düşmüşe benzemişti şimdi.

— İnsanın kendi kendine, kendi büyüklüğüne inanması ne güzel şey değil mi?

— Çok.

— Sana bir şey söyleyeyim mi?

— Söyle.

— Biz bize kaldık. Atalım mı birkaç bardak?

— Şarap mı?

— Şarap. Ancak o zaman kendimin büyüklüğüne inanabiliyorum !

Genç adam mırıldandı :

— Ben de amma, biliyorsun, mangır yok. —! Bende var!

Cadde üstündeki sokaklardan birinde, bardakla açık şarap satılan meyhanelerden birine daldılar. Daracık, loş, ekşi kokan pis bir meyhaneydi. Genç sahibi, akları kıpkırmızı gözleriyle karşıladı. Bu saatta da içmiye gelinir miydi ya?

Şaban :

— İki bardak doldur bize, dedi.

167

Adam küfür gibi uzaklaştı.

İlk, ikinci, üçüncü bardakardan sonra başları dönmi-ye, akşam ki kıvama doğru gitmiye başladılar. Herkes kendi kafasmdakilere dalmıştı. Şu «Sivil» dalgası araya girmese ne iyi olacaktı!

Şaban bir ara :

— Bu işi yalnız ikimiz yapamaz mıyız? diye sordu. Genç adam da aynı şeyi düşündüğü için «Neyi?» diye »ormadı.

— Galiba başka türlü olmayacak!

— Bu işin lâfıyla geçinmek hoş galiba. İnsan kendini sahiden şef sanıyor. Bunun başkalarına zararı da yok. Değil mi?

— Yok ama, «ot» luktan kurtulmuş olmayız ki.. Birden Camgözü, Camgözden Sümerbank fabrikasının baba müdürünü hatırladı.

— Ben kendime yeni bir iş buldum 'gaiiba, dedi.

— Ne işi?

Anlattı. Şaban da duymuştu adamın «Baba »lığını. Birlikte gitmek teklif inde bulundu. Adam sahiden babay-sa, her ikisine de iş verirdi. Ne iyi olurdu ya! Arada kafayı çeker, «Şeflik»ten konuşurlardı. Eğer maaşı dolı'unca olursa Aliş'in kızını da kaçırmak niyetindeydi Şaban.

— Ama, dedi, sevgilimin harikulade sihrinin bozulmaması için, kaçırmamalıyım. Kaçırsam bile, hiç ilişmeden fcabasının evine tekrardan yollamalıyım! Sebebini biliyorsun, anlatmıştım. Onun aşkıyla yanıp kül olmak, ama asla ulaşmamak ona!

Son bardaklarını da içip çıktıkları zaman saat on bire geliyordu. Kafalarına koydukları şu «Baba adam»ı gidip görmeliydiler. Genç adam da aynı kanıdaydı. Bu kafayla ne koparabilirlerse koparırlardı. Koparamazlarsa, bile, sonunda ölüm yoktu ya!

Yolu tuttular.

Sümerbank fabrikasının büyük demir kapısının kanatları boydan boya çekilmişti. Kapının önünde irili ufaklı işçiler, işsizler kalabalığı. Koca bıyıklı iki kapıcı sertçe dikiliyor, elindeki listeden isimlerini okuduğu işçilere izin veren kıravatlı, ufaktefek kâtipin iziniyle içeriye adam bırakıyorlardı.

Şaban : 168

— Bu şartlar dahilinde içeri girmemiz kaabil değil, dedi.

— Bana da öyle geliyor.

— Ama. girmemiz de lâzım!

— Lâzım elbette..

— Hem de sarhoşluğumuz geçmeden!

— Tamam..

— Bir çare.. Bir çare.. Bir çare düşünsene!

Gözleri sevinçle parladı :

— Dur, aklıma geldi. Saat kaç ?

Cadde boyunca koştu. Bir berber dükkânının camından içeri baktı. Duvarda asılı kocaman saat on biri beş geceyi gösteriyordu. Eliyle genç adamı çağırırdı

— Aklıma kıyak bir fikir geldi...

— Ne?

— Şimdi görürsün. Gel benimle! Cadde boyunca yanyana yürüdüler. Genç adam sabırsızlandı :

— Nereye gidiyoruz?

— Hiçbir gey sorma, gel!

Çarşı içinde durdular. Şaban, yanlarından geçmekte | olan faytona seslendi:

— Şist, baksana!

Arabacı, beygirlerinin dizginlerini kısarak arabayı | •durdurdu.

Genç adam hayretler içindeydi. Bindiler.

— Sümerbank fabrikasına çek! Araba hızla yürüdü.

Peki ama, ne oluyordu ? Bu meteliksiz zamanlarında ne lüzum vardı?

Şaban :

— Ya devlet başa, ya da kuzgun leşe, dedi. Öyle bir numara çevireceğim ki, aferin diyecekinsin!

— Ne yapmak istediğini niçin anlatmıyorsun?

— Vakit geçirmeğe lüzum yok Sen beni bozma, yeter!

Fabrika kapısı önünde araba şakırtıyla durdu. Başta kapıcılar, işsizler filân kenara çekildiler. Araba sanki çok önemli kişileri getirmişti, saygı değer kişileri.

indiler. Şaban arabacının parasını verdi. Çatık kaş]?-

n, kendinden emin adımlarıyla kapıcılara yürüdü. Elleri arkasındaydı. çok önemli biri gibi sordu :

— Burda mı müdür?

Kapıcılar, ufaktefek kıravatlı sanki tokat yemişler gibi, sarsıldılar. İlk tesir umulmiyacak kadar kuvvetli oknuştı.

—! Burdalar efendim!

— Haber verin, Umum müdürlükten geliyoruz. U-mum müdürün yeğeni dersenez kâfi. Haydi bekliyorum!

İki kapıcı, kâtip, füzgâra tutulmuş iskambil kâatları gibi telâşlandılar.

— Aman efendim, buyrun!

— Buyrun efendim, haber vermiye lüzum yok..

— Kerim, beylere yol göster!

Önde Şaban, girdiler. Kapıdaki telefonla gerekenlere haber verildiği için, fabrika müdürünün odasına giden yollardan rahatça geçilip götürüldüler.

Ak saçlarıyla son derece sevimli, iriyarı bir eski albay emeklisi olan müdür, o sıra fabrika mühendisleriyle «Pamuk mubayaası» üzerinde hararetle bir tartışmaya dalmıştı. Bıraktı. Hatta mühendislerle :

— Sonra görüşelim!

Diyerek, işlerinin ehli gençleri başından savdı.

Masasında heyecanla değilse bile, büyük bir merak içinde bekliyordu. Kimdi bu Umum müdürün yeğeni? Ne için geliyordu? Kerli ferli biri mi, yoksa herhangi bir işsiz, zibidi miydi? İkinci ihtimâl daha uygun geliyordu. Kimbilir hangi lise, yahut Orta okuldan pasaportunu almış, şimdi de Umum müdür dayının ;<Torpi»iyle kapılan-mıya çalışacaktı.

Doğrusu, yer yoktu. Bütün kadrolar doluydu. Değil Umum Müdür, Başvekil, hatta Cumhurbaşkanı.. Ürktü. Tepesindeki Atatürk'ün zarif portresine baktı.

Onun emri başının üstündeydi. Cumhur reisi olduğundan değil, onunla silâh arkadaşlığı ettiği, onu yakından tanıdığı, gerçekten sevdiği için. *

Az sonra kapı vuruldu Ne olursa olsun, ciddî bir yüzle karşılaşması lâzımdı. Gelenler ipten, kazıktan kurtulmuş haylâzlar he, bu büsbütün lâzımdı.

Sesine her zamandan daha kaim bir ton vererek :

— Geel! dedi.

Kapı saygıyla açıldı İlk karşılaşış, ikinci ihtimâli kuvvetlendirmişti. Kılık kıyafetlerine göre, mektep kaşağı haylazlar olmaları lâzımdı. Peki ama, mektep miydi burası? Yoksa darülaceze mi? Zaten bir sürü «Sığıntı»yı kayırmıştı. Bir de bunları göndermekte ne mâna vardı? Hep o kendini zorladığı azametle :

— Efendim? dedi.

Genç adam Şabana baktı, bakiştılar. Ok yaydan çıkmıştı. Gerisini getirmeleri lâzımdı. Adam belki de bu ataktan hoşlanır, birer iş verirdi.

Sözü Şaban aldı :

— Sayın generalim! Güretimizi mazur görürseniz... Genç adam tamamladı :

— Yaptığımız cüreti anlatalım peşin! Emekli Albay hiçbir şey anlamamıştı :

— Ne demek istiyorsunuz?

Anlattılar. Biri bırakıp öteki, öteki bırakıp beriki alıyordu. Genç adam çok heyecanlıydı. Alkol, teknil sıkılganlığını geriye itmiş, gerideki ataklığını, cesaretini öne çıkarmıştı. Hayatta muvaffak olmak için, hatta cüretkâr, zaman zaman sırnaşık, yüzüstü olmak gerekliliğine inanan yanı şahlanmıştı.

Eski Albay kızmadı. Tam tersi, uzun uzun güldü. Kıta hizmetinde gerek subay, gerek erlerinin atak, gözlerini budaktan sakınmaz kişiler olmalarını ister, böylele-rini çok severdi.

Genç adamları cesaretlerinden dolayı tebrik etti. Sonra da «Sebebi ziyaretleri»ni sordu.

Onu da kısaca anlattılar. Sabanın istediği gayet basitti. Onu yanma alacaktı. Ötekine gelince..

— Elinden ne iş gelir?

Genç adam, nişangâhsız atmanın söktüğü yeri bulmuştu.

— Her şey! dedi.

— Her şey mi? Nasıl her şey?

— Vallahi generalim, ayıp olmayacağını bilsem, kalkın yerinize oturayım derdim ama..

Müdür ciddileşti.

— Tahsilin ne?

Genç adam yutkundü. İşte şimdi baltayı taşa vurmuş, şapa oturmuştu. «Orta üçten belgeliyim!» dese, teknil palavralarının ipliği pazara çıkacak, adamın kafasında yarattığı «Değer»i bir darbeye yıkacaktı. Demese de ateşe

devam etse, «Pek âlâ. Lise diplomanı getir görelim!» cevabım alacak, getiremeyeceği için bir daha uğramaması gerekecekti.

Birden kafasında şimşek çaktı.

— Tahsilim hususi, dedi.

— Yâni ne demek istiyorsun ?

Ağızına geleni saydı döktü : Çok iyi yetişmesini isteyen babası Devlet okullarına yollamamış, kendisi okutmuştu. Bilhassa felsefe ve sosyoloji üzerinde durmuşlardı. Bu arada tabî kimya, matematik, geometri..

— Beni en çok Sen Simon ilgilendirir efendim. Çünkü o, hem Sosyalisttir, hem de kendisine bir din izafe eder. Bendenizin 'kanaatına göre, biz Müslümanlar, memleketimizin terakki ve taalisi için islâmî bir sosyalizmi kabul etmeliyiz. Yoksa meselâ, (Maddiyyum mezhhebinin izmihlali) isimli kitabı bilmem tetkik buyurdunuz mu?

Ak saçlı müdürün etli, kocaman eli «Kâfi der gibi havaya kalktı.

— San bizim fabrika için fazla âlimsin evlâdım, dedi. Genç adam bir an ayıhr gibi oldu.

— Anlamadım efendim..

— Baban kim senin?

Şimdi büsbütün şapa oturmuştu işte. Babasının kim ama, başka çare de yoktu. Söylemek zorundaydı. Ne kendisine, ne de anasına iftiraya hakkı yoktu. Zaten balta olduğunu doğru, dosdoğru nasıl söylerdi? Nasıl söylerdi taşa fena çarpmıştı. Yaradana sığınıp, anlattı.

Müdürün duru beyaz yüzünden kıpkırmızı bir dalga geçti peşin. Sonra morardı, daha sonra eski hâlini afdı.

— Şeni yanıma odacı alıyorum, dedi. (Genç adama döndü.) Sana gelince...

Genç adamım kalbi kötü kötü çarpıyordu. Babasına rağmen işe alınacak mıydı acaba?

— ... bana yarm bu vakit uğra olmaz mı?

Bir ümit, pırıl pırıl bir ümit, içinden rüzgâr gibi geçti. Yarın bu vakit demişti ha? Niçin? Niçin «İşime yaramazsın.» yahut «Babandan dolayı alamam!» dememişti de... Demek alınma ihtimâli vardı? Sonunda alınmayacak bile olsa, yarma kadar huzurla dolaşabilir, deliksiz uykusuna kavuşabilirdi ya!

Müdür zile basmıştı. İçeri giren gözlüklü memura Şabanı işaret etti:

m

— Delikanlıyı yanıma odacı alıyorum. Evrakını tekemmül ettirin!

Şaban, Genç adama baktı. Boğazlanmaya götürüldüğünü anlıyan bir oyunun acıklı hâli içindeydi. Kalleşlik etmişti sanki arkadaşına..

Gözlüklü memurun peşinden çıktı.

Genç adamsa, ne olursa olsun, uçuyordu. Yarın bu vakit işi olmayabilirdi. Ne zarar? Yarın bu vakte kadar Allah kerimdi. Yeni bir ümit kapısı açılmış, karısına yeni bir müjde imkânı belirmişti ya! Daha önemlisi, akşama,, akşamdan da sabaha kadar «iş bulma ihtimalinin huzuru» içinde geceyi rahat geçirecekti ya! Müdür, ak saçlı başını önündeki evraka indirmişti.

Ne bekliyordu?

Lâf olsun diye sordu :

— Yarm bu vakit geleyim değil mi efendim? Müdür zor işitilir, sıkıntılı bir sesle, bakmadan cevapladı :

— Evet.

Güneş devrilmek üzereydi. İşçi mahallesinin o saatta hayli kalabalık sokaklarından dalgın dalgın geçerken, tanıdıkların kendisine tuhaf tuhaf baktıklarını farketmiyor, pek te ümidi olmadığı halde, yarını düşünüyordu. Adamın çıkarkenki soğuk «Evet» i olmasa, çok daha sevinecek, evine böyle battal battal değil, pırıl pırıl bir neşe, bir zafer narası gibi girecekti.

Evine yaklaştıkça tanıdıkları artıyordu. O hâlâ tuhaf tuhaf bakıldığıнын farkında değildi. Fabrikayı yakmaktan söz açmıştı. Buysa mahalleye yayılmış, hiç te hoş karşılanmamıştı. Ne demektir bu? Ekmeklerini ellerinden mi almak istiyordu? Zaten kıt kanaat geçiniyorlardı. Böyle bir halt karıştıracak olursa, çoluk çocuklarıyla açlığa yuvarlanacaklardı. Onun için, kaabil değil, önliyeceklerdi. Genç adam yolu kapayan genişçe bir çirkef çukurunu bir sıçrayışta geçti. Ne olursa olsun, ferahlamıştı. Yarın bu vakte kadar Allah kerimdi. Sonra, adama kendini iyide satmıştı. Ne demişti? «Sen bizim fabrikaya göre fazla âlimsin!» mi? Böyle bir iddiası olmamakla beraber, gene de hoşuna gidiyordu âlim sanılış.

Evine yükünü adamakıllı almıştı: Aliş, karısı, kızları, Güllü, kocası, Beytullahlar, daha başkaları. Hımm!-i'f bir tartışma halindeydiler. Karısına dikkat etti, ağlamıştı :galiba...

Selâm verip girdi. Buz gibi karşılandı.

— Ne var? Ne oluyor? diye sormak zorunda kaldı. Peşin hiç kimseden tek karşılık çıkmadı. Sonra Aliş başladı :

— Biz bir şey duyduk, doğru mu?

Genç adam şüpheli şüpheli baktı. Gülüp söyliyene her aamanki Alisin bu ciddiliğine bir mâna veremedi.

— Ne duydunuz?

Hep birden cevapladılar :

— Fabrikayı yakacakmışsm!

Kadın, erkek, yaşlı, genç... Öfke içindeydiler. Gözlerinden kin akıyordu. «Evet, yakacağım!» dese, belki de sille, tokat, tekme yağmuru altında ezileceğini anlamış, fabrika insanların bakışlarından ürkmüştü. Bu bakışların böylesine kudretli oluşunu ilk defa görüyordu. Bir de galiba, geçen yıl, İtalyan mühendisin döğölmek, öldürölmek istendiği zaman görmüştü. Karısının babasında da görmüştü bu hıncı. Oğlunu almak için fabrikaya koştuğu sıra.

Güldü :

— Öyle saçma şey olur mu? Koskoca fabrika yakılır mı?

— Şabanla berabermişsiniz, çok hırslı konuşmuşsunuz, hatta yemin etmişsiniz!

Ciddileşti :

— Böyle bir şey yok diyorum size !

— Ateş olmıyan yerden duman tütmez!

— Ne demek istiyorsunuz? Aliş:

— Gayet basit, dedi. Size bunu yaptırmıyacağız!

— Ben buna karar verirsem nasıl mâni olursunuz? Hep bir ağızdan :

— O zaman görürsün, dediler.

Genç adam kısa kesti. İş sarpa sarabilirdi. En iyisi böyle bir şeyin olmadığına inandırmaktı. Dilinin döndüğü her seyl söyledi. Tatlı tatlı, inandırıcı şekilde.

İnandılar. Gözlerindeki vahşi pırlıltı söndü, dostluk, arkadaşlık, merhametten izler belirdi. Bu kadar milletin sebeplendiği bir iş yerini yakmak, hepsini sefalete atmak demektir. Bir kişinin yüzünden koskoca bir mahalle yok-

luğa sürüklenebilir miydi?

Yalnız kaldıkları zaman, Genç kadın kapıyı sıkıca örtüp kocasının yanına geldi, başladı hıçkırımıya.

— Nasıl geldiklerini, eve nasıl hınçla doluverdiklerini görsen aklın giderdi. Bütün avlu, tekmi mahalle kapıya dayandıydı. Sonra, gene de Allah razı olsun Aliş'ten, hepsini yatıştırdı, gönderdi de içim ferahladı. Vazgeç kocacığım, vazgeç böyle şeylerden. Ne diye içiyorsun sanki? Meyhanelerde içip saçmalamaktansa, iş arayan olmaz mı? Mustafa (Kemal olabilmenin zorluğunu gittikçe daha iyi anlıyordu. Ot mot.. İş, ekmekleriyle ilgili hâle gelince, her biri bir arslan kesiliyordu. Mustafa Kemâl olmak, onları birleştirip büyük bir yangın hâline getirmek, sonra da istenilen yana sevkedip, istediğin şeyi yakmak, yaka-bilmektir.

Üzerinde durmadı. Müjdeyi verdi :

— Bir iş buldum galiba.. Genç kadın heyecanlandı :

— Buldun mu? Nerde? Maaş kaç? Elimize sağlam ne geçecek?

Henüz iş oralarda değildi. Söz almış sayılabılırdi. Yarın bu va'kit kesin olarak öğrenecekti. Hele simdi yemeklerini yeyip, üstüne de kahvelerini içsinlerdi..

Genç kadının gözlerindeki sevinç pırıltısı söndü.

— Yemek mi? dedi. Ne yemeği? —! Yâni, yiyecek bir şey...

— Ekmekle kara zeytinden başka birşey yok! Omuz silkti:

— İyi ya, getir!

Genç kadın aşağı indi. Karnındaki de işi azıttıkça azıtıyordu. Dışarı çıkmak için bu ne acele, bu ne telâştı? Ne vardı sanki dışarda? Babasının işleri düzelmeden, elleine para geçmeden, borçlarını ödeyip kurtulmadan.

Kapı deli deli vuruldu: Şabandı. Koçağında birtakım paketler, bir şişe şarap.. Genç adamın başı yumruklan arasında, masasında dalgın dalgın oturuyordu.

Şaban gözüyle işaret ederek, kocasının niye sıkıldı ğını Genç kadından sordu.

Genç kadın omuz silkti:

— Bilmiyorum..

Merdiveni tavşan çevikliğiyle sıçrayıp yanına gitti.

— Şaban geldi!

Genç adam. uykudan uyanır gibi döndü. Sıkıntısının içinden çıkıp merdiven başına geldi.

— Ne onlar? Şaban :

— Şarap, partırma, yumurta filân. Oturup yiyelim.. Sonra da konuşuruz..

— İyi ya. Bilhassa şaraba sevindim!

— Niye, ne var?

— Kendimi kuvvetli hissetmek istiyorum! Genç kadın paketlerle alteve indi.

Genç adam sordu :

—• Senin iş oldu değil mi?

Şaban hâlâ mahcup durumdaydı. Arkadaşının işi olmadıktan, olmayacağını da bildikten sonra, neye yarardı kendi işinin olması?

— Seniş iş olmazsa ben de boşvereceğim!

— Deliliğe lüzum yok. Bari birimizden birimiz çalışalım birader!

— Doğru..

— Ben gittikten sonra müdürü tekrar gördün mü?

— Gördüm.

— Ne dedi benim için?

Ne dediğini açıklıyamadı. Babasından dolayı, «Tehlikeli. Merhabayı kessen fena olmaz ama, igene de sen bilirsin. Burada bir iş meselesine gelince, bir defa kadrolar; dolu. Sonra, kendisine de söyledim ya, bizim fabrika için fazla âlim. Burun buruna çalışılan iş yerlerinde böylele-rine tahammül edilmez. Dâimi bir huzursuzluk vesilesi olurlar. Hem etrafları, hem de kendileri için!» demişti. . Gene de :

— Seni pek beğenmiş, diye uydurdu. Sevindi:

— Beğenmiş ha?

— Çok.

—• İyi bir iş verirse.. Değil mi?

Şaban sıkılıyordu. Arkadaşını ne zamana kadar al-datmıya devam edecekti?

— İyi olur ama, gene de fazla ümit bağlama! Şüpheyile sordu :

— Niye?

— Muhasebe .servisi kadroları dolu da.

— İsterse bir iş yaratamaz mı? Bir sigara yaktı.

— Saat kaç? Yeediye geçiyor.. Bizi bekliyorlardir değil mi?

—! Kim? Ha, siviller mi?

— Yahu ne iş be! Demin şu öteberileri aln-ken bakkaldaki işçiler etrafımı bir sardılar, korktum bayağı!

— Niye?

Anlattı: Fabrikayı yakmak meselesinden. Doğru olup olmadığını sormuşlar.

— Ne dedin?

— Ne diyeceğim, yok böyle şeyin aslı dedim. Ama, attığım tokattan dolayı da tebrik ettiler. Bana kalırsa, bu tokat tarihîdir!

Genç adam güldü :

— Bana kalırsa da şu pastırmalı yumurtayla şarap daha tarihî!

— Şakayı bırak. Bana öyle geliyor ki, İsa yahut Muhammet'in doğuşu gibi, bu' tokat ta işçi mahallesinde yeni bir tarihin başlangıcı olacak. Tokattan önce, tokattan sonra..

— O, bu değil ya, herife amma kestim ha dğil mi? Ne dedi? Bu fabrikaya göre çok âlimsiniz mi dedi?

Odacı Şaban az kalsın: «Evet ama, o ukalâlık işini bozdu!» diyecekti kendini tuttu. Genç adam devam etti:

— Kafayı buldum mu, yabancıların yanında bile pervasızlaşıyorum. Bir cesaret, bir ataklık geliyor ki sorma!

Genç kadın sofraya beziyle yukarı çıktı. Bezi çabucak yere yaydı. Ekmeği dilimledi. Ufacık kulaklarının dipleri ter içindeydi. Yiyeceklerini hazırladıktan sonra Güllü'ye gitmeyi kuruyordu. Güllü'ye giderse, kocası evi yalnız bırakıp çıkmayı düşünmez, evde kalırlar, başları belaya girmezdi.

Aşağıda gazocağınm üzerinde sıcak sıcak tüten pastırmalı yumurta hepsinin iştahını şahlandırmıştı.

Genç adam şarap şişesini kaptı, bardaklara döktü.

Genç kadın onları pastırmalı yumurta ve şarapları-le başbaşa bırakıp çıkarken saat sekize çeyrek kalayı gösteriyordu.

Farkına bile varmadılar.

Kapıyı çekip çıktı. Avlu, aralık kalmış oda kapılarından dışarı vuran sarı ışıklarla alacakaranlıktı. Odalardan birinde, belki de bir bekâr, yahut çalışmak üzere gel-ttiış te gurbet koymuş herhangi biri eli kulağa atmış Ni-rip ağzı bir- uzun hava tutturmuştu. Genç kadın durdu. Türkü öyle yanıkıki, babasını, çok az hatırladığı halde 3lü annesini, sonra askerdeki abisini hatırladı. Avlunun ışık tutmuyan koyu karanlık duvar dibine çömeldi, başını avuçları içine aldı. Güllü filân silinmişti. Annesiyle abisi de silindi sonraları. Yalnız babası. Maho'nun anlattıklarını hatırladı: «Kızıma, damadıma söyle, ne yapıp yapsınlar beni oraya aldırınsınlar. Bu yaştan sonra ağır söze dayanamıyorum. Cehennem azabı içindeyim. Beni buradan kurtarsınlar!» İçini çekti.

Kocası şu Sümerbank fabrikasına girse.. Kendi de oraya baş vursa.. Kocası mı? Gene razı olmaz mıydı? Kızdı. Hem elinden iş gelmiyor, hem de bırakmıyordu. 3u kadar yıl çalışmıştı da ne olmuştu sanki? Kim takil-esiş, yahut Çok kişi takıldığı halde, kim elde edebilmişti ikeasmdan başka? Ne sanıyordu onu? Her önüne gelene peki diyecek mi sanıyordu?

Birden kendine geldi, düşüncelerinden sıyrıldı: Avlu kapısından kadınlı, erkekli, çoluklu çocuklu bir kalabalık girmişti. (Avluyu geçiyorlardı. Anlamıştı. Elciydi. Mevsim dolayısıyla, kütlü denilen tohumlu pamuk toplama işçilerini tarlaya götürmek için ev ev dolaşılıyor, işçilere avans dağıtıyordu. Kalktı. Peşlerinden birkaç adım attı, durdu. Niçin gidecekti? Elciden avans alıp, zamanı gelince de götüreceği tarlaya gitmek için mi? Hani ko-cası razı olsa, hiç te fena değildi. Annesinin sağlığında, yıllarca önceden biliyordu bu şî. O zaman çocuktuktu. Kendisi yedi yaşındaydı, abisi dokuz. Yugoslavya'dan yeni gelmişlerdi. Şimdi pek çoğu toprak olmuş kadınlı erkekli, genç ihtiyar, çoluk çocuk arabalarla götürülmüşlerdi. Göz alabildiğine tarlalar. Beyaz beyaz patlamış kozalakların tohumlu pamukların toplamışlardı. Çocuklar için önemli değildi. Oyun gibi gelmişti. Yoruldularını işi bırakıp ya bir hendeğin içine, ya da, varsa, bir ağacın gölgesine se-178

riliveriyorlar, yahut ta alacak denilen küçük çadırların altına çekiliyor, başlıyorlardı beştaş cnyamiya.

Yerlilerin çocuklarından «Tahta tahta tamaşır» diye bir oyun bellemişti. Nasıldı? Güldü. Ene mene dosi, dosi saklanbosi... gibi. Şöyleydi galiba: «Tahta tahta tamaşır - Anan baban kumaşır - Kumaşırın atları - Kişir kişir kişiyor - Neyin için kişiyor - Arpa için kişiyor - Arpayı »erden bulmalı - Arpacıdan almalı» Gerisini hatırlıyamadı.

Kızdı, amaaari, lanet kafa. Kafa değil tuz kabağı. Şimdi kürtlere varsam. Kocamdan habersiz, elciye adımı yazdırıp avans alsam. Bir kısmıyla borcumuzu öde-sem, bir kısmında da babama gönderip g'etirsem. Hatta babam için de avans alsam. Babama da yazsam. Acele gel desem. Gelse. Kocam duyunca ne der?»

Aklına Alisin karisiyle Güllü geldi: «Seni o kadar zenginler istedi. Varmadın, ille bu dedin. Bu da işte eli doğru dürüst ekmek tutmuyor. Bırak şunun yakasını. Peşinden ne sürükleniyorsun? İnsan dünyaya bir sefer gelir.!»

Hak verir gibi oldu. Tam zamanında karnındaki tekme yapıştırmasaydı, onlara hak vermiş gitmişti. Ama olmadı. Kız, babasından yana çıkmıştı.

«Kocamdan soğutamazlar beni. İşsiz, sıkıntıda bir erkek bırakılır mı? Babam okadar sıkıntı çekti de annem taraktı mı? Dedem çok zenginmiş. Annemi nazla, niyazla büyütmüş. Elini soğuktan sığa vurdurmamışlar. Öyle olduğu halde, kocası yokluğa düşünce nasıl fabrikada çalıştıydı? Ben de annem gibiyim. Kocam izin verse, tekrardan fabrikaya girer çalışırdım. Çalışırdım ama, niye izin vermiyor? Boşuna sıkıntı çekmiyor muyuz?»

Elcinin daha büyük bir kalabalıkla bir başka odaya girdiğini gördü. Güllü'ye gidip te ne yapacaktı? Hazır elci de gelmişti, Seyran'lara gidip avans alanları seyrederdi.

Fabrikada «Kırmacılık» yapan Battal'lara yürüdü.

Battal'm genç karısı Seyran, kendi akran, güzel bir kızdı. Fabrikada çalışıyordu hâlâ. Vaktiyle birlikte çalışmışlardı iplikâne. Çok yaman kızdı. Sonra Battalı sevmiş, kaçmıştı. Babası Dördüncü ordudan, aksi bir Kürt,

gayet iyi biliyordu. Ya kocasının kulağına gider de küplere binerse? Ya gene darırsa? Ya boşamiya kalkarsa? Parayı ı2;eri vermek geliyordu içinden ama, beş tane* kocaman komacan kıpkırmızı onluktu Geri verilir miydi hiç?

Elciyle peşindekiler kalkıp gittikleri halde, hâlâ huzursuzluk içinde, paraları avucunda sıkıyordu. Avuçları terlenmişti.

Seyran sondu :

— Ne düşünüyorsun kız?

— Hiç, dedi.

— Kocandan mı korkuyorsun? Boşver. Kötülüğüne almadın ya!

— Doğru.

— Beş tane kırmızı onluk bu. Gördü mü, götür geri ver diyemez. Derse bana getir, götürür veririm!

Bu sözler yüreğine serinlik verdi. Öyle ya, istemezse geri verirdi.

Gözü raftaki çalar saata ilişti: Sekiz buçuğu geçiyordu. Kalkıp Güllüye gitmek geçti içinden. Bir de ona danışsa hiç fena olmazdı.

Kalkmadan önce :

— Kocam kızarsa, parayı sana veririm, götürüşün,, dedi.

— Peki peki..

Avluya çıktı. Kapılarının önünde iki gölge. Durakladı. Kimdi, ne istiyorlardı acaba? Kocasını mı arıyorlardı yoksa, Belki. Belki kocasını arıyorlardı. İKımtalüv belki de bir iş için.

Çıplak ayaklarında nalın, koştu.

— Kimi arıyorsunuz?

Yüzlerini görmeğe çalıştı. Fark olunmuyordu. Yalnız, kıravatlı, efendiden kişiler olduklarını anlamıştı.

Kibarca, kocasının ismini söyleyerek, hangi odada oturduğunu sordular. Bu kadar kibar kişilerin kocasını arayışları hoşuna gitmişti.

— Burda, dedi. Ben hanımı olurum. Müsade edin: de haber vereyim!

Avucunda sıkı sıkı tuttuğu beş kırmızı onluğu âdeta unutmuştu. Kapıyı itip girdi. Şabanla şişeyi yarımlaş-lardı Genç adam kapıdakileri görünce, istemiyerek fırladı:

— Buyrun, buyursanız!

Girmek istemediler :

— Rahatsız etmiyelim.

— Rica ederim, buyrun!

İki sivil, son derece kibar, girdiler. Yukarı çıkıp, birer kenara iliştiler. Genç kadın ellerini sıktı, «Hoş geldiniz» dedi. Sonra kocasının sinirli bir işaretiyle, dışarı çıktı.

Genç adam karısına fena içerlemişti. Ne diye «Evde yok!» dememişti sanki? Başına belâ mı açmak istiyordu? Esmir sivil :

— Bizi saat yediden beri beklettiniz, dedi. Şaban somurtmuştu.

Genç adam anlamamış davrandı :

— Ne saat yedisi?

— Hani moruğun meyhanesinde buluşacaktık?

— Ne zaman kararlaştırmıştık?

— Tuhaf. Şaka mı yapıyorsunuz?

— Yook, içtim mi, ne söylediğimi, bilirim, ne de söyleneni anlarım. Hele söylediklerim... Saçmalarım!

Sarışın sivil :

— Çok şakacısınız, dedi.

Şaban işi kavramıştı. Bozmadı. O da arkadaşı gibi davranarak, hiçbir şeyi hatırlıyamadığını, verilmiş bir sözleri var da sözlerinde durmadılarsa affedilmelerini rica etti.

Siviller işi çakmışlardı.

— Bizi de tanıyamadınız o haide? Genç adam :

— Gözüm ısıyor ama. dedi.

Şabana döndüler. O da arkadaşım taklit etti:

— Benim de. Hiç yabancı değilsiniz ama, nerden tanışıyoruz bilmem..

İsminin Rıza olduğunu söyleyen sivil :

— Yazık, dedi. Biz de bizim gibileri kurtaracak bir kurtarıcı bulduk diye seviniyorduk!

Arkadaşına döndü :

— Ne dersin? Gidelim mi? Sarışın arkadaşı pişkin davrandı :

— Arkadaşlar şaka yapıyor herhalde. Yahut ta şarapça takviye edilmeleri lâzım. Ne dersiniz, surdan iki şişe alıp gelsek te devam etsek..

Genç adam :

— Kaabil değil, dedi. Dün ve evvelki geceleri hatırlamama imkân yok. Ne kadar içersem içeyim. Bir defa içip sarhoş olduktan sonra o gün adamakıllı zırvalarım. Üzerinden bir gün geçip te ayıldım mı, bir daha ne kadar içsem nafiye.

— Deminki hanım kimdi? Genç adamın kaşları çatıldı :

— Ne yapacaksınız?

— Hiç, sorduk.

- Karım!
- Yaa.. Allah bağışlasın. Demek içemiyeceksiniz ?
- Hayır.
- O halde.. Gidelim biz?
- Siz bilirsiniz.

Kalktılar. Genç adam yolcu edip, kapıyı arkalarından kapadı, tahta sürgüyü sürdü. Ne olursa olsun, kafaları hayli bulmuşlardı. Geriye kalan şarapları da içtiler.

Genç adam :

- İster misin yarın Emniyete çağırıp meseleyi eşelesinler?
- Şaban çekinerek :

- Çağırırlar mı dersin?
- Kimbilir? Belli olmaz.. Yeni işlerimize de mâni olurlar.

Şaban, arkadaşı hakkında daha fazla iki yüzlülük yapamayacağını anlamıştı.

- Sana göre hava hoş, dedi.

— Niye?

- Çünkü, nasıl olsa seni almıyacak müdür!

Genç adam bir an herşeyi anhyarak, sanki göklerden yere düştü.

- Hani böyle böyle diyordun?

- Bakma. Seni üzmemek içindi. Babandan dolayı seni alamıyacağımı, yarın gelmemeni söylememi tenbih et-misti. Ama, üzülme, nâdem sana iş vermîyecek, ben de çalışmıyacağım!

Genç adamın içinde, ümitsizlikle gelen mosmor sıkıntı gene başladı. Yanaklarındaki şarap kızılı siliniverdi. Şimdi ne yapacaktı? 184

Ertesi gün Şaban her zamandan daha erken geldi. Kocasını uyuyordu. Bütün geceyi uykusuz geçirdiğini biliyordu.

WSoramamıştı da. O adamlar kimdi? Niçin iletmişlerdi ? Kocasının canı onların yüzünden mi sıkılmıştı?

Şaban her şeyi bir çırpıda anlattı. Genç kadın işi anlamıştı. Ne çıkardı? Şehirde boyuna işleri bozuluyorsa, küftü toplamak üzere kıra, tarlalara giderlerdi. Hazır, paraları* vardı. Babasına yol parası gönderip getirtirdi. Bu suretle-üç kişi olurlardı. Elli liralık avansı yeyinceye kadar bir elli lira daha kazanırlar, kimbilir, belki de bir değil iki elli lira kazanabilirlerdi. Şaban :

- Ben de işe boşverdim, dedi. Genç kadın sebebini sordu.
- Arkadaşıma iş vermeyip bana vermeleri hoşuma gitmedi de..
- Peki, şu işi ne yaptın?

— Hangi işi?

— Sevgilini? Güldü.

— Yüzüstü bıraktım bacı..

— Peki ama, kız senin için halâ deli divane. Senin yüzünden bütün gün dayak yiyor. Acımıyor musun? Erkekliğe yakışır mı?

Şabanın bundan haberi yoktu.

- Ciddî mi söylüyorsun?

— Ciddî söylüyorum tabî!

— Demek benim yüzümden dayak yiyor?

— Yiyor ya. Seni her gün sorar benden. Selâmını söyleyeyim mi?

Şaban duymadı. Bir düşüncedir almıştı. Demek onun yüzünden dayak yıyordu? Öyle ya, erkekliğe sığmazdı. Bir çaresine bakmalıydı. Bakmalıydı ama, nasıl?

içini çekti.

- Benim ne yapmam lâzım şimdi bacı?

1R5

- Ne yapmam lâzım geldiğini benden mi soruyorsun? Ayıp ayıp.

Şaban şöyle bir düşündü. Sonra başını sertçe kaldırdı :

- Kaçırمام lâzım, değil mi?

— Bilmem, Ne evet derim, ne hayır. Çünkü... Şaban eşeledi :

— Çünkü?

— Sen de işsizsin Bir kızı kaçırmak kolay mı? Bize bak!

— Ne var sizde? Karımın senin gibi çıkacağını bilsem..

Genç kadın gururla gülümsedi :

— Niçin?

— Niçini var mı bacı? Senin gibi güzel bir kadın bu sıkıntıyı çeker mi? Görüyoruz. Başları bir parça sıkıştı mı, hemen koca değiştiriyorlar. Yahut ta, babaları anaları varsa, yallaaah, tüyüyorlar!

İçi içine sığmıyordu. Ne olurdu, ah ne olurdu kocası da şunun gibi, şu Şaban gibi konuşsa. Hiç olmazsa arasına!

Koynunda, memelerinin oluğuna yerleştirdiği beş onluğu hatırladı. Kocasını sıkıntısı içinde bırakıp gitmek şöyle dursun, ona en candan yardımcı olmak istiyordu ama, anlamıyordu ki.

— Kocam benim her şeyim, dedi. Onun yoluna ölüşüm. Ama. o..

şaban eşeledi :

— Söyle bacı söyle, korkma. Benden sır çıkılmaz. Bilirsin, seni de öz kardeşim gibi severim. Söyle!

Genç kadın rene de küçük bir tereddüt geçirdi. Sonra :

— Beni aşışmaya bırakmıyor, dedi. Benden şüpheleniyor. Ben namusumu onun için mi taşıyorum? Onunla tanışıp evleneli ne oldu daha? Ondan önce sen tanırısın beni fabrikadan. Peşime düşenlerin haddi hesabı mı vardı? Mektup yazanlar, iek aönderenler, kebab ısmar-hyanlar.. Birine baktım mı?

— Bırak bunları, malüm. Ne istiyorsun yâni şimdi?

— alışmak istiyorum! Ve coştu :

— alışmaya bırakmıyor beni. Yarı aç, yarı yok, 186

dört duvar arasında canım sıkılıyor. Dedikodudan nefret ediyorum. alışmak, kocama yardım etmek istiyorum. Kim bana lâf atabilir? Lâf atsalar bile ne çıkar? Kızlığımda atıtlar attılar da ne oldu? Hem ben arkadaşlarımı arıyorum, çok arıyorum onları. Balık sudan çıkınca yaşar mı?

şabanın kafasında kendi sevgilisi. Ne olurdu, ne olurdu kendininki de böyle olsa! alışmak istediğini suratına haykırsa, çalışsa. Hatta Genç adamı da kandırsa, hep birlikte fabrikada çalışsalar..

içini çekti :

— Ne düşünüyorum biliyor musun? Genç kadın merakla :

— Ne düşünüyorsun?

— Ben de benimkini kaırsam diyorum. O, babasına anasına boşverse. Bir başka mahallede iki odalı bir ev tutsak. Hep birlikte çalışsak. Yahut ta buradan gitsek, İzinire, İstanbula gitsek. Koca şehrin içinde kaybol-sak!

Genç kadının gözleri parladı :

— İstanbul çok büyük değil mi?

— Soruyor musun?

— Bizi nereden tanıyacaktı orada. Kim kime dum duma ha?

— Dum duma ki dum duma.

— İstanbullu işçiler gibi açık göz yok. Bir zamanlar hani gelmişlerdi de..

— 935 de değil mi?

— Yılını unuttum ama, öyle herhalde. Onlar geldikten sonra gözümüz bir açıldıydı ki..

— Biliyorum. Ben o zaman Dokumalarda alışıyordum. Onu bunu bırak. İstanbula atlayıp gitmeliyiz.

Dördümüz, vermeliyiz sırsırta, çalışmalıyız!

— Para? Yol parası, orada yerleşecek, ev tutacak, iş buluncaya kadar geçinecek para?

şabanın kaşları çatıldı, açıldı. Para olsa, bir dakika durmalarına sebep yoktu.

Gene kadına dikkatle baktı.

— Ne yapıp yapıp paranın yolunu bulmalıyız! dedi.

— Nasıl?

Genç kadının bakışında, soruşunda rahatlık ardı. Ne yapacağın bilen, karşısındakine bunu anlatmak için

şen uygun ânı bekleyen, kendinden emin 'bir rahatlık. şaban ;

— Keşke bulduğum işe boşvermeseydim, dedi.

— Odacılık mı?

— Öyle ya.

— Odacılıktan alacağın para ancak boğazına yeter. 'Öyle bir iş olmalı ki, dördümüz de çalışmalıyız.

Dördü-,müzün kazancı bir araya gelmeli, bir tencerede pişirip bir

tencereden yemeliyiz. Böyle olursa kazancımızın yarısını biriktirebiliriz!

şabanın aklına yatmış, heyecanlanmıştı.

— Peki, böyle bir iş.. Biliyor musun?

Genç kadının içinden tatlı bir huzursuzluk geçti. Eğildi, kapıdan içeriye baktı. Kocası halâ uyuyordu. Söylese miydi acaba? Kütlü toplamaktan söz açsa mıydı? Beş tane elliliği çıkarsa mıydı?

Ne olursa olsun, açmalıydı.

— Meselâ, dedi. Kütlü toplamaya gidebiliriz! şaban hiç şaşmadı. Olmayacak ne vardı? Her mev-

aim kamyonlar dolusu giden aileler biliyordu. Tencereleri, sahanları, ulları çuvaları, çamaşır leğenleri, kazanıany-la tarlalara göç eden aileler! Ev halkı, yediden yetmişe kadar çalışır, dönüşte koyunlarında kışlık erzak paraları bulunurdu.

— Vallahi iyi fikir, dedi. Peki ama..

— Pekisine karışma. Sen yalnız benimkini razı et, üstyanı kolay!

— Nasıl kolay?

— Nasılına karışma. Bizim Seyranlar da gidecek. Elciyi görür, sizin için de avans isterim, verir. (Dayanamadı) Bak!

(Koynunda, memelerinin arasında ısınmış beş kırmızı onluğu çıkarıp, gösterdi. Şaban heyecanla sordu : —
! Elciden mi aldın?

— Tabî ya. Şaban gene coştı :

— Sen, sen bacı.. Sen Allah gibi kadınsın şerefsizim!

— Töbe de..

— Boşver töbeye. Ben şimdi ne yapayım? Hayır ben değil, Sen ne yapacaksın biliyor musun? Bizim sev-
188

giliyi görecen, ağzından girip burnundan çıkacan, bu işe razı edecen!

— O, dünden razı. Şaban diyor bir daha demiyor. Kız, sana büyülenmiş. Sen ne dersen peki der o!

— Kaç yaşında?

— Bilmem ama, on dört var..

Küçük sayılırdı. Babası istemezse, kanun elinden, alabilir, almakla da kalmaz, içeri atabilirlerdi. İAma sanmıyordu. Aliş işi uzatacak «Ham»lardan değildi.

— Adaaam sen de, dedi.

— Ne var?

— Aliş pişkin adamdır, ham değil.. Kızını kaçırdım diye beni hapse attırmaz!

— Yok canım.

— Sen şimdi ne yap biliyor musun? Kızı gör. Vaziyeti anlat. Böyle böyle de. Hazır olsun. Sonra da gör elciyi, avansı al. Yazıya giderken kıza haydi diyelim, basıp gidelim.. Oldu mu?

Genç kadın tereddüt içindeydi : Kocasını gene aksile-nir de, «Hayır. Yazıya yabana gidemem 'ben. Hem bana, danışmadan niçin avans aldın? Götür geri ver!» derse?

— Bana bak, dedi.

— Emret!

— Kütlü toplama işinden benimkinin haberi yok» Avanstan da. Sen şimdi git. Onu kahvede bekle. Gelip aradığını, onu kahvede beklediğini söylüyeyim. Gelsin. Konuşun. Onu bu işe kandır olmaz mı?

— Olur.

— Avans aldığımı filân en sonra söylersin.

— Peki.

— Ben de senin işini yaparım.

— Peki peki.. Avludan çıktı gitti.

Genç kadın odasının kapısı önünde dikiliyordu. Şu beş onluk, kıpkırmızı, gıcır, gıcır, kına renkli beş onluk kendilerine kalırsa, birini babasına, yollardı. Babası ijel-meliydi ki, borçlarını çabuk ödesinler. Kalırdı dört onluk. Bu dört onluktan birinin yarısını da abisine yollardı'. Parayı alınca kimbilir nasıl sevinir, belki de ağlardı fika-ra. Elbette sevindirmek isterdi zavallıyı. Geçen yıla kadar babasının evini omuzlannda taşıyan oydu. Yıllar yılı,

(I W

kazancını eve vermiş, kendisi için tek kuruş ayırmamıştı. Böyle bir âbiyi düşünmeyip te kimi düşünecekti?

Paralan usullacık çıkardı.

Yahut, beş lira değil de iki buçuk lira mı göndersey-di acaba? Asker adamın neye ihtiyacı olurdu ki? Üstünü başını Devlet temin ediyordu. Yiyeceğim, içeceğini de. Bir sigara parası. Onu da veriyorlardı. Elindle bir miktar harçlık bulunması içinse, iki buçuk lira yeterdi.

«...evet evet, diye geçirdi. İki buçuk lira yeter. Babama yollıyacağım. Yazıya çıkıncaya kadar da boğazımıza yetecek. Sonra, bakkala, kasaba, manava da vermek lâzım!»

Paraları katladı, tekrardan koynuna soktu. —! Kanı!

Kocasının sesi. Suç üstünde yakalanmış gibi, kıpkırmızı kesildi.

—! Buyur! • Genç adam farkına vardı :

— Ne o? Niye kızardın?

Şaşaladd. Bu adamın da gözünden hiçbir şey kaçmıyordu.

— Kızardım mı? Bilmem., dedi. Kahve içecek misin? Karısının al al yanakları, içindeki mosmor sıkıntıyı silivermişti. Kaç vakittir unuttuğu bir heyecanla :

— 'Kapıyı kapa da gel, dedi. Genç kadın halâ kendinde değil :

— Ne olacak?

— Ne mi olacak? Kapa-kapıyı da gel be!

Emre uydu. Kapıyı kapayıp tahta sürgüsünü sürdü. Merdiveni ağır ağır çıktı. Kocasının yatağı yanına oturdu. Mahzun bir hâli vardı. Genç adamın bu da gözünden kaçmadı. Karısını okşarken, canının niçin sıkın olabileceğini kestirmeye çalışıyordu.

— Pek düşüncelisin, dedi. İri gözleriyle baktı :

— Ben mi?

— Sen.

— Bilmem?

Elini entarinin göğsünden içeri tam sokmuştu, genç kadın irkilerek kaçınmak istedi ama, Genç adamın eli onlukların küçük tomarına dokunmuştu. İşin rengi hemen değişti.

190

— Nedir onlar?

Kocasının bileğini sımsıkı tutmuştu :

— Hiç.

— Nasıl hiç?

— Hiç işte..

— Para mı? Nerdeyse ağlıyacaktı.

Genç adam korkunç bir şüpheyle saldırdı, memelerin olduğundan beş onluğun ılık tomarını çekip çıkardı:

— Ne bunlar?

Genç kadın mahvolmuşcasma kocasının boynuna sarıldı, hıçkırımıya başladı. Kesik kesik hıçkmyordu. Başını adamın göğsüne yaslamıştı. Adamsa hep o korkunç şüphe içinde, cevap bekliyordu.

— Nedir bunlar? Nerden, kimden aldın? Söyle! Kimden aldın bu elli lirayı? Bu kadar para sende ne geziyor? Cevap versene be!

Cevap verecek halde değildi. Hıçkırıklar içinde, sarsılıyordu.

Genç adam şiddetle itti.

Genç kadın yere düştü. Odanın çıplak tahtalarına kapandı bu sefer. Nasıl, nasıl izah ediverecekti ? Ya dinlemezse? Ya inanmazsa? Yahut ta «Bana danışmadan niçin kendi kendine hareket ettin?» derse?

Kolundan tutup şiddetle ısarsıldı :

— Kimden aldın diyorum, cevap ver!

Cevap alamıyordu. Niçin? Aklına gelen giib miydi yoksa? Yoksa birilerinden mi almıştı? Yâni boynuz mu takdirmişti ?

Çıldıracaktı. Ağzından kaçiverdi :

— Demek, dedi. O işlere de başladın artık?

Genç kadın ıslak kirpikleri, yaş yaş gözleriyle yerinden fırladı. Kocasının karşısına dikildi. Elleri arkasında, meydan okurcasına sordu :

— Hangi işlere? Göz kırptı :

— O işlere işte..

Genç kadın boğulurcasına :

— Orospuluk mu? diye bağırdı. Orospuluktan mı kazandığımı sanıyorsun?

— Başka nereden alabilirsin?

Ağlamıyordu. Onu, o, dünyada belki de herşeyden Çok sevdiği anamı hiç acımadan öldürebilirdi. Ağır ağır anlattı. Her şeyi anlattı.

Sonra:

— Benim için böyle şeyi nasıl düşünebildin? dedi. Genç adam bir sigara yaktı karısına arkasını döndü.

Düşünebilmişti işte. En zayıf zamanıydı. Karısını henüz yeni tanıyordu. Kızlık hayatının dürüst geçmiş olması, önemli değildi.

Yeni bir ders vermek istedi.

— O parayı götür, aldığın adama geri ver! Kalktı elbisesini acele acele giyinmeğe başladı. Genç kadın küçük bir tereddütten sonra hınçla :

— Peki, dedi.

Kocası giyinip evden çıkıncaya kadar oturduğu yerden kımıldamadı. Elinde beş tane onluk, öylece oturuyordu. Verecekti. Seyrana götürüp verecek, kocasının şüphelerinden* ;söz açacaktı. Kocası kapıyı sertçe çekip çıktıktan sonra, elindeki onluklara baktı. Ne tatlı, ne de sevimli şeylerdi!

Paraları yanyana dizdi. Karşılıklarına bağdaş kurdu. >

— Sizi nasıl geri verebilirim, nasıl? dİ3'e uğundu. Sizinle babamı getirtecektim. Abime, zavallı âbime harçlık yollıyacaktım. Borçlarımızı ödeyecektik, İstanbul'a gitmek için para biriktirecektik. Ne yapayım ben şimdi?

Gözlerinden süzülen iki damla yaş kınalı onluklara düştü. Ellerini yüzüne kapamış, omuzları sarsıla sarsıla ağlıyordu. Sonra âni bir kararla ellerini yüzünden çekti. Paraları topladı. Merdiveni hızla inip, odadan çıktı.

Sonbaharın yorgun güneşi avluyu kaplamıştı. İrili ufaklı, gençli ihtiyarlı avlu halkı her günkü işlerine koyulmuştu. Bir kenardaki paslı tulumba gıcırtilı sesiyle boyuna işliyor, kadınlar sıra beklerlerken konuşuyorlardı.

Genç kadm takunyalarıyla avluyu hızla geçip Seyranlara geldi. Kapıyı itti. Sürmeli gözleriyle taze Seyran* buyur ettiyse de, çıkmadı.

— Bir az gielsene!

Seyran merdiveni bir solukta indi.

— Hoyrala?

Genç kadim yeniden ağıt tutmuştu. Sarsılarak :

— Kocam avansa kızdı. Al. Elciye geri ver! 192

Dedi, avucundaki kınalı onlukları uzattı.

Seyran şaşalamıştı. Paralan aldı. Geldiği gibi hızlı hızlı odasına dönen arkadaşı gözden kayboluncaya kadar arkasından baktı.

Genç kadın sırtından büyük bir yükü atmıştı. Canı hiçbir iş tutmak istemiyordu. Pencerenin beyaz perdesini kaldırıp, önüne yanladı. Daracık sokağa güneş vurmuştu. Yahnayakh, etekleri şakıldaklı çocukları seyretmiye başladı: Bir kedi ölüsünün kuyruğuna ip takmış sürütüyorlardı. Neşeli, yaygaracı bir kalabalık halinde sokaktan çıktılar.

Genç kadın :

«Şabanı söylemeyi unuttum, diye pencereden doğruldu. Bulabilecek mi acaba?»

Bulmuştu. Yanında da Hasan Hüseyin. Cam gözünün çapağını beyaz mendiliyle siliyordu, Çoktandır görmiyeli unutmuştu. Karısı için: «Sana göre kız mı yoktu?» dediği gündenberi hiç görmemişti. Darıldıklarını, arkadaşlıklarının sona erdiğini sanıyordu.

— Hayrola? dedi.

Hasan Hüseyin gözünü yerine taakrken :

— Hayır, diye mırıldandı.

Şabanla bakışan Genç adam, gözüyle «Ne var?» demek isteyen bir işaret yaptı. Şaban :

— Seni umumî kaptan çağınıyormuş, dedi.

— Umumî kaptan mı? Hayrola?

Hasan Hüseyin, hep o ağırbaşlı haliyle tân tân anlattı:

Lik maçları yaklaşıyormuş, Kulüp idare heyeti toplanmış, Bu yıl şampiyonluğu alabilmek için ne türlü hareket edilmesi gerektiği görülmüş. Birtakım kararlar alınmış. Bu arada, eski oyuncular hatırlanmış. Gazi'yi kendisi de akla gelmiş. Bilhassa kendisi üzerinde durul-pıuş. Şaban'dan öğrendiğine göre, işine de son verildiği için, tam fırsatmış. Hemen gidip görmeliymiş..

Genç adam, her zamandan çok daha moraran sıkıntısından kurtulur gibi oldu bir an. Hiç te fena değildi ama, iş? iş meselesi ne olacaktı?

Hasan Hüseyin ;

I

— Onu düşünme, diye mırıldandı.

— Nasıl düşünmem yahu? işsizim!

— Onu düşünme dedim ya!

Kendinden emin bir hâli vardı. Genç adam ısrar edince, anlattı: Parti müfettişi kulübe fahrî başkan seçilmiş! Genç adam Parti müfettişini birkaç sefer görmüştü. Çarktan yeni çıkmış gibi pırl pırlıdı. Kara kaş, kara gözleri, ısıhattan çathyacak gibi kıpkırmızı yüzü, kolalı yakası, başı topuzlu zarif bastonuyla bir ingiliz asili kadar şıktı.

— Artık iş hususunda şüphen kalmadı değil mi?

İçini çekti. Kafasından Sümerbank müdürü geçmişti. Kimbilir, belli olmazdı ki, Babasından dolayı belki de gene hava alırdı. Ama gene de zayıf ihtimâldi. Sümerbank: müdüründen işi gidip kendisi istemişti. Buysa, çok daha önemli bir durumdu, aranıyordu!

Kalktılar. Şaban gelmedi. Hasan Hüseyin kendinden emin adımlarla çayhaneden çıktı. Fabrika önünde duran boş faytona -girdi. Genç adam da girdi. Fayton yürüdü.

Hasan Hüseyindeki «Önemli» hâle hiçbir mâna ve-remiyen Genç adam, nihayet sordu :

—' Bütün bunlardan hiçbir şey anlamıyorum. Yoksa sen de idare heyetinde misin?

Hasan Hüseyin gülmüyordu.

— Elbette, dedi.

— Ne iş yapıyorsun?

— idare müdürü yardımcısıyım!

— Yâni ayakkabılar, formalarla filân mı uğraşıyorsun?

— Ben uğraşmıyorum. Adamlarım var. Emrediyorum, emrimi yerine getiriyorlar!

Genç adam, «Vay anasını, diye düşündü. Biz görmiyeli Hasan Hüseyin amma da önem kazanmış!»

Kafasından yıllarca öncenin zavallı Hasan Hüseyini geçti: Yamalı ceketi, yanları patlak postalları, lâciverdi ağarmış kasketiyle Orta ticarete gidip gelen, muhasebeci olup bol bol pirzola yiyeceği günleri hayalliyen Hasan Hüseyin! Ya bir gün, lokantada? Kompostoları pantolonun cebine nasıl doldurmuştu? Yemek paralarını herkes kendisi verecek denilince nasıl zavallılaştı.

— Fabrikadan niçin ayrıldın? diye sordu.

Genç adam yerini mağrur bir hayvanın aldığı eski iyi kalpli arkadaşına dâir hayallerden sıyrıp, bir az da heye--canla anlattı. «Baba dostu»ndan röz açttı. Karşılığında hiç olmazsa «En doğru hareketi yapmışsın, aşkolsun..» filân bekliyordu ki, Hasan Hüseyin cam gözünü yuvasından tekrar çıkarıp beyaz mendiliyle usul usul silerken:

— Aptallık etmişsin, dedi. Genç adam şaşırıldı :

- Nasıl yâni?
- Nasılı var mı? Adam sana tam da bir baba dostu gibi teklifte bulunmuş. Sen tutmuş reddetmişsin!
- Kabaca ha?
- Elbette. Kaçırılır fırsat mı o 'be'? Çok değil, beş - altı ayda sen de müstakil bir işyeri sahibi olur keyfine bakardın!

— Ben senin yerinde olsaydım, mesele gayet basitti, iki sene dişimi sıkar, hiç değilse elli altmış (binin yolunu bulur, sonra da hemen komisyonculuğa başlar, yahut ta faize para verirdim!

Genç adam :

- Peki, ahlâk, namus, fazilet, Allah? dedi. Hasan Hüseyin bir sigara yaktıktan, kibrit çöpünü -de bir fiskeyle fiyakalı bir şekilde fırlattıktan sonra, güldü:
- Bütün bunlar karın doyurur mu sanıyorsun?
- Belki de doyurmaz ama..
- Kendi vicdanına karşı olan sorumluluğun ha?
- Tabî.
- Tıpkı baban gibi, kalın kafalının birisin sen de. Hani hatırlar mısın? Babaannen sana, adam olursan sokaktaki köpekler de adam olur demişti.. Hatırladın mı?
- Hatırladım.
- Ben de tekrarlıyayım: Sen adam olursan, gerçekten de, sokaktaki köpekler de adam olur!
- O türlü adam olmayı hiçbir zaman istemiyeee-ğim!
- Yâni, düşen fırsatları sistemli şekilde reddedeceksin ha?
- Öyle.
- Senin aklından zorun var mı?
- Sanmıyorum. Ama bir şey sormama izin ver: Mustafa Kemal paşa hakkındaki fikrin ne?

Hasan Hüseyin şaşaladı:

- Ne demek istiyorsun?
- İnsan olarak yâni?
- Büyük adam.
- Vahdettin'in teklif ettikleri herhalde, baba dostumun bana teklif ettiği yanında çok farklıydı, çok ta. namuskâraneydi değil mi?
- Hasan Hüseyinin yüzünden sıkıntının mosmor gölgesi geçti.
- Devam et.
- Niçin kabul edip mücadelesini yarıda bırakmadı»
- Oooo.. Sen desene..
- Kendimi onunla ölçmesem bile, insan olarak, ahlâk bakımından..

Hasan Hüseyin boğulur gibi :

- Mustafa Kemal paşa da benim gibi Orta ticarete okusaydı.
- Ne olurdu?
- Ticaret kafasıyla işleri muhakeme eder...
- Millî mücadeleyi tasfiye edip ticarethane mü açardı?
- Kızdı. Camgözü çapaklanmadığı halde, gene de çıkarıp sildi. Yerine takarken homurdandı :
- Mustafa Kemal Paşadan başka herkes öyle yapardı, evet. Sen de kimsin? Ortada, yeni bir Mustafa Kemal Paşa için sebep yok. Altıtarafı beş kuruşluk bir kitap....
- Parçasıyım, doğru ama, haysiyetim var, namusum var, şerefim var. Bilhassa, vicdanım var!
- Bütün bunlarla bankaya git bakalım. Beş kuruş alabiliyor musun?

Kulüp binasına gelinceye kadar konuşmadılar.

Umumî kaptan iyi karşıladı. Güler yüzle. Bu kadar zamandır niçin kulübü arayıp sormadığını sordu. Lik maçları yaklaşıyordu. Yenilerde pek iş yoktu. İdare heyeti toplanmış, eskiler içinde en işe yarıyacıkların bulunup antrenmanlara devamlarının sağlanmasına karar vermişti. Ne diyordu ? Bu şerefli davete elbette, hayır, diyemezdi 196

Genç adamın içinde işsizliğin mosmor sakıntısı. Hasan Hüseyin :

- Fabrikadan da ayrılmış, dedi. Umumî kaptan sevindi :
- Oh oh oh.. Bak buna sevindim işte! Bundan böyle haftada iki, hatta üç gün gelebilirsin antrenmana değil mi ?

Genç adam Hasan Hüseyin'e baktı. İşi anlıyan Hasan Hüseyin :

- Bir iş bulunursa, dedi. İşin vaziyetine göre.. Umumî kaptan bayağı sinirlendi :
- Bıktım şu futbolcuların üstü kapalı profesyonelliklerinden! Evlâdım spor spor için yapılmalı, menfaat için değil. Sahalarda toplanan alkış, hakikî sporcunun gıdası olmalı! Sporcu para için değil, yükselmek, daha, daha yükselmek için çalışır, didinir, hem kendi yükselir, hem de memleketini yükseltir!

Hasan Hüseyin elini tutmuş sıkıyor, Umumî kaptanın söylediklerine karşılık vermemesini sağlamıya çalınıyordu.

Umumî kaptan nutkunu bitirince :

— Mamafi, dedi, senin için Parti müfettişi nezdinde teşebbüste bulunmak isterim. Oldu mu?

Genç adam başını salladı :

— Oldu.

Gün kararlaştırıp ayrıldılar.

Kulüpten çıktığı zaman, umumî kaptana karşılık vermemenin alçaltıcı ağırlığı altındaydı. Ama da atıp tutmuştu herif ha! Cebinde meteliği, evinde yağı, bulguru, tuzu, ekmeği yoktu, ev kirasını bile veremiyordu da, sahalarda şanlar şerefler kazanması isteniyordu! Bu adamlar insanların gerçek hayatlarından ne kadar uzaktılar! Herkes gibi yaşamıyorlardı herhalde. Tuza, yağa, bulgura,, ihtiyaçları, yoktu!

İşçi mahallesinin yolunu tuttu.

Şaban halâ çayhanedeydi. Heyecanla sordu. Genç adam kısaca anlattı: İki gün sonra kulübe tekrar uğn-yacak, bir iş hususunda Parti müfettişinin yanma götürülecekti.

Şaban :

— Aklın kesiyor mu? dedi.

— Neye?

— İş bulunacağına?

— Belli olmaz, ihtiyaçları var, belki de sözlerinde dururlar. Durmazlarsa bile, birşey kaybetmem. Aç kar» nına spor olur mu?

Şaban «Şu mesele »yi açmak için kıvranıyordu ama, cesaret edemiyordu. Ya kızarsa? Ya reddeder de yanaşmazsa? Ya, böyle şeyleri konuşuyor diye karısına içerler, terslerse?

Lâfa başka yerden başladı :

— Ben bir şeye karar verdim! —> Neye?

Anlattı: Sevgilisi, babasıyla annesinin baskısı altında bir cehennem hayatı yaşıyordu. Buna sebep kendisiydi. Erkekliğe sızmadı. Hatasını tamir etmeliydi.

Genç adam sordu :

—| Ne yapmak niyetindesin ?

— Kaçıracağım!

— Nereye? Tavanarasına mı? Taşı gediğine koydu:

— Hayır, Kütlü tojplamiya gideceğiz birlikte! Genç adamın kafasında şimşek çaktı: Yoksa karısının da bundan haberi var mıydı?

— Paranız yok. Nasıl gideceksiniz? Şaban :

— Pöh, dedi. Düşündüğün şeye bak. Elciden avans alacağız!

Şüphesi büsbütün arttı :

— Ne kadar?

— Adam başına on beş, yirmi, yirmi beş lira bile-veriyormuş!

— Biliyorum. Bizimki almış.. Şaban şaştı :

—| Söyledi mi Hani söylemeyecekti de, ben usulüyle açacaktım sana?

— O belki de söylemeyecekti, ben keşfettim. Tabî kızdım müthiş. Parayı geri vermesini söyledim. Belki dp vermiştir şimdiye..

Şabanın omuzları düştü :

—| Niçin acele ettin birader? Aceleye ne lüzum vardı? Hep beraber toplanır giderdik. Ne iyi olurdu. Dört kişi. Bir tencereden yer, para biriktirir, sonra da basar istanbul'a atardık kapağı!

Genç adamın gözlerinde çocukça bir sevinç parlamı-ya başladı. Sahi ne iyi olurdu! Yıllar yılı kafasında, yaşı-yan istanbul'a gitmek, İstanbul'un tamamıyla yabancıları oldukları kalabalığı içinde çalışmak!

— Ne iyi olurdu Şaban, ne iyi olurdu be!

— Burda, tanış gözlerin ayıplıyan bakışları önünde dokumacılık bile yapmak güç ama, orda, koca şehrin hâyihuyu içinde istersen lâğamcılık yapabilirsin..

içini çekti :

— Doğru..

— Doğru tabî. Kadına boş yer kızmışsın!

— Belki ama, pek te boş yere değil. Benden haber-siş işler çevirmeğe kalkışmasına içerliyorum. Haydi bize gidelim. Bakalım geri vermiş mi paraları..

Yolda hep «İstanbul»u düşündü. Yıllarca önce Gaziyle gittikleri kocaman şehirden resimler canlandı. Şimdiki gidişleri o zamankine benzemiyecekti. O zaman bekârdılar, çalışmıyorlardı. Şimdiyse evliyediler, ne olursa olsun çalışacaklardı. Dört kişiydiler. Birlikte yaşamak, hayatın güçlüklerini hep beraber yenmek için verilmiş kararları vardı, yahut, olacaktı.

İçi içine sığmıyordu.

Eve geldiler. Genç kadının asık yüzüyle karşılaştılar. Göz kenarlarında yaşlar kurumuştur. Yüzlerine bakmıyordu. Dokunsalar ağılıyacak, yahut ta patlıyacağına benziyordu.

Tam kapıdan sıvışırken, Genç adam bileğinden yakaladı.

Genç kadın bileğini hırsıyla çekti.

Genç adam önüne geçti, çıkmasını önledi.

— Çekil, dedi kadın. —| Nereye gidiyorsun? Başı isyanla kalktı:

— Sana ne?

. —| Bana mı ne?

— Sana ne evet!

Gözlerinde âdeta şimşekler çalkıyordu. —| Parayı verdin mi?

— Verdim! (Boşandı) Kadına bağınıp çağırmak, onu kıskanmak erkeklik değil. Evde tuz yok, şeker yok, kahve yok, ekmeğ yok. Hiçbir şey yok. Hem evini idare edemiyorsun, hem de kafa tutuyorsun. Ne hakkın var? Babamın evinde, çalıştığım zamanlar bundan çok daha rahattım. Açlık nedir bilmiyordum hiç olmazsa. Senin evine geldim hepsini öğrendim!

Gözü kocasına takıldı. Kâat gibi ağarmıştı. Kendini tuttu. Bu kadar lâfı nasıl söyleyebilmişti? Ama nafileydi. Ok yaydan çıkmıştı bir sefer.

Genç adam tek cevap vermedi. Şimdi de kulaklarına kadar 'kıpırmızı kesilmişti. Bir kenarda sessizce dikilmekte olan Şabana gözleri kaydı. Göz göze gelince oda tepesinde dönmeğe başladı.

Haklıydı, genç kartısı yerden göğe kadar haklıydı. Öyle ya, dünyanın en iyi kadını bile, bu şartlar altında isyan hayrağını çekerek. Peki, ne yapmalıydı şimdi? Evin tuzunu, ekmeğini, şekerini, kahvesini, yağını susunu busunu nereden, nasıl, bulmalıydı?

Bilmiyordu. Tek kelime söylemeden utanç içinde, çıktı. Sonra göz göze geldiler.

Şaban :

— Acele ettin, dedi.

— Niye?

— Balmumu gibi yumuşamıştı. Sabahleyin seninle konuştuklarımızdan bahsetmiştim. Hatta hep beraber İstanbul'a gitme teklifime çocuk gibi sevinmişti..

Genç kadının yüzündeki asıkhk uçup gitti.

— Sahi mi söylüyorsun?

— Sahi söylüyorum tabî.

— Demek kütlüye gitmeğe razı oldu?

— Oldu ya. Sen ne yaptın?

— Neyi?

— Bizimkiyle konuşmadın mı?

— Konuşmadım ama, kolay o. Öğleden sonra konuşun. Demek razı oldu? Ah ne iyi! Tarlada hep beraber çalışır, kazandığımızın yarısını yer, yarısını bir kenara atarız. İstanbul çok güzel değil mi?

Şaban içini çekti. Aslen İstanbulluydu, Sultanahmet-li. Müretteplik yapan alkolik babasıyla buraya gelmişlerdi. Adam daha çok kazanmaya başlayınca işi azıtmıştı. Zaten veremi vardı. Günün birinde hayata gözlerini kapayınca, annesiyle yapayalnız kalmışlardı. Sonraları annesi de evlenmişti. Şaban üvey babasıyla geçinemediği için, ayrılmıştı. 200

On beş yaşına kadar top oynadığı meydanları, yazın sabahlardan akşamlara kadar yüzdüğü kıyıları tekrardan hatırlamıştı. Oraya gene kavuşacaklardı ha?

— İstanbul, diye içini çekti. Canım İstanbul!

Genç kadın tahta merdivenin ikinci basamağına oturmuş, Şabanın anlattıklarını dinliyordu, Bir ara, İstanbuldan vaktiyle fabrikaca getirtilen İstanbullu işçileri hatırladı. Sarı bir Neriman vardı. O da tıpkı Şaban gibi anlatırdı İstanbulu. Oranın işçileri yerli işçiler kadar zavallı değillerdi. Memurdan filân korkuları pek yoktu. Haklarını savunurlar, boş zamanlarında da beyler, hanımlar gibi giyinir gezlerdi. Genç kadın onların fabrika pavyonlarındaki eğlencelerine gitmişti bir sefer. Pazar akşamıydı. Portakal ağaçlarının altında armonik ve ağız mızıkasiyle nasıl eğlendiklerini görmüştü. Dansı onlardan bellemişti. Sarı Neriman belletmişti ama, kocasına bundan hiç söz açmamıştı. Nasıl açabilirdi? Sonra aklına kötü kötü şeyler gelmez miydi? Onu birden hatırlayarak sordu :

— Benimki nereye gitti acaba? Şaban da hatırlamıştı.

— Sigara almıya belki de.

— Sigara almıya mı? Bu kadar gecikmezdi.

— Nereye gidebilir? Beni burada bırakıp gitmedi ya?

Genç kadın söylediği sözleri hatırlamaya çalıştı. Tam olarak hatırlıyamadı ama, çok ağır şeyler söylemişti galiba.

— Yoksa bana mı kızdı?

Şaban birdenbire bunun böyle olabileceğini sanarak:

— Gidip bakayım, dedi.

Evden ve avludan çıktı, işçi mahallesinin tenha sokaklarına düştü.

Çayhanede Camgözü rasladı. Sordu. Görmüştü. Tren yolunun orada rasgeimişti. Çok sinirliydi. Ayaküstü iki dakikalık bir hoşbeşten sonra basıp gitmiş, öfkesinin sebebini söylememişti.

Şaban fazla dinlemeden, hızla ayrıldı. Şüphesi kalmamıştı. Karısının sözlerine içerlemiş, haysiyetine dokunmuştu. Onun yerinde kendi olsa, kendi de içerler, hiç olmazsa «Evinin tuzu, ekmeği, unu, bulguru..» nu kazanmadan dönmezdi.

İkindiye kadar şehrin içinde başı boş dolaştı, bulamadı. Akşamüstü Genç kadına döndü. Ağlamaktan gözleri kıpkırmızıydı. Güllü, alış karısı başkaları toplanmış teselli ediyor, nasıl olsa dönüp geleceğini, meraklanmamasını söylüyorlardı.

Onunsa, dinlediği yoktu.

— Gelmez, diyordu. Gelmez artık, gitti!

— Geelir kızım, gelir yavrum, üzülme..

İçine ateş düşmüştü. Onu ne kadar sevdiğini, onsuz yaşıyamıyacağını yeni anlıyordu. Kitaplarına gidiyor, alıp kokluyor, bağına basıyor, gözlerinden boyuna dükü-yordu.

Şaban bir kenarda kalakalmıştı. Alışle karısının öfkeli bakışlarından ürkmüştü. Usullacık sıvıştı.

Güllüyle ötekilerin tesellileri boştu. Kulağına söz girmiyordu. Birer ikişer çekildiler. Yalnız Güllü kaldı, kapıyı kapayıp hırsıyla yanına geldi:

— Ne ağlıyorsun? diye çıkıştı. Ne var ağlıyacak? Bulunmaz Hint kumaşı değil ya! Kocadan çok ne var sana göre? Elini sallasan ellisi gelir, hem de oynıya güle!

Genç kadın öyle bir bakış baktı ki, Güllü ürktü.

— Bana, dedi, bir daha böyle şeyerden bahsedecek-sen evime gelme!

Bu söze de Güllü alındı :

— Yaa. demek beni kovuyorsun?

— Kocam hakkında kim kötü bir şey söylerse kovarım. İsterse gözümün bebeği olsun!

Güllü hırsıyla kalktı, merdivenleri indi gitti.

Öyle içerlemişti ki. (Alacağı olsundu. Zaten onun ne hain olduğunu biliyordu. Kocasını işten boşna atmamışlardı ya! Oh olsundu. Bundan sonra o da herkes gibi yürek soğutacak, çamurda görse bir tekme de kendi atacaktı.

Alışlere geldi. Kahveci Alış kahvenin küçük lüks lâmbasını indirmiş yakmaya çalışıyordu. Yanına sinirli sinirli yaklaştı. Alış başını kaldırıp bakt:

—| Hayrola?

Anlattı, hepsini anlattı.

Alış te işini bıraktı. Anlatılanları can kulağıyla dinliyor, başını sallıyordu. Bir, öleceğini bilmezdi o. Bir zamanlar arabayla saza gittiklerinden ötürü, bu işin içinde bir bit yeniği olduğunu söylememiş miydi?

Güllü bunu birdenbire hâtrlıyarak :

— Sahi, dedi. Ben unutmuştum. Onlar zaten içinden, pazarlıklı şeyler..

— O Şaban itiyile birleşip fabrikayı yakacakları da doğrudur!

— Doğru tabî..

— Bu kadar fakir fıkranın ekmeğiyle oynıyacakları —• Hele öyle bir şey yapsınlar.

— Alimallah ıparça parça ederiz!

İkisi de öyle kızgındılar ki, gözleri hiçbir şey görmüyordu. Alış:

— Kabahat bende oldu, dedi. İşçileri iyice doldurup üstüne salmak vardı ama.

— Ne yâni, istesek şimdi bile.

Etraflarını tanıdıkları tanımadıkları insanlar, işe gitmek için borunun ötmesini bekleyenler almıştı. Konuşulanları merakla dinliyorlardı.

Havadis o gün akşama kadar işçi mahallesine yayıldı: Şu, fabrikanın iplik-bez anbarını soymıya kalkıp yakalanarak işinden kovulan kâtip vardı ya, hani bir ara fabrikayı yakmaya kalkmıştı? O işte, şimdi de karısını bırakıp kaçmıştı!

Nereye ?

Hiç kimse, hiçbir şey bilmiyordu.

Bakkal, kasap, manav.. Memnundular. Hem de çok, «Kan» onlara kalmıştı. Bundan sonra biliyorlardı yapacaklarını. Koca bıyıklı, göbekli kırkık kasap, elinde satır, pırıl pırıl iğzleriyle bakkala koştı. Dükkân her zamanki gibi, alışverişe gelmiş işçilerle doluydu. Kasap hiçbirine aldırış etmeden, seslendi :

— Haberin var mı hısım?] Herkes ona baktı.

Bakkal sordu:

— Neyden?

— Avradı bırakıp kaçmış! Bakkal bıyık altından güldü :

— Bu bahsi bilâhare konuşuruz..

— Konuşak kardaş, amanın bilion mu? İşçilerden çoğu hiçbir şeyin farkında değildi. Zaten, olsalar bile onlara göre hava hoştu. Kimsenin karısında kızmda gözleri yoktu ki.

Kasap, karanlıklar inmiş caddede keyifli bir nâra attı. (Adetiydi. Aşırı sevinçli bir haber aldı mı, narayı basardı. Dükkânın önünde Şabana rasladı. Kucağında bir takım paketler..

— Seninki avradını bırakıp kaçmış mı be? Şaban :

— Ne münasebet? dedi.

— Bilmem. Herkesin ağzında bu lâf. Tükürür gibi:

— Yok böyle şey, dedi. Onu söyleyen halt etmiş! Adımlarını açtı.

Kasap şüphelenmişti. Çırağına, Şabanı sezdirmeden takip etmesini söyledi. Çocuk peşine takıldı. İşçi mahallesinin karanlık sokaklarını yirmi metre arayla geçtiler. Çocuk avlu kapısında durdu. Şabanın hangi odaya gireceğini kollamaya başladı.

Şaban, Genç kadının odasına gelmişti. Kapıyı avu-cunun içiyle vurdu. Kapı açıldı. Genç kadının gaz lâmbasının sarı ışığıyla aydınlanan yüzü, sonra kısa kollu mavi basma entarisi içinde sımsıkı vücudu.

— Geldi mi?

Genç kadın tekrardan ağlamaya başladı. Sonra içeri girdiler. Kapı kapandı. Çırac herşeyi ustasına anlatmak üzere, dükkâna koştu.

Genç kadın, Şabana pek te aldırış etmeden merdiveni çıkmış, babasının evinden getirdiği yamalı mindere kendini bırakmıştı. Şaban peşin tek kelime söylemeden dikildi. Kocağındaki öteberileri bırakıp çıkmayı düşünüyordu. Ne olur ne olmazdı. Kocası evde yoktu. Bir gören olursa belki fenaya yorardı.

— Bunları al. Ben gidiyorum! dedi.

Genç kadın oturduğu yerden yaş yaş baktı :

— Nedir onlar?

— Bakarsan görürsün.

Kalktı, paketlerin yanına geldi, açıp baktı: Doğranmış pastırma, beyaz peynir, üzüm, ekme..

— Senin de paran yoktur, sen de işsizsin. Ne diye aldm sanki?

— Orasına karışma. Ben gidiyorum. Başka bir isteğin olursa..

— Peki ama.

— Karışma dedim ya!

Kapıyı çekip çıktı. Kemanını, sevgili kemanını yarı fiyatına satmıştı. Genç kadına para da bırakmak isterdi ama, cesaret edememişti. Fenaya yorabilirdi. Şimdi bütün mesele, arkadaşını arayıp bulmaktı. Nereye gitmiş olabilirdi?

Elleri pantolon ceplerine sokulu, kasketi ensesine yıkık, işçi mahallesinden ağır ağır çıktı. Cadde kalabalıktı. Barlara, yahut istasyona müşteri taşıyan faytonlar, otomobiller.. Kaldırımın dalgın dalgın yürüyor, arkadaşının nerede olabileceğim kestirmeğe çalışıyordu. Genç kadının öfkeyle söylediği sözler içerlediğinde şüphesi yoktu. Kim olsa içerlerdi. İçerlemesi bir yana, kim-bilir nasıl üzülüyor, kendi kendini nasıl yiyordu!

Şehrin göbeğine geldiği zaman şaşü. Ne çabuk gei~ mıştı?

Etrafına bakındı.. Ne işi vardı burada? Büyük kahveler, lokantalar, ışıklı kocaman kocaman mağzalar. Soldaki bir bardan caz müziği yayılıyordu. Kemanım hatırladı. İçi yanıyordu ama, gene de memnundu. Arkadaşının evine yiyecek götürebilmişti. İhtimâl cebindeki parayı bu suretle sarf edecekti ama, ne çıkardı? Kafasından genç kadın geçti. Karısının tıpkısına-onun gibi olmasını isterdi! Bilhassa ağlamak, ne de yakışıyordu. Sonra. Düşünmek istemiyor, böyle şeyleri kafasından atmak istiyordu. Atamıyordu. İlle bu geceki hâli!

Mavi entarisini sımsıkı geren sert memeleri.

İçini çekti, yere tükürdü. «Tuu sana, tuu! Lanet herif. Bethoven arkadaşının karısı karşısında böyle mi ©lmuştu? Ne münasebet. O Bethoven. Sense.. Arkadaşı-am karısı hakkında. Peki ama, bana ne? Ne suçum varf Allah içimi biliyor. Allah mı? Hangi Allah? Var mı? Olduğuna inanamıyorum. Ama, kırabilir, belki de vardır. Şu anda, olmasını isterdim. Arkadaşımın karısı hakkında kötü şeyler düşünmek istemediğimi ancak o bilebi-liridi!»

Sokak arasındaki meyhaneye girdi. Geçen gece girdikleri.. Şarapçıdan sordu. Adam unutmuştu. Geçen geldikleri mi? O kadar çok insan şelip giderdi ki..

Şaban dışarı çıktı. Mırıldandı.

«— Peki, nerde?»

Eski futbol arkadaşı Gazi'nin çalıştığı tamir atölyesindeydi. Atölyenin bir kenarında, ters çevrilmiş bir tahta sandığa oturmuş, gözlerini su gibi dönen, dönerken de kıvrım kıvrım demir yonga döken tornalara dikmiş, arkadaşının işi paydos etmesini bekliyordu.

Paydos çoktan gelip geçmişti. A-tölyedeki işçiler gitmişlerdi ama, Gazi

-----fazla mesai yaptığından, yarım saat

kadar daha kalacaktı. Eli yüzü simsiyah makine yağıyla vıcık vıcıktı. Arkadaşım atölye kapısında görünce, dünyalar onun olmuştu. İşçilerin şaşan bakışları önünde sarılıp öpüşmüşler, kaç vakittir birbirlerini niçin arayıp bulmadıkları, daha doğrusu, bulamadıklarının sebeplerini saymış dökmüşlerdi. Yarını saat sonra çıkacaklar, belki de herhangi bir şaraphanede kafaları çekerek eski günlerden konuşacaklardı.

Genç adam karısını filân unutmuştu. Okulları asıp, Giritli mahallesinde, ulu dutların altındaki arsada sabahlardan akşamlara kadar futbol oynadıkları halde bir türlü bitiremedikleri haftaymleri düşünüyordu. Bir başları, bir peşleriydi. Ne kan, ne de çoluk çocuk! Top oynarlar, sonra da nehre yüzmeğe giderlerdi. Yarımşar somunla" günlerini gün ettikleri çoktu. Ya sonraları Gi-ritli'nin kahvesi? Orada bambaşka bir âlem. Okul kasketlerini kahvecinin kömür sandığına saklayıp, adamın henüz yatakta oluşuna boşvererek, ocağı yakarlarken, Hasan Hüseyin bakkaldan sıcak ekmelele ceviziçi alır gelirdi. Çokluk para koymazdı hergele. Açıkta geçinirdi ama, iyi oğlandı. Arkadaşları için gözünü budaktan sakınmaz, en ağır şakalara dayanır, Gaziye kızdırmıya başlayınca da oğlanı ağılatmcaaya kadar peşini bırakmazdı. Genç adam içini çekti. Şimdi hayvanlaşmıştı. O zamanki Hasan Hüseyinle bunun arasında en küçük bir benzerlik kalmamıştı. İdare müdürü yardımcısı oldum diye kurum kurum kurulmaktan, hele anbardan hırsızlık yapma işine taraftar olmaktan utanmıyordu.

Tornasının başında büyük bir ciddilikle dikilen Gaziye gözü kaydı. Hep o eski Gaziydi. Tatlı mı tatlı, can mı can.. Tes tekerlek, güzel yüzü makine yağıyla sıvaşmış olmasına rağmen, kıpkırmızıydı. O da evlenmişti bu yakınlarda. Eviden, karısından çok memnun olduğunu söylemişti. Hasan Hüseyin ona da gelmiş, kulüp idare heyetinin kararından söz açmıştı. Gazi, dayısının atölyesinde çalıştığı için, kulüpten iş filân istediği yoktu. Ek-zersizlere gelince, haftada değil üç, bir isefer bile geleceği şüpheliydi. Malûm ya, evlenmiş, dünya evine girmişti. Yeni kurulan bir yuva içinse, çok, hem de pek çok çalışması lâzımdı. Evet, patronu yabancı değil, dayısıydı ama, ne olursa olsun, gene de nazını çekmiyebilirdi.

Genç adam hak vermişti. Elbette evinin ekmeğini spora tercih edecekti. Şayet verdikleri sözü tutuup kendisine iş bulmazlarsa, onun da yapacağı buydu: Boşver-mek! Sporun karın tokluğundan sonra geldiğine şüphe mi vardı?

Karısını hatırladı.. Nasıl da öfkelenmişti!

Yerlere geçmişti karısının karşısında. Tıkacım atmış gibi alev alev, nasıl da boşanıvermişti! «Evde şeker yok, kahve yok, ekmelele yok.» demişti. «Hem evini idare edemiyorsun, hem de kafa tutuyorsun. Ne hakkın var? Babamın evinde hiç olmazsa açlık çekmiyordum. Senin evinde onu da öğrendim!»

Bir sigara yaktı.

Kadın haksız değildi. Evinin ekmeğini olsun getire-miyen bir kocaya böyle bağırılırdı elbette. Karşılığa ne hakkı vardı? Yalan mıydı? İftira mı etmişti?

Sigarasının külünü sinirli sinirli çırptı.

Dönmiyecekti. Evinin ekmeğini temin etmeden dön-miyecekti evine. Belki bu türlü uzaklaşşa da hakkı yoktu ama, olmuştu bir sefer. Ok yaydan fırlamıştı. Ya evinin ekmeğiyle, ya da hiç. Şu Parti müfettişinden bir hayır çıkarsa ne âlâ, çıkmazsa..

Bilmiyordu, ne yapacağını bilmiyordu. Ama birşey-ler yapmak lâzımdı. Koskocaman insandı. Herkes ekmeğini taştan nasıl çıkarıyorsa o da çıkarmalıydı.

Yarım saat sonra Gazi işi bıraktı. Kocaman siyah bir şişedeki gazyağıyla peşin ellerini, sonra yüzünü yıkadı. Daha sonra da sabunla. Çeyrek saat içinde yağlı kabalarından kurtulmuş, eski güzel halini almıştı.

Birlikte çıktılar. Yolda Gazi :

— Demek, dedi, karyı babasının yanma gönderdin T

Atü :

— Gönderdim. Ne yapayım? Babasına çok düşkün,, yalvardı..

«Kavga ettik. Bana böyle böyle dedi. Küstüm, eve boşverdim!» demeyi pek haysiyetsizce bulmuştu. Gazi,, üzerinde durmadı. Onun için eski arkadaşı önemliydi. Bu gece felekten bir kaç saat çalacaklardı. Ondan sonrasına Allah kerimdi.

— Geceyi de bizde geçirirsin, Başka çaresi olmadığı halde gene de:

— Nasıl olur? dedi.

— Basbayağı olur. Karım, babam, analığım seni tanırlar. Hele babam, babandan dolayı sana acınıp duruyordu. Baban deyince, sahi ne haber?

Genç adam beş lira yolladığından söz açmadı.

— Hic. Annem ve kardeşlerimle sürünüp duruyorlar.

— Halbuki..

— Bırak şimdi halbukiyi. Zararı bana dokunuyor. Öbür taraftaki adamın oğlu diye her yerde şüpheyile karşılanıyorum. Orta okuldayken, biliyorsun, Askerî liseye bu yüzden alınmamıştım. Şimdide..

Fakrikadan koğulduğunu anlata mıydı? Ne çıkardı? Duymadıysa bile duyacaktır bir gün. Hem de yalan yanlış duyacaktır.

Anlattı.

Gazi dikkatle dinlemişti. Yanakları büsbütün kızarmış, sinirlenmişti. Hasan Hüseyin gibi, «Bu fırsat kaçırılır mı? Ne aptalsın..» filân dememiş, tersine, «En doğru hareketi yapmışsın, bravo!» diye elini sıkımişti.

— Karını, işsiz kaldığın için mi gönderdin yoksa?

— Hayır.

— Ya?

Küçük bir şaraphaneden içeri girdiler. Şaraphaneden çok, kebabçı dükkânıydı. Yakın köylerin kara şalvarlı, paürdücü delikanlıları pervasız kahkahalarla coşuyor, arada masaya yumruk atıyorlardı.

Bir kenardaki boş bir masaya geçtiler. Muşamba

rayla masayı şöyle siliverdi. Sonra da ne emirleri olduğunu sordu. Şarapla kebab söylediler.

Gazi dirseklerini masanın kirli muşambasına dayamış, yanaklarını avuçlarının içine almıştı.

— Senin yerinde olsam barışmazdım, dedi.

— Ne yapardın?

— Allahını şaşırırdım deyyusun. Ekmekle oynamak, boru mu? Demek kuzu kuzu evine döndün, yuttun ha? Yutmuştu, çaresiz. Gazi belki yutmaz, herifi rahat bırakmaz, hattâ ağzını burnunu dağıtabilirdi ama, kendisi? Kendisi için kaabil değildi. Öbür taraftaki adamın oğluydu. Her hareketine siyasî bir mâna verilebilir, faskalarından çok daha kolaylıkla hapse atılabilir. O zaman? Ne yapardı karısı? Ortada kalır, belki de..

Üst yanını düşünmek istemedi Kafasında gene ŞU, birileri belirmişti. Bu «Birileri» içinde Camgöz yoktu artık ama, başkaları pek âlâ da olabilirdi!

Şarap, arkadaşan kebabları geldi, ilk, ikinci bardaklarla beraber Genç adamın içindeki sıkıntı çoğaldı. Bu gidişin iyi bir gidiş olmadığını görüyordu. Hata üstüne bata işlediği muhakkatı. Genç karısını ne diye bırakıp yürümüşü. Onu kime emanet etmişti?

Üçüncü bardak.

Çevresinin kurtlarla çevrili olduğunu, baştan çıkarmak için âdeta elbirliği ettiklerinin farkında değil miyd'?

Birden Gazi'ye dikkat etti: Ne düşündüğünü soruyordu. «Hiç..» dedi. Bakkal, kasap, manav, daha başkaları, kafasında kaynaşmış duruyorlardı. Bir zamanlar rüyalarına giren koca bıyıklı, korkunç bakışlı birileri, gene başlamışlardı. Lâmbaları kısık otomobil, bağ çardağı bıçak tehdidiyle oynamıya zorlanan çıplak karısı..

Daha fazla içmemeliydi. Alkol, kötü düşüncelerini daha doğrusu, kötü ihtimalleri kırbaçlıyordu.

Evi terk edip çıkarken, Şaban ordaydı. Bu işe ne demişti acaba? Ayıplamış mıydı? Yoksa karısına mı çı-

209

kısımtı? Her ikisi de olabilirdi. Öyle yanıt böyle. Acaba, karniyle beraber iniydi halâ?

Dehşetli bir kıskançlık geçti içinden. Gerçi şüphesi yoktu. Karısı hakkında kötü şeyler düşünmezdi, düşünse bile Genç kadının kolay kolay razı olmasına imkân yoktu, biliyordu ama, gene de diken üstünde gibi rahatsızlanıyordu.

Gazi dördüncü bardağı yuvarladı:

— Niye içmiyorsun sen?

— Tamam.

— Eskiden de içemezdin. Sahiden tamam mı?

— Tamam.

— Öyleyse çıkalım..

Gazi hesabı gördü, çıktılar. Meyhaneye zaten geç gelmişlerdi. Vakit, geceyansına, doğruydu. Eskiden, çok eskiden olduğu gibi, gene yanyana, bomboş caddelere, kaldırımlara küfretmek ihtiyacıyla evin yolunu tuttular.

Gazi çakır keyifti.

— İçimden ne geliyor biliyor musun? dedi.

— Ne geliyor?

— Nâra atmak!

— At ne duruyorsun?

Demeğe kalmadı, Gazi karanlıkları sarsan müthiş bir nâra patlattı. Yakınlarında kuvvetli bir bekçi düdüğü sinirli sinirli cevapladı. Gazi:

— Adımlarını aç, dedi.

Açtılar. Bekçi düdüklere sanki çoğalıyor, peşleria-den geliyordu. Karanlık sokaklardan koşarak eve kapağı attılar.

Misafir vardı.

Gazi kulak verdi, sonra anahtarı sokak kapısının deliğine soktu.

— İbrahim ağa galiba..

— Kim o?

— Elçi. Kütlü toplamiya ırgat deşiriyor da.. Genç adam karısının elçiden aldığı avansı hatırladı.

210

Avansı geri verdimde acele etmeseydi, bütün bunlar o'mazdı.

— Bu sizin elçi ne kadar avans veriyor?

— Adam başına on beş yirmi..

— Bizim ordaki bizimkine elli lira vermişti. Gazi şaştı:

— Siz de mi kütlüye gideceksiniz yoksa?

— Bizimki heves etmiş, Elçiden almıştı da geri verdirdim.
— Sakın ha.. O hayatı bilir misin sen?
— Hangi hayatı? Kütlü toplama dalgasını mı?
— Kütlü toplama dalgasını ya. Alışık değilsen yatı-âm. Sinekler arı gibi arı gibidir. Sonra, yağmur. Bir bakarsın yağmur sicim gibi iner. Alacıkların içi su gibi olur. Ertesi gün bir güneş. Al sana dizanteri..
Yukarı çıktılar. Gazinin babası, analığı, hatta kamı çok sevindiler. Nerelerdeydi? Evlilik yaramamıştı. İnsan evlenince eşi dpstu unuttur muydu?
Genç adam gerekli cevaplan veriyordu ama, gözü elçideydi. Kulübün bulacağı iş suya düşerse, bu elçiden avans alabilirdi pek âlâ..
Elçi, elli beşlik biri, kuvvetli boynuyla kurda benziyordu. Genç adamı değil, babasını gayet iyi tanıyordu, «öyle bir adamın oğlu» demek işçi mahallesinde yaşıyordu? Halbuki babası, ne adamdı ya!
Gaziyle sedirin bir kenarına oturmuşlardı. Kahvelerini içiyorlardı. Gazi bir ara fısıldadı:
— Şu kahvenin şartı nedir? Genç adam cevapladı :
— Sigara!
— Tabî sigara yahu. Sigara ama,, babamın yanıu-da içemem ki..
— Dur senin yerine ben içeyim öyleyse.
— Dumanı bana doğru üfle bari..
<*> AJ.Ç.İ : Pamuk toplayıcı iççfkrh, bannd.f, kulübe.
2!
Genç adam güldü.
Gaz-inin kocaman bir balkabağmı hatırlatan babası.
İşi çakmıştı/
— Kahve sigarasız içilmez değil mi Gazi? Oğlunun çakırkeyif olduğunun da farkındaydı. Gazi güldü :
— İçilmez amma. Elçi :
— Baban var değil mi? dedi.
Beyaz başörtülü genç karısı, kırkılık üvey anne>a güldüler. Babası :
— İç haydi iç, dedi. Bundan sonra benden sana müsade..
Gazi yerinde kıyıldandı. Kaşları çatılmış, ciddileşmişti.
— İçmem, dedi.
— İç ulan.Ben sana izin veriyorum!
— İçmem baba, üstüme düşme..
— Benden gizli içtiğini biliyorum oğlum. Bir evlât evlenip te dünya evine girdi mi, babası yularını üstüne atar. İç haydi!
Gazi sinirli sinirli kalktı, dışarı çıktı. Karısı da pı-sinden.
Babası :
— Deli doludur ya, dedi, bana karşı hürmette de kusur etmez. Doğrusu Allah razı olsun oğlumdan!
Elçi birşey anlatmıya hazırlanıyordu.
— Evlâdının kıymetini bil, dedi. Babalarının Ölüm döşeğinde gırtlığına para diye çöken evlâtlar bilirim. Geçenlerde bizim köyde bir cinayet işlendi sorma, Gaffar ağa diye yetmişlik biri vardı. Herif sıkı mı sıkı, tamah mı tamah. Para dersen, altın, küple. Nereye saklamıştı saklamış, ölüp gidiyor. Yerini söylemiyor. Oğlu var, torunları var, gelini bile var. Yerini söylemez altınların, oğlu herifi sıkıştırırken sıkıştırırken herif can yer« meşin mi?
212
Gazinin babası :
— Hilmi efendi gibi, diye karısına baktı. Sonra? Elçi devam etti:
— Sonrası sağlık. Öldü gitti. Oğlu hırsından meğer babasının gırtlığını sıkarken sıkarken herifi cansız bırakmış !
Gazinin analığı :
— Hilmi efendiyle karısı da bir gün ölürlerse küple altın gömülü olduğu yerde kalıp gidecek! dedi.
Elçi sordu :
— Mirasçıları yok mu?
— Yok, Allahtan başka kimseleri yok, Herif geçen sene Hacca gittiği karısıyla. Koca konağı kapadıırdı. Orda kalırlar belliyorduk ama, öldürmiyen Allah öldürmez işte!
Genç adam bu Hilmi efendiyi tanıyordu. Bir zamanlar komşuluk etmişlerdi. Kırış kırış, tüy gibi bir ihtiyar. Ufacık. Karısını da tanıyordu. Küple altınlarını evde, mutfağın bir köşesindeki susuz sarnıçta sakladıkları söylenirdi.
Üzerinde durmadı. Tekrardan odaya gelen Gazi'yle çeneye daldı. Yarın kulübe gidecek- iş dalgasını sağlama bağlıyacaktı. Bağlanmazsa..

Gazi :

— Hasan Hüseyin aklımdan hiç çıkmıyor, dedi.

— Benim de.

— Amma da kasılıyordu ha! Ulan ne adam be! İn-san, cemazeyilevelini bilenlerin yanında cart curt etmez bâii. Değil mi?

— Şartı o ama..

— Kompostoları cebine doldurduğu günü unuttu!

— Ya Umumî kaptana aldığı sigaranın geri kalan pa rası ?

— Bize kebab ismarlamıştı..

Gazinin babasile Elçi'nin Hilmi efendinin sarnıçtaki altınları üzerine konuştukları Genç adamın kulağına k&dar geliyordu :

— ... bir gün biri camiden çıkışını beklese. Peşinden gitse. Yol kapkaranlık, ıssız da Gırtlığına çöküverso kimin neden haberi olur?

— Adamın öldürülmesiyle iş biter mi?

— Yok canım, biter mi? Sonra da eve gelse. Kapıyı tıpkı onun gibi çalsa. İki defa, çat çat.. Karısı açar. Onu da gırtlaksala..

Elçi :

— Paralar? dedi. Paralar kolayda mı?

— Mutfaktaki sarnıcın içinde derler. Böyle duyarız. Aranırsa bulunur. Yatsıdan sabaha kadar vakit çok. İnsan evi hallaç pamuğuna döndürür ama, gene de çok aramıya lüzum kalmaz. Mutfaktaki sarnıçtadır!

Genç adam, Hilmi efendiye o kadar iyi tanıyordu ki. «Bir sıkımlık canı» olduğunu biliyordu. Yıllar yılı namaz kıldığı caminin orda beklense, adam kısa kısa, kaba kaba öksürerek karanlık sokakta evine ilerlerken..

Silkindi. Ona göre hava hoştu. Böyle şeyi düşünmek bile istemiyordu. Cinayete ne lüzum vardı. İsteseydi koca anbar elindeydi. Kaldı ki..

Gazi :

— Kulübün bulacağı iş fosa çarparsa ne yapacaksın? diye sordu.

— Bilmiyorum.

Küple altın kafasına fena takılmıştı. Sonra, mirasçıları da bulunmadığına göre, paralar kime kalacaktı? tçinden kocaman bir köp dolusu altının ağırlığı geçti.

Kime kalırsa kalsındı. Devlete, yahut ta evin satı-şından sonra alacak olanlara. Parası olsa da evi kendi satın alsın. Yahut, hayır. Koca küpteki altınlardan bir avucu on;>n olsa! Bir avuç altın herhalde birkaç bin lira ederdi. Şabanı filân toplar, basar giderlerdi İstanbul'a!

214

Gözleri parlamaya başladı.

— Biz tstanbul'a gideceğiz, dedi. Gazi güldü :

— Hani gitmiştik., öyle mi gideceksin gene?

— Yok canım. Ben, benim kan, Şaban, Şabanın karısı.

— Şaban kim?

— tyi bir arkadaşı! Benim için fabrika , sahibiyle kavga etti, tokat attı. Deli dolu ama, candan oğlan. Keman ve Bethoven hastası!

— Bethoven de kim?

Genç adam kısaca anlattı. Ama akı hâla küple altındaydı. Koskoca küp değil de, bir avuç olsa.

Bu bir avuç, gece yatağında da kafasından çıkmadı. Gece rüyasında Hilmi efendiyle karısını gördü. Güler yüzle karşıladılar. Kadın bir avuç altın uzattı: «Biz nasıl olsa yaşımızı yaşadık. Günlerimiz sayılı. Siz daha gençsiniz. Hayata yeni atıldınız. Biliyorum işsizsin. Sana bizden çok daha lâzım. Al bunu. Bozdur. İstanbul'a gidin!» diyordu.

Sevinçle uyandığı zaman, vakit sabaha yakındı.

Bir sigara yaktı.

Ne çıkardı? Bir avuç altınla koskoca tüp tükenmez di ya!

Kalktı, pencereye gitti. Yakınlarda bir horoz öttü. Uzaklarda bir başkası cevaplandırdı sanki..

Hayır hayır, düşünmemeli idj. Şu iş olursa ne âlâ. olmazsa, hiç vakit geçirmeden şu İbrahim ağayı görüp dört kişilik avans aldıktan sonra.. Kafasında gene Şaban karısına uğramış mıydı? Yoksa geç vakte kadar beraber mi kalmışlardı? Ne Şaban, ne de karısı böyle şeye yanaşmazlardı ama.. «Yok canım. Amma da kötü kalpliyim. O, namusunu benim için taşıyor ki. Bir gün böyle dememiş miydi? Doğru, İstese, benden ayrılır, istediğiyle.. O, bu değil ya, en temizi İbrahim ağadan avans alıp kütlüye gitmek. Gaziye boşver. Sinekler an

gibi an gibiyse ne çıkar? Yalnız bize değil ya. Başkaları da çalışıyor. Onlar da ana kuzusu. Yağmur yağıyorsa dizanteri olmamak insanın elinde. Korunuruz. Zaten başka çaremiz de yok. Avans almıya, borçlarımızı ödem-ye mecburuz. Kulübün buıcağı iş ne olabilir? Küçük bir kâtiplik, Elime ne geçer ki? Yirmi dört, bilemedin yirmi beş lira. Borçlarımızı ödeyemem. İnşallah olmaz. O zaman, kütlü toplamağa gitmek

zorunda kalırız. Kütlü toplamak daha iyi. Karı da çalışır, ben de. ikimizin kazancı, yirmi beşerden olsa en az; elli lira. Kim ne bila-cek karımı çalıştırdığımı? Ama şu bir avuç altın dalgası olsa- tabi daha iyi..»

Pencereden çekti:di.

Elleri arkasında, odanın içinde köşeden köşeye gidip germiye başladı.

«..... kapağı İstanbul'a attık ta ikimiz iki yandan

çalışmaya başladık mı... Şaban'lar da gelecekti sahi. Şaban deyince... O, Aliş'in küçük kızım seviyor. Sevsin, ne çıkar bundan? Ne mi çıkar? Şu çıkar ki, sevgilisinden başkasında gözü yoktur! Sen? Sen, deli gibi sevdiğin zamanları hatırla! Eline geçen fırsatları kaçırdın mıydı? Ben başka. Ne demek? Herkes te senin gibidir. Kendini ne sanıyorsun? Hiçbir şey sandığım yok. Şaban bana karşı kötü şeyler düşünmez. Sana karşı değil, karma karşı! Hem de, elinde olmayarak. Düşünmek istemediği halde içinden gelirse? Şu küple altını düşünmek istemediğin halde nasıl düşünüyorsun? Düşünmemek elinde mi?»

Kahvaltıdan sonra evden Gazi'ye birlikte çıktılar. Aynılacakları sıra Gazi, parası olup olmadığını sordu. Yoktu, olsa belki de Gazi'yi bulmaz, geceyi otefle geçirirdi.

— Yok ama, istemem... dedi.

Gazi kırış kırış bir iki buçukluk uzattı.

— İstemem. >

— Al be. Sonra ödersin !

— O zaman olur. Haydi eyvallah !

— Güle güle. Neticeyi bildir olmaz mı?

— Olur.

Umumî kaptanın verdiği randevu saatma kadar surda burda dolaştı. Kimbüir, belki de elli, yahut altmış, lira maaşlı bir iş uydururdu müfettiş. Koskoca bir Parti Müfettişi. İstese niçin uydurmasını? Öteki kulüplerde açıktan maaş alıp hiçbir iş görmiyen futbolcular yok muydu? Vardı. Kendine de böyle, dolgun maaşlı bir iş uyHurabilirlerdi pekâla. Yamız, şu, babası. Öbür taraftaki adamın oğlu olmak!

Raiidevu saatinden önce Umumî Kaptana rastladı. Kulübe- gitmiye lüzum kalmadı. Parti müfettişini görmek üzere, yolu tuttular.

Müfettiş henüz gelmemişti. Umumî Kaptan bilek saatına baktı: On bire beş vardı. Tertemiz silinmiş, pırlı pırlı sofanın bir kenarındaki tahta sıraya yanyana oturdular.

Genç adam az kalsın, «Babamdan dolayı bana iş bulmak istemezse ya?» diyecekti, vazgeçti. Kapağını kaldır-mıya, akıllarına iş düşürmiye lüzum yoktu.

Parti müfettişi, on biri beş geçe, hep o İngiliz centilmenini hatırlatan gıcır gıcır haliyle kapıda görününce, Umumî Kaptan yerinden fırladı. Atlam önünden geçerken, yerlere kadar eğilerek selâmladı.

Adam sordu :

!!— Nasılsın bakayım?

Lâcivert kostümü içinde dimdikti.

Umumî kaptan bir şeyler mırıldanarak, odasına kadar peşinden gitti. Kapının yanında durdu. Genç adamı bekledi. Genç adam, bu işin .olamıyacağıma birden aktı keserek, ümitsizce yaklaşmıştı. Niçin olamıyacağım bilir iyor, ama, bunun böyle olması lazımmış gibi geliyor- du.

Az sonra odacı dışarı çıktı — Buyurun!

önde, iki kat umumî kaptan, arkada genç adam, gir-«üler. Kapı kapandı. Lâcivert kostümüyle müfettiş, ağır ceviz masası gerisinde rahatça oturuyordu. Yumuşak bembeyaz eliyle maroken koltuklan göstererek :

— Buyrun! dedi.

Kıçlarının yarisiyle iliştiler. Genç adam, umumî kaptanın söylediklerini dinlemiyordu. Bir şeyler çalınıyordu kulağına, o kadar. Anlamıyordu. Gözlerini müfettişin arkasındaki duvarda çerçevesi içinden sertçe bakan Atatürk'ün büyütülmüş portresine dikmişti. Gözgözeydiler. Acıyor gibi bir hâli vardı Ata'nın. «Sen de, şu benim bugünkü durumuma düştün mü?» diye geçirdi genç adam. Sanki : «Elbette..» cevabını aldı. «Dünyanın bütün küçük adamları bu duruma düşerler. Küçük adamlık bu demektir. Ama bütün mesele, küçük adamlıktan kurtulmak!»

«Nasıl?» diye soracaktı, umumî kaptanın sinirli sesi:

— Sana söylüyor, baksana! Toparlandı :

— Buyrun efendim..

— Kafan üstünde değil mi senin? Çok dalgın görö-uüyorsun.. Hasta mısın?

— Hayır efendim.

— Tahsilin ne?

— Orta sondan ayrıldım..

— Orta son... Hiç olmazsa bitirmeliydin. Memurin Kanunu sarıh, malûm ya. En az orta tahsil diploması ister.

Umum kaptan söze karıştı:

— Efendim zatiâlinizden memuriyet değil de, ücretli birşeyler rica edemez miyiz? Malûmu âliniz, ekzersizlere muntazaman devam etmesi lâzım.

— O halde, hususi şirketler, yahut fabrikalar... Genç adamın içindeki «Olmıyacak!» hissi kuvvetlendi.

— Seni M. fabrikasına yerleştiresek... Ne dersin? Genç adam kalkıp kaçmamak için kendini zor tuttu.

218

Bu fabrika, haksız yere kovulduğu fabrikaydı.

— tstemem efendim.

— İstemez misin? Niçin öyle kesinlikle reddettin?

— Çünkü...

Umumî kaptana baktı. Adam, başıyla «Söyle söyle..» demek istiyordu. Ne olursa olsun, ok yaydan fırlamıştı. Anlattı. Müfettiş dikkatle dinledikten sonra :

— Bu izah tarzına göre haklısın ama, bir tüccar, hem de itibarlı bir tüccar böyle küçüklüklere tenezzül eder mi bilmem?

Tepesi attı :

— Herşeyi size olduğu gibi anlattım efendim.

— Anlattın ama, beni ikna edemedin. Bir tüccar, itibarlı bir tüccar böyle adiliğe tenezzül etmez!

Ağzından kaçırıldı :

— O halde... Yalan söylüyorum!

Müfettişin duru beyaz yüzünden korkunç bir kaa dalgası geçti, yüz sonra da morardı. Umumî kaptana dönerek ;

— Kimin nesi bu? diye sordu.

Umumî kaptan, baltayı taşa vurduklarını anlamıştı. Söylememelik edemezdi. Babasından söz açtı. Müfettiş kâğıt gibi bembeyaz kesildi bu sefer de.

— Ya! Demek o'nun O isyankâr herifin oğlu? Böyle bir insanı karşıma çıkarmaktan utanmadın mı?

Umumî kaptan mahvolmuşçasma ellerini ovalıyor, dudaklarını yalıyordu. Ne yapacağını, durumu nasıl km^ taracağını şaşırılmıştı. Gerçekten de, ne diye getirmişti sanki?

Müfettiş nefretle :

— Çık! diye bağırıldı, çık dışarı!

Genç adam koltuktan kalktı. Birbirine dolaşan ba-caklariyle, çıktı. İçerden müfettişin öfkeli sesi geliyor umumî kaptanı beklemekte fayda yoktu. Basıp gitmeliydi. Huzurdan kovulmuş, haysiyetiyle oynamıştı. Şu anda bir Mustafa Kemal olmayı, onu, o cevaz masası gerisinde

«ikayla oturan, adam kovan herifi ayaklarının altına alıp...

Ceketinin ilikli düğmesini çözdü, ellerini pantolon eplerine soktu, pırıl pırıl döşemelerin üzerinden hırsla geçip isyanla dışarı çıktı. Kovulmaktan, tekme yemiş bir köpek gibi kovulmak, sınırlarını fena kamçılıyordu. Yakmak, dünyayı yakmak, herşeyi herşeyi yakmak geliyordu içinden. Beyni zonkluyordu, gözleri kararıyordu. Bir odacı, bir kapıcı, herhangi beş paralık bir uşak gibi kovulmuştu. Kovulmuştu ha?

Durdu, geri döndü. Kovulduğu binaya doğru hırsla birkaç adım attı... Ne yapacaktı? Ne yapabilirdi? Kaldırımına oturdu, sıkılı yumruklarıyla hırslı hırslı ağlamaya başladı.

Hiçbir şey yapamamanın aczi içindeydi. Tabancası olsa, tek kelime söylemeden gider, onu, o, huzurundan beş paralık biri gibi kovulduğu adamı delik deşik ederdi. Peki ama, ne oluyordu? Ağlamak âciz insanların harcı değil miydi?

Hıçla ayağa kalktı. Şimdi ne yapacaktı?

Kafasından karısı geçti. O da buna yakın bir hışımla suratına bağırıyordu. Ne oluyordu Tahriklere susmaya mahkûm insanlardan, şerefsiz insanlardan mı olmuştu? Demek her önüne gelen bağırıp çağıracak, ama kendisi tek cevap veremeyecek! Niçin? Haysiyeti mi uyuşmuştu? Yoksa böylesine zelil yaşamaya mı mahkûmdu?

Hayır, hiçbir zaman zilleti kabul etmeyecekti. öyle bir şey, öyle bir hareket, bir tepki göstermeliydi ki, herkes anlamalıydı büyük çaptaki haysiyetini!

Farkına varmadan, rasgele yürüdü. Kovulduğu binanın yanından nehir kenarına indi. Hayli çekilmiş sular ağır ağır akıyordu. Killi toprağın üzerine oturdu. Gözk-rini karşılara, taa karşılara dikti. Büyük ağaçlı bahçeler boydan boya uzanıyordu. Kırmızı kiremitli binalar, b\? un geçirmeni farkolunuyordu.

Kovulup, tekmelenen bir küçük insan olarak kalmak istemiyordu. Kurtulmalıydı bundan. Kurtulmalıydı ama, nasıl? Nasıl kurtulabilirdi? Bir tabanca olsun satın alacak parası yoktu. Oysa, bir tabancası olsa, küçücük, d kadar bir tabanca, büyük işler görebilirdi!

önünden akan nehrin derin sularına baktı.

İntihar... Hayır. Çok önemsiz bir şey olurdu. Hincını almadan, memlekette çok büyük yankılar uyandırmadan ölmek istemezdi. Bu iş içinse, para lâzımdı.

İkinciye kadar orda, nehrin kenarındaki killerin üzö-rinde hep bu türlü düşünerek oturdu. Güneş karşı bahçelerin koyu yeşili gerisine ağır ağır devrilirken, rüzgâr çıktı. Sert değii, tatlı bir rüzgâr. Sonbaharın nemli, ılık rüzgârı. Bir ara, rüzgârla savrulan kirli bir gazete par-Çası döne döne yanma geldi. Yer yer yağ lekeleriyle kirli gazeteyi aldı. evirdi çevirdi. Şurasını burasını okudu, tam atacaktı, gözüne iri manşetli bir havadis ilişti; FAİLİ İMEÇHUL CİNAYET!»

Okumaya başladı: Yakın köylerden birinde parasına tamaen boğularak öldürülmüş bir ihtiyardan bahsediyordu. Yarım bir havadis, gerisi beşincide...

Peşin Gazi'nin babasını, sonra da ihtiyar Hilmi efeiv diye ihtiyar karısını hatırladı. Gece, zifirî karanlıklar, cami. Teravinden çıkan ihtiyar. Karanlık sokakta kesik kesik ökrürerek ilerlemektedir. Peşine takılıyor. Sokağm tam ortasında yetişip...

Para için bir insanın gırtlığına sarılır mı? Olacak şey mi? Bu kadar alçılması kaabil mi? Hayır, bunu düşünmek bile ayıp!

Gazete kâğıdını tortop edip nehre fırlattı. Kâğıttan top suyun üstünde hızla uzaklaştı.

Adamı boğup yolun kenarına bıraktıktan sonra eve geliyor. Kapıyı onun gibi, boğduğu ihtiyar gibi iki sefir vuruyor. Kapı açılıyor. İhtiyarın kırış kırış karısı. Kocasından başknsiyle karşılaşışını peşin yadırgıyorsa da, büsbütün yabancı değil karşısındaki, tanış biri. Bir za-

221

manlar komşuluk ettiği ailenin oğlu. Gülümsüyor. Annesine dair birşeyler soruyor. Sonra içeri buyur ediyor. Girip kapıyı kapatıyor. Sonra da...

Havasızlıktan boğulacak gibi bir sıkıntıyla, doğruldu.

Yapamazdı, yapamazdı böyle şey, hayır. Ne diye düşünüyordu sanki? Değil bir küp, bin küp olsa gene de cana kıyamazdı!

Evet ama, başka çare de yoktu galiba. Ya bu işi kı-vmp imkânlarla sahip olacak, ya da tekme yiyen köpeklikten kurtulamıyacaktı!

Kurtulması lâzımdı. Ne pahasına olursa olsun kurtulması... Bunun için de... Küpün mutfakta olduğunu söylemişti galiba. Öyle ya, mutfakta, sarnıcın içinde. Sonra, nasıl olsa bugünlük yarınlıklar. Öleceklerdi. Üç gün evvel, üç ay, yahut bir sene sonra. Hayat mıydı yaşadıkları? Dünyada ayak dolaşıklığı ediyorlardı. Kurukalabalık. Vârisleri de olmadığından, konak hazineye kalacak, hazine satacak, kimbilir kim satın alacaktı. Konağın yeni sahipleri de bir gün...

«FAİLİ MEÇHUL CİNAYET!»

Bu da, gazete pârçasındaki gibi (MEÇHUL) kalabilirdi!

Koca küpü kaldırıp götürecekt değildi ya. Bir avuç. Pek pek iki avuç, yahut ta iki cep dolusu. En azdan üç beş bin lira. Basar İstanbul'a giderlerdi!

Çocukluğunun İstanbul'una âit resimler: Fatih, Saraçhane, Şehzadebaşı, Beyazıt... O zamanlar Gedikpaşa'da oturmuşlardı. Her ikindi üstü Harbiye Nezareti'ne gi-tter, Süleymaniye'lilerin futbol ekzersizlerini seyrederdiler. Bâzan da Kumkapıya inerler, denize girerlerdi arka-daşlarıyla. Bu yüzden az mı dayak yemişti babasından l

İstanbul silindi. Kalın kaslarıyla babası. «Yazıklar olsun, der gibiydi. Köpek gibi kovulduğun halde, hazmettin değil mi?»

Sesli sesli :

222

— Ne yapayım, tabancam yoktu! diye söylendi. «Bul, buluştur, yarat J»

— Nasıl?

«Nasıl olursa, nasıl yaratmak kaabilse. Benim oğlum olduğunu ispat et. Onlar, senin şahsında bana hakaret ermiş olmanın memnunluğu içindeler. Oğlum olman sıfatıyla, benim oradaki tek temsilcim, haklarımın, haysiyet ve şerefimin tek müdafisi!»

Kalktı. «FAİLİ MEÇHUL CİNAYET!» Elleri pan-talon ceplerinde, geldiği yoldan ağır ağır döndü. «.... şerefimin tek müdafisin! Tabancam yok. Bul buluştur, yarat. Cana mı kıyayım? Gerekirse kıy. Can dediğin de ne? Yetmişlik moruklar mı? Yâni otlar. Hayatlarında hiçbir işe yaramayanlar bari son yaşlarında,yahut ölümleriyle işe yarasınlar. Onlara ot olmaktan kurtulma şansı vereceksin. İyilik ediyorsun. Mustafa Kemal Paşa da senin gibi bir insandı. Vahdettin'e acısaydı, işi gevşek tutsaydı... acımak kaide değildir. Kendine acı. Aksi halde, önüne gelenden azar işitmeğe, kovulup sürülmeğe mahkûmsun

Kuvvetli bir korna: Durdu. Az kalsın 927 model kü-Jüstür bir Ford arabasının altında kalacaktı. Şoför sövdü. Duymadı. Karşıya geçti. Nereye gidecekti?

Gazi'ye haber vermiye mi? Ne diyecekti? «Huzurun dan kovdu» mu? Diyebilir miydi? Kaabil miydi? Hayır, diyemezdi. Gitmemeliydi. Önünden geçtiği berber dükkânının duvarındaki saat gözüne ilişti: Öğleden sonranın biri! Akşama yıl vardı daha. Ne yapmalı, nasıl vakit geçirmeliydi? Bundan sonra iş aramıya lüzum yoktu. İş, şu isti. Başka çare yoktu. O işi becerip, iki cep dolusu altınla kapağı İstanbul'a atmalıydı. Bu da, bir çokları gibi «FAİLİ MEÇHUL CİNAYET!» olarak kalabilirdi. Ağz v m sıkı tutar, hiç kimseye, ne karısı, ne de

Şaban'a... Şaban mı? Kanma uğruyor mu acaba? Uğruyorsa ne konuşuyorlar? Ondan vazgeç, maceraperestin biri. Bana

223

var. Birlikte çalışıp istediğimiz yna^ JUW». bası mâiûm. Bu yüzden ona hiçbir yerde iş vermezler. Ne diye onunla sefalet çekeceksin dese. Razi olur mu? Sanmıyorum. Olmaz. Benden ayrılmak istemez. Bensiz yaşamaktansa ölmeyi tercih eder! Amma da saçma. Niçin? Benim için' ölmeye neden mecbur olacak? Kuruntu benimki, hüsnü kuruntu. Pekâlâ da razı olabilir. Onun için, elimi çabuk tutmalıyım. Bu gece bu iş olup bitmeli. Sabaha karşı eve altınlarla dönmeliyim. Ama, dur... Nasıl dönerim? Altınları nasıl gösteririm? Olmaz. En iyisi, bu geceyi de dışarda geçirmek. 'Altınları hiç kimsenin bu-lamıyacağı bir yere gömerim. Meselâ, demin oturduğum nehir kenarındaki killerin içine. Yanıma iki, pek pek üç altın alır, trene atlar yakın kasabaya gider, bozdurur dönerim. Cebimde param var. Olmasa bile bakkaldan biraz daha borç alırım. Nasıl olsa çok param olacak, öderim. Ne kıymeti var? Bakkal, kasan, manavın borcu pek pek otuz lira. Bir kalemdede veririm!»

Sıkıntısı silinmişti gene. R.ahattı. Bu işe, olmuş bitmiş .gibi bakıyordu.

Olınıyacak ne vardı? Bu gece, ihtiyarın yolunu, bek-liyecekti. Bütün mesele, bağırmasını temindi. O da ko- ' laydı. Usulünce önüne çıkar, kibrit isterdi. Adam kibriti tam çıkarırken... Nefes bile alamazdı. «FAİLİ MEÇHUL CİNAYET!» olarak kalır, sonra sonra unutulurdu.

* *

Caminin aydınlık pencereleri önünden geçerken içeriye göz attı. Kasketlerinin sinerleri arkaya çevrili insanlar yatıp kalkıyorlardı. Hilmi efendi de bunların arasında mıydı acaba? Herhalde. Gazi'nhi babası öyle söylemişti. Teravih namazını kaçırmazmış...

İçinde hafiften bir hevç:ra--nn baygınlığı. Az sonra namazdan çıkıp karanlık sokağa dalacaktı. Uçurum karanlığı içinde V>. -->ek pek iki dakikalık bir boğuşma. Boğuşma da de^l ç^\\ gibi parmaklarının arasında ufacak ihtiyarın ün:î<-.* r"vranişı... Fakat... Tabarı-

224

cası var mıydı acaba? Varsa ya? Ya bir aksilik olurda adam tabancasını çekip ateşlerse?

Hayır, ölmek istemiyordu. «Yoktur!» diye geçirdi. «Olsa bile, tetiği çekmesine meydan vermem!»

Teravihten çıkmıya vakit vardı henüz. Sokakta ağır ağır yürüdü. Sağlı sollu dükkânlar boydan boya kapalıydı. Zayıf elektriklerin aydınlattığı parke taşlarından başka canlı yoktu. Uzaklarda bir bekçinin öten düdüğü. Ya tabancası varsa?

Ei kadar demirin korkunç ağızım hayalledi. Sırtından bir ürperti geçti. Heyecanı arttı. Tabancası var da kullanırsa... Ölmese bile, memlekete rezil rüsva olurdu. Babası, babası değilse bile annesi kahrından ölürdü. Kardeşleri kimbilir nasıl ağlaşırlardı. Ya babaannesi? «Su-yumuzda böylesi yoktu. Bu kanlı kaatil taslağı kime çekmiş?» diye söylenir, belki de annesinin tarafına yükler-di suçlu.

Kafasında bildik gördüklerin tanış yüzleri... Hepsi, hepsi de bir ağızdan ayıplıyor, itham ediyorlardı sanki.

Vaz mı geçseydi acaba?

Yere tükürdü.

Sonra? Tekmeyle kovulan köpek hayatını mı yaşayacaktı? Karısına ne yüzle gidecekti?

Geri döndü. Caminin kapısı karşısındaki koyu karanlıkta durdu.

Mustafa Kemal Paşa da kendi gibi bir insandı. Bir insanın başardığı işi bir başka insan niçin başaramasm-dı? Kaldı ki, O'nun başardığının yanında bu, çocuk oyun-cığı bile değildi.

Tam bu sırada, cami kapısında bir kaynaşma başladı. Kendine geldi.

Müslümanlar teravihten çıkıyorlardı. Heyecanı birden arttı. Kösenin karanlığına büsbütün büzüldü.

Hilmi efendi, elinde teşbih, karanlık sokağa ağır ağır girdi. Hafifçe kanburdu. Kesik kesik öksürüyordu. Kaç vakittir unuttuğu bir şey yapmış, perhizi şaşırmişti. Şaşımıasa, o patlıcan dolmasını yemeseydi, uyku bastır-

225

ınıyacaktı. Teravihi zor tamamlamıştı. Kendini Koyu-verse, boylu boyunca serilip uyuyacaktı camide.

Birden arkasında ayak sesleri!

Döndü: Sokağın altbaşındaki camiden vuran ay-dmliğa mürtesemi düşmüş uzun boylu» zayıf bir insan gölgesi! ...s,

Adımlarını açtı.

Gölgeyse, bu işten cayacak kadar heyecanlıydı. İhtiyarın işi çaktığını sanmıştı. Birden adımlarını açışına dikkat etmişti.

İhtiyar tekrar dönüp baktı. Adam da adımlarını açmışta. Yaklaşıyordu. Az sonra sokağın zifiri karanlığı-ı na gömüleceklerdi. Belki de zararsız bir yolcu. Yahut namazdan birlikte çıktıkları bir müslüman. Ne olursa olsun, küçük tabancasını yanına almayı ihmâl etmemeliydi. Ama, lüzum da yoktu. Semtte hiç kimseye zararı dokunmazdı. Herkes sever, hatırım dirhem dirhem sayardı.

Etrafına bakındı: Heyyulâ gibi yükselen karanlık

konaklar!

Ya takip ediliyorsa? Ya birden üstüne atılır da avu-

cuyla ağzını kaparsa?

Ayak seslerinin büsbütün yaklaştığına artık şüphesi kalmamıştı. Ya, bıçağını çeker de, iki kuluncu araşma sapsarsa?

Soğuk demirin iki kuluncu arasına saplanması farketmekten gelen bir ürküntüyle yana çekilip kaldırımın önünde durdu, çakmağını çıkardı, çaktı. Hafif sa-n ışık, sokağın koyu karanlığını titretti ve uzun boylu adamın ince yüzü hafifçe aydınlandı: Tanımişti. Bir zamanlar komşuluk ettikleri adamın «Öbür taraftaki adamın» oğlu!

Rahat bir nefes aldı. Aklına ne de kötü ihtimâlsr gelmişti!

— İlâhi, dedi. Sen miydin?

Genç adam cevap veremedi. Buz gibiydi. Titriyordu.

— Niçin cevap vermiyorsun? Hasta mısınız?

226

IUUU.

— Buz gibi. Neyin var? Sokakta hasta hasta gezer mi insan? Deli gençlik desene... Sana bir şey söylüyüm mi? Benim yaşıma gelince iş işten geçer. Karıcığının dizi dibinden, ayrılma!

Cigara paketini çıkarıp uzattı:

— Yak bir tane...

— İstemem.

— Sen bilirsin...

Sağdaki konağın alt kat pencerelerinden birinde ışık yandı.

—...karına git, sımsıkı sar, öp, ısır hatta...Gün gelir, •dişlerin benimki gibi dökülürse, istesen de ısırılmazsın !

İş işten geçmiş, kuşu kafesten uçurmuştu. Soldaki pencerelerden birinde de ışık yandı. Nezleli bir ses saati sordu. İhtiyar çıkarıp baktı.

— Bir buçuk, dedi.

Genç adam, ihtiyarın «Allahısmarladık!» ını duymadı bile. Geri döndü, caminin lâmbaları sönmüş karanlık pencereleri önünden geçti. Caddeye çıktı.

Şimdi? Şimdi ne yapacaktı? Geceyi nerede geçirecek? Gazilere gitse? Bu vakit nereden geldiği sorulunca da... «Bardaydım...» dese. Eski bir arkadaşı alıp götürmüş olabilirdi pekâlâ.

Aklına yattı.

Gazilerin evi karanlık pencereleriyle uykuya geçmişti. Bu vakit, bu saatta uyandırmak...

Tokmağa uzanan eli düştü.

En iyisi, bir sabahçı kahvesi bulup sabahlamak, sonra da Gaziye giderek elçiden avans işini koparması için yardım istemektir.

Sondaki karanlık merdivenlerden aşağı indi. Zifî.i karanlıklar çirkef kokuyordu. Bir başka sokağa saptı ve zink diye durdu: Bir konağın aydınlık zemin kat penceresinde soyunan bir kadının net gölgesi!

Kafasından her şey silindi. Pencereye sinerek yaklaştı. Beyazperde çok insafsızdı, en küçük bir aralık ver-

?27

miyordu. Kadın gölgesi yaklaşıp uzaklaşıyor, arada kayboluyor, sonra tekrar çıkıyordu. Birinde iyice yaklaştı. Kalçaya kadar. Sonra perde hafifçe aralandı ve bir genç kadın çıktığı!

Ürperen karanlıklarda koşmaya başladı. Bekçi düdüğü. Sporculuk günlerinden kalma bir hızla sokakları dönüyor, nefes nefese kaçıyordu. Düdükler düdüklere cevap vererek çoğalıyordu. Sarılmış gibiydi. Bu yüzden ele geçmemeli, karakolluk olmamalıydı. Ele geçer, karakolluk olursa, mesele meydana çıkacak,

«Öyle bir adamın oğlu» için çok haysiyetsiz kaçacaktı. Gece yarıları, pencere gözetlemekten değil, fabrika yakmak, haysiyetini korumak için adam vurmak, ihtilâl çıkarmaya teşebbüsten sanık olarak içeri düşebilirdi. Ama pencereden içerisini gözetlemek!..

Hâlâ kaçıyor, kaçarken, تنها sokakları ürpertiğini, işi büyüttüğünü farketmiyordu.

Alçak bir duvara tek eliyle dayanarak aştı. Bir arsaydı. Hızla geçti. Evlerin aralarından hiç bilmediği, bilemeyeceği bir başka sokağa çıktı. Durdu. Bekçi düdükleri, çok gerilerde insan sesleri. Sesler yaklaşıyor gibi geldi. Düdükler de öyle. Burada durması hiç te uygun değildi. Ele geçse, burada, bu saatta ne aradığını izah edemezdi.

Yakında kuvvetle bir düdük öttü.

Yeni bir sokağa saparken bekçinin sesi :

— Hırsız kaçıyor tutun!

Hırsız mı? Ne münasebet? Ne münasebet ama, sırası değildi münasebet aramanın! Tabanları tekrar kaldırdı. Birden yeni bir bekçiyle karşılaştı. Adam kollarını, açmıştı, durdurma çalışıyordu. Hemen kendini topladı:

— Kaçıyor yahu, hırsız kaçıyor görmedin mi? Bekçinin kollar düştü:

— Kaçıyor mu? Bur dan mı geçti?

— Burdan geçti ya!

— Nereye gitti?

228

— Bilmem. Sen şu sokaktan koş, ben bu sokaktan! Şaşkın bekçi, düdüğünü öttürerek karanlık sokakla kayboldu.

Az sonra caddeye çıkmıştı. Bardan dönen sarh <ş . yüklü bir fayton tıngır mingır geçti.

Artık korkusu kalmamıştı. Bir cigara yakabilirdi.

Rasgele yürüyordu. Kaçmasına lüzum yoktu artık. Ana caddede de karışacak değillerdi ya. Çevirip sorsalar bile, «Bardan geliyorum!» der geçerdi.

Cigarasından sakın dumanlar alıyor, bundan böyle ne yapacağını kararlaştırmıya çalışıyordu: Gayet basitti... Yarın Gazi'yi bulacak, ne yapıp yapıp elçiden avans koparacak, evine, karısına dönecekti! Onu öyle göresi gelmişti ki...

"Beyaz perdedeki kadın gölgesini hatırladı.

Etinin içinde, derisinin altında bir karıncalanma, bir arzu. Şu anda karısının yanında olsaydı! Tıpkı perdede-ki çıplak gölge gibi soyar...

Titredi.

Az kalsın bir sabahçı kahvesini geçecekti. Bir az geç, farkına vararak, durdu. İçeri daldı.

Tozlu küçücük bir ampulün zorla aydınlattığı kahvenin masalarına dayanarak uyuklıyan serseriler...

Kenardaki boş bir masaya geçip oturdu.

Ayrı ayn insanlar değil, sanki koca kahve derin derin horluyordu.

22°

Gecenin bu ileri saatmda işçi mahallesi de uyuyordu.

Genç kadın yatağında oturmuş,

1^_ I artık, hiçbir zaman gelmeyeceğine ^« I inandığı kocasını düşünüyordu. Gün-J I lerdenberi ağlamaktan yaş kalmamı ş-^™ I ti gözlerinde. Rengi solmuş, o her zaman civil civil neşesi uçup gitmişti. Ne diye, ne diye o türlü konuşmuştu, sanki!

Alısın küçük kızı yanbaşmda bir yandan bir yana döndü.

Bütün dargınlıklarına rağmen, Güllü, Aliş, karısı Genç kadının bu en yanık zamanında kırgınlığı filân bir kenara atıp koşmuşlardı. Adamın artık gelmiyec'eğini, ağlamamasını, böyle bir vefasız için üzülmemesini defalarca söylemişler, para etmediğini görünce de, üzerinde fazla durmamışlardı. Ne olursa olsun, «Bey» çocuğuydu. Sıkıyı görünce tabanları yağlamıştı. Böylelerinden başkası beklenemezdi. Biliyorlardı bunu. Genç kadın bilmiyorsa, henüz çocuktü. Öğrenecekti. Deli gençlik, insanı deli deli ağlatır, bir zaman sonra unutulunca da deliliğine güler, «Ne aptalmışım...» dedirtirdi.

Aliş te, karısı da, küçük kızlarının Genç kadınla kalmasını uygun bulmuşlardı. Evinde yiyeceği olmadığı da biliyorlardı. Un bulgur getirmişler, gazocağına gaz, ispirotluğuna ispiroto doldurmuşlardı. Güzdüzleri hemen hiç yalnız bırakmıyorlardı. Gece geç vakit evlerine dönerken de küçük kız arkadaşlık ediyordu.

Genç kadın belki de farkında değildi bütün bunların. Un, bulgur, gazyağı, ispiroto, küçük kızın arkadaşlık etmesi... Hattâ Şabanın sabah, öğle, ikindileri uğrayıp du-

280

rum hakkında bilgi edinmesi de umurunda değildi. Umurunda olan tek şey, kocasıydı. O olmadıktan, gelmeyeceğine inanmaya başladıktan sonra hiçbir şeyin lüzumu yoktu.

«Acaba» diyordu, «Bir delilik edip kendini ırmağa atarmasın?»

Aliş te, Güllü de, ötekiler de gülüyorlardı.

Kızıyordu. Niçin, niçin kayıtsızdılar? Yarın, karnındaki dünyaya gelip te büyüünce kime baba diyecekti? Ve bir gün büyüüp akli erdiği zaman babasının ne olduğunu sormıyacak mıydı? Ne diyecekti? «Öldü» diyemezdi. «Fabrikada kayış çarptı» diyemezdi, «Askerde kaldı» diyemezdi. Dese bile eller doğrulayıp, gerçeği olduğu gibi söylemeyecekler miydi? «Başını alıp gitti. Bir daha da dönmedi!» demiycekler miydi ? O zaman ne cevap verecekti kızma? «İşinden kovulmuştu. Hiçbir yerden iş bulamıyordu. Açtık. Beni de çok sevdiği için çalıştırmak istemiyor, kıskanıyordu. Bütün gün kara kara düşünüyor, kendi kendini yiyordu. Bir gün iliğime tak dedi. İşsizliğini, açlığını, perişanlığını yüzüne vurdum. Hiç sesini çıkarmadan, tek kelime söylemeden gitti, bir daha da dönmedi!» mi diyecekti?

Yataktan kalktı. Kocasının masası başına geçip iskemleye oturdu. Kayınbabasından gelen mektubu eliue aldı. Evirdi, çevirdi... Zarfı bile yırtmamıştı. Kocasını.'ı dönüp geleceğine olan inancını yitirmemişdi. Gelecekti. Gözlerinde «Yeni bir iş» in pınl pırl müjdesiyle gelece'c-ti. Biliyordu bunu. Güllü'ye» Aliş'e' karısına, komşulara, bütün dünyaya karşı gelebilirdi. İstedikleri kadar: «Gelmez. Başını aldı gitti. Bey çocuğu, bundan başka türlü beklenmez!» desinlerdi.

Gelecekti!

Mektubu öptü, kokladı..

Uyku tutmuyordu. Günlerdir kaybetmişti uykuyu. Gözleri şöyle bir kirlenecek olsa, hemen onu görüyordu rüyasında. Hep te o günkü gibi: Bükük boynu, kocaman bir çocuk uysallığıyla dönüp gider kendi haliyle!

S31

Gelse, geri gelirse, geri gelirse de evinden içeri her zamanki gibi girseydi, dünyalar onun olacaktı. Koşacak, deli gibi, çılgın gibi, koşacak, boynuna sarılıp yanaklarım öpücüğe boğacaktı!

Birden dikkat kesildi: Kapı mı tıkırdamıştı?

Kalbi gümbür gümbür atmaya başladı.

Yoksa o muydu? Gelmiş te kapının önünde miydi? Girmekten çekiniyor muydu?

Tekrar iki fiske!

Artık şüphesi kalmamıştı, o olmalıydı. Herhalde oydu. Bu saatta ondan başkası olamazdı. Kaabil değildi. Tekrar, daha kuvvetli fiske... Ah yarabbî, niçin kalkamıyor? Neden merdiveni bir solukta inip kapıyı açıvermiyordu? O olmalıydı miydi? Ondan başkası mı olabilirdi?

Az daha kuvvetle, tekrar iki fiske!

Ondan başkası olamazdı. Çıplak ayaklarıyla fırladı. Merdiveni bir solukta indi. Çarpan kalbi, titreyen elleriyle tahta sürgüyü çekti. Bayılacaktı. Gözleri kararı-yordu. Az sonra boynuna atılıp yüzünü gözünü öpücüklerle boğacaktı...

Kanadı yavaşça araladı: A... İki yabancı! Dikkat etti, ellerinde paketler. Kasapla bakkal!

— Ne var? dedi. Ne istiyorsunuz?

İriyarı kasap az daha sokuldu. İçerden vuran kısıh idare lâmbasının hafif ışığı ablak yüzünü, gjimrah kara bıyığını aydınlatıyordu.

— Şunları al! dedi.

— Nedir onlar?

— Et, yeyinti, ufaktefek... Bakkal söze karıştı :

— Kocan seni bırakıp kaçmış diye işittik te... Nefesleri leş gibi rakı kokuyordu.

Sinirli sinirli:

— Hayır, dedi. Kocam beni bırakıp kaçmadı. Onu söyleyen halt etmiş. Yarın, yarın değilse öbürgün gelecek. Hem de çok parayla gelecek. Bütün borçlarımızı ödeye-

232

ceğiz. Getirdiğiniz öteberilere teşekkür ederim. Yeyintim var!

İki adam sallandılar. Çekilip gitmiyorlar, tek kelime de söylemiyorlardı. Genç kadın :

— Haydi, dedi. İyi geceler!

Kapıyı yüzlerine örtüp tahta sürgüsünü sürdü.

Ölmüş, bitmişti. Kapıya sırtıya dayanmasa düşebilirdi. Erkeksizliğin korkunç yalnızlığını duyuyordu. Demek bundan böyle kapısına dayanan dayanana olacak, kimbilir belki de içeri girmek, yahut alıp götürmek için zorlayacaklardı!

Merdiven basamağına oturdu, başını avuçları içine aldı, yalnızlığına, kimsesizliğine ağlamaya başladı.

Odanın penceresindeki perde ışımcaya kadar öylece kaldı.

Sonra yukarı çıktı. Alisin kızının yanına sokuldu.

Genç kız uyanmak üzereydi. Sidik tutmuştu. Yanma sokulan birinden huylanarak, gözlerini açtı. Dikkatle baktı. Sonra tanıyarak seslendi :

— Abla!

— Söyle canım...

— Sen miydin-

îçini çekti. Başkası da olabilir miydi? Kim belledin diye şaka yapabilir, hatta onu bir erkek gibi sarabilirdi ama, içinden gelmiyordu.

İsteksizce :

— Benim, dedi.

Genç kız sesteki hüzünden mâna çıkarmıştı :

— Uyumuyor muydun?

— Uyuyamıyordum...

Sebebini sormadı. Biliyordu. Çok konuşmuşlardı. Şabanla evlensede bir gün Şaban onu böyle bırakıp gitse.. Genç kadın :

— Gelecek değil mi? Diye sordu. Bir gün evine dönecek değil mi?

Genç kız pek te ummamakla beraber :

233

— Tabî! dedi.

— Gelmezse ya?

— Gelmez olur mu abla? Boşandı :

— Beni elde etmek için kapıma dayanırlar değil mi? Elde edince de kötü olur, ortalara düşerim değil mi? Cevap versene! Otomobile atar atar götürür, oynatır, rakı içirir, tokatlar beni değil mi?

Genç kız aptesaneye filân gitmeyi unutmuştu. Genç kadının boynuna sarılmış, içini çeke çeke ağlıyordu.

— Ama ben, hiçbir zaman fena olmuyacağım. Beni hiç kimse baştan çıkaramıyacak. Tekrardan fabrikaya girip çalışacağım. Evlenmeyeceğim bir daha. İsterse zengin, hatta fabrika sahibi olsun, onun üstüne hiç kimseyle evlenmeyeceğim!

Islak kirpikleri yaş yaş parlıyordu.

— Şu, karnımdaki olmasaydı, ah bu talihsiz olnr-t-saydı... Yarın doğacak. Ellerinki gibi büyüyecek. Baba baba diye dolaşacak. Sonra akli erince babasını soracak benden. Ne cevap vereceğim? Sen olsan ne cevap verirdin? İşsizdi, açtık. Dertliydi. Ben, kahbe ben, kaltak ben, adamı yüzledim, işsizliğini yüzüne vurduğum mu derdin? Gücendirdim. Başını alıp gitti, bir daha da dönmedi ini derdin?

Beyaz perdeye sabah güneşi vuruncaya kadar deli deli söylendi. İçi kabarıyor, kabaran yüreği taşmak istiyordu. Solmuş yüzü, çökmüş avurtlarıyla sanki otuzunda gibi gösteriyordu.

Kapı vurulunca kendilerine geldiler.

Genç kız gitti kapıyı açtı. Güllüydü. İls tutmuş kocaman çinko çaydanlıkla çay, peynir, ekmeği getirmişti.

— Bu vakte kadar yatıyor muydunuz kız? Aşk olsun! Herifin gitmesi işine yaradı. Tenbel tenbel yatıyorsun değil mi?

Genç kadın hâlâ yatakta, başım Güllü'ye çevirmişti.

— Güllü, dedi.

— Ne var?

234

— Gelecek değil mi?

Güllü alteve girmeden önce çıkıştı:

— Başladın mı gene? Yalvarmaya başladı :

— Kızma Güllü kızma bana, ne olursun kızma. Ciğerim yanıyor. Karnımdakinin babası. Elimde değil, aklımdan, çıkarıp atamıyorum. Gelecek değil mi? Bir gün pişman olup dönecek değil mi? Beni değilse bile, çocuğu için dönecek değil mi Güllü?

Güllü yaşaran gözlerini göstermemek için, alteve hızla daldı. Elindekileri yere bırakıp, başını avuçları içine aldı, başladı sessiz sessiz ağlamaya. Onun da karnında keşke böyle bir çocuk olsaydı da, kocası bırakıp gitseydi. Çocuğu için, çocuğunun babası için, gece uykularını yi-tirseydi.

İçini çekti.

Kapı tekrar vurulmuş, Alişle karısı gelmişlerdi. Az sonra da Şaban. Hepsinde de kavalılık öteberi. Genç kadın hâlâ yataktaydı. Ne gelenler, ne de getirdikleri... Çayın kaynaması, sofranın serilip ekmeğin dilimlenmesi... Hiçbir şeyin farkında değildi.

Aliş :

— Seni döveceğim artık, dedi. Başını hazin hazin çevirdi:

— Dövmek değil, öldür beni Aliş amca. Eterimi lokma lokma doğra. Beni kıyma makinesinden geçir. Bu candan bıktım ben Aliş amca!

Şen Aliş, dünyaya kahkaha atmak için geldiğine inanan Aliş bile eskisi gibi gülemiyor, hatta elini ne armoniğine sürüyordu, ne de guslisine.

İçini çekti :

— Bu kadar merak iyi değil yavrum. İnsanı hasta eder!

— Verem mi eder Aliş amca?

— Allah göstermesin...

— Görürsün Aliş amca. Keşke verem olsam da, kar-mmdakini doğurmadan...

Alisin karısı kızdı :

— Şimdi çarpırım ha!

— Çarp abla, vallahi billahi çarp. Öldürün beni. Sizden davacı olmam. Senet vereyim isterseniz. Vallahi davacı olmam!

Şaban merdivene ilişmişti. içi kaynıyordu. Dişlerini sıkışmış, yumruklarını sıkışmış, gözlerini kısmıştı Betho-ven olsa, şimdi kimbilir ne müthiş, ne taşlara işleyen bir senfoni yazardı!

Ortaya fırlayıp, yumruğuyla boşluğu döverekten bas bas bağırarak, gücünün yettiği kadar bağırarak, şu anda duyduklarını seslerle anlatmak istiyordu.

Usullacık döndü, baktı. Kahvaltı başlamak üzereydi.

Merdivenden kalktı. Alisin gözünden kaçmadı bu:

— Nereye? dedi. Şaban sertçe cevapladı :

— Gidiyorum! Çıktı gitti.

Genç kız arkasından hasretle baktı. Babası da annesi de bu bakışı yakalamışlardı. Gözgöze geldiler. Sonra başlarını anlayışlı anlayışlı salladılar. Bu da Genç kızın gözünden kaçmamıştı. Bir alev gibi parladı :

— Seviyorum, evet, seviyorum!

Şaşılacak bir çeviklikle merdiveni indi, koşarak Şabanın peşinden gitti.

Donmuşlardı. Aliş te, karısı da, Genç kadın da donmuşlardı. Ne demekti bu? Ne demek oluyordu? Görülmüş şey miydi? Kendilerini tefe koymak için bundan daha kuvvetli vesile mi olurdu?

Aliş kulak memelerine kadar kıpkırmızı kesildi.

Sonra başını karısına kaldırdı :

— Benim öyle kızım yok, dedi. Kadın acı acı gülümsiyerek :

— Ben, dedi, tıpkı ben. Nasıl unutursun sana kaçışımı?

Ne olursa olsun, Aliş bu işe hemen razı olmayacaktı.

23b

Ama Karısının kaçtığı zaman başkaydı. O memlekette böyle şeyler hoş karşılanırdı. Burası orası değildi. Razı olma olacaktı sonunda ama, hele şimdilik yüz vermemeliydiler.

Kansiyle Genç kadının evinden çıktı.

Genç kadın dikkat bile etmedi. Pencere önüne yanlamış, sokağa bakıyordu. Karnmdakiyse, babası gitti gideli işi azıtmış, tekmeleri artırmıştı. Babasının gittiğini, babasız bir dünya'a doğacağını anlamış mıydı yoksa?

Kafasından Doğumevi geçti: Artık ne san demirleri pırl pırl karyola, ne mavi ipek yüzlü yorgan» ne de evinde, kocasının yanbaşında doğurabilmek saadeti I Orada. Doğumevinde, asik yüzlü hemşirelerin arasında doğuracaktı. Kimbilir, belki de doğururken ölecek, çocuğunu karnından parça parça alacaklardı!

Birden avluda irili ufaklı mahalle çocuklarının yaygarası !

— Cemile abla! Cemile ablaaa!!!

Sıçradı. Yalın ayaklı çocuklar kapıya nefes nefese dolmuşlardı bile:

— Geliyor, kocan geliyor Cemile abla!

— Kocam mı? Kocam mı?

Ona bir an önce ulaşmak istiyordu. Merdivenin bu-şmdan kendini kaldırdı attı. Uçacaktı sanki. Rüzgârın savurduğu kocaman bir paçavra gibi, kapıya çarpıldı. Sonra oraya, hemen oracığa düştü, bayıldı kaldı.

Gözlerini kocasının kollarında açtı. Yukarıda, yata-ğında. Aliş, Alisin karısı, Güllü, hatta Şabanla sevgilisi, Seyran, avlunun öteki kiracıları çevresine toplanmışlardı. Hiç kimseyi gözü görmüyordu. Ondan başka hiç kimse yoktu dünyada. Oysa geri gelmişti işte. Nasıl? Demiyor muydu? Kim ne derse desin evine döner demiyor muydu?

Belinin, bacalarının sızısına aldırış etmeden kocasının boynuna sarıldı. Sonra başını adamın hızlı hızlı çarpan göğsüne dayadı, başladı hıçkırınıya.

Çocuğu artık babasız değildi. SON

237

DOST YAYINLARI

200 400 200 200

(*) İşaretililer tükenmiştir.

Roman :

- 1 — Acemiler, Hikmet Erhan Bener (*)
- 2 — Sokaktaki Adam, Attilâ İlhan
- 3 — Babamla Geçen Günler, Clarence Day (*)
- 4 — Hasangiller, Tarık Dursun K.....
- 5 — Gordium I, Hikmet Erhan Bener 250
- 6 — Hatırladıklarım, Eleanor Roosevelt (*) 150
- 7 — "Üç Yüzlü Adam, H. A. Philbrick (*) 100
- 8 — Şehir Çocuğu, Herman Wouk (*) 100
- 9 — Abraham Lincoln, Emil Ludwig (Ciltli) 400
- 10 — Kiralık Oda, Georges Sknenon 200
- 11 —• Sanık, Llexander Weisberg 200
- 12 — Polis Müfettişi Kadavra, Georges Simenon 300
- 13 — Zenciler Birbirine Benzemez, Attilâ İlhan 300
- 14 — Ayaşlı İle Kiracıları, Memduh Şevket Esendal 400
- 15 — Otlakçı, Memduh Şevket Esendal (Ciltli) 600
- 16 — Mendil Altmda, Memduh Şevket Esendal (Ciltli) ... 600
- 17 — Belâlı Yer, Erskine Caldwell (Ciltli) 600
- 18 — Ne Ekersen, Mehmet Şeyda 400
- 19 — Dünya Evi, Orhan Kemal 500

Hikâye:

- 1 — Karınca Yuvası, İlhan Tartus (*) 125
- 2 — Dost, Vüs'at, O. Bener (*) 125
- 3 — Grev, Orhan Kemal (Ciltli) 300
- 4 — Tepedeki Ev, Ümran Nazif 100
- 5 — Şu Babamın İşleri. Carlos Bulosan 200 |
- 6 — Kardeş Payı, Orhan Kemal 150 |

7 — Tonal Koşma, Nezihe Meriç	200 ""
B — Sihamba (Zenci Hikâye ve şiirinden seçme) Suat Taşer	10**
9 — Yasamasız, Vüs'at O. Bener	20"
10 — Bozbulanık, Nezihe Meriç (2. Baskı)	20'
11 — Perşembe Yağmurları, Hazırlayan Salim Şengil	If"
4 — Haracmezat, Suat Taşer	100
5 — Anzelha, Halim Yağcıoğlu	100
6 — Yanık San, Ahmet Koksall.....'	100
7 — Cümbüşçübaşı, Ercümend Uçarı	100
8 — Yağmur Kaçağı, Attilâ İlhan	100
9 — Köroğlu, İlhan Berk	100
10 — Hacivatm Karısı, Sajâh Birsell	100
11 — Dağda Ateş Yakanlar, Ö. F. Toprak	100
12 — Sultan Palamut, Metin Eloğlu (!)	200
13 — Herbovdan (Dünya şiirinden seçmeler) Can Yücel	400
14 — im Dal, Celâl Vardar	100
15 — Manilerimizden, Dr İlhan Başgöz	200
16 — Duvar, Attilâ İlhan (2. Baskı)	300
Tiyatro :	
1 — Öteye Doğru, Sutton Vane	100
2 — Tarih Boyunca Tiyatro. Turhan Dilligil.....	100
3 — Annemi Hatırlıyorum, John Van Bruten.....	100
- 4 — Bir Dünya ki, Suat Taşer	100
5 — Korku, Orhan Asena	100
Gezi :	
1 — Moskova Mektuoları, Lydia Kirk	100
2 — Abbas Yolcu, Attilâ İlhan	400
3 — Ha bu divar, Fikret Otyam	200
Deneme :	
1 — Söz Arasında, Ataç	100
Bale:	
1 — Gönlü Yüce Türk, Metin And	500
Mimarlık.:	
1 — İnsana Dönüş, F. Ll. Wright- Şevki Vanlı	100
Çocuk :	
1 — Altı Kardeşler, Oğuz Tansel (*).....	100
2 — Cimri ile Cömert, İlhan Dumanoğlu	100
** 3 — Talih Kuşu, Tezel Amca.....	100
SHD. KOLLEKSİYONLARI	
-;ı Cilt : 2, 3, 4, 5 aJtı lira. 6, yedibucuk lira. 7 - 8 birarad 10 lira	
«dost» KOLLEKSİYONLARÎ Cilt : 1-2 birarada 18 lira	

Orhan Kemal Dünya Evi
Kitaplar, uygarlığa yol gösteren ışıklardır.
UYARI:

www.kitapsevenler.com

Kitap sevenlerin yeni buluşma noktasından herkese merhabalar...
Cehaletin yenildiği, sevginin, iyiliğin ve bilginin paylaşıldığı yer olarak gördüğümüz sitemizdeki tüm e-kitaplar, 5846 Sayılı Kanun'un ilgili maddesine istinaden, engellilerin faydalanabilmeleri amacıyla ekran okuyucu, ses sentezleyici program, konuşan "Braille Not Speak", kabartma ekran vebenzeri yardımcı araçlara, uyumlu olacak şekilde, "TXT", "DOC" ve "HTML" gibi formatlarda, tarayıcı ve OCR (optik karakter tanıma) yazılımı kullanılarak, sadece görmeengelliler için, hazırlanmaktadır. Tümüyle ücretsiz olan sitemizdeki e-kitaplar, "Engelli-engelsiz elele"düşüncesiyle, hiçbir ticari amaç gözetilmeksizin, tamamen gönüllülük

esasına dayalı olarak, engelli-engelsiz Yardımsever arkadaşlarımızın yoğun emeği sayesinde, görme engelli kitap sevenlerin istifadesine sunulmaktadır. Bu e-kitaplar hiçbir şekilde ticari amaçla veya kanuna aykırı olarak kullanılamaz, kullandırılmaz.

Aksi kullanımdan doğabilecek tümyasalsorumluluklar kullanana aittir. Sitemizin amacı asla eser sahiplerine zarar vermek değildir.

www.kitapsevenler.com

web sitesinin amacı görme engellilerin kitap okuma hak ve özgürlüğünü yüceltmek ve kitap okuma alışkanlığını pekiştirmektir.

Ben de bir görme engelli olarak kitap okumayı seviyorum. Sevginin olduğu gibi, bilginin de paylaşıldıkça pekişeceğine inanıyorum. Tüm kitap dostlarına, görme engellilerin kitap okuyabilmeleri için gösterdikleri çabalardan ve

yaptıkları katkılardan ötürü teşekkür ediyorum.

Bilgi paylaşmakla çoğalır.

Yaşar MUTLU

İLGİLİ KANUN:

5846 Sayılı Kanun'un "altıncı Bölüm-Çeşitli Hükümler" bölümünde yer alan "EK MADDE 11" : "ders kitapları dahil, alenilemiş veya yayımlanmış yazılı ilim ve edebiyat eserlerinin engelliler için üretilmiş bir nüshası yoksa

hiçbir ticarî amaç güdülmeksizin bir engellinin kullanımı için kendisi veya üçüncü bir kişi tek nüsha olarak ya da engellilere yönelik hizmet veren eğitim kurumu, vakıf veya dernek gibi kuruluşlar tarafından ihtiyaç kadar kaset, CD, brail alfabeti ve benzeri formatlarda çoğaltılması veya ödünç verilmesi

bu Kanunda öngörülen izinler alınmadan gerçekleştirilebilir." Bu nüshalar hiçbir şekilde satılamaz, ticarete konu edilemez ve amacı dışında kullanılamaz ve kullandırılmaz.

Ayrıca bu nüshalar üzerinde hak sahipleri ile ilgili bilgilerin bulundurulması ve çoğaltım amacının belirtilmesi zorunludur."

bu e-kitap Görme engelliler için düzenlenmiştir.

Kitap taramak gerçekten incelik ve beceri isteyen, zahmet verici bir iştir. Ne mutlu ki, bir görme engellinin, düzgün taranmış ve hazırlanmış bir e-kitabı okuyabilmesinden duyduğu sevinci paylaşabilmek tüm zahmete değer. Sizler de bu mutluluğu paylaşabilmek için bir kitabınızı tarayıp, kitapsevenler@gmail.com

Adresine göndermeyi ve bu isimsiz kahramanlara katılmayı düşünebilirsiniz.

Bu Kitaplar size gelene kadar verilen emeğe ve kanunlara saygı göstererek lütfen bu açıklamaları silmeyiniz.

Siz de bir görme engelliye, okuyabileceği formatlarda, bir kitap armağan ediniz...

Teşekkürler.

Ne Mutlu Bilgi için, Bilgece yaşayanlara.

Tarayan Yaşar Mutlu

www.kitapsevenler.com

www.yasarmutlu.com

yasarmutlu@yasarmutlu.com

yasarmutlu@kitapsevenler.com

kitapsevenler@gmail.com

Orhan Kemal Dünya Evi